

T.C.
KAHRAMANMARAŞ SÜTÇÜ İMAM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
COĞRAFYA ANA BİLİM DALI

GAZİANTEP TURİZM COĞRAFYASI

Niyazi YERLEŞMİŞ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

KAHRAMANMARAŞ
HAZİRAN 2015

T.C.
KAHRAMANMARAŞ SÜTÇÜ İMAM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
COĞRAFYA ANA BİLİM DALI

GAZİANTEP TURİZM COĞRAFYASI

DANIŞMAN: Prof.Dr.Mehmet TIRAŞ

Niyazi YERLEŞMİŞ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

KAHRAMANMARAŞ
HAZİRAN 2015

**KAHRAMANMARAŞ SÜTÇÜ İMAM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
COĞRAFYA ANA BİLİM DALI**

GAZİANTEP TURİZM COĞRAFYASI

Niyazi YERLEŞMİŞ

YÜKSEK LİSANS TEZİ / PROJESİ

Kod No :

**Bu Tez / Proje/...../..... Tarihinde Aşağıdaki Jüri Üyeleri Tarafından
Oy Birliği / Oy Çokluğu ile Kabul Edilmiştir.**

Prof.Dr.Mehmet TIRAŞ

Ersin Kaya SANDAL

Yrd.Doç.Dr.Cengiz ŞAVKILI

BAŞKAN

ÜYE

ÜYE

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Doç.Dr.Abdullah SOYSAL

Enstitü Müdürü

Not: Bu tez ve projede kullanılan özgün ve başka kaynaktan yapılan bildirişlerin, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunundaki hükümlere tabidir.

KAHRAMANMARAŞ SÜTÇÜ İMAM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
COĞRAFYA ANA BİLİM DALI

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

GAZİANTEP TURİZM COĞRAFYASI

Niyazi YERLEŞMİŞ

Danışman : Mehmet TIRAŞ

Yıl : 2015 , Sayfa: 211

Jüri : Prof Dr. Mehmet TIRAŞ (Başkan)
: Doç.Dr.Ersin Kaya SANDAL(Üye)
: Yrd.Doç.Dr.Cengiz ŞAVKILI (Üye)

Adını daha çok mutfağı ile duyuran Gaziantep son dönemlerde özellikle tarihi eserlerin turizme kazandırılması ile turizm sektöründe de adını duyurmaya başlamıştır. Çok sayıda cami, han, hamam bulunan ilde en fazla rağbet gören yapılar Unesco tarafından dünya kültür mirası listesine alınan ve Cumhurbaşkanlığı 2012 kültür ödülünü almaya hak kazanan Zeugma Mozaikleri ve Çingene Kızı mozaığıdır.

Ayıntap olarak bilinen eski kent, bugünkü Gaziantep'in 12 km. kuzeybatısında şimdiki Dülük Köyünde bulunmaktadır.

I. Dünya Savaşı sonunda Gaziantep önce İngilizler, daha sonra da Fransızlar tarafından işgal edilmiştir.1 Nisan 1920 yılında başlayan Antep savunması, dost düşman bütün dünyanın hayranlık ve takdirini kazanmış, Ankara Antlaşması gereğince 25 Aralık 1921 tarihinde son Fransız askeri Gaziantep'i terk ederek kahraman Türk Ordusu halkın coşkun sevinç gösterileri içinde Gaziantep'e girmiştir. Antep Savunması'nın olağanüstü anlam ve önemini takdir eden TBMM 8 Şubat 1921 tarihli toplantısında 93 numaralı kanunla, dünyada hiçbir şehre nasip olmayan "Gazi" unvanını vermiştir

Gaziantep yemekleri, Türk ve Dünya mutfakları arasında ayrıcalıklı bir yere sahiptir. Yemeklerin ve tatlıların yapımında kullanılan malzemeler, yemeklerin yapımında kullanılan ve yemeklerde değişik tat ve lezzet veren baharatlar, salçalar, soslar ve karışımlar Gaziantep yemeklerinin ününe ün katmıştır.

Birçok medeniyetin yaşadığı bu tarih kokan şehir son dönemlerde yapılan turizm yatırımları ile önemli yol katetmiştir. Bu başarı turizm sektöründe artan turist ziyaretlerini de beraberinde getirmiştir.

Anahtar Kelimeler: Gaziantep, Turizm Coğrafyası, Turizmin Gelişmesi

KAHRAMANMARAŞ SÜTÇÜ İMAM UNIVERSITY
GRADUATE SCHOOL OF SOCIAL SCIENCES
DEPARTMENT OF GEOGRAPHY

SUMMARY

MASTER'S THESIS

TOURISM GEOGRAPHY OF GAZİANTEP

Niyazi YERLEŞMİŞ

Advisor : Mehmet TIRAŞ

Year : 2015 , Page: 211

Jury : Prof Dr. Mehmet TIRAŞ (Head)
: Doç.Dr.Ersin Kaya SANDA(Member)
: Yrd.Doç.Dr.Cengiz ŞAVKILI (Member)

Gaziantep, which is generally known with its rich cuisine, has lately started to become well known in tourism especially with historical artifacts. There are a lot of mosques, khans, and baths in the city. The most popular structures are the Gypsy Girl Mosaic and Zeugma Mosaics. Those are announced as a world cultural heritage by Unesco and received the Turkish Presidential Culture and Arts Grand Awards in 2012.

The old city known as "Ayıntap" is located in Dülük Village which is 12 km far from Gaziantep's northwest today.

Gaziantep was firstly occupied by the English, then by the French at the end of the World War I. Antep Defense, which began on April 1, 1920, won worldwide admiration and appreciation from everybody. According to Ankara Treaty, Heroic Turkish Army entered Gaziantep with people's enthusiastic demonstrations after last French soldiers left Gaziantep on December 25, 1921. During the meeting of Grand National Assembly of Turkey on February 8, 1921, the parliament appreciated the extraordinary meaning and significance of Antep Defense by giving "Veterans" title to Antep in accordance with the law no. 93, which was not granted to any city in the world.

Gaziantep cuisine has a special position between the Turkish and world cuisine. The ingredients used in the production of dish and sweet and different flavors such as

spices, tomato paste, sauces, mixes, different taste and flavors have brought a considerable fame to Gaziantep cuisine.

This history-steeped city, where many civilizations lived, has made significant progress with the tourism investments in the last period. This success has also brought increasing tourist visits in the tourism.

Keywords : Gaziantep, Tourism Geography, Development of Tourism

ÖNSÖZ

Tarihi ve doğal güzelliklerin hızla yok edildiği bir dünyada tarihi değerleri ve doğal olanı korumak insanlığın önemli sorumluluklarından biridir. Özellikle Türkiye'deki tarihi ve turistik eserlerin korunması, restore edilmesi ve ülke dışına çıkarılmasının önlenmesi öncelikli hedefler arasında olmalıdır. Türkiye, bulunduğu coğrafi konum itibarıyla birçok medeniyete beşiklik yapmıştır. Bu nedenle tarihi eserler bakımından zengin olan bir ülkedir. Bu zenginliğinin muhafaza edilmesi ve gelecek nesillere aktarılması önemli bir sorumluluktur. Tarihi bir eser yapıldığı döneme şahitlik yapmaktadır. Bunların bir değer olarak kalıcılığı, hiçbir maddi unsur gözetilmeden yapılmalıdır. Ancak günümüzde bu tarihi eserlerin varlığı maddi kazançta sağlamaktadır. Bu eserler her yıl yerli ve yabancı binlerce turist tarafından ziyaret edilmektedir.

1989'lu yılların başında dünya üzerinde seyahat eden turist sayısı 285 milyon ve toplam gelir 92 milyar dolar iken, 2000 yılında bu rakam 698 milyona ulaşmış ve bu da yaklaşık 475 milyar dolarlık bir geliri beraberinde getirmiştir. Bu rakamlar, Dünya Turizm Örgütü verilerine göre 2009 yılında 880 milyon turiste ve 852 milyar dolara ulaşmış ve 2020 yılında ise, 1.5 milyar turiste ve 2 trilyon dolara yükseleceği öngörülmektedir.

Böyle bir çalışma içine girmemi hissettiren en önemli husus Gaziantep'in turizm açısından bulunduğu konumu tespit etmektir. Son yıllarda gözlemlediğim tarihi ve turistik mekanların restore edilmesi, buraların ziyarete açılması ve buna bağlı olarak turist sayısında meydana gelen artışın genelde Türkiye yerelde ise Gaziantep ekonomisine yaptığı katkının ortaya çıkarılması amacı ile yapılmış olan bir çalışmadır.

Gaziantep'in Turizm Coğrafyası isimli yüksek lisans tezinin hazırlanmasında yardımlarını esirgemeyen tez danışmanım Prof. Dr. Mehmet Tıraş'a ve tüm coğrafya bölümü öğretim üyelerine, manevi desteğini esirgemeyen kıymetli eşim Sultan Hanım'a, bu günlere gelmemde en çok emeği bulunan canım anneme, tatlı gülüşüyle bana neşe kaynağı olan canım kızım Defne'ye, kaynak hususunda bana yardımcı olan Gaziantep Üniversitesi Kütüphane Şefi Sayın Ramazan Koça'ya diğer çalışanlarına ayrıca, Gaziantep Büyükşehir Belediyesi'ne, özellikle Gaziantep Şahinbey ilçesinde tarihi yerleri restore ederek turizme kazandıran Şahinbey Belediye Başkanı Sayın Mehmet Tahmazoğlu'na, Kurum Yöneticim sayın Nihat Arıkan'a, çizimler konusunda yardımlarını esirgemeyen mesai arkadaşım Necati Yaşar'a ve İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü'ne ve Gaziantep Ticaret Odasına saygı ve şükranlarımı sunar, müteşekkirim olduğumu ifade ederim.

Niyazi YERLEŞMİŞ
MAYIS-2015

İÇİNDEKİLER

ÖZET	I
ABSTRACT.....	III
ÖNSÖZ	V
İÇİNDEKİLER	VI
KISALTMALAR LİSTESİ.....	XI
TABLolar LİSTESİ	XII
ŞEKİLLER LİSTESİ	XIV
FOTOĞRAFLAR LİSTESİ.....	XVII
1. GİRİŞ.....	1
2. KONUYLA İLGİLİ ÖNCEKİ ARAŞTIRMALAR.....	8
3. ARAŞTIRMA SAHASI VE ÖZELLİKLERİ	14
3.1. Araştırma Sahasının Sınırları.....	14
3.2. Araştırma Sahasının Coğrafi Özellikleri.....	15
3.3. Araştırma Sahasının Fiziki Coğrafi Özellikleri	17
3.3.1. Jeolojik ve Jeomorfolojik Özellikler	17
3.3.1.1. Yer şekilleri	17
3.3.1.2. Dağlar.....	17
3.3.1.2.1. Batı Dağları	17
3.3.1.2.2. Karadağ	18
3.3.1.2.3. Yörenin Diğer Dağ ve Tepeleri.....	19
3.3.1.3. Gaziantep Platosu.....	19
3.3.1.4. Ovalar	20
3.3.1.5. Jeoloji	21
3.3.1.6. Toprak Özellikleri.....	25
3.3.2. İklim Özellikleri	27
3.3.2.1. Sıcaklık.....	28
3.3.2.2. Yağış	30
3.3.2.3. Rüzgâr.....	31
3.3.2.4. Doğal Bitki Örtüsü.....	33
3.3.3. Hidroğrafya özellikleri	36
3.3.3.1. Akarsular	36
3.3.3.1.1. Karasu.....	36
3.3.3.1.2. Merzumen Deresi.....	37
3.3.3.1.3. Nizip Çayı	37
3.3.3.1.4. Sacırsuyu.....	37

3.3.3.2.Göller.....	38
3.4. Araştırma Sahasının Beşeri ve İktisadi Coğrafya Özellikleri	40
3.4.1.Tarihi Gelişim	40
3.4.2. İl Nüfusunun Gelişimi	46
3.4.2.1 1930-1950 dönemi	48
3.4.2.2 1950-1970 dönemi	49
3.4.2.3 1970-1990 dönemi	49
3.4.2.4 1990 sonrası dönem.....	49
3.4.3.Sanayi.....	57
3.4.3.1.Gaziantep Serbest Bölgesi.....	60
3.4.4.Gap ve Gaziantep.....	63
4. ULAŞIM VE KONAKLAMA.....	65
4.1.Ulaşım	65
4.1.1.Karayolu	65
4.1.2. Demiryolu	65
4.1.3.Havayolu	69
4.2. Konaklama	70
5. ARAŞTIRMA SAHASINDA KAYNAKLARIN TURİZM AMAÇLI KULLANIMI	73
5.1.Rekreasyon Alanları.....	73
5.1.2.Kent İçi Parklar	73
5.1.2.1.Şahinbey Parkı.....	73
5.1.2.2. 100.Yıl Parkı.....	74
5.1.2.3.Masal parkı	74
5.1.2.4.Harikalar Diyarı-Park Antep.....	75
5.1.2.5.Botanik Parkı (Botanik Bahçesi).....	76
6.ARAŞTIRMA SAHASINDA MEVCUT TURİZM TALEBİ.....	78
6.1.Tahmini Konaklama Talebi.....	80
6.2.Gaziantep'in Türkiye Turizmindeki Yeri	82
7.ARAŞTIRMA SAHASINDA TURİZMİN TEMEL UNSURLARI.	84
7.1.Doğal Çekicilikler	84
7.1.1.Yaylalar.....	84
7.1.1.1.Sof Yaylası	84
7.1.1.2.Hızır Yaylası.....	85
7.1.2.Doğal Hayatı Koruma Alanı ve Hayvanat Bahçesi.....	86
7.1.3.Mağaralar	88
7.1.3.1.Kaleoğlu Mağarası.....	88
7.2.Tarihi Çekicilikler.....	89
7.2.1.Kültür yolu	89

7.2.2.Hanlar	90
7.2.2.1.Kürkçü Hanı.....	90
7.2.2.2.Tuz Hanı	91
7.2.2.4.İnceoğlu (Budeyri) Han.....	92
7.2.2.5.Buğday Hanı.....	92
7.2.2.6.Tütün Hanı	93
7.2.2.8.Millet Hanı.....	94
7.2.2.9.Yeni Han	94
7.2.2.10.Şire Hanı	95
7.2.3.Hamamlar	96
7.2.3.2.Naib Hamamı	96
7.2.3.3 Şehitler Hamamı	97
7.2.4.Roma Mezar Anıtları.....	98
7.2.4.1 Hasanoğlu Anıt Mezarı	98
7.2.4.2 Elif Anıt Mezarı	99
7.2.4.3.Hisar Anıt Mezarı	99
7.2.5.Şehit Anıtları	100
7.2.5.1.Şahinbey Anıtı.....	100
7.2.5.2.Şehit Kâmil Anıtı	101
7.2.5.3.14 Şehit Anıtı.....	101
7.2.6.Gaziantep Dolmenleri.....	103
7.2.7.Kaleler.....	104
7.2.7.1.Gaziantep Kalesi	104
7.2.7.2.Rumkale	105
7.2.7.3.Araban Kalesi.....	107
7.2.8.Kiliseler	108
7.2.8.1.Kendirli Kilisesi.....	108
7.2. 8.2 .Aziz Bedros Kilisesi (Ömer Ersoy Kültür Merkezi).....	109
7.2.9. Camiler	109
7.2.9.1.Şeyh Fethullah Camii Ve Külliyesi.....	109
7.2.9.2.Ömeriye Camii	110
7.2.9.3.Boyacı Camii	110
7.2.9.4.Ahmet Çelebi Camii.....	110
7.2.9.5.Ali Nacar Camii	111
7.2.9.6.İhsanbey (Esenbek) Camii	111
7.2.9.7.Hacı Nasır Camii.....	112
7.2.9.8.Handaniye (Handan Bey) Camii	112
7.2.9.9.Eyüpoğlu Camii.....	113
7.2.9.10.Kılınçoğlu Camii	113
7.2.9.11.Alaybey (Gami Bey) Cami	113

7.2.9.12.Şirvani (Şirvani Mehmet Efendi) Camii.....	113
7.2.9.13.Tahtani (Tahtalı) Camii	113
7.2.9.14.Alaüddeve (Ali Dola) Camii.....	115
7.2.9.15.Tekke (Tekke Mevlevihane) Camii	115
7.2.9.16.Nuri Mehmet Paşa Camii.....	116
7.2.10.Türbeler	116
7.2.10.1.Ökkeşiye Hazretleri Türbesi.....	116
7.2.10.2.Yuşa Peygamber Türbesi	117
7.2.10.3.Pür Sefa Hazretleri Türbesi.....	117
7.2.11.Höyükler	118
7.2.11.1.Tilmen Höyük.....	119
7.2.12.Antik Kentler.....	120
7.2.12.1.Dülük Antik Kenti	120
7.2.12.2.Belkıs/Zeugma Antik Kenti.....	121
7.2.13.Arkeolojik Alanlar	122
7.2.13.1.Karkamış Harabeleri.....	122
7.2.13.2.Sakçagözü	125
7.2.14.Mahalleler	125
7.2.14.1.Bey Mahallesi ve Tarihi Antep evleri.....	125
7.2.14.2.Şehreküstü Konakları.....	127
7.2.15.Kahvehaneler	128
7.2.15.1.Tahmis Kahvesi.....	128
7.2.15.2.Kır Kahvesi.....	129
7.2.16.Bedestenler	130
7.2.16.1.Kemikli Bedesten	130
7.2.16.2.Zincirli Bedesten	130
7.2.17.Kasteller	132
7.2.17.1.Pişirici Kasteli ve Mescidi	132
7.2.17.2.Şeyh Fethullah Kasteli.....	133
7.2.17.3.İhsan Bey Kasteli	133
7.2.18.Müzeler ve Ören Yerleri	134
7.2.18.1.Zeugma Mozaik Müzesi	134
7.2.18.2.Gaziantep Arkeoloji Müzesi	137
7.2.18.3.Hasan Süzer Etnoğrafya Müzesi	137
7.2.18.4.Yesemek Açık Hava Müzesi.....	138
7.2.18.5.Gaziantep Savaş Müzesi.....	139
7.2.18.6.Gaziantep Savunması ve Kahramanlık Panoraması Müzesi.....	140
7.2.18.7.Bayazhan Kent Müzesi.....	141
7.2.18.8.Emine Göğüş Mutfak Müzesi	142
7.2.18.9.Gaziantep Mevlevihane'si Vakıf Müzesi	144

7.2.18.10.Gaziantep Kültür Tarihi Müzesi.....	145
7.2.18.11.Özel Medusa Cam Eserleri Müzesi.....	145
7.2.18.12.Özel Saklı Konak Bakır Eserler Müzesi.....	146
7.2.18.13.Yaşayan Müze Tarihi Gümrük Hanı.....	146
7.2.18.14.Oyun ve Oyuncak Müzesi	147
7.2.18.15.İslam Bilim Tarihi Müzesi.....	148
7.3.Turistik Çekicilikler	151
7.3.1.Gaziantep Büyükşehir Belediyesi Türkcell Gezegen Evi ve Bilim Merkezi....	151
7.3.2. Çarşılar	152
7.3.2.1.Bakırcılar Çarşısı.....	152
7.3.2.2.Turistik Çarşı.....	153
7.3.2.3.Sanko Park	154
7.3.2.4.Almacı Pazarı.....	155
7.4. Kültürel Çekicilikler.....	156
7.4.1.Folklor.....	156
7.4.1.1.Halk Oyunları	156
7.4.1.2.Geleneksel Giysiler	157
7.4.2.Geleneksel Gaziantep El Sanatları	157
7.4.2.1.Sedef Kakma İşlemciliği.....	157
7.4.2.2.Bakırcılık	158
7.4.2.3.Kutnuculuk.....	159
7.4.2.4.Aba Dokumacılığı	159
7.4.2.5.Yemenicilik.....	160
7.4.2.6.Antep İşi El İşlemesi	161
7.4.2.7.Gümüş İşlemciliği.....	161
7.4.2.8.Antep Kilimciliği.....	162
7.4.2.9.Küpçülük	163
7.4.2.10.Kuyumculuk	163
7.4.3.Gastronomi	164
7.5.Spor Etkinlikleri	165
7.5.1.Su sporları	165
7.5.1.1.Alleben Gölet'i Su Sporları Festivali	165
8.ARAŞTIRMA SAHASINDA GELİŞMESİ BEKLENEN TURİZM	
ALTERNATİFLERİ	168
8.1.Organize Turlar	168
8.2.İş Turizmi	168
8.3.Karavan Turizmi	169
8.4.Sosyal Turizm (Gençlik Turizmi).....	169
8.5.Yayla Turizmi	169
8.6. Av Turizmi.....	170
8.7.Atlı Doğa Yürüyüşü.....	170
8.8.Akarsu Turizmi.....	170
8.9.Bisiklet.....	171

8.10.Treakking	171
8.11.Olta Balıkçılığı.....	171
9. GAZİANTEP’TE TURİZMİN ETKİLERİ	172
9.1.Ekonomik Etkiler.....	172
10. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	173
KAYNAKÇA.....	
ÖZGEÇMİŞ	
EKLER	

KISALTMALAR LİSTESİ

ADNKS	: Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi
AVM	: Alışveriş Merkezi
BŞB	: Büyükşehir Belediyesi
DİE	: Devlet İstatistik Enstitüsü
DPT	: Devlet Planlama Teşkilatı
GAP	: Güneydoğu Anadolu Projesi
GSO	: Gaziantep Sanayi Odası
GTO	: Gaziantep Ticaret Odası
KSÜ	: Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi
MÖ	: Milattan Önce
OSB	: Organize Sanayi Bölgesi
SGK	: Sosyal Güvenlik Kurumu
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TC	: Türkiye Cumhuriyeti
TL	: Türk Lirası
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
USD	: United State Dollar
GASKİ	: Gaziantep Su Kanalizasyon İşleri
GKT	: Gaziantep Kültür Turizm
TDK	: Türkiye Diyanet Kurumu
KÜSGEM	: Küçük Sanayi Geliştirme Merkezi
GATEM	: Gaziantep Toptancılar Merkezi
TİM	: Türkiye İhracatçılar Meclisi
GAÜV	:Gaziantep Üniversitesi Vakfı

TABLULAR LİSTESİ

TABLO	SAYFA
Tablo 1.1. Araştırma Sahasının Deprem Risk Derecelendirmesi.....	24
Tablo 2.1. Gaziantep’te Sıcaklık ve Yağış Dağılışı	27
Tablo 2.2. Gaziantep Orman Varlığı	33
Tablo 3.1. Gaziantep İl Nüfusu’nun Yıllara Göre Gelişimi	49
Tablo 3.2. Gaziantep İlçeleri’nin Nüfusu’nun Yıllara Göre Gelişimi	50
Tablo 3.3. Türkiye’de Nüfus Yoğunluğuna Göre İlk Dört Kent Ve Yıllık Nüfus Artış Hızları	51
Tablo 3.4. Gaziantep 2011 Şehir ve Köy Nüfusu	52
Tablo 3.5. 2012 Nüfus Yoğunluğu	53
Tablo 3.6. Gaziantep Net Göç Hızı (2008-2013).....	54
Tablo 3.7. Ülkemizde En Fazla İl Nüfusuna Sahip İller.....	56
Tablo 4.1. Gaziantep’te Sektörlere Göre Firma Sayıları.....	58
Tablo 4.2. Gaziantep’te Serbest bölgesi ticaret hacmi ve artış oranı.....	60
Tablo 4.3. Gaziantep 2010-2011 ihracatın değişimi ve dağılımı.....	61
Tablo 4.4. Türkiye’deki En Büyük 1000 İhracatçı Firma Sayısının İllere Göre Dağılımı.....	62
Tablo 4.5. Gaziantep’ten en çok ihracat yapılan ülkeler(2011).....	62
Tablo 4.6. GAP Bölgesi Nüfusunun İllere Göre Dağılımı.	64
Tablo 4.1. Demiryolu Bağlantısı Olan Bazı Merkezler ve Mesafeleri.....	68
Tablo 4.2. Muhtelif Noktaların Havaalanına Olan Mesafeleri	69

Tablo 5.1.Turizm İşletme Belgeli Konaklama Tesisleri	70
Tablo 5.2.Turizm İşletme Belgeli Oteller.....	71
Tablo 5.3.Turizm Yatırım Belgeli Oteller	71
Tablo 5.4.Turizm İşletme Belgeli Seyahat Acentaları.....	71
Tablo 5.5.Anket Kapsamına Alınan Tesislerdeki Konaklama İstatistiği	71
Tablo 5.6. Sınır Kapılarından Kara,Hava ve Demiryolu ile Giriş Yapan Turist Sayısı(2012).....	71
Tablo 5.7. Turizm İşletme Belgeli Tesislerde Konaklayan Turist Sayısı.....	77
Tablo 5.8. Sınır Kapılarından Kara,Hava ve Demiryolu ile Giriş Yapan Turist Sayısı(2015).....	78
Tablo 5.9.Gaziantep'te Konaklayan Turistlerin Milliyetlerine Göre Dağılımı(2012)	79
Tablo 5.10.Türkiye Ve Gaziantep'e Gelen Turist Sayısı ve Turizm Gelirleri	80
Tablo 5.11. Türkiye'de 2001-2013 Arası Turizm Verileri	82
Tablo 6.1.Gaziantep Organize Sanayi Bölgesi İstihdam Durumu	169
Tablo 7.1.Önemli Gün ve Festivaller	171

ŞEKİLLER LİSTESİ

ŞEKİL	SAYFA
Şekil 1.1. Araştırma Sahasının Lokasyon Haritası	14
Şekil 1.2. Gaziantep'in Bölgesel Konumu	15
Şekil 2.1. Araştırma Sahasının Deprem Haritası	18
Şekil 2.2. Araştırma Sahasının Fiziki Haritası	21
Şekil 2.3. Araştırma Sahasının Jeoloji Haritası	24
Şekil 2.4. Türkiye Toprak Haritası	26
Şekil:2.5.Gaziantep'te ortalama, en yüksek ve en düşük sıcaklık değerleri	28
Şekil 2.6. Gaziantep'te ortalama güneşlenme süresi	29
Şekil 2.7. Gaziantep'te yağış dağılışı.....	30
Şekil: 2.8. Gaziantep rüzgar diyagramı	31
Şekil: 2.8. Gaziantep Orman Varlığı.....	34
Şekil: 2.8. Araştırma Sahasının Hidroğrafya Haritası.....	38
Şekil:3.1. Türkiye'deki Paleolitik Yaşam Alanları	40
Şekil:3.1. Eski Gaziantep Yerleşim Planı	46
Şekil:3.2. Türkiye'de Nüfus Artış Hızına Göre İlk 4 Kent	51
Şekil:3.3. Türkiye'de Nüfus Yoğunluğuna Göre İlk 4 Kent	51
Şekil:3.4.Gaziantep İlçe,Belde ve Köy Nüfusu	52

Şekil:3.5.Gaziantep ve İlçeleri Nüfus Yoğunluğu	54
Şekil:3.6.Gaziantep Net Göç Hızı	38
Şekil:3.7. Gaziantep Net Göç Miktarı.....	55
Şekil:4.1. Gaziantep’te Sektörlere Göre Firma Sayıları (2010).....	58
Şekil:4.2. Gaziantep’te sanayi sektörlerine göre firma dağılımları.....	59
Şekil:4.3. Gaziantep Serbest Bölgesi ticaret hacmi değişimi	59
Şekil:4.3.Türkiye ve GAP	63
Şekil:4.4.GAP Bölgesi’nde İllere Göre Kentsel ve Kırsal Nüfus Dağılımı	64
Şekil:5.1.XIX.yüzyılda Anadolu’yu Basra Körf. ve Kızıldeniz’e Bağlayan Yollar.	66
Şekil:5.2.Türkiye Karayolları Haritası.....	66
Şekil:5.3.Araştırma Sahası Ulaşım Haritası.....	67
Şekil:5.4.Türkiye Demiryolları Haritası.....	68
Şekil:6.1 Sınır Kapılarından Kara, Hava ve Demiryolu İle Giriş Yapan Turist Sayısı	72
Şekil:6.2. Gaziantep’e Giriş –Çıkış Yapanların Sayısı (2004-2014)	78
Şekil:6.3 .Sınır Kapılarından Kara, Hava ve Demiryolu İle Giriş Yapan Turist Sayısı(2008-2012)	79
Şekil:6.4. Türkiye’ye ve Gaziantep’e Gelen Turist Sayısı ve Turizm Gelirleri	81
Şekil:6.5 Türkiye’de 2001-2013 arası turizm verileri.....	83

Şekil: 6.6. 2011 Yılı Müze Ziyaretçi Sayıları.....149

FOTOĞRAFLAR LİSTESİ

FOTOĞRAF	SAYFA
Foto 1.1. Kale'den Gaziantep'e panoramik bir bakış	16
Foto 1.2. Gaziantep'in simgesi antep fıstığı.....	35
Foto 1.3. Biyolojik Gölet Dülükbaba Ormanları içerisinde yer almaktadır	39
Foto 1.4. Eski Gaziantep'ten nostaljik bir görünüm;arkada Antep kalesi	46
Foto 1.5. Yeni Yerleşim Alanı Olan Karataş 2.....	50
Foto 1.6. Gaziantep 3.Organize Sanayi Bölgesinden Bir Görünüm.....	58
Foto 2.1.Raylı Ulaşım Sistemi: Tramvay; Üniversite civarı	67
Foto 2.2. Gaziantep Havaalanı.....	69
Foto 3.1. Şahinbey Parkından bir görünüm, arkada yeni yerleşim alanı Karataş 2	72
Foto 3.2. 100.Yıl Parkından bir kesit	73
Foto 3.3. Masal Parkına üstten bakış.....	74
Foto 3.4. Masal Parkında Masalsı Bir Halk Kahramanı :Nasrettin Hoca	74
Foto 3.5. Harikalar Diyarına üstten bakış , arkada yeni yerleşim alanı; İbrahimli.. ..	75
Foto 3.6. Botanik Bahçesi.....	76
Foto 3.7. Botanik Baahçesi ve Ayyuş Hanım Konağı	76
Foto 4.1. Sof yaylasından görünüm	84
Foto 4.2. Hızır Yaylasından bir görünüm.....	85
Foto 4.3. Gaziantep Hayvanat Bahçesi	86

Foto 4.4. Hayvanat Bahçesinde Bir Fok Gösterisi	87
Foto 5.1. Kaleoğlu mağarası,Yeni Han İçerisinde yer alır	88
Foto: 5.2. Kültür Yolu; canlı tarih	89
Foto 5.3. Kürkcü Hamı.....	90
Foto 5.4. İnceoğlu Han.....	91
Foto 5.5. Buğday Hanı	92
Foto 5.6. Tütün Hanı.....	93
Foto 5.7.Yeni Han	94
Foto 6.1. Naib Hamamı,Antep Kalesinin kuzeyinde yer almaktadır	96
Foto 6.2. Şehitler Hamamı	97
Foto 7.1 .Elif Anıt Mezarı.....	98
Foto 7.2. Hisar Anıt Mezarı	99
Foto 7.3. Şahinbey Anıtı; Antep Savunmasının Simgelerinden.....	100
Foto 7.4.Şehit Kamil Anıtı.....	101
Foto 7.5. 14 Şehit Anıtı	101
Foto: 8.1 Gaziantep Dolmenleri.....	103
Foto 9.1 Gaziantep Kalesi	104
Foto 9.2. Rumkale	105
Foto 9.3. Araban Kalesi.....	106
Foto 10.1. Kendirli Kilisesi.....	107
Foto 10.2. Ömer Ersoy Kültür Merkezi.....	108
Foto 11.1. Şeyh Fethullah Camii.....	109

Foto 11.2. Ali Nacar Camii.....	110
Foto 11.3. Handan Bey Camii.....	111
Foto 11.4. Şirvani Camii.....	113
Foto 11.5. Tahtani Camii.....	113
Foto 11.6. Tekke Camii.....	114
Foto 12.1. Ökkeşiye Hazretleri Türbesi.....	116
Foto 12.2. Hz. Yuşa ve Pür Sefa Hz. Türbesi	117
Foto 13.1.Tilmen Höyük.....	118
Foto 14.1. Dülük Antik Kentte Bir Mağara.....	120
Foto 14.2.Zeugma Antik Kenti	122
Foto 14.3. Karkamış Harabeleri.....	123
Foto 14.4. Kargamış-Cerablus Kral burcu ortostatları	123
Foto 15.1. Bey Mahallesi, Gaziantep'in eski yaşam alanlarındanr.....	125
Foto 15.2. Tarihi Antep evi iç görünüş (mankenlerle canlandırma	125
Foto 15.3.Şehrekstü Konakları	126
Foto 16.1. Tarihi Tahmis Kahvesi	128
Foto 16.2 Tarihi Kır Kahvesi	128
Foto 17.1. Kemikli Bedesten	130
Foto 17.2. Zincirli Bedesten	130
Foto 17.3. Pişirici Kastel'i.	132
Foto 17.4. Şeyh Fethullah Kastel'i.....	133

Foto 18.1. Zeugma Mozaik Müzesi.....	134
Foto 18.2. Çingene Kızı Mozağı.....	135
Foto 18.3. Zeugma Mozaik Müzesi içeriden bir görünüm, üstten bakış	135
Foto 18.4. Hasan Süzer Etnoğrafya Müzesi;Bey mahallesinde yer almaktadır... 	137
Foto 18.5. Yesemek Açık Hava Müzesi	138
Foto 18.6. Gaziantep Savaş Müzesi Şhreküstü Mahallesinde Tarihi Bir Antep Evinde Yer Almaktadır.	139
Foto .18.7 Gaziantep savaş müzesinde mankenlerle canlandırma: Bir Şehidin Defnedilmesi	139
Foto 18.8. Gaziantep Kahramanlık panoraması müzesi, kale içerisinde yer almaktadır	140
Foto 18.9. Bayazhan Kent Müzesi	141
Foto 18.10. Emine Göğüş Mutfak Müzesi 1.....	142
Foto 18.11.Emine Göğüş Mutfak Müzesi 2 (Mankenlerle canlandırma)	142
Foto 18.12. Mevlevihane Vakıf Müzesi	143
Foto 18.13. Gaziantep Mevlevihanesinde Mankenlerle Canlandırma.....	144
Foto 18.14. Özel Medusa Cam Eserler Müzesi	145
Foto 18.15. Yaşayan Müze Tarihi Gümrük Hanı	146
Foto 18.16. Oyun ve Oyuncak Müzesinden Bir Görünüm	147
Foto 18.17. İslam Bilim Tarihi Müzesi.....	148
Foto:19.1.Turkcell Gezegen Evi ve Bilim Merkezi	151
Foto 20.1. Bakırcılar Çarşısı	153
Foto 20.2. Almacı Pazarı	154

Foto 21.1. Halk Oyunları Ekibi ve Geleneksel Giysileri..	155
Foto 22.1. Sedef Kakma İşleme Örnekleri.....	157
Foto 22.2. İşlenmiş Bakır Eşyalar.....	158
Foto 22.3. Kutnu Kumaşı.	159
Foto 22.4. Gaziantep Yemenileri	160
Foto 25.1. İmam Çağdaş Restoranı.....	164
Foto 26.1. Rumkale Su Sporları Yarışlarından Bir Kare.....	165
Foto 26.2. Alleben Göleti Dragon Kano Yarışları.....	166

1. GİRİŞ

Küreselleşen günümüz dünyasında, iletişim ve ulaşım hızlanmış, dünyanın en uzak yerleri bile yakın hale gelmiştir. Bu durum insanların gezip görme isteğini daha da artırmış ve turizm sektörünün daha ön plana çıkmasını netice vermiştir. Sadece dinlenmek, gezmek değil bunun yanında macera, adrenalin gibi duyguların da etkisi ile değişik turizm faaliyetleri ortaya çıkmıştır.

Literatürde turizmin ilk tanımı 1905 yılında Guyer-Feuler tarafından yapılmıştır; “turizm gittikçe artan hava değişimi ve dinlenme gereksinimleri, doğa ve sanatla beslenen göz alıcı güzellikleri tanıma isteğine; doğanın insanlara mutluluk verdiği inancına dayanan ve özellikle ticaret ve sanayinin gelişmesi ve ulaşım araçlarının mükemmel hale gelmelerinin bir sonucu olarak ulusların ve toplulukların birbirlerine daha çok yaklaşmasına imkan tanıyan modern çağa özgü bir olaydır.(Kozak,2001)

Turizm, insanların gezme, görme, keşfetme, yeni insanlar tanıma gibi ihtiyaçlarının bir sonucu olarak doğmuştur. Dünyada turist gönderen ve turist kabul eden ülkelerinin, aynı zamanda gelişmiş ülkeler olması, turizmin gelir düzeyi ve kültürel gelişimle koşutluk gösterdiğinin bir kanıtıdır. Yani, bir ülkede gelişmişlik düzeyi arttıkça turizme olan talep de artmaktadır. Günümüzde, iş hayatında haftalık çalışma süresinin 35-40 saate kadar düşürülmesi, artan eğitim ve refah seviyesi, dinlenme bilinci, gelişen teknolojinin getirdiği kolaylıklar turizm faaliyetlerine katılan kişi sayısını artırmaktadır. Daha fazla boş zamana ve ekonomik olanağa sahip olan birey daha fazla tatile çıkma, eğlenme ve dinleme faaliyetlerine katılma yönünde istek göstermektedir. Ülkelerin ve toplumların gelişmesinde önemli bir kaldıraç sektör olan turizm günümüzde farklı kriterler itibariyle çeşitlendirilerek,ülke ekonomilerine olan katkılarının artırılmasına, tüm mekânlara ve aylara dağılımının sağlanmasına çalışılmaktadır. Türkiye’de planlı kalkınma dönemi itibariyle ivme kazanan bu sektörün dünyadaki gelişme dönemi, endüstri devrimi ile birlikte ortaya çıkmıştır. Günümüzde farklı ülkelerde birçok kamu ve sivil örgütler yardımıyla yürütülen bu sektörün temel dayanağını; çeşitli çekicilik unsurları, işletmeler ve yörenin ulaşılabilirliği oluşturmaktadır. Etimolojik olarak turizm sözcüğü, turist sözcüğünden doğmuştur. Turist sözcüğü ise Batı dillerinde Latince Tornus kelimesinden türemiştir. Turizm en basit tanımı ile bir yerin tarihi ve doğal güzelliklerini görmek, tanımak, eğlenmek ve dinlenmek için yapılan geziler’dir. Ancak günümüzde ulaşım ve iletişim alanında yaşanan gelişmelere bağlı olarak turizm kavramı; kişilerin asıl yaşadığı yerin dışında başka bir yere çalışmak ve sürekli yerleşmek dışında çok farklı amaçlarla yaptıkları seyahatler olarak tanımlanmaktadır. Turizm önemli bir kitlesel harekettir ve sonuçları itibariyle, ekonomik,sosyal, kültürel ve çevresel getirileri olan, ancak iyi yönetilmese bazı maliyetleri olan bir sektördür. Bunun yanında, turizmin insana özgü ve sosyal bir olay olma özelliği de bulunmaktadır.(Kozak,2012)

Turizm kavramının kökenini, Latince’de dönme hareketini ifade eden "tornus" sözcüğü oluşturmaktadır. İngilizce’deki "touring" deyimini ile "tour" deyimleri de bu sözcükten türemiştir. "Tour" dairesel bir hareketi, bazı site ve yörelerin ziyaretini, iş ve eğlence amacıyla yapılan yer değiştirme hareketini ifade eder. "Touring" deyimini ise, zevk için yapılan, eğitsel ve kültürel özellik gösteren seyahatler için kullanılır. Özetle "tour" hareket edilen yere dönmek şartıyla yapılan kısa ya da uzun süreli seyahatleri ifade etmektedir.(Akat, 2000.s.2)

Turizmi ilk olarak disiplinlerarası bir bütünlük içerisinde ele alan yazarlar, Walter Hunziker ve Kurt Krapf olmuştur. İtalya'nın Palermo şehrinde 1954 yılında toplanan AIEST (Association International d'Experts Scientifiques du Tourisme - Uluslar arası Bilimsel Turizm Uzmanları) kongresinde Hunziker ve Krapf, turizmi şöyle tanımlamışlardır; "turizm, insanların sürekli çalışma ve konutlarının bulunduğu yerler dışında sürekli yerleşmek ve gelir sağlamak amacı olmaksızın yaptıkları seyahat ve konaklamalarından meydana gelen ilişki ve olaylar bütünüdür."10 Hunziker ve Krapf'ın yukarıdaki tanımı, 1980'li yıllarda AIEST tarafından günümüzde uluslararası düzeyde genel kabul gören haliyle yeniden düzenlenmiştir. Bu düzenleme ile turizm; "insanların devamlı ikamet ettikleri, çalıştıkları ve her zamanki olağan gereksinimlerini karşıladıkları yerlerin dışına seyahatleri ve gittikleri yerlerde genellikle turizm işletmelerinin ürettiği ürün ve hizmetleri talep ederek, geçici konaklamalarından doğan olaylar ve ilişkiler bütünüdür" şeklinde tanımlanmıştır.(Kozak,2001)

Dünya Turizm Örgütü (WTO), turizm istatistiklerinde uluslararası bir standart oluşturmak, turizmin etkilerinin araştırıldığı her yerde aynı verilerin ve aynı yöntemin kullanılmasını sağlamak amacıyla turizmi; "insanların tatil, eğlence, iş ve diğer amaçlarla her zaman yaşadıkları olağan çevreleri dışındaki yerlere, gelir elde etmeye yönelik faaliyetlere bağlı kalmaksızın ve ardışık bir yıldan fazla olmayacak şekilde seyahat etmeleri ve konaklama aktiviteleridir" şeklinde tanımlamış, ayrıca turizmi "ülke içi" ve "ülkelerarası" olmak üzere sınıflandırmıştır. Bu sınıflandırmaya göre; iç turizm (domestic tourism), "belli bir ülkede ikamet eden kişilerin aynı ülkede ancak her zamanki ikametgahı dışında kalan yerlere seyahatlerini içeren aktiviteler"; dış aktif turizm (inbound tourism), "yabancı ziyaretçilerin ülkeye yapmış oldukları seyahatler"; dış pasif turizm (outbound tourism), "bir ülkede ikamet eden insanların başka bir ülkeye yapmış oldukları seyahatler", dahili turizm (internal tourism), "ülkeye gelen yabancı ziyaretçiler ile ülke dışına seyahat eden vatandaşların aktiviteleri", ulusal turizm (national tourism), bir ülkede ikamet eden insanların ülke içine ve dışına yapmış oldukları seyahatler", uluslararası turizm (international tourism) ise, "dış aktif turizm ve dış pasif turizmi kapsayan aktiviteler" şeklinde tanımlanmaktadır.(World Tourism Organization, Basic References on Tourism Statistics,http://www.worldtourism.org/statistics/tsa_project/basic_references/index-en.htm (indirilme tarihi: 03.04.2015))

Doğanay'a göre turizm en kısa tanımı ile, zevk için yapılan geziler biçiminde tanımlanmakla birlikte, bir bölge yada ülkeye turist çekmek amacı ile alınan her türlü önlem, gelir getirici ekonomik sektörlerden birisiya da dinlenme, eğlenme, görme, tanıma, sportif karşılaşmalar yapma, temsil ve konser verme, bilgi ve görüşünü artırma gibi amaçlarla; veya sadece zevk için yapılan gezi demektir.(Doğanay,2001)

Sözcük olarak turizm Fransızca tourisme kelimesinden türemiştir ve istekle devamlı ikamet edilen yeri bir süre için terk edip seyahate çıkmak ve tekrar dönmek anlamındadır.(Özgüç,1984:10)

Leiper, turizmi bir sistem olarak ele almış ve şu şekilde tanımlamıştır; "Turizm; esas amacı gelir etmek olan bireylerin seyahatleri dışında, insanların isteğine bağlı ve geçici olarak sürekli yaşadıkları yerler dışında bir yada birden fazla gecelemelelerinden doğan olay ve ilişkilerin bütününe konu alan bir sistemdir."(Evliyaoğlu,1989)

Bazı yazarlar turizmi, endüstri olarak değerlendirmiştir. Bu yazarların gerekçeleri özetle şöyle sıralanabilir:

1-Turizm tek başına konaklama ve seyahat değildir. Tüketicinin, diğer bir deyişle turistin yararlanacağı donanımın oluşturulması, alt ve üst yapı yatırımlarını gerektirir. Bu durum turizmin endüstri niteliği taşıdığıının en önemli göstergesidir.

2-Turizm faaliyetleri kapsamında, doğa, girişimci, sermaye ve işgücü gibi üretim faktörlerinin bir araya getirilerek turistik ürün oluşturulması, turizmi endüstriyel bir faaliyet alanı haline getirmektedir.

3-Turizmde üretim, pazarlama ve satışa konu olan hizmettir. Yapısı gereği turizm “hizmet endüstrisi”dir.(Usta,2001)

Turizme katılanların çeşitli özellikleri de turizmin şekillerini meydana getirmektedir. Fakat bu ayrımlar da kesin değildir ve birbirine karışmaktadır.

Yaş durumuna göre:

- 1) Gençlik turizmi
- 2) Yaşlılar turizmi

Katılan sayısına göre:

- 1) Ferdi turizm
- 2) Kolektif turizm
- 3) Kitle turizmi
- 4) Aile turizmi

Turistin geldiği yere göre:

- 1) İç turizm
- 2) Dış turizm

Kullanılan ulaşım aracına göre:

- 1) Demiryolu turizmi
- 2) Karayolu turizmi
- 3) Havayolu turizmi
- 4) Denizyolu turizmi vb.

Zamana göre:

- 1) Yaz turizmi
- 2) Kış turizmi
- 3) Sezon dışı turizm

Konaklama süresine göre:

- 1) Kısa süreli
 - a) Transit
 - b) Yakın çevrede dinlenme,
- 2) Uzun süreli
 - a) Tatil
 - b) Tedavi

Konaklama tesisine göre:

- 1) Özel turizm (arkadaş – akraba yanı)
- 2) Kamping ve karavan turizmi
- 3) İkinci evlerde ikamet turizmi

Sosyal yapıya göre:

- 1) Lüks turizm
- 2) Geleneksel turizm
- 3) Gençlik turizmi
- 4) Sosyal turizm vb.

Ödemeler dengesi üzerindeki etkisine göre:

- 1) Dış aktif turizm (gelen turistlerin döviz getirmesi)
- 2) Dış pasif turizm (ülkeden dışarı giden turistlerin döviz götürmesi. (Özgüç, 1984:11)

6086 sayılı Turizm Endüstrisini Teşvik Kanunu ile yürürlüğe giren Turizm İşbirliği Nizamnamesinin (05.08.1995) 3.maddesindeki tanımlama ise: “Yerleşmek niyeti olmaksızın hava tebdili yapmak, sayfiyeye gitmek, spor, tahsil, ziyaret, tetkik ve araştırma yapmak, tedavi edilmek, eğlenip dinlenmek gibi maksatlarla, kültür ve seyahat hareketleri sebepleriyle toplu veya tek olarak yapılan seyahatlere turizm denir. Şeklindedir.(Talınlı,1996:17)

Özgüç’e göre, başlangıçta bilinçsiz olarak yapılan seyahatler daha sonra uygarlığın gelişmesiyle dünyayı keşfetmek ve görmek için yapılan bilinçli seyahatler haline dönüşmüştür. Seyahatlerin çok eskilere giden bir geçmişi vardır. Bazılarına göre tekerleğin bulunuşundan (M.Ö. 4000’lerde) beri, kısa mesafelerde de olsa seyahat edilmektedir. Eski Mısır’da M.Ö. 3000 yıllarında piramit ve tapınaklara binlerce kişinin ziyarete gitmesi, ilk kez konaklama tesislerinin ortaya çıkmasını sağlamış; daha sonraları, Eski Yunan’da Olimpiyat Oyunları’nın başlamasıyla daha büyük kitlelerin seyahat etme olanağı doğmuştu. Zevk için seyahat ise ancak Roma İmparatorluğu’nun sağladığı güvenlik ve bu dönemde oldukça geliştirilmiş bulunan ulaşım ağı sayesinde gerçekleşmiştir. Pax Romana’nın (Roma Antlaşması) yarattığı güvenlik ve huzur, Roma İmparatorluğu’nun çöküşüyle ortadan kalktı ve Kavimler Göçü’nün bitimine kadar otorite, yasa ve düzen kurulamadı. Ancak, M.S. 1000 yıllarında halk, çok az sayıda olarak, biraz seyahat etmeye başladı. Ortaçağlarda, çağdaş anlamda seyahat eden olmadığından, esas olarak hac amacıyla seyahat edildiğinden, seyahat edenler bir ölçüde güvenliğe sahiptiler. Bu durum, yol güzergâhı boyunca konaklama tesislerinin yapılmasını sağlamıştır. 13. yüzyılda Anadolu’daki kervansaraylar da aynı amaçlarla yapılmışlardı. Aynı yüzyılda ticaret için Asya’ya yapılan seyahatler, dünyanın bu kesimine ilgi uyanmasına yol açmıştır. Aynı şey 15.yy da keşfedilen Amerika için de geçerlidir.(Özgüç,1984:22)

Toskay’a göre turizm olayının öznesi insandır. Turizm olayına yol açan, yön veren ve bu olayın odak noktasını oluşturan insan “turist” sözcüğü ile tanımlanır. Turizm olayının rakamlarla ifade edilebilmesi için öncelikle turist kim olduğunu tanımlamak, onun kim olduğunu bilmek gerekir. Tamamen istatistiki bilgilerin doğru ve eksiksiz derlenerek turizm olayının hacmi ve diğer özellikleri hakkında bilgi edinmek için “turist” ve “ziyaretçi” tanımları yapılmaktadır. Özellikle uluslararası kuruluşlar tarafından yapılan bu tanımlar birçok ülkede kabul görmekte ve turizmle ilgili bilgiler bu tanımlar çerçevesinde derlenmektedir (Toskay, 1993).

Toskay'a göre, 20. Yüzyılda turizmin hızlı bir şekilde gelişimini sağlayan nedenler; fert gelirlerindeki sürekli artış ve adaletli dağılım sonucu geniş kitlelerin seyahat etme imkanına kavuşması, ücretli yıllık izin haklarının kabulü, sanayileşme sonucu psikolojik ve fizyolojik yorulmaların farklı bir çevrede tatil yapma arzusunu doğurması, kitle haberleşme araçlarının artmasıyla bilgi edinilen değişik ülke ve kültürle gezip görme arzusunun uyanması, seyahat etme ve tatil yapmanın bir prestij haline dönüşmesi, güvenlik, hız ve konfor bakımından ulaştırma araçlarının optimum şartlar sunması, rekreasyonla hareketleri kapsayan tüm olguların çok iyi bir şekilde düzenlendiği tur operatörlüğü ve seyahat acenteliği yapan büyük şirketlerin kurulması, seyahat sınırlamaları ve formalitelerin uluslararası alandaki anlayış havası doğrultusunda yavaş yavaş kalkması şeklinde özetlenebilir.(Toskay,1989:104)

Turizmin çeşitli kurumlar tarafından yapılan tanımları farklı olmakla birlikte, Türkiye'de Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından yapılan tanımda; turizm faaliyetinin, içinde ikamet edilen yerin dışında başka bir yere seyahatin olması gerektiği; eğer ülke içinde seyahat ediliyorsa altı aydan ve eğer ülke dışına seyahat ediliyorsa on iki aydan uzun olmaması gerektiği vurgulanmıştır. Tam tanımı ise, "Turizm, kişilerin ikamet ettiği yer dışındaki bir yere bir yılı aşmamak üzere, boş zaman değerlendirme, iş ve diğer benzeri amaçlarla yaptıkları seyahatlerdir." şeklindedir (T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Mayıs, 2007)

Turizmin yalnızca ekonomik yönünü baz alan tanımlara göre turizm; başka bir ülkeden, şehir veya bölgeden yabancıların gelmesi ve geçici süre kalmalarıyla ortaya çıkan hareketin ekonomik yönünü ilgilendiren faaliyetlerin tümü olarak nitelendirilmiş ve olayın sosyal-ekonomik yönünden söz edilmiştir. Bu tanım yaklaşımlarının ortaya atılmasından sonra, dünyanın 1914-1918 yılları arasında yaşadığı Birinci Dünya Savaşı dolayısıyla, tanım denemeleri bir süre duralamıştır. Ancak, turizmin ekonomik yönlü incelenmesi ile ilgili yaklaşımlar zaman içerisinde ağırlık kazanmaya başlamıştır. Bu dönemdeki turizmle ilgili nominal tanımlarda, turizm sadece bir ulaştırma olayı olarak görülmüştür. Daha sonra ise ticari ve mesleki seyahatler de turizm olayı olarak kabul görmeye başlamıştır (Toskay, 1989)

1954 yılında İtalya'nın Palermo kentinde gerçekleşen Uluslararası Turizm Uzmanlar Birliği toplantısında turizm için yapılan ve günümüzde de kabul gören bir tanım olarak, 'TURİZM; kazanç sağlama amacına yönelik olmamak ve süreklilerleşmemek koşuluyla insanların bir yere seyahatleri ve orada konaklamalarından doğan aktivitelerin bütünüdür' verilebilir (Bayer, 1992).

Turizm; sürekli yaşanan yer dışında, ticari kazanç amacına dayanmayan nedenlerle yapılan ve yirmi dört saati aşan veya en az bir gecelemeden oluşan geçici seyahat ve konaklamaların ortaya çıkardığı ekonomik ve sosyal içerikli olay veilişkilerin bütünüdür (Usta, 2001).

Sonuç olarak yapılan tanım ve açıklamaların ışığında, çok yönlü bir olay olarak turizmin tanımı ve kapsamı şöyle ifade edilebilir: Turizm; İnsanların daimi konutlarının bulunduğu yerler dışında sürekli olarak yerleşmemek, para kazanmak, politik veya askeri bir amaç izlememek üzere,serbest bir ortam içerisinde,iş,merak, din, sağlık, spor, dinlenme, eğlence, kültür, deneyim kazanma, dost ve akraba ziyaretleri, kongre, seminer, konferans vb. bilimsel etkinliklere katılma gibi nedenlerle,kişisel veya toplu olarak yaptıkları seyahatlerden,gittikleri yerlerde yirmi dört saati aşan veya konaklama

tesislerinde en az bir gece konaklamalarından ortaya çıkan iş ve ilişkileri kapsayan, sosyal bir tüketim olayı, bütünleşmiş bir hizmet endüstrisidir. (Olalı, 1991)

Turizm insanların geçici veya devamlı, asli kazanç elde etme faaliyeti için yerleşmeye dönüşmemek koşuluyla konaklamaları, tatil, dinlenme, sağlık kültür, spor, avlanma, diğer toplumları tanıma benzeri amaçlarla yurtiçi ve yurtdışı bölgeler gitmelerinden doğan ekonomik, sosyal ve kültürel etkileşimlerin doğal ve yapay çevre ortamında paylaşmasıdır diye tanımlanmaktadır. (T.C. Çevre Bakanlığı, 1996 Türkiye Çevre Atlası, Ankara.)

Turizm olayının öznesi insandır. Turizmin temelinde insanın "psikolojik tatmin duygusu" sağlaması yer alır. Turizm olayına yol açan, yön veren ve bu olayın odak noktasını oluşturan insan turist sözcüğü ile tanımlanır. (Barutçugil, 2001)

Turizmin olduğu gibi, turist de araştırmacılar ve uluslararası kurumlar tarafından yapılmış çok sayıda tanımı bulunmaktadır.

Norval, 1936 yılında turisti şu şekilde tanımlamıştır; "turist, sürekli olarak kalmak ve gelir elde etmekten farklı bir amaç ile yabancı bir ülkeye giden geçici süre kalacağı bu ülkede, başka yerde kazandığı parayı harcayan kimsedir.

Günümüzde insanlar çok çeşitli nedenlerle dolaşmakta ve turizm faaliyetinde bulunmaktadırlar. Ülkemizin turistik özellikler bakımından zenginliği düşünüldüğün de turizmin önemi daha iyi anlaşılacaktır. Gaziantep vilayeti hem tarihsel hem de kültürel bakımdan çok zengindir. Çok sayıda medeniyete ev sahipliği yapan bu şehir adeta tarih solumaktadır.

Bu çalışmamda anlatmaya çalıştığım değerlerin ve vilayetimin daha iyi tanınması dilek ve temennisiyle.

Çalışmanın Amacı

Türkiye özellikle son dönemlerde turizm sektöründe gelişme gösteren ülkelerdendir. Ancak Türkiye'nin her tarafı turizmden eşit oranda pay alamamaktadır. İstanbul turizmde lokomotif görevi görmektedir. Marmara'dan sonra Ege ve Akdeniz gelmektedir. Antalya ve Güney Ege özellikle kıyı turizmi açısından gelişmiştir. Ve her yıl binlerce turist buralara gelmekte ekonomiye pozitif katkı sunmaktadır.

Gaziantep sanayi şehri olarak tanınmıştır. Gerek ülke içi ve gerekse ülke dışına yapılan ihracatlar milyonlarca doları bulmaktadır. Gaziantep dünyada son 10 yılda en hızlı büyüyen kentler arasına girmiştir. Sanayisi ve mutfağı ile tanınan Gaziantep şehri son dönemlerde turizm sektöründe de gelişme göstermiştir ve bu çalışmanın amacı meydana gelen bu gelişmeyi tespit etmek ve alternatif turizm faaliyetlerini ortaya çıkarmaktır.

Materyal ve Metot

Araştırmada öncelikle çalışma alanının sınırları belirlenmiş olup, çalışma alanı ve konu ile ilgili literatür taraması yapılmıştır. Elde edilen dokümanlar ve veriler sistematik bir şekilde düzenlenmiştir. Konu ile bağlantılı olan ilgili kurum ve kuruluşlardan gerekli istatistik verileri toplanmış ve amaca uygun değerlendirmeler için düzenlenmiştir. Gerek konu ve gerekse alanla ilgili verilerin toplanması esnasında verilerin gelişimi gösterecek şekilde ve mümkün olduğu kadar güncel olmasına dikkat edilmiştir.

Araştırma sürecinde elde edilen bütün veriler harita, tablo ve grafiklere dönüştürülerek daha anlaşılır olması sağlanmıştır.

Çalışma giriş ve sonuç bölümleri dâhil on bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünden sonraki ilk bölümünde konu ile ilgili önceki araştırmalara yer verilmiştir.

Üçüncü bölümde araştırma sahasının genel özellikleri ortaya konulmuştur. Dördüncü bölümde ise ulaşım ve konaklama imkânları ele alınmıştır. Beşinci bölümde mevcut kaynakların turizm amaçlı kullanımı incelenmiştir. Altıncı bölümde araştırma sahasındaki mevcut turizm talebi değerlendirilmiştir. Yedinci bölümde turizmin temel unsurları ele alınmıştır. Sekizinci bölümde gelişmesi beklenen turizm alternatifleri irdelenmiştir. Dokuzuncu bölümde turizmin etkileri ele alınmıştır. Son bölümde, araştırma, elde edilen sonuçların açıklanması ve önerilerle sonlandırılmıştır.

2. KONU İLE İLGİLİ ÖNCEKİ ARAŞTIRMALAR

Gaziantep'in turizm coğrafyası konusu ile ilgili daha önce bir çalışma yapılmamıştır. Ancak Gaziantep de dahil olmak üzere birçok ili ve ülkeyi kapsayan turizm araştırması yapılmıştır.

Ülkelerin, bölgelerin daha spesifik olarak da son yıllarda özellikle kentlerin ekonomik gelişmesini etkileyen dinamiklerin analiz edilmesi amacıyla istatistiki verilere dayanan geniş kapsamlı araştırmalar yapılmaktadır.

Araştırmanın kuramsal çerçevesi ile doğrudan veya dolaylı ilgisi bulunan bazı yayınlar aşağıda sıralanmıştır:

C.M. Hall-,S.J. Page,(1999).The Geography of Tourism and Recreation adlı eserde;turizm-boş vakit-rekreasyon ve bunlar arasındaki ilişkilere yer vermektedir.Özellikle Avrupa,Kuzey Amerika ve Avustralya'dan örneklerin verildiği çalışmada;her konuda turizm ve rekreasyonu analiz etmek için coğrafyacıların kullandıkları yöntem analiz yöntemlerinden bahsedilmekte ve turizm-rekreasyon arasındaki benzerlik ve farklılıklar,yeni perspektifler çerçevesinde sunulmaktadır.

Rekreasyon ve turizm bir arada incelenirken;rekreasyon ve turizmin birbirinden nasıl ayrıldığı,aynı zamanda boş zaman olgusuyla nasıl bütünleştiğini açıklamak üzere,hem alanla ilgili makaleler hem de anahtar olabilecek çalışmalara örnekler verilmektedir.

B.G. Bonfica,-,C. Cooper,1994.''The Geoography of Travel and Tourism'' adlı kitapta;boş vakit,rekreasyon ve turizm tanımları üzerinde durulmuştur.Boş vakit;evden,işten ve yan işlerin tümünden arat kalan,insanların bireysel olarak hoşlanacağı şekilde vakitlerini geçirmeleri kastedilmiştir.Rekreasyon ise boş vakit süresince ele alınan aktiviteler olarak tanımlanmıştır.Bu tanımlara;''Eğer boş vakit zamanın ölçüsüye ve rekreasyon bu zaman içinde olan aktiviteleri içine alıyorsa o taktirde turizm de bu aktivitelerden birisidir'' şeklinde bir yaklaşım getirilerek,boş vakit-turizm-rekreasyon arasında bir ilişki kurulmuştur.

Kitapta;dünyadaki iklim kuşaklarından bölgesel değerlere ve oradan yerel peyzajlara doğru bölümlenmeler yapılmıştır.Amaç her değişik bölümde turizme farklı bir bakış açısı kazandırmaktır.Turizm coğrafyasında turist akımlarının çok önemli olduğu,bu akımları arttıracak itici ve çekici faktörler,hesaba katıldığında ancak başarıya ulaşılabilceğine dikkatler çekilmektedir.

Kitapta,turizm talebiyle ilgili olarak;kişilerin seyahat eğilimleri üzerinde durulmuş,turizm kaynakları konusunda ise;kaynakların devamlılığı için planlamanın önemine işaret edilmiştir.Son olarak,turizm ve seyahat coğrafyasının birbiriyle bağlantılı akımlardan(teknoloji,dünyanın değişen ekonomik ve politik haritası ve tüketici davranışları vb.)etkilenebileceği üzerinde durulmuştur.

Aydoğan Köksal (1994),Türkiye Turizm Coğrafyası adlı eserinde;genel turizm kavramları,tanıtım,ulaşım,konaklama ve ülkemizin bölgelerini turizm coğrafyası açısından ele almıştır.

Suna Doğaner (2001), Türkiye Turizm Coğrafyası adlı eserinde; coğrafyacıların araştırmalarında turizmin mekânsal etkilerine,ayrıca Türkiye'de öncelikle turizm coğrafyası uzmanlık alanında çalışan akademisyen sayısının artması gerektiği,fiziki ve beşeri coğrafyacıların işbirliğine giderek,turizmin mekânsal etkilerini ortaya koymaları gerketiği gibi konuları incelemiştir.

Hayati Doğanay (2001), Türkiye Turizm Coğrafyası adlı eserinde; turizmin öncül kavramları, Türkiye'nin doğal ve beşeri özelliklerinin turizm açısından önemi, yeryüzü şekilleri ile turizm arasındaki bağlantı, Türkiye'de turizmin gelişmesi, iç ve dış turizm hareketleri ve konaklama tesisleri, Türkiye'de turistik bölgelerin coğrafi dağılımını ayrıntılı olarak ele almıştır.

Nazmiye Özgüç (2003), Turizm Coğrafyası (Özellikler-Bölgeler) adlı eserinde; turizm, rekreasyon, turizm coğrafyası, turizmde çekicilikler, ulaşım, konaklama, turizmde planlama, turizmin gelişimi ve dünya turizm bölgeleri gibi temel kavramlar hakkında ayrıntılı bilgiler sunmaktadır.

Prof. Dr. Hayati Doğanay ve Doç. Dr. Serhat Zaman, (2013) Türkiye Turizm Coğrafyası adlı eserde; turizmin temel kavramları, turizm tipleri ve Türkiye'deki turizmi üzerinde durulmuştur. Kitap üç bölümden oluşmaktadır.

Giriş kısmında, turizmin temel kavramları, turizm aktivitelerinin tarihçesi, Türkiye'de turizmin gelişimi ve günümüzdeki durumu, konaklama tesisleri ve yatak kapasitelerindeki gelişmeler vb gelişmeler üzerinde durulmuştur. 1. Bölümde, Türkiye turizminde doğal ve beşeri çevre, doğal çevre özellikleri ve Türkiye turizmi, coğrafi konum özellikleri ve turizme etkileri, yeryüzü şekilleri ve turizm, iklim özellikleri ve Türkiye turizmi vb hususlar üzerinde durulmuştur. 2. Bölümde, doğal turistik kaynaklar ve Türkiye turizmi gibi hususlar üzerinde durulmuştur. 3. ve son bölümde ise, Türkiye'de turistik bölgelerin coğrafi dağılışı ve Türkiye turizminin önemli sorunları üzerinde durulmuştur.

Yrd. Doç. Dr. Zafer Yıldız (Süleyman Demirel Üniversitesi Suleyman Vizyoner Dergisi) Turizm Sektörünün Gelişimi ve İstihdam Üzerindeki Etkisi adlı makalesinde; Turizm kavramı ve turizmin tarihsel gelişimi, Türkiye'de turizm sektörünün gelişimi, istihdam kavramı ve turizm sektörü üzerinde durulmuştur. Turizmin istihdam üzerindeki etkisini anlatırken diğer sektörler ile karşılaştırmalar yapılmış ve turizmin buradaki durumu ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Sinan Kocaman Edirne İlinin Turizm Coğrafyası (Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Coğrafya Anabilim Dalı, 2011) adlı tez çalışmasında; Edirne İli'nin kalkınmasında turizmin rolünün ortaya konulması, ilde gerçekleşen turizm faaliyetlerinin sınıflandırılması ve dağılımının belirlenmesi, turizm faaliyetleri sonucu gelişen insan-çevre etkileşiminin değerlendirilmesi ve il turizminin sorunlarının coğrafi bakış açısıyla ortaya koyulmasını amaçlamıştır. Ayrıca ilde yer alan turistik değerlerin sürdürülebilir yerel kalkınma açısından değerlendirilmesine ve planlanmasına yönelik öneriler sunulması da amaçlanmıştır.

Fatma AVCI, Kütahya İlinin Turizm Coğrafyası (Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Coğrafya Anabilim Dalı, 2012) adlı çalışmasında; Kütahya ilinin turizm kaynaklarını ortaya koymak, bölgedeki turistik değerleri tanıtmak, alternatif turizm önerileri belirlemek ve kişileri turizm konusunda bilinçlendirerek, bu konuda bölgeye yapılacak yatırımların ilin kalkınmasında ne denli önemli olacağına dikkat çekmeyi amaç edinmiştir.

Cengiz Kahraman, Haliç Çevresi'nin Turizm Coğrafyası (Yüksek Lisans Tezi, İst. Üniv. Coğ. ABD., 2002) adlı çalışmasında; Haliç ve yakın çevresinin; barındırdığı doğal ve kültürel değerler ile son yıllarda Haliç'te yürütülen çalışmaların turizm faaliyetlerine ve gelişimine etkileri üzerinde durulmuştur.

Erkan Torun, Tarsus'un Tarihi-Kültürel Coğrafya Araştırmaları ve Turizm Potansiyeli (Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim

Anabilim Dalı Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bilim Dalı) adlı çalışmasında, Tarsus tarihinin ve kültürel birikiminin, bütün dünyaya tanıtılmasını ve bu sayede bölge ekonomisinin turizm kaynaklı gelirlerinin artırılmasını amaçlamıştır.

Veysel Mehmet Gültekin Gaziantep Turizmi ve Turizm Pazarlaması Sorunları (Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı,2011) adlı çalışmasında,Günümüz rekabet ortamında Gaziantep'in turizm gelirlerinin miktarını istediği seviyeye nasıl getireceği,Gaziantep' teki turizm işletmelerinin kendi devamlılıklarını nasıl sağlayacakları,kârlılıklarının nasıl arttırılacağını ve Gaziantep şehrinin turistik bir destinasyon olarak tanınırlılığının nasıl arttırılacağını araştırılması temel amaç olarak ele almıştır.

Zeynep GÜLMEZ,Türkiye'de ve Dünya'da Sağlık Turizmi ve Çeşitleri: Sağlık Turizminin Ülkemizdeki Mevcut Durumu ve Bazı Ülkelerin Kıyaslanması (Yüksek Lisans Tezi,İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Hastane Ve Sağlık Kuruluşlarında Yönetim Bilim Dalı) adlı çalışmasında, Türkiye'de yeni gelişmekte olan ve dünyada da son 10-15 yıldır gelişmeye başlayan sağlık turizmi konusunda Türkiye'deki durumu irdelemek ve diğer ülkelerle kıyaslayarak, sağlık turizmi ve unsurlarının gelişme olanaklarını araştırmıştır.Sağlık turizmi kapsamında seçilmiş ülkelerin içindeki ve dışındaki rekabet koşulları, ulusal rakipleri ve kendi sağlık sektörü göz önüne alınarak Swot analizinin oluşturulması ve Türkiye'nin iç çevre faktörleri olan üstün ve zayıf yönleri ile dış çevre faktörleri olan fırsat ve tehditlerin neler olduğunu saptayarak durum değerlendirmesi yapılmaktadır. Konuya ilişkin olarak; dünyada sağlık turizminin durumu, avantaj ve dezavantajları, özellikleri gibi konularda değişik kaynaklardan elde edilen bilgiler bir araya getirilerek konu kuramsal olarak değerlendirilmeye çalışılmıştır.Özellikle Türkiye'nin sağlık turizmi konusunda avantaj ve dezavantajları ve geleceğe dönük olarak oluşabilecek fırsatlar ülke turizminin çeşitlendirilmesi, ekonomik boyutları ve alternatif turizm olanakları bakımından irdelenmiştir. Çalışma Türkiye'de uygulanan turizm politikalarına kaynak teşkil etmesi açısından da önem taşımaktadır.

Enver Ali ULU,Türkiye'de Turizm Sektörünün Ekonomik Etkileri ve Avrupa Birliği Sürecinde Turizm Politikalarına Alternatif Yaklaşımlar (Yüksek Lisans Tezi,Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Ana Bilim Dalı İktisat Politikası Bilim Dalı,2010) adlı çalışmasında; Türkiye'de literatürde övgüyle söz edilen turizm faaliyetinin ne tür ekonomik etkilere yol açtığı, bu etkilere yol açan etmenlerin neler olduğunu ve AB sürecinde Türk turizminin rekabet gücünü sorgulamıştır.

Yeliz ULUSAN,Alternatif Turizm Çeşitlerinin Turizm Potansiyeline Etkisi: Konya Örneği (Yüksek Lisans Tezi,Sakarya Üniversitesi,Sosyal Bilimler Enstitüsü,2009) adlı çalışmasında; Konya'nın alternatif turizm potansiyeli, alternatif turizm faaliyetlerinin neler olduğu, bu faaliyetlerin bölgedeki turizm potansiyeline sağlayabileceği katkıların önemi ve buna yönelik olarak çözüm önerilerinin sunulmasını amaçlamıştır.

Arda BAY, Uludağ Yöresinde (Bursa) Alternatif Turizm Türü Olarak Yayla Turizmi (Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Coğrafya Anabilim Dalı, 2014)adlı çalışmasında, Uludağ Yöresi yaylalarının belirlenen örneklem yaylalar ölçeğinde turizm potansiyellerinin araştırılması,Uludağ yöresinde bulunan yaylaların dağılışı özelliklerinin coğrafi ortamla ilişkisinin değerlendirilmesi de amaçlanmıştır.Yapılan bu çalışma ile yaylaların durumları, potansiyelleri göz önünde bulundurularak; yörenin yayla turizminin geliştirilmesine katkıda bulunacak öneriler hazırlanması amaçlanmıştır.

Ulvi HOCAOĞLU, Konaklama İşletmelerinin Uluslararasılaşması Üzerine Bir Değerlendirme: Antalya Örneği (Doktora Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2009) adlı çalışmada; konaklama işletmelerinin uluslararasılaşma süreci, yöntemi ve bu yöntemin seçilmesine etkisi olan faktörlerin neler olduğu değerlendirilmiştir. Çalışmanın amacı, konaklama işletmelerinin temel özelliklerini belirlemek, uluslararasılaşma sürecinde hangi yolları izledikleri, geleneksel uluslararasılaşma teorilerine uygun aşamaları mı izledikleri yoksa küresel mi olduklarını ortaya koymaya çalışmıştır.

Mustafa Cevdet ALTUNEL, Yerel Halkın Turizmin Gelişmesine Verdiği Desteği Etkileyen Faktörlerin Sosyal Değişim Teorisi Açısından İncelenmesi: Alaçatı Örneği (Yüksek Lisans Tezi Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2009) adlı çalışmada; Turistik faaliyetler sonucunda meydana gelen etkiler, turistler, turizm işletmeleri ve yöre halkı dahil olmak üzere tüm turizm paydaşlarını üzerindeki etkileri araştırılmıştır.

Mustafa SARKIM, Sürdürülebilir Turizm Kapsamında Turistik Ürün Çeşitlendirme Politikaları ve Antalya Örneği (Doktora Tezi Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2007) adlı çalışmada; Türkiye turizmi içinde önemli bir yere sahip olan Antalya'da turistik ürün politikaları ele alınarak sürdürülebilir turizm kapsamında geliştirilmesi gereken ürünler belirlenmeye çalışılmıştır.

Hacı Mehmet YILDIRIM, Türkiye'de Turizmin Ekonomik Kalkınma Üzerine Etkisinin Analizi (Yüksek Lisans Tezi Çanakkale: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2008) adlı çalışmada; Turizmin özellikle gelişmiş ülke ve bölgelerle az gelişmiş ülke ve bölgeler arasında artan ekonomik farklılıkları azaltmakta ve az gelişmiş ülke ve bölgelerde kalkınmaya katkı sağladığı, Türkiye'de hızla gelişen turizm, ödemeler dengesi üzerinde olumlu etkisi, döviz kaynağı olması, istihdam yaratması, alt yapı ve üst yapı yatırımlarını tetiklemesi ve diğer sektörlerde canlandırıcı etki yaratmasının yanı sıra, sosyo-kültürel yansımaları ile bölge ve ülke ekonomisinde önemli bir yer tuttuğu, kalkınma kriterleri çerçevesinde turizmin Türkiye'de ekonomik kalkınmayı ne kadar ve nasıl etkilediğinin ortaya koyulmaya çalışıldığı bu çalışmada, turizm ile insani kalkınma endeksi ölçütleri arasındaki ilişkiden yola çıkılarak, turizm gelirlerinin Türkiye'nin ekonomik ve sosyal gelişimindeki önemi üzerinde durulmuştur. Öncelikle az gelişmişlik tanımlanarak az gelişmiş ülkelerin özelliklerine değinilmiş, daha sonra kalkınma teorileri açıklanmış, son olarak da turizm ve kalkınma arasındaki ilişki incelenmiştir. Bu amaçla kalkınmayı etkilediği varsayılan değişkenler seçilerek analiz yapılmıştır. Değişkenlerin belirlenmesinde beşeri kalkınma endeksinde yer alan refah standardı, eğitim standardı ve sağlık standardı dikkate alınmıştır. Buna göre, kalkınmanın göstergesi olarak kişi başına gelir, kalkınmayı etkileyen değişkenlerde gelen turist sayısı, bebek ölüm hızı, işsizlik oranı, yetişkin okur-yazarlık oranı ve enflasyon oranı olarak belirlenmiştir. Ele alınan değişkenlerle Path analizi yapılarak turizmin kalkınma üzerindeki doğrudan etkisi ve diğer değişkenleri etkileyerek yarattığı dolaylı etki açıklanarak, Türkiye'nin ekonomik kalkınmasında turizmin önemi vurgulanmıştır. Elde edilen bulgulara göre; turizm ekonomik etkilerinin yanı sıra sosyo-kültürel etkileriyle bölge ve ülke ekonomisi açısından kalkınma teorilerinde yer alan ve kalkınmanın gerekleri olarak gösterilen değişkenler üzerinde etkili olmaktadır. Turizmin kişi başına gelir üzerindeki tek başına yaptığı doğrudan etkisi, diğer değişkenler üzerinden olan dolaylı etkisi ve doğrudan ve dolaylı etkisinin toplamı olan toplam etkisi

turizmin kalkınma sürecinde etkili olduğunu göstermektedir. Çalışma, turizm ve kalkınma arasındaki ilişkiyi araştırarak araştırmacılara önerilerle sonlandırılmıştır.

Ebru KERİMOĞLU, İstanbul'un Şehirsel Turizm Talebi Doğrultusunda Turizm Stratejilerinin Belirlenmesi (Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, 2004) adlı çalışmasında; şehirsel turizmi anlayabilmenin, ziyaret edilen mekanlar olarak şehirlerde turistlerin ne aradığını kavrayabilmek ile alakalı olduğunu, turistlerin spesifik mekanları neden ziyaret ettiğinin açıkça ve detaylı anlaşılması, turist davranışlarının analizini gerektirdiği, turist davranışlarının yanı sıra, birbirinden çok çeşitli ve farklı olan şehirsel alanlarda araştırmacıların benzerlik ve özgünlükleri anlayabilmesi için, şehirlerin büyüklük, konum, fonksiyon, görünüm ve kültürel miras olarak farklı ve çeşitli olduğunu, şehirlerin çok çeşitli ve farklı fonksiyonlara sahip olduğunu ve şehirsel turist fonksiyonlarının turistler tarafından kullanıldığı gibi, diğer kullanıcılar tarafından da kullanıldığını belirlemeleri ve çok iyi kavramaları gerektiği, şehirsel turizmin anlaşılabilmesi bu farklılığın belirlenebilmesine bağlı olduğu ifade edilmiştir. Her bir şehirsel destinasyonun kimliğinin birbirinden farklı olması, araştırmacılar ve plancılar için farklı planlama stratejilerinin geliştirileceği anlamına gelmektedir, bunun anlaşılması da plancılar için büyük önem taşımaktadır. Şehirsel turizm talebi üzerine doğru ve kesin bilgi, hem plancılar hem de sektör temsilcileri için hayati öneme sahip olduğu, yeterli enformasyon olmaksızın, şehirsel turizmin günü güne yönetimi plancılar için, şehirsel turizm piyasasını çekmek ve geliştirmek adına öncelikler üretmede zorluklar oluşturduğu ifade edilmiştir. İstanbul'un dünyaya tanıtılmasında en etkili araç olacağı varsayılan turizm fonksiyonunun, planlı ve stratejik gelişiminin sağlanmasının gerekliliğini kabul eden çalışmada, İstanbul'u ziyaret eden uluslararası ziyaretçilerin, farklı turizm sezonlarına bağlı olarak, demografik özellikleri, İstanbul'u tercih sebepleri, İstanbul seyahatine ilişkin seyahat özellikleri, memnuniyet, algı ve beklentileri ile, İstanbul seyahatinde katıldıkları farklı aktiviteler analiz edilmiştir. Tüm bu değişkenlerin birbirleri arasındaki ilişkiler incelenerek, değişkenler arası anlamlılık testleri ile farklılıklar ve benzerlikler değerlendirilmiştir. Farklı bulguların, İstanbul'un planlama ve pazarlama stratejileri için önemi belirtilmiştir. Ziyaretçilerin memnuniyet düzeylerini etkileyen farklı faktörler belirlenerek, bu faktörlerin diğer değişkenler ile ilişkileri analiz edilmiştir. Bu araştırma, hem kamu sektörü hem de özel sektör politikalarını yönlendirici bir nitelik taşıyabilecek, şehrin pazarlama ve planlama stratejilerinin belirlenmesinde kullanılabilecektir, aynı zamanda şehirsel turizmin sadece turizm ürününün arz ve talebiyle ilişkili olmadığı kabulüyle, turizm için planlamanın önemini vurgulayarak, elde ettiği bulguları, bütüncül planlama anlayışıyla yorumlamayı hedeflemekte, turizmi ayrı bir fonksiyon olarak görmek yerine, planlamaya turizm boyutunu katmayı amaçlamaktadır.

Kağan Mehmet USTA, İnanç Turizmi Potansiyeli Açısından İznik'in Değerlendirilmesi (Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir: Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2005) adlı çalışmasında; İznik'in inanç turizmi bakımından uluslararası turizm hareketliliğini sağlayacak yeterli turizm arzına sahip olup olmadığını araştırmıştır. Çalışmanın birinci bölümünde inanç ve turizm kavramlarının ilişkisine değinilmiş, inanç turizminin tanımı ve özellikleri ele alınmış, inanç turizmi açısından dinler ve gelişimi incelenmiştir. Çalışmanın ikinci bölümünde İznik ile ilgili genel ve kültürel değerlere ait bilgiler verilmiş, İznik'te gerçekleştirilen I. ve VII. Ekümenik Konsilleri'nin nedenleri ve sonuçları incelenmiştir. Çalışmanın uygulama bölümünde üç ayrı bakış açısından inceleme yapılmıştır. Birinci araştırma, yerel halkın inanç turizmi

hakkındaki düşünceleri ve yabancı turistlere bakış açıları ifadeler verilerek belirlenmeye çalışılmıştır. İkinci araştırma, yabancı turistlerin İznik ve inanç turizmine bakış açıları ifadeler verilerek belirlenmeye çalışılmıştır. Üçüncü araştırma, A grubu seyahat acentalarının İznik'in isminin ön plana çıkması ve yoğun turizm akımına uğraması konusunda istekli olup olmadıkları belirlenmeye çalışılmıştır. Yabancı turistlerinde inanç turizmi kapsamında İznik'in muhakkak görülmesi gerektiği, acentalar ise İznik'i tur programlarına katma eğiliminde olduklarını, fakat talepteki yetersizlik ve konaklama problemlerinin yoğun yaşandığını belirtmişlerdir.

3. ARAŞTIRMA SAHASI VE ÖZELLİKLERİ

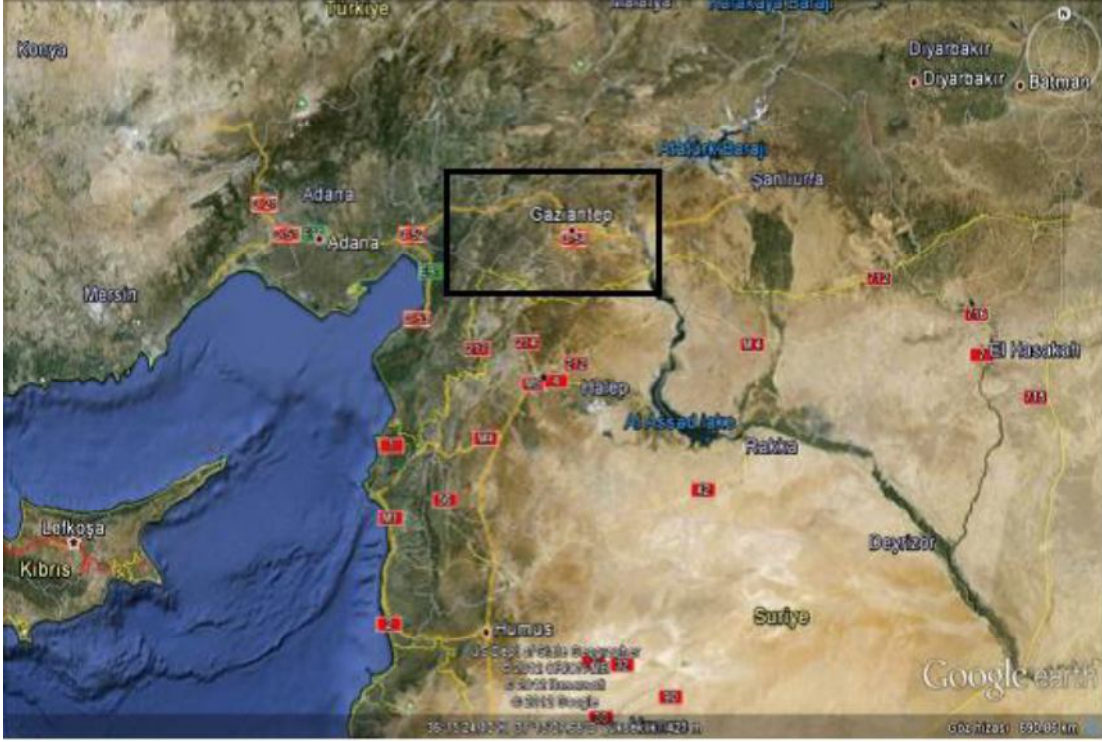
3.1. Araştırma Sahasının Sınırları

Güneyden Kilis ve Suriye, doğuda Şanlıurfa, kuzeydoğuda Adıyaman, kuzeybatıda Kahramanmaraş, batıda Osmaniye, güneybatıda Hatay, güneyde Suriye ile komşu bir sınır ili olan Gaziantep topraklarının büyük bir bölümü Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin batı kesiminde ve bir bölümü de Akdeniz Bölgesi'nin doğusunda yer alır. (20.10.2012, www.gaziantepkulturturizm.gov.tr)

Şekil:1.1. Araştırma Sahasının Lokasyon Haritası

(http://www.cografyaharita.com/turkiye_mulki_idare_haritalari2.html)

Şekil 1.2. Gaziantep'in Bölgesel Konumu (03.10.2013, www.earth.google.com)

3.2.Araştırma Sahasının Coğrafi Özellikleri

Gaziantep İli; 38° 28' ve 38° 0' doğu boylamı ile 36° 38' ve 37° 32' kuzey enlemi arasında bulunmaktadır. İlin yüzölçümü 6222 km², ülke yüzölçümüne oranı yaklaşık % 0,8'dir.İlin güneyinde Suriye ile Kilis, doğusunda Şanlıurfa'ya bağlı Birecik ve Halfeti ilçeleri ve Fırat nehri, kuzeydoğusunda Adıyaman'a bağlı Besni ilçesi, kuzeyde Kahramanmaraş ile Pazarcık ilçesi, batıda Osmaniye ili, güneybatıda Hatay ilinin Hassa ilçesi yer almaktadır. İlin doğuda kalan büyük parçası Güneydoğu Anadolu Bölgesi içerisinde, İslahiye ve Nurdağı ilçeleri ile Şahinbey ilçesinin bir bölümü Akdeniz Bölgesi'nde yer almaktadır. (www.gaziantepkulturturizm.gov.tr.)

1941 yılında toplanan I.Türk Coğrafya Kongresi'nin tespitine göre Güneydoğu Anadolu Bölgesi, Mardin Eşiği ve Karacadağ üzerinden geçirilen bir hatla, Dicle ve Orta Fırat bölümlerine ayrılmıştır. Orta Fırat Bölümü, sınır Fırat nehri olmak üzere Urfa ve Gaziantep yörelerinden müteşekkildir. Orta Fırat Bölümünün batı kısmı, Gaziantep ve Adıyaman yörelerine ayrılabilir. Her iki yöre arasında sınır Araban Ovası'dır. (Kalelioğlu,1971)

Karadağ ve Kızıl dağları arasında uzanan Araban Ovası, Fırat Vadisi ile Hatay-Maraş Depresyonunu hemen hemen birleştirir. Hatay-Maraş Grabeninin Fırat vadisine en çok yaklaştığı yer burasıdır. Araban Ovasının kuzeyinde yer alan Adıyaman Yöresi, güneyindeki Gaziantep yöresinden daha değişik coğrafi şartlara sahiptir. Gerçi, her iki yörede de ufki yapı hâkimdir. Fakat, Gaziantep Plâtosunda, geniş sahalar kaplayan bazalt örtüleri, Malatya Dağları ile Fırat nehri ve Karasu Çayı arasındaki Adıyaman Plâtosunda hemen hemen ortadan kalkar. Bunun yanında Gaziantep Plâtosunun

batı-doğu, kuzey-güney yönlü vadilerle parçalanmasına karşılık, Adıyaman Plâtosu kuzey-güney yönlü vadilerle parçalanmıştır. Diğer taraftan Araban Ovasından itibaren kuzeyde, Adıyaman yöresinde, iklim şartları da değişir. Adıyaman yöresinde, güneyindeki Gaziantep yöresine nispeten yaz ve kış sıcaklıkları azalır, yağış miktarı fazlalaşır. Buna bağlı olarak, beşerî ve ekonomik coğrafya şartları da her iki yöre arasında farklılık gösterir. Adıyaman yöresinden daha kalabalık olan Gaziantep yöresinin önemli kültür bitkisi olan zeytin, Araban ovasında ortadan kalkarak, daha kuzeyde yetişemez olur.(Kalelioğlu,1971).

Gaziantep yöresinin doğusu Fırat nehridir. Fırat nehri burada hem tabii, hem de az çok coğrafi bir sınıra tekabül eder. Ancak, köprülerle belirli yerlerden geçilen Fırat nehrinin doğusunda, Akdeniz iklimi özelliklerinin kaybolarak, iklimin karasallaştığı, nüfusun tenhalaştığı, ziraat çeşidinin azalarak, zeytin ve Antep fıstığı ağaçlarının seyreltiği, daha ziyade hububat tarımı ile küçükbaş hayvancılığın önem kazandığı Urfa yöresi bulunur.(Kalelioğlu,1971).

Gaziantep yöresinin batı sınırı ise, Hatay-Maraş çöküntü hendeğinin doğu kenarından ibarettir. Hatay-Maraş Çöküntü hendeği sahasını Gaziantep yöresi dışında bırakmak gerekir. Kışın mera olarak kullanılan bu çöküntü ovasında, geniş ziraat sahaları yer alır. Burada, yaz mevsiminde, pirinç, pamuk ve tahıl ziraatı önem kazanır. Burası, Hatay ve Maraş yöreleri içerisine girmektedir.(Kalelioğlu,1971).

Gaziantep yöresinin güneyinde; yörenin kuzeydoğu ve kuzeybatı taraflarında olduğu gibi doğal ve coğrafi bir sınıra rastlanmaz. Yörenin güney sınırını, Türkiye-Suriye devlet sınırı teşkil eder. Gaziantep yöresindeki düzlükler alçalarak, iklim biraz daha sıcaklaşarak, yağış miktarı azalarak Suriye topraklarında da devam eder. Zeytin ağaçları Halep civarına kadar uzanır.(Kalelioğlu,1971).

Kısacası, Gaziantep Yöresi: Kuzeyden Araban Ovası, Doğu'dan Fırat Nehri, Batıdan Hatay-Maraş Grabeni ve Güneyden Kilis ili ve Türkiye-Suriye devlet hududu ile sınırlanır.(Kalelioğlu,1971)

Foto 1.1. Kaleden Gaziantep'e panoramik bir bakış

3.3.Araştırma Sahasının Fiziki Coğrafi Özellikleri

3.3.1.Jeolojik ve Jeomorfolojik Özellikler

3.3.1.1. Yer şekilleri

Gaziantep yöresinde, 250-500,500-750,750-1000,1000-1250, 1250+ m. olmak üzere beş yükselti basamağı vardır. Bunlardan 250-500 basamağı, 482 km² yüzölçümü ile bütün saha yüzölçümünün % 7 sini işgal eder. Oldukça az bir saha kaplayan bu alçak basamak, Gaziantep yöresinin daha ziyade güney-doğusunda yer alır. Ayrıca, bu basamak, Orta Fırat vadisi boyunca yörenin kuzeyine doğru dar bir şerit halinde sokulur. Yörenin güneybatısında Afrin suyu ile Sabun suyunun derin vadi tabanları da bu basamağa girer. 500-750 m. yükselti basamağı, 2669 km² ile genel yüzölçümün % 40'ını kaplar. Oldukça geniş olan bu kuşak içerisinde yörenin doğu ve güney taraflarındaki Gaziantep Plâtosunun alçak kısımları ile yöredeki ovaların çoğunluğu girer. Gaziantep yöresinin en geniş basamağı 2904 km² ile 750-1000 m. basamağıdır. Bu basamak, bütün sahanın % 43,3'ünü işgal eder. Bu kuşakta, Gaziantep Plâtosunun büyük bir kısmı ile yöredeki dağların yamaçları ve ovalar içerisindeki tepeler yer alır.1000-1250 m. yükselti basamağı yörenin kuzey, kuzeybatı ve batı taraflarında uzanan dağlık sahayı ihtiva eder. 582 km² lik bir yüz ölçüme sahip bulunan bu basamak, saha yüzölçümünün % 8,8 ini meydana getirir. + 1250 m. basamağı, yörenin en az alan kaplayan kuşağıdır. Bu basamak, yörenin kuzeybatısında 60 km² lik bir alan kaplar. Bu değer bütün saha yüzölçümünün % 0,9'udur.(Kalelioğlu,1971).

Bu duruma göre, Gaziantep yöresi orta yükseklikte bir sahadır. Yörenin ortalama yüksekliği takriben 750 m.dir. Türkiye'nin ortalama yüksekliği 1132 m olduğuna göre Gaziantep 380 m. daha alçak bir sahayı teşkil etmektedir.500-750 m.ve 750-1000 m. yükselti basamakları, yörenin % 83,3 ünü kaplamaktadır. Yörenin geriye kalan % 16,7 si, 500 m.den alçak ve 1000 m.den yüksek kuşaklardır.(Kalelioğlu,1971).

Bütün bunlardan anlaşılıyor ki, genellikle denizden yükseltisi fazla olmayan, yöre içerisinde yüksek ve alçak kısımları ile nisbî yüksekliği çok bulunmayan, düzlüklerin hâkim olduğu bir saha teşkil etmektedir. Bu düzlükler, vadilerle derin yarılmış ve parçalanmış Gaziantep Plâtosu satırlarıdır.(Kalelioğlu,1971).

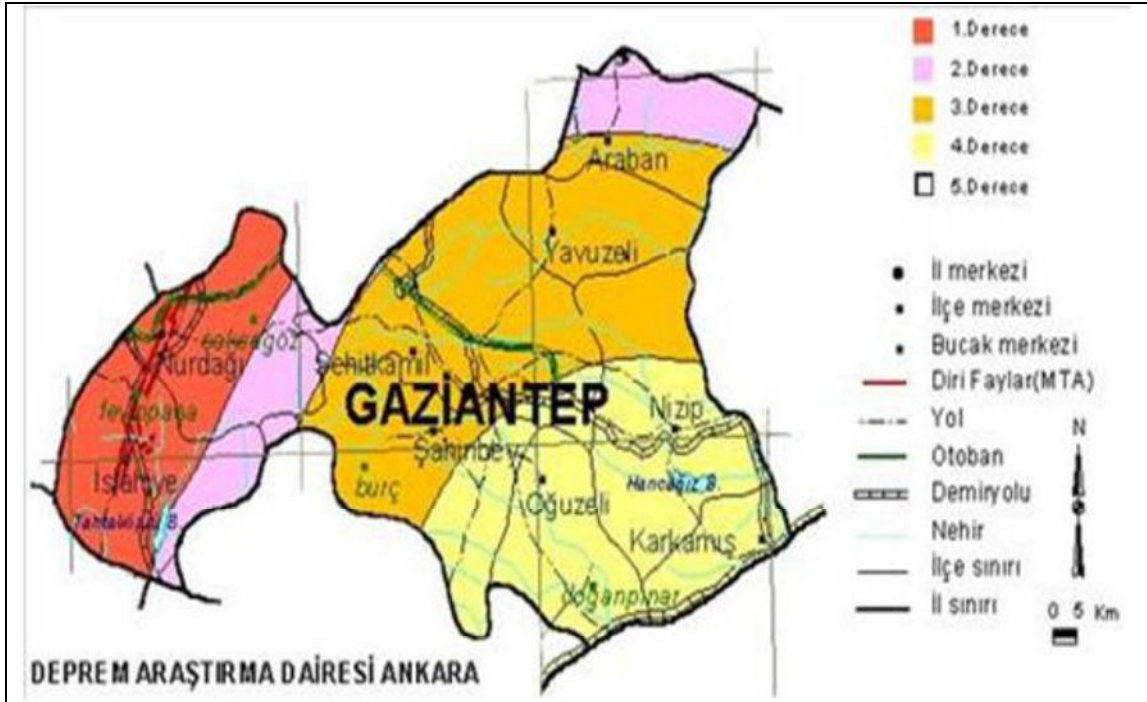
Gaziantep yöresinin batısı ve kuzeyi dağlıktır. Ayrıca, Gaziantep Plâtosu üzerinde de, yörenin batı ve kuzeyindeki dağlar kadar önemli olmayan, dağlar ve tepeler de yükselir. (Kalelioğlu,1971).

3.3.1.2.Dağlar

3.3.1.2.1.Batı Dağları

Gaziantep yöresinin batısındaki dağlar, Gaziantep Plâtosu ile Hatay-Maraş Grabeni arasında, güneyde:güney-kuzey yönünde, kuzeyde:güneybatı-kuzeydoğu yönünde seyrederek. Güneyden kuzeye: Damrik, Hazil, Karuca, Kartal, Büyük, Arap dede ve Sof dağı isimleriyle anılırlar. Bunlar içerisinde en yükseği Sof dağı olup (1496 m), aynı zamanda bu dağ Gaziantep yöresinin en yüksek noktasını teşkil eder. Diğer dağların yükseltileri 1250 civarındadır. Nisbî yükseltileri plâto tarafında 500 m. den az olduğu halde, Hatay-Maraş grabeni tarafında 750 m. den fazladır. Batı Dağları grabenden bakıldığında

oldukça dik ve ihtişamlı görünürler. Türkiye'nin doğusunda İran sınırından başlayıp, İskenderun'dan Kıbrıs'a kadar uzanan ofiolit kuşağının bir bölümü olan Batı Dağları, Maestrichtien yaşta serpantinlerden müteşekkildir. Sadece kuzeydeki Arap Dede Dağının yapısı Lütésien kalkerlerindedir. Bu durumda Batı Dağlarının yapısı sert kütlelerden ibarettir. Civarına nazaran daha zor aşınan bu sahalarda yörenin yüksek kısımlarını teşkil etmişlerdir. Ayrıca, Batı Dağlarının gerek doğu ve gerekse batısında faylar müşahade edilir. Böylece, bu dağların teşekkülünde kırıkların da önemli rolü vardır. (Kalelioğlu,1971).

Şekil:2.1.Araştırma Sahasının Deprem Haritası (18.04.2015,www.mta.gov.tr.)

3.3.1.2.2.Karadağ

Gaziantep yöresinde Batı Dağlarından sonra diğer önemli bir kabartı Karadağ'dır. Yörenin kuzeyinde yer alan Karadağ, Araban ve Yavuzeli ovaları arasında âdetâ bir duvar gibi batı-doğu yönünde uzanır. Denizden en yüksek noktası 1245 m - dir. Kuzey ve güneyindeki ovalardan nisbî yüksekliği 600-650 m. kadardır. Karadağ; 45 km uzunluğunda, en geniş yerinde 10 km eninde, bir antiklinaldir. Antiklinalin çekirdeği Miosen kalkerlerinden ibarettir. Bu Miosen kalkerleri, Karadağ'ın yamaçlarında Pliosen veya Kuaterner yaşta bazaltlar altına dalar. Bu bazalt örtülerinden dolayıdır ki, bu dağa Karadağ ismi verilmiştir. Karadağ'ın güney ve kuzey yamaçlarında çok sayıda kısa mecralı rü (ruz) vadilerine rastlanır. (Kalelioğlu,1971)

3.3.1.2.3.Yörenin Diğer Dağ ve Tepeleri

Yörenin diğer dağ ve tepeleri Batı Dağları ve Karadağ kadar ehemmiyet arz etmezler. Gaziantep Platosu üzerinde sert Lütésien kalkerleri, Oligo-Miösen marnlı kalkerleri ve bazı bazalt yığıntıları, yörede diğer yüksek kısımları, dağları ve tepeleri teşkil ederler. Böyle teşekkül etmiş dağ ve tepelerin üzerleri düzdür. Kuzeydeki Sakal tutan dağ ve Burç Bucağı civarındaki tepeler, Kefiz Dağının doğusundaki tepelikler ve Bağta Dağı, Nizip kuzeyindeki Zergin Dağı bunların örnekleridir. Ayrıca, plâto üzerinde antiklinallerden müteşekkil kabartılara da rastlanır. Bunlardan en önemlisi Gaziantep Şehri kuzeydoğusundaki Beylerbeyi sırtlarıdır. (Kalelioğlu,1971)

3.3.1.3.Gaziantep Plâtosu

Gaziantep yöresinin batısındaki ve kuzeyindeki dağlık sahalardan yöreye doğru inildiğinde Gaziantep Plâtosu ile karşılaşılır. Gaziantep Plâtosu satırları, kuzeydoğuda Hatay-Maraş Grabenine, kuzeyde Araban Ovasına, doğuda Fırat Vadisine, güneyde Türkiye-Suriye sınırı boyunca uzanan ovalar dizisine, batıda ise Batı Dağlarının eteklerine kadar yayılır. Böylece, batı hariç, Gaziantep Plâtosu çepeçevre alçak sahalarla kuşatılmış, civarına nazaran nispeten yüksekçe bir sahayı teşkil eder. Doğu-batı, kuzeybatı-güneydoğu ve kuzey-güney yönlü vadilerle derince yarılmış Gaziantep Plâtosu, farklı yükseklikte ve farklı kültürlerden yapılmış satırlardan müteşekkilidir. Gaziantep Plâtosu, kuzeyden güneye, kuzeybatıdan güneydoğuya ve batıdan doğuya yüksekliğinden kaybederek alçalır. Nizip Çayının batı-doğu yönlü yukarı çığırını doğru olarak Fırat Nehrine kadar devam ettirsek, bu hattın kuzeyinde kalan plâto satırları genellikle Lütésien kalkerleri, Oligo-Miösen kalker ve marnlı kalkerleri ve bazaltlardan müteşekkilidir. Buradaki Lütésien kalker ve bazalt satırları Gaziantep plâtosunun en yüksek kısımlarını teşkil ederler. Öyle ki, Yörenin kuzeybatısındaki bazı plâto satırlarının yüksekliği 1000 m. nin üstündedir. Bu Lütésien kalkerlerinden ibaret plâto satırlarının Hatay-Maraş Grabenine bakan yamacı, kuzey-güney yönlü faylarla tahdit edilmiştir. Buralarda kırılmalar dolayısıyla tabaka ufuklilerinin az çok bozulmuş oldukları müşahade edilir. Plâtonun buradaki yamacı son derece diktir. Gaziantep Plâtosunun kuzeyinde, batıdan doğuya gidildiğinde, Oligo-Miösen kalker ve marnlı kalkerler sahasına doğru plâtonun yüksekliği azalarak 850-800 m.ye, hatta Fırat'a doğru 750 m.nin altına düşer. Gaziantep Plâtosunun bu yüksek kuzey kısımları, Karasu, Merzumen, Nizip Çayı ve kollarının açtıkları derin vadiler tarafından parçalanmıştır. Arazinin kalker ve bazalt olması sebebiyle vadilerin pek çoğu susuzdur. (Kalelioğlu,1971)

Nizip Çayı yukarı çığır hattının güneyinde Gaziantep plâtosunun kuzeye nazaran daha alçak satırları yer alır. Gaziantep Şehri civarında 800-850 m. yüksekliğe sahip olan plâto satırları, güney ve güneydoğuya doğru alçalarak 600-650 m.ye kadar, hatta Barak civarında 500 m. nin biraz altına kadar düşer. Nizip civarında Alt Eosen marnlarının yaygın bulunduğu plâto satırları, Gaziantep şehri civarında Üst Eosen marnlarından müteşekkilidir. Gaziantep Plâtosunun güneyinde yer yer Lütésien kalkerleri satha çıkar. Oligo-Miösen kalker ve marnlı kalkerleri de yer yer yamalar halinde görülür. Batıda Üst Kretase kalkerleri ve fliş benzeri formasyonlar yer alır. Gaziantep Plâtosunun güney tarafları Nizip Çayı ve kolları, Sacırsuyu ve kolları, Balık, Senpa, Afrin ve Sabunsuyu gibi çay ve derelerin açtıkları sulu vadilerle ve ayrıca çok sayıda susuz vadilerle parçalanmıştır. (Kalelioğlu,1971)

3.3.1.4.Ovalar

Gaziantep Plâtosunun güneyine doğru vadi tabanları genişler,derinlikleri azalır. Bu durum plâtonun bitiminin, ovaların başlayıcısının habercisi, işaretidir. En nihayet, Suriye sınırına doğru ovalara ulaşılır. Suriye sınırı boyunca ovalar kuşağı sıralanır. Ayrıca,bu ovalar kuşağı daha kuzeyde Tilbeşar ve Oğuzeli ovalariyle plâto içlerine kadar sokulur.Bunlardan Oğuzeli ovasının denizden yüksekliği 750 m. ye yakın olup, yüzölçümü takriben 60 km² kadardır. Bir senklinale tekabül eden Oğuzeli Ovasının tabanı alüvyonlarla örtülüdür. Oğuzeli Ovası, güneyindeki Tilbeşar Ovasıyla Sacır suyu vasıtasıyla irtibat halindedir. Tilbeşar Ovasının denizden yüksekliği 650-700 m. kadar olup, alanı yaklaşık olarak 130 km² dir. (Kalelioğlu,1971)

Gaziantep Yöresinin kuzeyinde, Karadağ'ın kuzey ve güneyinde yer alan Araban ve Yavuzeli Ovaları, Yörenin iki önemli çukurluğundan olup bahse değer. Bir senklinale tekabül eden Araban Ovasının denizden yüksekliği takriben 600 m. civarındadır. Batı-doğu yönünde uzanan bu ovanın hesaplarımıza göre boyu 35 km, en geniş yerinde eni 10 km kadar olup, alanı ise yaklaşık 250 km² dir. Araban Ovasının tabanı alüvyonlarla kaplıdır. Bu alüvyon düz taban üzerinde bazalt yapılı şahit tepeler ile sun'î tepeler (höyükler) yükselir. (Kalelioğlu,1971)

Karadağ'ın güneyindeki Yavuzeli Ovası da bir senklinaldır. Araban Ovasına nazaran alanı son derece küçük olup, denizden takriben 650 m. Yüksekliktedir. (Kalelioğlu,1971)

Gaziantep Yöresinde ve bilhassa Gaziantep Plâtosunda akarsu erozyonu ve kimyasal (karstlaşma) erozyon neticesinde çukur şekillerden vadiler ve karstik çukurlar (dolin, uvala, polye) teşekkül etmiştir. Bu vadiler ve karstik çukurlar Yörenin beşerî ve ekonomik hayatında son derece önemlidir. Çoğunlukla plato üzerinde uzanan vadiler,ufkî bünyeye bağlı olarak tabanlı kanyon şeklindedir. Kalker ve bazalt sahalarında daralan vadi tabanları, marnlı sahalarda son derece genişler. Kalker yapılı dik vadi yamaçlarında kornişlere tesadüf edilir. Ayrıca, yöre vadileri, içlerinde akan akarsularla mütenasip olmayan geniş tabanlara sahiptirler. Hatta susuz geniş tabanlı vadiler de yörede oldukça fazladır. Bu geniş tabanlı vadiler, mazide nemli ve yağışlı devrelerle birlikte karstlaşma ile teşekkül etmişlerdir. Batı Dağlarında yer alan vadilerde ise tabanlar daralır, yamaçlar V şeklini alır.(Kalelioğlu,1971)

Yörede karstlaşma mahsulü çukurluklar oldukça çoktur. Küçük karstik çukurlardan olan dolinler sayılamayacak kadar fazla ve son derece yaygındır. Büyük karstik çukurlardan polyeler ise bilhassa saf kalkerlerden ibaret Lütesien kalkerlerinin yer aldığı kuzeydoğuda geniş alanlar kaplar. Ayrıca, Yörenin diğer kısımlarında Oligo-Miosen kalkerleri sahasında da polyelere rastlanır. Polyelerin çanak şeklinde elips olanları olduğu gibi, vadilerin uzanışını andıranları da vardır. Ayrıca,polyelerin bir kısmı akarsular tarafından yarılarak, kapalı çanak olma vasfını kaybetmişlerdir. Gaziantep Şehri yakınındaki ve kuzeydoğusundaki Güllüce polyesi böylelerindenidir. (Kalelioğlu,1971)

Neticede, Gaziantep yöresinde yeni kütleler,yani Tersiyer tortuları oldukça yaygındır. Arabistan Masifi bu tortul kütleler altındadır. işte, bu yüzden ki,Yöredeki tersiyer tortul kütleleri fazla kıvrılamamıştır. Buradaki tortul tabakalar, ufkî denecek kadar az eğimli veya kıvrımlıdır. Gaziantep yöresinin kuzeyine gidildiğinde, kıvrımlı yapının tesiri artarak tabaka dalışları fazlalaşır, antiklinal ve senklinaller çok yerde

belirginleşir. Fakat, yörenin güneyine gidildiğinde, tabaka dalışları azalarak ufkileşir. Buralarda artık Arabistan Masifinin tesiri iyice barizleşir. Arabistan Masifi ile kıvrımlı yapının sınırına rastlayan Gaziantep Yöresinde ayrıca kırıklara da rastlanır. Gaziantep Yöresi böylece tektonik bakımdan kıvrımlı saha ile Arabistan Masifi arasında, intikal kuşağında yer almaktadır.Yöre, ne Arap Yarımadası gibi son derece düz, ne de kuzeydeki Toroslar gibi son derece kıvrımlıdır. (Kalelioğlu,1971)

Şekil:2.2.Araştırma Sahasının Fiziki Haritası
(<http://www.turkiye-rehberi.net/gaziantep-haritasi.asp>)

3.3.1.5.Jeoloji

Bölgede yüzeylenen allokon kaya birimleri, bölgeye Maastrichtiyen’de yerleşmiş olan ve karmaşık bir istif gösteren kaya topluluklarıyla temsil edilir. Bu birimler genellikle serpantin,volkanik kaya, kumtaşı, silisli şeyl, killi kireçtaşı, radyolarit ve yabancı bloklardan oluşan Karadut ve Koçalı karmaşıkları ile bunları tektonik olarak üzerleyen ofiyolit napından ibarettir.Otokton birimler maastrichtiyen – Alt Miyosen yaşlı ve yaklaşık 1800 m kalınlıkta bir istifte temsil edilir. İstif tabanda Maastrichtiyen – Alt Paleosen yaşlı, çakıltaşı, kumtaşı ve kumlu kireçtaşından oluşan Besni formasyonu ile başlar. Bu birim uyumlu olarak kumtaşı ve killi kireçtaşı ara katkılı marndan oluşan Germav formasyonu tarafından izlenir. Orta Paleosen – Alt Eosen yaşlı yanal ve düşey geçişli iki birim, çakıllı kireçtaşı ve marn ardalanmasından ibaret Beşenli formasyonu yerel bir uyumsuzlukla önceki birimleri üzerler. Alttan üste doğru; Alt Eosen yaşlı,

çakıltaşı, kumtaşı ve çakıllı marn – kireçtaşından oluşan Gerciş formasyonu; Eosen yaşlı, killi çakıllı marn ve çakıllı kireçtaşından oluşan Ardıçlı tepe formasyonu ve dolomitik –çörtlü kireçtaşından oluşan Hoya formasyonu; Üst Eosen – Oligosen yaşlı, kireçtaşı ile tebeşirlikireçtaşından oluşan Gaziantep formasyonu ve Oligosen - Alt Miyosen yaşlı resifal kireçtaşından oluşan Fırat formasyonu yerel bir uyumsuzlukla önceki birimleri izler, Ort – Üst Miyosen akarsu – göl çökellerinden oluşan Şelmo Formasyonu, Üst Miyosen yaşlı Yavuzeli Bazaltı ve Pliyosen akarsu – göl çökellerinden oluşan Harabe formasyonu yaşlı birimler üzerinde uyumsuz olarak yer alırlar. (www.mta.gov.tr,18.04.2015)

İnceleme alanında, en altta allokton konumlu, Karadut Karmaşığı, Koçali karmaşığı ve ofiyolit napı; bunların üzerinde de otokton konumlu Kretase yaşlı Besni ve Germav Formasyonları, Tersiyer yaşlı Belveren, Beşenli, Aslansuyu ve Ardıçlıtepe formasyonları,

Midyat grubu (Gercüş, Hoya, Gaziantep ve Fırat formasyonları), Şelmo Formasyonu, Yavuzeli Bazaltı ve Harabe formasyonu yüzeylenir. (www.mta.gov.tr,18.04.2015)

Gaziantep formasyonu, yumuşak topoğrafya gösteren killi kireçtaşı ve tebeşirli kireçtaşı şeklinde yüzeylenmektedir. Bazı yerlerde ise bu killi ve tebeşirli kireçtaşları yerine kalın tabakalı kireçtaşları yer almaktadır. Killi kireçtaşları beyazımsı gri-krem-kirli sarı

renkli, ince-ortatabakalı, çok az çört yumruludur. Kireçtaşları ise gri-bej-sarımsı gri renkli, orta-kalın yer yerçok kalın tabakalı, taneli yapılı, bol bentik fosilli, yer yer alg ve mercanlıdır. Killi kireçtaşları,tebeşirli kireçtaşları “Havza kenarı veya derin şelf kenarı” mikrofasiyes ortamında kireçtaşları ise “çalkantılı sığ su” mikrofasiyes ortamında çökelmişlerdir. Formasyonun kalınlığı 100-250 metre arasında değişmekte ve Ardıçlıtepe Formasyonu üzerine uyumlu bir dokanaklagelmektedir. Üzerinde ise Fırat Formasyonu uyumlu bir dokanakla, Yavuzeli Bazaltı uyumsuz bir dokanakla yer almaktadır. (Terlemez, vd.,1992)

Yavuzeli Bazaltı, genelde kırmızımsı-koyu kahve-koyu gri ve siyahımsı renkli, tabakasız,yer yer çok kalın tabakalı, gözenekli, gözenekleri kalsit dolgulu lav akıntısından oluşmaktadır.Ayrıca bu lav akıntısının altında yer yer aglomera ve tuf yüzeylemeleri yer almaktadır. Bupiroklastikler özellikle Gaziantep-Kilis yolunun Kilis’e yakın kesimlerinde izlenmektedir.Bazaltların hangi mekanizma ile oluştuğunu ve çıkış alanlarını belirleyecek bir çalışmatarafımızdan yapılmamıştır. Bölgede daha önce çalışmış araştırmacıların, bu konu ile ilgiliçeşitli görüşleri vardır. Kimisi bu bazaltların oluşumunu Doğu Anadolu Fayı ile ilişkili fay sistemine, kimisi bölgede Orta Miyosen’de başlayan sıkışma nedeniyle oluşan açılımlara bağlamaktadır. Bazaltların kalınlığı 0-50 metre arasında değişmekte ve özellikle şelmo Formasyonu ve kendisinden daha yaşlı diğer birimler üzerine açılal bir uyumsuzlukla gelmektedir.(Yoldemir,1982.,Ulu vd.,1991)

Maraş-Gaziantep bölgesinin jeolojik tarihçesi hülâsa edilirse: Antitorosların rusubî arazisi, alt Silürien - üst Devonien ve belki de alt Karbonifer yaşlı kuvarsitlerden, şistlerden ve kalkerlerden müteşekkildir. Bu deniz devrinden sonra Permien eksik gibi görünmektedir. Kalkerli ve Alp fasiyesli Trias, eski Paleozoik üstünde transgresyon ve diskordans durumundadır. Çok kuvvetli bir diskordans bu iki teşekkülü birbirinden ayırmaktadır.Jurasik ile alt Kretase hiç mevcut değildir. Ostrea’lı konglomeratik kalkerler tarafından temsil edilen Türonien - Senonienle beraber yeni bir transgresyon başlamaktadır. Üst Senonien zarfında transgresyon daha fazla yayılmakta, fakat fasiyes

daima az derin kalmaktadır (Ammonitler yoktur). Kampanien, inoceramus gibi çift kabuklular taşımaktadır. Maestriktinde derinlikler azalmakta, fasiyes greli ve resifal olmaktadır (büyük miktarda Rüdist). Serpantine tahavvül etmiş olan bü-yük kalevi entrüzyonlar bu devre aittir. Senonien hafifçe istihale etmiştir, fakat Maestriktien suları bu masiflere tesir etmiş ve bu suların rüsupları serpantin taneleri bakımından zenginleşmiştir. Bu saydığım arazi Suriye platosu sahasında hiçbir yerde tezahür etmemektedir. Paleozoik ile Triasin Suriye platosu altında derinler devam ettiklerine kaniim, fakat Kilis batısında (Afrin suyu ile Sabun suyunun birleştikleri noktada) tezahür eden üst Senonien, fasiyes itibariyle farklıdır: buradakiler, marnlarla tenavüb eden marnlı kalkerler olup heyeti umumiyeleri yalnız Foraminifer bakımından zengindir ve cenup doğuya doğru dalmaktadır. Tersier arazisi, Antitoros sahasında, yalnız, bazı deniz Oligoseni izleri (Maraş civarında Ahır dağı şimalinde ve Andırın doğusunda) ile birlikte, transgresif neritik orta Lütésiene ait Nummulitli kalkerler tarafından, ve temelinde Pecten ve Heliastrea bakımından zengin konglomeratik kalkerle birlikte transgresif Vendobonien marnları ve greleri tarafından temsil olunmaktadır. Marnlar ve greler büyük miktarda Ostrea crassissima ve O. ginginsis taşımakta olup bu da az derin transgresif fasiyesi karakterize eder. Hatay (+ Nur) dağlarının batı yamacında Yarpuz (Cebelibereket) bölgesinde tezahür eden serpantinler Eosen kalkerleriyle karışıklırlar ve binaenaleyh diğerlerinden daha genç olmaları muhtemeldir. Suriye platosu sahasında, deniz Mioseni, Vendobonien de dahil olmak üzere bütün hatlariyle temsil edilmektedir. Bu tersier, orta Lütésien müstesna olmak üzere, Antitoros tersierin- 115 den tamamen farklı olup Paleosen - ait Lütésiene ait sarımtrak beyaz marnlarla (bunlarda makrofosil yoksa da bol miktarda Foraminifer vardır) başlamaktadır. Antitorostaki gibi olan neritik orta Lütésiene ait ve büyük Nümülitler Alveolinler, ilh., taşıyan sert kalker transgresif üst Eoseni ve transgresif Oligoseni temsil eden (Molluskler, Foraminiferler) beyazımsı yeni bir marn serisiyle örtülüdür. Nihâyet sarımtrak marnlı - kalkerli ait Miosen, Nümülitikin bütün hadlerini örtmek suretiyle son bir transgresyonu işaretlemektedir. Bunun litolojisi örttüğü arâziye tâbidir. Çiftkabuklular, Gasteropadlar, Ekinidler ve Polipiyeler bakımından zengindir. Son deniz rüsupları, Vendoboniene (bilhassâ alt Vendobonien) ait olan ve Mollusk bakımından zengin bulunan oyuklu alaca kalkerler tarafından temsil edilmektedirler. Suriye plâtosu tersiyeri pek hafifçe dalgalıdır. Kuaterner yarıkları büyük bazalt akıntılarına geçit vermiştir. (http://www.mta.gov.tr/v2.0/daire-baskanliklari/bdt/kutuphane/mtadergi/29_7.pdf 1941)

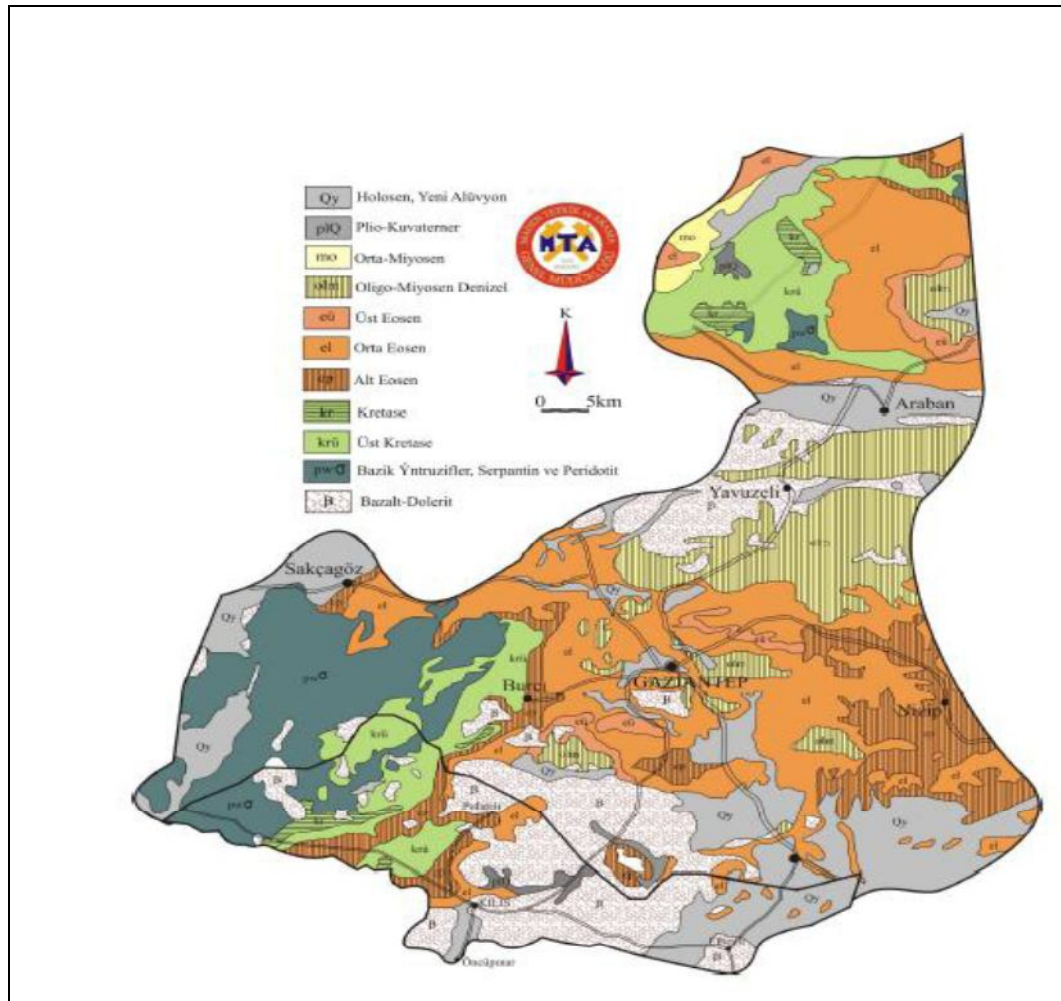
Gaziantep il merkezi 3. derecede tehlikeli deprem bölgesindedir. Doğu Anadolu Fay Sistemi 'nin etkisinde olup bölgede tarihsel ve aletsel dönemde hasar yapıcı deprem kayıt edilmemiştir. Heyelan olaylarının az olarak yaşandığı illerimizden birisi olup, Doğu Anadolu fay zonu üzerinde olan İslâhiye ilçesinde heyelan olayları gözlenmektedir. Kaya düşmesi olayı Nizip, Yavuzeli ve Merkez ilçelerinde gözlenmektedir. Su baskını olayları, Fırat havzasında yer alan ilimizin İslahiye, Nurdağı, Şehit Kamil ve Nizip ilçelerinde yağışlara bağlı olarak gelişmektedir. Gaziantep İl merkezi, Türkiye Deprem Bölgeleri Haritasında 3. deprem kuşağında yer almaktadır. Kent merkezi herhangi aktif bir fay üzerinde yer almamaktadır. Kent merkezine en yakın deprem riski taşıyan bölge Gaziantep'in kuzeydoğusundaki Ölüdeniz, Reyhanlı, Kırıkhan, İslahiye, Türkoğlu, Kahramanmaraş, Gölbaşı ve Adıyaman üzerinden geçen "Doğu Anadolu Deprem Fay Hattı" nın yer aldığı alandır. Buraya yönelik yeni bir karar alınma durumunda jeoteknik özellikler yapı

mühendislerince değerlendirilmelidir. Şehrin yerleşimi 1. Derece deprem bölgesinden uzaklaştığı sürece hem yapı güvenliği açısından hem de yapı maliyetleri açısından ekonomik olur.

Tablo:1.1.Araştırma Sahasının Deprem Risk Derecelendirmesi

Sıra No	Yerleşim Yeri	Deprem Böl.
1	Gaziantep (M)	3
2	Araban,Yavuzeli	3
3	İslahiye,Fevzipaşa Bel.	1
4	Nizip,Karkamış	4
5	Salkım Bel.	3
6	Nurdağı,Sakçagözü	1
7	Oğuzeli,Doğanpınar	4
8	Şahinbey,Burç Mah.	3
9	Şehitkamil	3

(<http://www.mta.gov.tr/v2.0/bolgeler/adana/bolgesel-jeoloji>)

Şekil:2.3.Araştırma sahasının jeoloji haritası(18.04.2015)
(<http://www.mta.gov.tr/v2.0/bolgeler/adana/bolgesel-jeoloji/jeoloji-gaziantep.pdf>)

3.3.1.6. Toprak Özellikleri

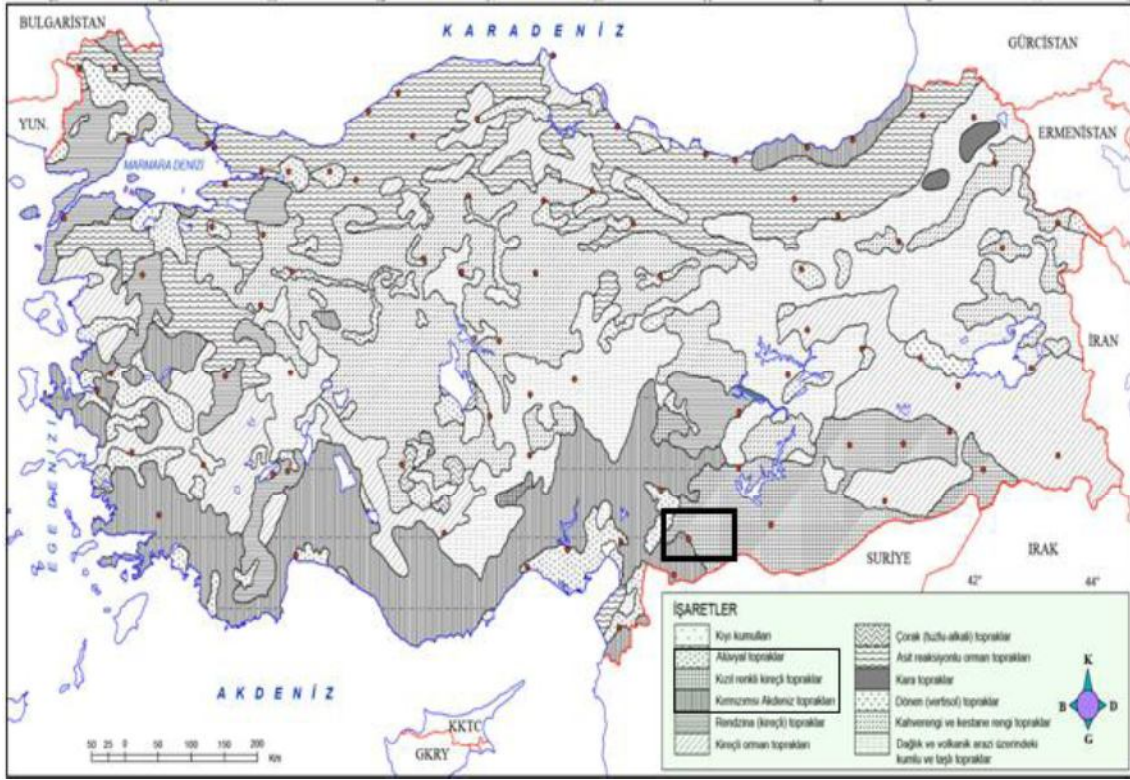
Bir bölgenin toprağının çeşitliliği ve kalınlığı, o bölgedeki arazi tabiatına, iklim, topografya ve bitki örtüsü şartlarına bağlıdır. Gaziantep Yöresinin topraklarına kalker, marn ve volkanik sahalara ana madde vazifesi görürler. Yâni yöre toprakları kalker, marn ve bazaltların ufalanmasından hasil olmuşlardır.(Kalelioğlu,1971)

Gaziantep Plâtosunun kuzeyinde, yâni plâtonun yüksek sathlarında toprak örtüsü; geniş vadi tabanlarında, dolin, uvala ve polye gibi karstik çukurlarda kalınlaşır, bu çukurların yamaçlarında anakaya yüze çıkar, az meyilli tepeler yamaç ve üstlerinde inceler. Buradaki topraklar arazi tabiatına bağlı olarak killi, kireçli, geçirgen kahverengi topraklardır. Bu topraklar daha ziyade ağaç dikimine müsaittirler. Gaziantep Plâtosu kuzeyindeki bazalt sathları geniş alanlarda toprak örtüsünden mahrum taş bloklar halinde uzanırlar. Bu taş blokların nispeten küçük olduğu sahalarda köylüler, taşları toplayarak bazalt yarıklarında teşekkül etmiş toprağa ulaşır, tarlaları açarak tarım yapmaya gayret ederler. Yörenin güneyinde yer alan bazalt örtüleri, yaz sıcaklıklarının fazla oluşu nedeniyle fiziksel ufalanmaya uğrayarak daha az taşlan ihtiva eden küçük taneli verimli topraklar hasil etmişlerdir.(Kalelioğlu,1971)

Gaziantep yöresinin kuzeyindeki Araban Ovasını, Yavuzeli Ovasını ve Gaziantep Şehrinin batısındaki depresyon sahasını oldukça kalın, orta geçirgenlikte, sulu ve kuru ziraata elverişli kırmızı kahverengi topraklar örter. (Kalelioğlu,1971)

Gaziantep şehrinin güneydoğusundan Suriye sınırına kadar Sacırsuyu vadisi boyu, şerit halinde sulu ve kuru tarla ziraatı ve meyve ağaçları dikimine müsait genç alüvyal topraklarla kaplıdır. Gaziantep Yöresinin güney tarafları, plâtonun alçak kısımları ve platform sahaları, Sacırsuyu ile Fırat Nehri arası kuru ziraata son derece elverişli, orta derinlikte kırmızı kahverengi topraklarla, Sacırsuyu Gaziantep-Kilis hattı arası ince, geçirgen, bağ ve kuru ziraate elverişli litozolik (iskelet) terrarossa topraklarıyla örtülüdür. (Kalelioğlu,1971)

Görülüyor ki, Gaziantep yöresinde kalker, marnlı kalker, marn ve bazaltların ayrışması neticesi teşekkül etmiş; kireçli, killi ve geçirgen terrarossa, kahverengi ve kırmızı kahverengi toprak çeşitleri son derece yaygındır. Diğer toprak çeşitleri ise oldukça tâlidir. Yöredeki dağlar ve tepeler üstünde sathi olan toprak tabakası, erozyon neticesi meylin fazla olduğu dağ ve tepe yamaçlarında, dik vadi ve polye yamaçlarında tamamen ortadan kalkar. Toprak örtüsü ovalarda, karstik çukurlarda ve vadi tabanlarında eğimin azalması nedeniyle kalınlaşır. Ayrıca, Yörenin alçak ve sıcak kısımlarını teşkil eden güney taraflarına gidildikçe, Yörenin yüksek kısımları olan kuzey taraflarına nazaran daha kalın ve ince taneli toprak örtüsünün yer aldığı görülür. (Kalelioğlu,1971)

Şekil:2.4. Türkiye Toprak Haritası

http://www.cografyaharita.com/haritalarim/2fturkiye_toprak_haritasi3.png

(Kaynak:İ.ATALAY,Türkiye Coğr.-1(Fiziki)-2000)

3.3.2. İklim Özellikleri

Gaziantep'te Akdeniz ile kara iklimleri arasında geçiş özelliği gösteren bir iklim tipi hakimdir. Yazlar sıcak ve kurak, kışlar ise soğuk ve yağışlı geçer. İlin batı kesiminde Akdeniz iklimi görülür. Gaziantep kentinde yıllık ortalama sıcaklık 14,5° C'dir. En soğuk ay (Ocak) ortalaması 2,3° C, en sıcak ay (Temmuz) ortalaması 27,1° C'dir. Bugüne kadar tespit edilen en yüksek sıcaklık 44° C (13.07.2000), en düşük sıcaklık 17,5° C'dir. İlde yıllık yağış miktarı 578.8 mm'dir. Yağışlı gün sayısı ise 86'dır.Yağışlar; Akdeniz bölgesinde olduğu gibi, daha çok kış mevsiminde görülür. Yıllık ortalama yağış miktarı, Gaziantep kentinde 574 kg/m², yıllık ortalama kar yağışlı gün sayısı 6.'dir. Karla örtülü ortalama gün sayısı 11.9, donlu geçen ortalama gün sayısı 55,7 gündür.

Yapılan rasatlara göre yıllık hâkim rüzgar yönü güney batı (lodos) rüzgarlarıdır. İlkbahar, yaz ve sonbahar aylarında genellikle batıdan doğuya doğru rüzgarlar güneybatı (lodos), kuzeybatı (karayel) ve batı yönünden eserler. Kasım, Aralık, Ocak ve Şubat aylarında ise daha fazla doğu yönünden gelen kuzeydoğu (poyraz) rüzgarları hakimdir. Sıcak mevsimlerde esen Lodos güneybatıdan geldiği için enlem etkisi ile sıcaklığı artırmaktadır. Soğuk mevsimde esen ve kuzeydoğu sektörlü bir rüzgar olan Poyraz ise sıcaklığı düşürmekte ve don olayına neden olmaktadır.

3.3.2.1.Sıcaklık

Gaziantep’te yıllık ortalama sıcaklık 14,5 C dir. Gaziantep’te en sıcak ay temmuz ayı olup ortalama sıcaklık 27,4’yı bulmaktadır. En soğuk ay ise ocak ayı olup ortalama sıcaklık -0,87 C dir. Sıcaklığın yaz döneminde yüksek olmasının nedenleri; ekvatora yakın olması (enlem etkisi),karasallık ve güney sektörlü rüzgârların sıcaklığı artırmasıdır. Bölge olarak Güneydoğu Anadolu Bölgesi yaz mevsiminde Türkiye’nin en sıcak bölgesidir. Enlem etkisi ve karasallık en önemli faktörlerdir. Kış mevsiminde Türkiye’de en sıcak bölge denizellik ve enlem etkisi ile Akdeniz Bölgesidir. Aynı enlem üzerinde yer almasına rağmen Güneydoğu Anadolu Bölgesi’nin Akdeniz’e göre daha soğuk olması karasallıktan kaynaklanmaktadır. Gaziantep ili kış mevsiminde fazla soğuk geçmeyen bir ildir.

Tablo:2.1.Gaziantep sıcaklık ve yağış dağılışı(1954-2013)
(30.12.2013,www.mgm.gov.tr.)

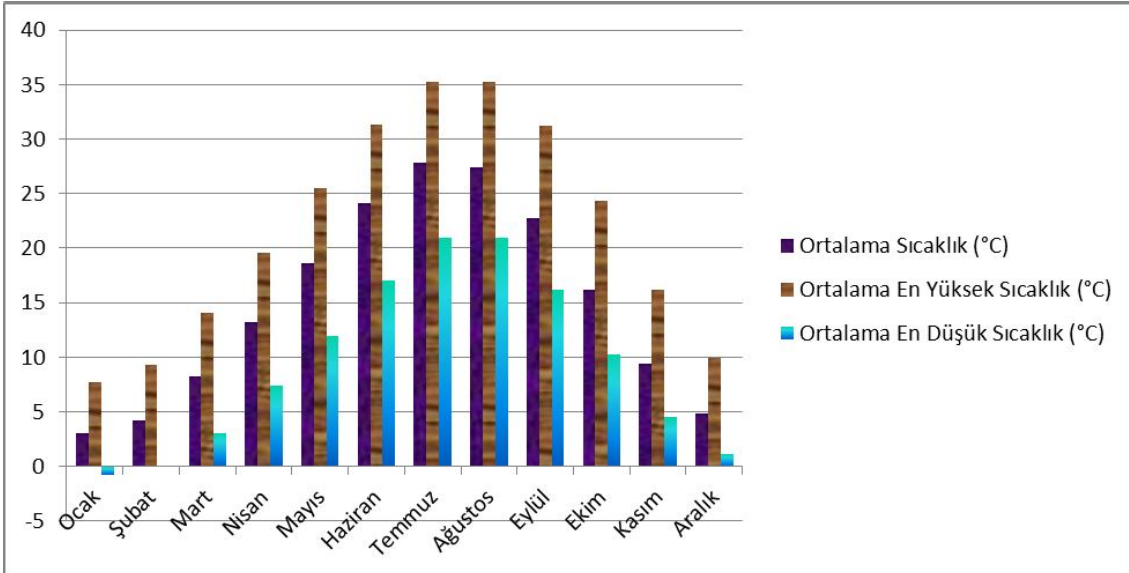
GAZİANTEP	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık
Uzun Yıllar İçinde Gerçekleşen Ortalama Değerler (1960 - 2012)												
Ortalama Sıcaklık (°C)	3.0	4.2	8.2	13.2	18.6	24.1	27.8	27.4	22.8	16.2	9.4	4.9
Ortalama En Yüksek Sıcaklık (°C)	7.7	9.3	14.1	19.6	25.5	31.3	35.3	35.3	31.2	24.3	16.2	9.9
Ortalama En Düşük Sıcaklık (°C)	-0.8	0.0	3.1	7.4	11.9	17.0	21.0	20.9	16.2	10.2	4.5	1.1
Ortalama Güneşlenme Süresi (saat)	3.4	4.3	5.4	7.1	9.0	11.6	11.2	10.3	9.1	7.2	5.3	3.4
Ortalama Yağışlı Gün Sayısı	12.9	12.5	12.2	10.6	7.0	2.1	0.6	0.5	1.5	6.5	8.7	12.2
Aylık Toplam Yağış Miktarı Ortalaması(kg/m ²)	100.2	84.1	74.0	54.0	31.5	6.3	2.6	2.1	5.6	38.4	67.7	98.8
Uzun Yıllar İçinde Gerçekleşen En Yüksek ve En Düşük Değerler (1960 - 2012)												
En Yüksek Sıcaklık (°C)	19.0	21.0	27.4	34.0	37.8	39.6	44.0	42.0	40.8	34.4	27.3	25.2
En Düşük Sıcaklık (°C)	-16.8	-15.6	-11.0	-3.7	2.5	4.5	11.6s	12.2	6.4	-2.8	-7.5	-13.4

Tabloya göre yıllar içinde gerçekleşen ortalama sıcaklık ocak ayında 3.4 ,temmuz ayında ise 27.4 °C’dir. Ortalama en düşük sıcaklık -0,8°C ile ocakta ortalama en yüksek sıcaklık ise 35.3 °C ile temmuz ayında gerçekleşmiştir. Güneşlenme süresi

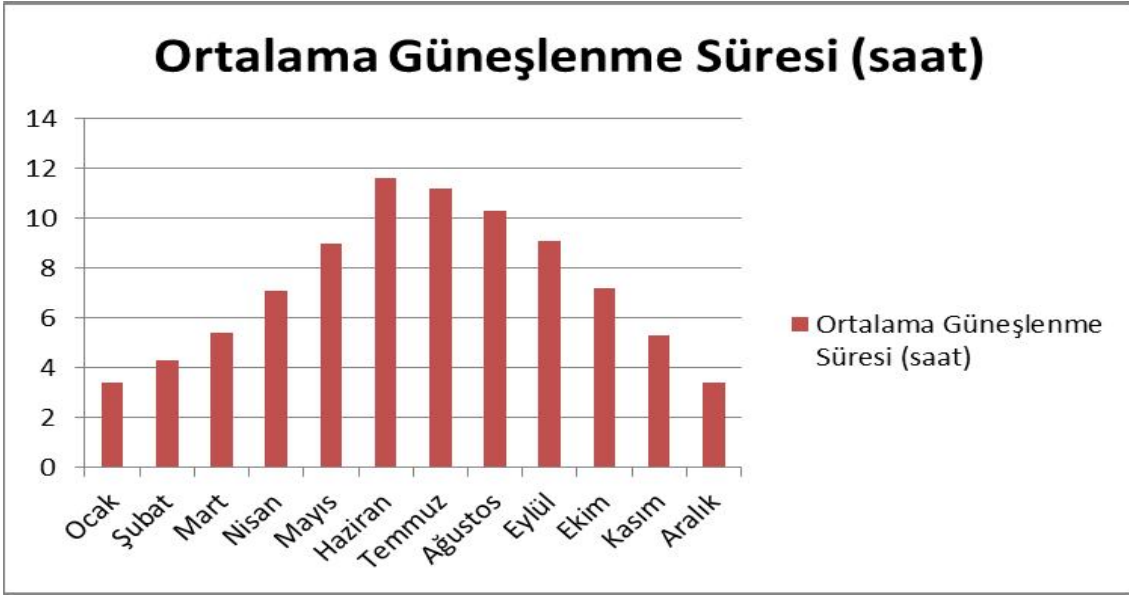
ortalaması ise 11.2 saat ile en yüksek temmuz ayında,3.4 saat ile en düşük ocak-aralık aylarında gerçekleşmiştir. Yağışlı gün sayısının en yüksek olduğu ay 12.9 gün ile ocak, en düşük olduğu ay ise 0,5 gün ile ağustos ayıdır. Aylık toplam yağış miktarı en yüksek 100.2 kg/m² ile ocak, en düşük ise 2.1 kg/m² ile ağustostur.

Bu yağış rejimi ile Akdeniz iklimi yağış rejimi özelliği göstermektedir. Ancak düşen yağış miktarı Akdeniz iklimine göre daha azdır, bu durum ise denizellik - karasallık farklılığından kaynaklanmaktadır. Uzun yıllar içinde gerçekleşen en düşük sıcaklık değeri -3.7 °C ile nisan ayıdır. Bu ayda en düşük sıcaklık değeri görülmesi ekstrem bir olaydır çünkü aralık ve ocak ayları en düşük sıcaklık değerlerine sahiptir.

En yüksek sıcaklık değeri ise 44.0 °C ile temmuz ayıdır. Kış ayları sıcaklık değerleri genel olarak sıfır derece üzerinde seyretmektedir. Karasal olmasına rağmen bu durum üzerinde ekvatora yakın olması etkilidir. Yaz aylarında ise sıcaklık bazen ırk derece üzerinde görülmekle beraber genel olarak tuz-kırk derece arasındadır. Ekvatora yakın olması, karasallık ve güney sektörlü rüzgârlar bu durum üzerinde etkilidir.

Şekil:2.5.Gaziantep'te ortalama, en yüksek ve en düşük sıcaklık değerleri (25.05.2013,www.mgm.gov.tr.)

Şekil:2.6.Gaziantep'te ortalama güneşlenme süresi (25.05.2013,www.mgm.gov.tr.)

3.3.2.2.Yağış

Karasal iklim ve Akdeniz ikliminin geçiş bölgesinde bulunan ilde yağışlar istasyona göre farklılık göstermekle birlikte Amanos Dağları civarında en yüksek (850.7mm) olup, doğuya gittikçe yağış miktarı azalmaktadır. Yükselti'nin ve nemliliğin azalması bu durum üzerinde etkili olmaktadır. İslahiye'de 850.7mm,Sakçagözü 618.3 mm,Gaziantep merkez 558.9 mm, Araban 518.6 mm, Yavuzeli 490.3 mm, Nizip 464 mm, Oğuzeli 454.2 mm yağış almaktadır.

Plâto üzerindeki Gaziantep'te 558,9 mm.lik yıllık yağışın % 54' ü kış, % 27 si ilkbahar, % 17 si sonbahar ve % 2 side yaz mevsiminde düşer.(Kalelioğlu,1971)

Kışın İskenderun Körfezine vasıl olan ve Güneydoğu Anadolu Bölgesinde yollarına devam eden depresyonlar, Gaziantep Yöresinin bu mevsimde yağışlı geçmesini sağlarlar.(Kalelioğlu,1971)

Kıştan sonra yağışlı mevsim, depresyon yağışlarına konvektif yağışlarında eklendiği ilkbahardır.(Kalelioğlu,1971)

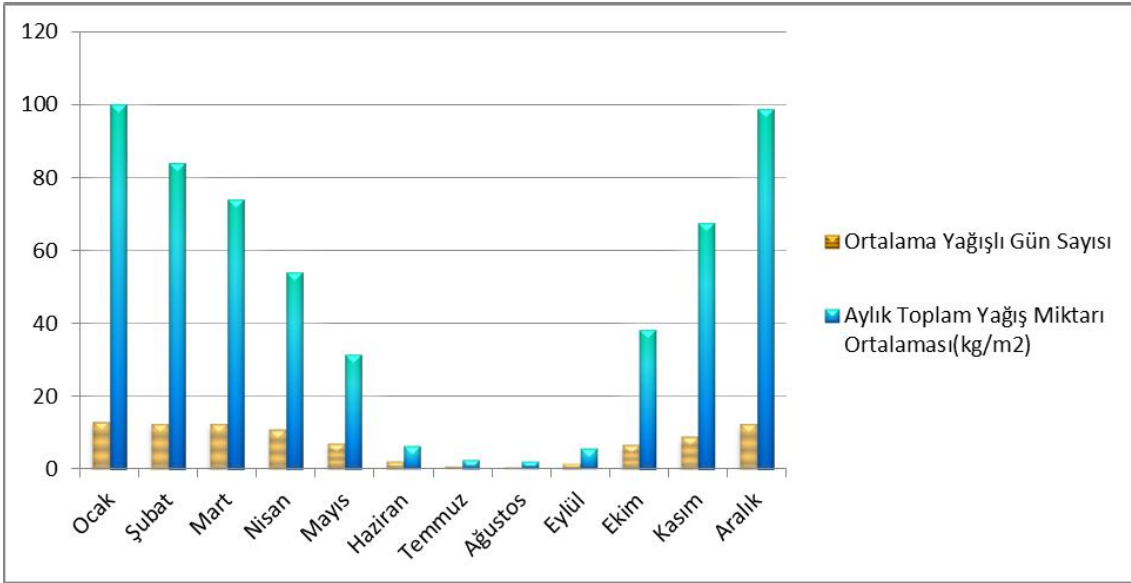
Subtropik kuşağın tesirinde kalan yaz mevsimi çok kurak geçer. Sonbaharın kışa yakın aylarında depresyonların geçmeye başlaması ile birlikte yağışlar başlar. (Kalelioğlu,1971)

Depresyonların çok faal olduğu, sühnetin diğer aylardan düşük ve dolayısıyla nisbî nemin yüksek bulunduğu Aralık ve Ocak ayları, yörede en yağışlı aylardır. Yağışın en az görüldüğü aylar ise yılın en sıcak ve nisbî nemin düşük olduğu Temmuz ve Ağustos aylarıdır. (Kalelioğlu,1971)

Yöreye kışın düşen kar toprakta fazla kalmaz. Kış ayları ile mart ayının ilk günlerinde olmak üzere Gaziantep'te yılın ortalama 10 günü karla örtülüdür.Yörenin yüksek kısımlarında fazlaşan kar yağışları, Fırat Vadisi ve Güneye doğru azalır. Kar örtüsünün yörenin yüksek kısımlarında yerde kalma süreleri uzar, alçak alanlarda ise kısalmır. Bu zamana kadar yörede ölçülen en yüksek kar kalınlığı Gaziantep'te 58 cm dir. (Kalelioğlu,1971).

Gaziantep yöresinde batıdan-doğuya, kuzeyden-güneye gidildiğinde kuraklık artar. Gaziantep yöresinde yazlar sıcaktır. Yöre yaz sıcaklıkları bakımından daha ziyade Akdeniz Bölgesi istasyonlarına yakınlık gösterir. En sıcak ay ortalaması Adana'da 28.1, Antakya'da 27.7, Dörtöyl'da 28.1, İskenderun'da 28.7 derecedir.(Kalelioğlu,1971)

Yöre, kış ve kışa yakın bahar aylarında soğuk hava kütlelerinin, yaz ve yazın yakın bahar aylarında sıcak ve nispeten nemli hava kütlelerinin etkisi altında kalır. (Kalelioğlu,1971).

Şekil: 2.7. Gaziantep'te yağış dağılışı (25.05.2013,www.mgm.gov.tr.)

Grafiğe göre Gaziantep'e en fazla yağışın kış ve ilkbahar mevsimlerinde düştüğü görülmektedir. En az yağış ise yaz mevsiminde düşmektedir. Bu yağış rejimi Akdeniz ikliminin yağış rejimi ile benzerlik göstermektedir. Yaz mevsiminde yağışın az düşmesinin nedeni nedeni Subtropik kuşağın tesirinde kalmasıdır.

Kış mevsiminde ise Türkiye depresyonların etkisine girdiği için yağışlı geçmektedir.(Kalelioğlu,1971)

3.3.2.3.Rüzgâr

Gaziantep rasatlarına göre yörede daha ziyade esen rüzgârlar batı sektörlüdür. Yılın hâkim rüzgârı güneybatı yönlü (Lodos) rüzgârıdır. Yörede ikinci derecede doğu sektörlü rüzgârların estiği görülür.(Kalelioğlu,1971)

Gaziantep'te kış aylarında doğu sektörlü, ilkbahar, yaz ve sonbahar aylarında batı sektörlü rüzgârlar hâkimdir. Yıl içinde; Kasım, Aralık, Ocak ve Şubat aylarında daha fazla doğu sektörlü kuzeydoğu rüzgârları, yılın diğer sekiz ayında da daha çok batı sektörüne dahil güneybatı ve kuzeybatı rüzgârları eser.(Kalelioğlu,1971)

Kış mevsiminde Gaziantep yöresi, Doğu Anadolu üzerine yerleşen antisisikon sahasından, İskenderun Körfezindeki siklon sahasına doğru akan hava

hareketlerinin tesirinde kalır. Bu sebeple Gaziantep Yöresinde kışın kuzeydoğu (Poyraz) rüzgârının fazla estiği müşahede edilir. (Kalelioğlu,1971)

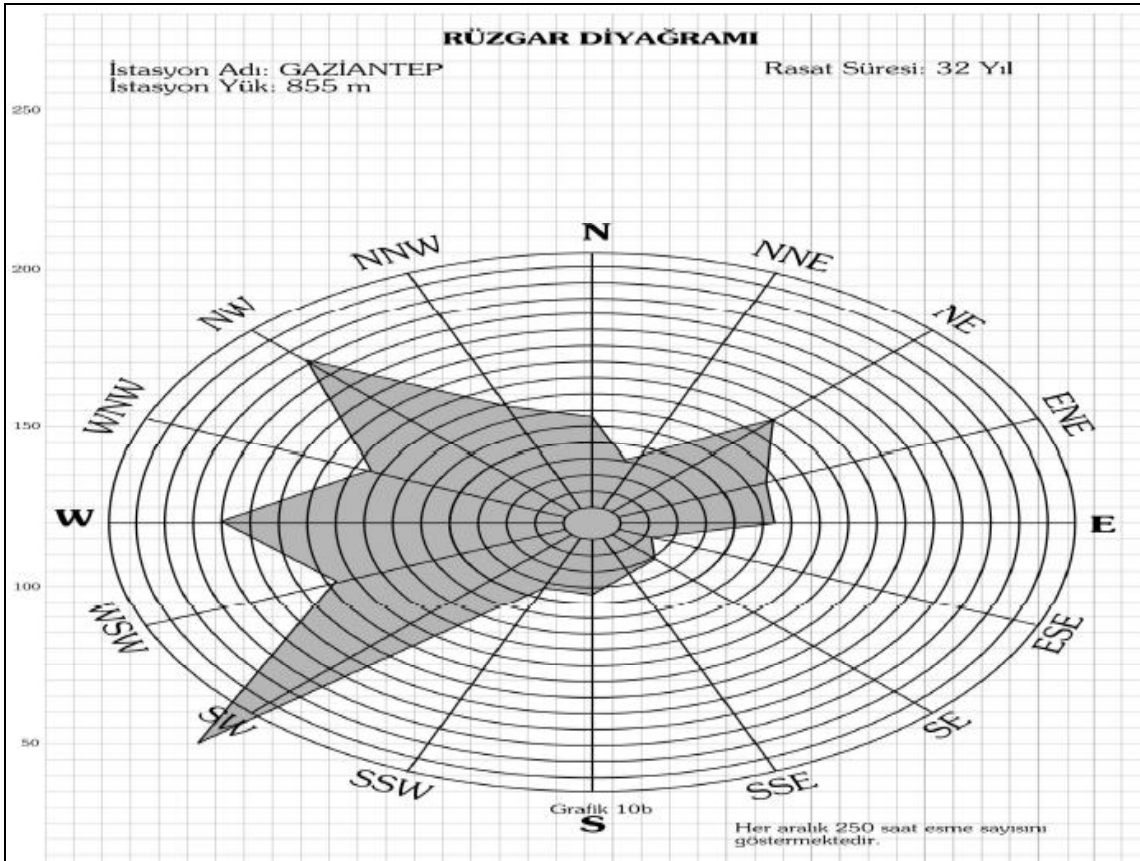
Kış aylarının hâkim rüzgârı olan kuzeydoğu rüzgârına İlkbaharın soğuk ayı olan M art ayında da rastlanır. Fakat, İlkbahar aylarının hâkim rüzgârı güneybatı (Lodos) rüzgârıdır. (Kalelioğlu,1971)

Yaz aylarında ve İlkbaharda çok az esen kuzeydoğu (Poyraz) rüzgârı hemen hemen tamamen ortadan kalkar ve kuzeybatı (Karayel), güneybatı ve batı rüzgârları eser.Bunlar arasında mevsimin hâkim rüzgârı kuzeybatı (Karayel) rüzgârıdır.(Kalelioğlu,1971)

Sonbahar aylarından Eylül ve Ekim aylarında güneybatı rüzgârı hâkimdir.Fakat sonbahar mevsiminin son ayı olan Kasım ayında artık kuzeydoğu rüzgârı (lodos) diğer rüzgârlardan daha fazla hissedilir.(Kalelioğlu,1971)

Nisan başlarından ekim sonlarına kadar Gaziantep Yöresi, Doğu Akdeniz'den Basra Körfezi civarı ile Belûcistan siklon mıntıkalarına doğru gitmekte olan hava akımlarının tesirine maruz kalır. İşte, bundan ötürü, Gaziantep'te sıcak aylarda batı sektörlü rüzgârlara rastlanır.(Kalelioğlu,1971)

Gaziantep'te yılın ortalama 4 günü fırtınalı geçer. Bu zamana kadar en kuvvetli rüzgâr kuzeybatıdan dan esmiş olup, hızı 23.4 m./sn değerindedir.(Kalelioğlu,1971)

Şekil: 2.8. Gaziantep rüzgar diyagramı (20.05.2013, www.gaziantep.gov.tr.)

3.3.2.4. Doğal Bitki Örtüsü

Bitki örtüsü orman ve step olmak üzere iki kısma ayrılabilir. Yöre ormanları ağaç ve makilerden ibarettir. Ormanlara Gaziantep yöresinin batı, kuzeybatı ve kuzeyinde rastlanır. Yörenin batısındaki ve kuzeybatısındaki dağlar ile plâtonun yüksek kısımları ve kuzeydeki Karadağ ile Yavuzeli Ovasının güneyindeki yüksek plâto sathları ormanlarla örtülüdür. Böylece yörenin batısındaki ve kuzeybatısındaki dağlar ile plâtonun yüksek kısımları ve kuzeydeki Karadağ ile Yavuzeli Ovasının güneyindeki yüksek plâto sathları ormanlarla örtülüdür. Ormanlar bu sahalarda; batıda güney-kuzey ve güneybatı-kuzeydoğu, kuzeyde batı doğu yönünde dağların uygun olarak şerit halinde uzanırlar. (Kalelioğlu, 1971)

Yöre ormanlarında maki formasyonu hakimdir. Makinin alt sınırı güneyde 500 m, kuzeyde ise 625 m civarındadır. Yörenin kalker zeminlerinde maki bitkileri son derece seyrekleşir ve garik formasyonunu meydana getirirler. Gerek maki ve gerekse garik formasyonu içerisinde hâkim tür Kermez meşeleridir. Bu Kermez meşeleri arasında ağaç gibi gelişenleri de vardır. Batı dağlarının yüksek ve yağışlı kısımlarında, meşelerle birlikte Kızılçam ağaçlarına rastlanır. Yine meşeler arasında tek tük Ardıç Sandal ve Teşbih ağaçları da yer alır. Yörenin kuzeyindeki maki toplulukları içerisinde Sakız ve Palamut meşesi ağaçları oldukça yaygındır. (Kalelioğlu, 1971)

Gaziantep yöresinde oldukça dar bir alan kaplayan ormanların, Gaziantep Platosunun yüksek kısımlarında rastlanan birtakım meşe toplulukları, eskiden daha geniş olduğunun açık bir delilidir. Gün geçtikçe orman alanı daha da daralmaktadır. Gaziantep Yöresinin ormanlık sahalarında seyahat edenler, insanların ve keçi sürülerinin ormanı nasıl tahrip ettiklerine devamlı şahit olurlar. (Kalelioğlu, 1971)

Yörede, orman kuşağı ile Suriye sınırı ve Fırat Nehri arasında geniş step sahası yer alır. Gaziantep Platosunun alçak kısımları ve çukur sahaları step bitkilerinin alanını teşkil eder. Buralarda yağış miktarı, yağışın sene içerisinde dağılışı, sıcaklık, toprak ve topografya şartları ancak step bitkilerinin yetişmesine müsaade ederler. Yörede, iklim şartlarına bağlı olarak step sahası batıdan-doğuya ve kuzeyden-güneye alanını genişletir. Öyle ki, Fırat Nehri doğusunda Urfa Yöresi ormandan mahrum, tamamen step bitkileriyle örtülü bir saha olarak karşımıza çıkar. Diğer taraftan, batıdan-doğuya, kuzeyden-güneye gidildiğinde step bitki türlerinde azalmalar da müşahade edilir. Plâtonun yüksek kısımlarında görülen bazı step bitki türleri, yağış miktarının azaldığı, kuraklığın son derece arttığı güney ve doğunun çukur ve alçak kısımlarında ortadan kalkar. Suriye sınırına doğru artık çöl stepleri manzarası görülür. (Kalelioğlu, 1971)

Gaziantep yöresinde görülen step bitkileri, İç Anadolu Bölgesi step bitkilerinden çeşitlilik bakımından daha fakirdir. Gaziantep Yöresi step bitkileri, Yörede yazın erken gelmesi ve sıcak geçmesi nedeniyle, İç Anadolu step bitkilerinden çok daha erken sararıp, kurur. Yörede en çok rastlanan step bitkileri şunlardır: Binyaprakotu veya Çoban perçemi Deve dikenini, Geven, Yulaf, Tavşan bıyığı veya Brom, Hindiba, Kahkaha çiçeği, Karanfil, H. azeran, Eşek dikenini, Sütleğen, Gensian veya Kantaron, Yabani arpa veya Pisipisi, Havacıva otu, Nakil, Kekik, Tirfil, Peygamber çiçeği, Kılıçotu, Adaçayı, Sığır Kuyruğu ve muhtelif türleri. (Kalelioğlu, 1971)

Kısacası, Gaziantep yöresinin yüksek kısımları ormanlarla, alçak sahaları steple kaplıdır. Ormanlar altında step bitkilerine rastlandığı gibi, step sahasında da akarsu boylarında söğüt, kavak ve çınar gibi ağaçlar görülür. Yörenin kurakçıl ve daha ziyade

makiden müteşekkil ormanları, Akdeniz Bölgesi orman kuşağının doğusunu teşkil eder. Gaziantep yöresinin doğusunda yer alan sahalarda, yâni Fırat Nehrinin doğusundaki Güneydoğu Anadolu Bölgesinin diğer illerinde ormanın kapladığı saha ve ağaç türleri azalır, 1960 istatistiklerine göre Gaziantep ilinin % 13.5 u ormanlarla kaplıdır. Fakat, gün geçtikçe ormanın alanı, insan ve keçi sürülerinin tahribi ile step sahası lehine daralmaktadır. Bir taraftan ilde Tarım Bakanlığınca ağaçlandırma faaliyetleri de vardır. Fakat, önemli olan nokta, halihazırdaki ormanı korumak için daha sıkı tedbirler almaktır.(Kalelioğlu,1971)

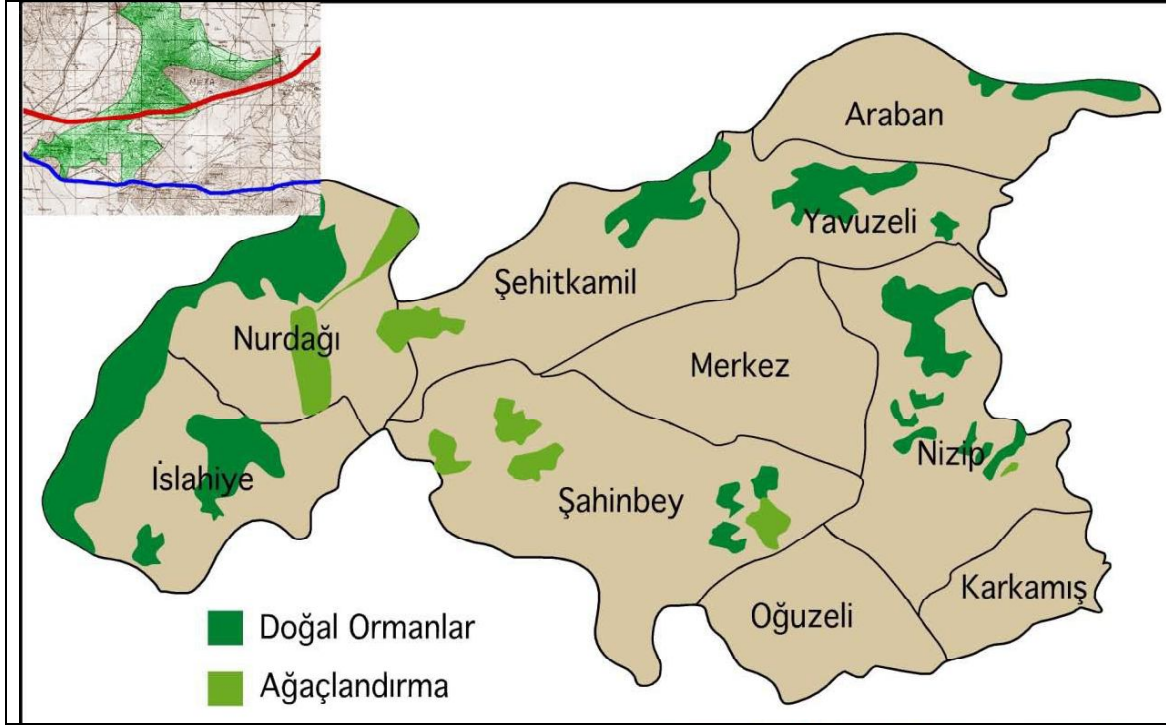
İldeki bitki ve orman toplulukları kızılçam, karaçam, sedir, selvi, kayın, kavak, meşe, ardıç, yabancı zeytin, sandal, sakız, funda, tespih, ladin, sütleğen, karaçalı, ısırgan, delice, böğürtlen ve çayır otlarıdır. En fazla bulunan türler ise meşe ve kızılçamdır. Meşe ormanları bozuk ormanlar olup koruma altındadır. Orman ürünü elde edilmemektedir.Kızılçam ormanları faydalanılan verimli alanlarıdır. İlin yakın çevresindeki Dülükbaba, Burç, Yelli gedik, Erikçe, Taşlıca gibi ormanlar ağaçlandırma çalışması yapılarak meydana getirilmiş ormanlardır.(21. 05.2013,www.gaziantepkulturturizm.gov.tr.)

1952 yılında Türkiye’de ve Gaziantep’te ilk orman dışı ağaçlandırma faaliyeti olarak başlayan Dülükbaba ağaçlandırması yanında şu ana kadar ilde 32.318 ha. ağaçlandırma, erozyon kontrolü ve rehabilitasyon ile 1140 ha. özel ağaçlandırma olmak üzere toplam 33.458 ha alanda ağaçlandırma çalışması yapılmıştır. (21. 05.2013,www.gaziantepkulturturizm.gov.tr.)

Tablo:2.2.Gaziantep Orman Varlığı

İl Genel Alanı (ha)	Açık Alan(ha)	Koru Ormanı(ha)	Bozuk Baltalık Orman(ha)
622.200	539.272	28.850	54.078

(Çevre Durum Raporu,2011)

Şekil:2.9.Gaziantep Orman Varlığı (Çevre Durum Raporu,2011)

Foto 1.2. Gaziantep'in simgesi Antep fıstığı

3.3.3.Hidroğrafya özellikleri

3.3.3.1.Akarsular

Bir bölgenin hidroğrafyası üzerinde iklim, jeolojik yapı ve topografyanın şüphesiz önemli tesirleri vardır. Bu tesirler Gaziantep Yöresinde son derece bariz olarak görülmektedir. Öyle ki, Gaziantep Yöresinin hidroğrafya durumunu adeta jeolojik yapı ile iklim şartları düzenler.(Kalelioğlu,1971)

Gaziantep yöresinde kalker, bazalt ve marnlı kalker gibi yarıklı ve kimyasal kütlelerin geniş alanlar kaplamaktadır. İşte, arazi tabiatına bağlı olarak Gaziantep Yöresinde kış ve kışa yakın bahar aylarında düşen yağış, akmaktan ziyade toprağa sızar. Sızma, geçirgen kütlelerin geniş alan kapladığı ve topoğrafyanın düz olduğu Gaziantep Plâtosu sathlarında son derece fazladır. Bu sızan sular, bazı vadi yamaçlarında ve çoğunlukla plâto sahası ile güneydeki ovalık sahanın birleşme yerlerinde karst kaynakları halinde yüze çıkarlar. Gaziantep Yöresinde suya en çok ihtiyaç duyulan yaz ve yaza yakın bahar ayları sıcak ve kuraktır. İşte bu sebeplerden ötürü, Gaziantep Yöresinde su çok önemli bir problem olarak karşımıza çıkar.(Kalelioğlu,1971)

Gaziantep yöresinde arazinin tabiatı ve iklim şartları dolayısıyla, yataklarında sadece şiddetli sağanakları müteakip su bulunduran kuru vadiler ağı son derece sık ve yaygındır. Yörenin devamlı akarsuları azdır. Bu akarsuların yağışlı kış ve ilkbahar aylarında suları boldur. Kurak, sıcak ve buharlaşmanın şiddetli olduğu yaz ve yaza yakın bahar aylarında suları azalır. Kışın bir çay görünüşüne sahip yöre akarsuları, yazın birer cılız dere manzarası arz ederler. (Kalelioğlu,1971)

Gaziantep yöresinin en geniş ve en önemli akarsu havzası Fırat Havzası olup, yörenin hemen yarısından fazlasını işgal eder. Bu havzada Araban ve Yavuzeli Ovaları, Gaziantep Plâtosunun büyük bir kısmı, Oğuzeli, Tilbeşar ovaları sularını Fırat Nehrine boşaltırlar. Bu havzadaki akarsular yapıya ve eğime bağlı olarak batı-doğu ve kuzeybatı-güneydoğu yönünde uzanırlar. Bu akarsuların başlıcaları şunlardır:

3.3.3.1.1.Karasu

Gaziantep yöresinin kuzeyindeki Araban Ovasını sulayan Karasu Çayı, kuzey sınırı teşkil eder. Batı-Doğu yönünde uzanan senklinal eksenini takip eden Karasuyun, Araban Ovası dışında plato sahasında, yukarı çığırındaki ismi Kırkpınar Çayıdır. Kırkpınar isminden anlaşılacağı üzere Karasuyun beslen-.meşinde karstik kaynakların rolü vardır. Karasuya güneydeki Karadağ'dan kuru vadilerin karışmasına karşılık, kuzeyden bol yağış alan Kızıldağ'dan karstik kaynakların beslediği devamlı sulu dereler karışır. Araban Ovasında yüzeysel akan Karasu, aşağı çığırında Fırat'a karışırken derin vadi içerisinde akar. Karasuyun yağmur mevsimi olan kış ve ilkbahar aylarında suyu boldur. Sıcak ve kurak yaz mevsiminde ise suları azalır .Karasu, çevresindeki karstik kaynaklar sayesinde yazın tamamen kurumaktan kurtulur. Karasuyun uzunluğu 64 km. dir.(Kalelioğlu,1971)

3.3.3.1.2.Merzumen Deresi

Genel olarak batı-doğu yönünde, üzerinde bulunduğu senklinali takip ederek uzanır. Batıda, yukarı çığırında ismi Büyükdere'dir. Yukarı çığırında derin vadi içerisinde akan Merzumen Deresi, Yavuzeli Ovasını yüzeyde akarak kat eder. Ova dışında, Fırat Nehrine doğru aşağı çığırında tekrar vadisini derinleştirir. Merzumen Deresine sağlı sollu çok sayıda kuru vadiler karışır. Bu kuru vadiler Merzumen Deresine sadece yağışlı zamanlarda su taşırlar. Bu kuru vadilerin en önemlileri; İncesu, Nalım Deresi, Zindanlı ve Kaplan dereleridir. Merzumen Deresinin kış ve ilkbahar ayları suları bol, yaz ve sonbahar ayları azdır. Bu çay üzerinde Ak değirmen mevkiinde yapılan 1963-1964 yılları akım rasat ortalamalarına göre Merzumen Çayının en fazla su akıttığı ay, yörenin en yağışlı ayı olan Ocak ayını müteakip Şubat ayıdır. Şubat ayında akım 4055 lt/sn dir. Senenin en sıcak ve en kurak ayı olan Temmuzda akım 408 lt/sn dir. Görülüyor ki, en fazla akım ile en az akım arasında 10 misli gibi oldukça fazla bir fark var. Bu çayın takribi uzunluğu 54 km dir. (Kalelioğlu,1971)

3.3.3.1.3.Nizip Çayı

Gaziantep Plâtosunu kolları ile birlikte parçalayan önemli akarsulardan biridir. Gaziantep Yöresinin kuzeybatısındaki dağlık sahadan doğar, önceleri batı-doğu yönünde uzanırken, orta çığırına doğru kuzeybatı-güneydoğu yönünde seyreder ve daha sonra aşağı çığırında tekrar batı-doğu istikametinde uzanarak Fırat Nehrine dökülür. Takriben 100 km uzunluğunda olan Nizip Çayı, sağdan Nizip Şehrinin kuzeyinde ve güneyinde olmak üzere 2 önemli kol alır. Nizip Çayının kış ve ilkbahar aylarında suyu bol, yaz ve sonbahar aylarında suları azdır. Öyleki, yazın ve güzün Nizip Çayı küçük bir dere görünüşündedir. Nizip Çayı üzerinde Danaoğlu mevkiinde yapılan 1964-1965 yılları ortalama akım rasatlarına göre, bu çayın âzami akımı Mart, asgari akımı ise Eylülle rastlar. Nizip Çayının Mart ayında ortalama akımı 7158 lt/sn, Eylül ayında ortalama akımı 300 lt /sn dir. Nizip Çayı kaynağını yörenin kuzeybatısındaki dağlık sahadan almaktadır. Kış aylarında bu yüksek kısımlara düşen karlar ancak Mart ayında havaların ısınmaya başlaması ile erir ve Nizip Çayının yükselmesini sağlarlar. Asgari akımın görüldüğü Eylül ayında ise yaz kuraklığı ve sıcaklığı hâlâ devam etmektedir. (Kalelioğlu,1971)

3.3.3.1.4.Sacırsuyu

Uzunluğu 80 km olan Sacırsuyu, Gaziantep şehrinin kuzeybatısındaki Dülükbaba tepesi mevkiinden doğar. Gaziantep şehri civarından ismi Alleben Deresidir. Oğuzeli Ovasında Halep suyu ismini alır ve bu ovada soldan Sacer suyu, sağdan ise Kızılhisar deresi ile birleşir. Oğuzeli Ovasında doğan karstik kaynaklarla suları fazlalaşır. Oğuzeli Ovasından sonra Tilbeşar ve Haral Ovalarına geçen Sacırsuyu bu ovaları da katettikten sonra Haral Ovası güneyinde, Sakaltutan Dağından doğarak yukarı çığırında Elmalı, orta çığırında Tilbeşar Ovasında Tüzel, aşağı çığırında Aynifar dereleri ismiyle anılan bir dere ile sağdan birleşir. Daha sonra Suriye topraklarına geçen Sacırsuyu, burada Fırat Nehrine dökülür. Sacır suyunun yatağında ilkbahar aylarında su

bol, yaz aylarında azdır. İlkbahar aylarından Mart azami, yaz aylarından Ağustos asgari akıma sahiptir. Sacırsuyunun beslenmesinde karst kaynaklarının rolü büyüktür.

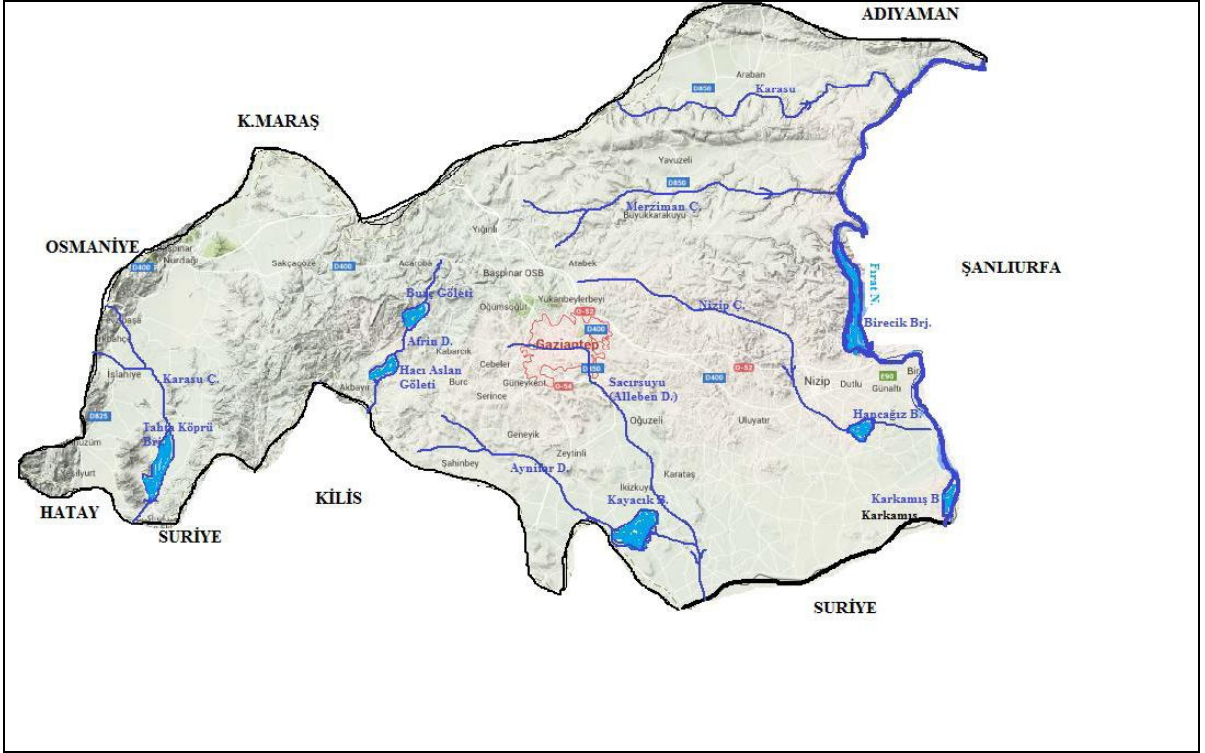
Gaziantep yöresinde yağış en fazla Ocak ve Şubat aylarında düşmektedir. Gaziantep yöresinin yüksek kısımlarına ve Gaziantep Plâtosuna düşen bu yağışların yeraltına sızıp, güneydeki kaynaklardan çıkması ancak biraz zamanla mümkündür, işte bu sebepten ötürü, Sacır suyunda azami akım yağışın en fazla olduğu Ocak ve Şubat aylarına rastlamaz, bu iki aydan sonraki kaynakların sene içerisinde daha gür aktığı Mart ayına isabet etmektedir. Sacır suyunun Ağustos ve Temmuz çekikliğinin sebebi, sadece kuraklık ve buharlaşma değildir. Gerçi, buharlaşmanın akıma tesiri küçümsenemez. Sağdan aldığı Aynifar Deresi de Tilbeşar Ovasını kat eder. Bu ovalarda yaşayanlar, Sacır suyundan suya en fazla ihtiyaç duyulan sıcak ve kurak yaz mevsiminde meyve ve sebze bahçelerini sulamada büyük ölçüde faydalanırlar. İşte, yaz çekikliğinde, buharlaşmadan ziyade suyu sulamada kullanmanın tesiri vardır. (Kalelioğlu, 1971)

Adı geçen akarsular sularını Fırat Nehrine ve dolayısıyla Basra Körfezine boşaltırlar. Gaziantep Yöresinin doğu sınırını teşkil eden Fırat Nehri üzerinde de kısaca durmak yerinde olur. Fırat Nehrinin saha içerisindeki uzunluğu takriben 100 km dir. Fırat Nehri sahada Halfeti civarında kalker arazide dar yatakta akar. Güneye doğru Birecik yakınlarında marnlı sahada yatağını genişletir. Buralarda eğimin azalması ve yatak genişlemesi sebebiyle Fırat Nehri menderesler çizmeğe başlar. Sürüklediği materyalleri dahi taşıyamaz olur ve Birecik civarında akarsu içerisinde adalar teşekkül etmeğe başlar. Suriye topraklarında menderesler ile ırmak adaları daha da fazlalaşır. Fırat Nehrinin Birecik'te 1947-1963 yılları rasat ortalamalarına göre, ilkbahar aylarında akımı fazla, sonbahar aylarında ise azdır. Fırat Nehri oldukça geniş bir beslenme havzasına sahiptir. Fırat gibi büyük bir nehrin rejimi üzerine Gaziantep Yöresinden katılan birkaç küçük akarsuyun müessir olacağını akla getirmek hatalı olur. Fırat Nehrinin Birecik'te görülen bu rejimi üzerine nehrin yukarı çığırı beslenme havzasındaki amillerin tesiri vardır. Doğu Anadolu Bölgesine kışın düşen kar örtüleri, ancak havaların ısınmasıyla Nisan ve Mayıs aylarında erir. Fırat Nehrinin Nisan ve Mayıs aylarında fazla akımının sebebi, işte bu kar örtüsünün erimesidir. Sonbahar mevsimi ise Doğu Anadolu'da artık eriyecek kar örtüsü kalmadığı gibi, nispeten kurak aylardır. (Kalelioğlu, 1971)

3.3.3.2. Göller

İlde doğal göl bulunmamaktadır. Yapay olarak şehrin kuzeybatısında Sarısalkım köyü yakınlarında yer alan Alleben Göleti ile Gaziantep-Kahramanmaraş yolu üzerinde piknik alanı olarak kullanılan Dülükbaba Ormanları içerisinde yer alan Biyolojik gölet bulunmaktadır. Alleben Göleti çevresi piknik alanı olarak kullanılmaktadır. Ayrıca gölette olta ile balık avlanmaktadır. Bu nedenle gölet özellikle ilkbahar yaz dönemlerinde yerli halkın yoğun ilgi gösterdiği mekanlardandır.

Biyolojik gölet ise Kahramanmaraş yolu üzerinde yer alan Dülükbaba Ormanları içerisinde yer almaktadır. Biyolojik gölet içerisinde çok çeşitli çiçekler ile küçük bir şelale mevcuttur. Dülükbaba ormanları yoğun bir piknik alanı olarak kullanılmaktadır.

Şekil:2.9.Araştırma Sahasının Hidroğrafya Haritası

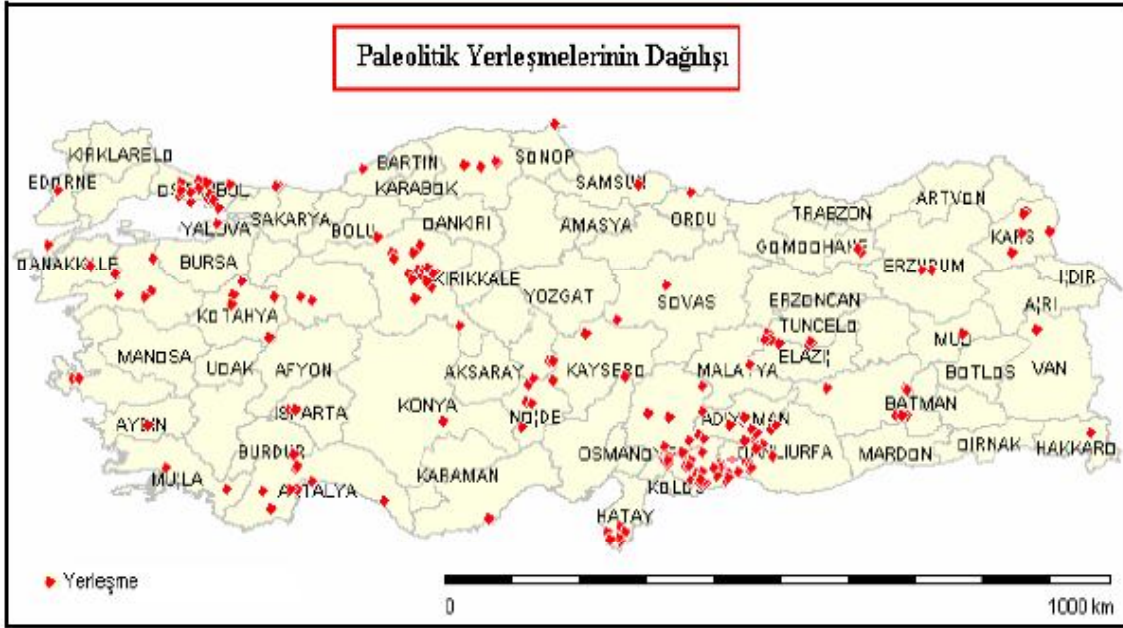
Foto 1.3. Biyolojik Gölet Dülük Baba Ormanları içerisinde yer almaktadır.

3.4. Araştırma Sahasının Beşeri ve İktisadi Coğrafya Özellikleri

3.4.1.Tarihi Gelişim

Gaziantep dünyanın en eski yerleşim yerlerinden biri olup 5.600 yıllık bir kenttir. Araştırmacılar Gaziantep tarihini Hititlere dayandırır, ancak; Hititler buraya dört yüzyıl sonra gelmişlerdir. İslahiye yakınlarında Sakçagözü, Tilmen Höyük, Zincirli ve Yesemek'te yapılan kazılar M.Ö. 1800-1700 yılları arasında bölgede 20 küçük krallığın meydana getirdiği büyük bir devletin varlığını ortaya koymaktadır. Tilmen Höyük devletin merkeziydi, Yesemek'te ise heykellerin yapıldığı bir açık atölye vardı. Bu devletin halkı ise Kuzey İran'dan gelen Hurilerdir. (Göyünç, 1999).

Gaziantep İpek ve İstanbul-Suriye-Hicaz gibi birinci derecedeki mühim ticaret yollarından uzak kalmıştır. Bunun sebebi Gaziantep ile Çukurova arasında büyük bir yükselti meydana getiren Amanos dağlarının , Antakya yakınlarındaki Belen sırtlarına geçit vermesi, önemini çağlar boyunca koruyan Halep ve Suriye'nin Anadolu ile bağlantısının Antakya üzerinden yapılmasıdır. Gaziantep daha çok doğudaki Diyarbakır ve Şanlıurfa gibi geçmiş yüzyılların önemli merkezleri ile irtibatını ancak Fırat nehrinin Birecik'te geçit verdiği nisbette sağlayabilmiştir. Gaziantep'in çağlar boyu adından söz edilir bir merkez olmamasının diğer bir sebebi de şehrin doğal yapısının, Diyarbakır, Mardin, Halep ve benzeri şehirlerde görüldüğü kadar müstahkem bir kalenin yapımına imkan vermemesidir. Şehrin kalesi büyük kuşatmalara uzun süre dayanacak kadar kuvvetli olmadığı gibi, etrafında dış surların bulunmaması da , şehir içinde fazla nüfusun emniyet içinde barınmasına imkan vermemiştir. Ayrıca bu aleyhteki şartların dışında şehir, eski çağların önemli idari ve ticari merkezleri olan Halep ,Antakya ve Harran'a yakın olması dolayısıyla onların gölgesinde kalmıştır. Böyle olmakla birlikte hareketli toprağı, güzel iklimi ve İpek Yolunun geçeceği güzergahın direkt üzerinden olması bile Suriye'yi Anadolu'ya bağlayan Halep-Maraş-Malatya ve Şanlıurfa'yı Akdeniz'e bağlayan ikinci derecedeki önemli yolların kavşağında bulunması sebebiyle bilhassa,1200'lü yıllardan sonra büyük gelişme gösterebilmiştir. (Çam,2006)

Şekil :3.1.Türkiye’deki Paleolitik Yaşam Alanları (Özgür, 2010)

Gaziantep’in 12 km kuzeyinde yer alan ve antik devirlere ait iktisadi ve siyasi faaliyetlerin yoğun bir şekilde sürdürüldüğü Kuzey Suriye ile Mezopotamya’yı iç Anadolu’ya bağlayan yolların kavşak noktasında bulunan Dülük aynı zamanda Urfa, Maraş ve Halep yollarının da kesiştiği bölgede yer almaktaydı. Gaziantep kenti tarih çağları boyunca Babil, Hitit, Asur, Med, Pers, İskender, Roma ve Bizans egemenliklerinde kalmıştır. M.Ö.1800-1200 yılları arasında orta tunç çağında Babiller, Hurri-Mitanni ve Mısırlılar arasında çatışmalara neden olan bölge son tunç çağında Hitit egemenliğine girmiştir.(02.05.2013, www.gaziantepkulturturizm.gov.tr)

M.Ö. 717-712 yılları arasında Asur devleti egemenliğine girmiştir. M.Ö. 612 yılında Medler bölgeye girerek Asur egemenliğine son vermiştir. M.Ö. VI. Yüzyılda Perslerin eline geçen bölge Kapadokya satraplığına bağlanmıştır. Uzun süre Perslerin egemenliğinde kalan bölge İran kültürünün etkisi altında kalmıştır. M.Ö. 334 tarihinde İskender’in nüfuzuna girmiş ve bölgede iç işlerinde bağımsız, zamanla Helen kültürünün hakim olduğu küçük kent devletleri oluşmuştur. İmparator Pompeus zamanında Roma imparatorluğuna katılan Antep, 12 havariden Johannes’in Rum Kal’a-yı merkez yapması ile Hristiyanlığın yayılmasına katkıda bulunmuştur. Bu dönemde çok tanrılı dinlerin merkezi konumunda bulunan Dülük ile Hristiyanlığın hâkim olduğu Rum Kal’a arasında uzun süren çatışmalar meydana gelmiştir. Roma imparatorluğunun ikiye bölünmesi sonucu kent, Bizans imparatorluğunun egemenliğine girmiştir. Bu dönemde Dülük ve çevresi Araplar ile Bizanslılar arasında sınır oluşturmuş ve iki devlet arasında mücadelelere sahne olmuştur.(02.05.2013, www.gaziantepkulturturizm.gov.tr)

Müslümanların Gaziantep şehri ve civarını fethetmeleri Hz. Ömer’in Halifeliği döneminde,636 yılında Suriye’ye gerçekleşen ve Bizans birliklerinin yenilmesi ile sonuçlanan Yermük Savaşı sonrasıdır.(Önkal,D.İ.A.X,s.250.) Dört Halife döneminden sonra iktidara hakim olan Emeviler Anadolu sınırlarına büyük önem vermişlerdir. Emeviler, Anadolu üzerine halifelerin de katıldığı seferler düzenlemiştir. Bu seferlerde Emevi Halifesi Abdülaziz oğlu Ömer Malatya üzerine çıktığı seferde Ayıntab

şehrine uğramıştır. Ardından Emevi Halifesi Velid bin Abdülmelik Ayıntab'a olan ilgisini devam ettirip, şehri idari bakımdan Halep'e bağlamıştır. (Ceyhan,1999)

Türklerin bölgeye gelişi ve yerleşmeye başlaması 11.yüzyılın ikinci yarısından itibaren. Selçuklu sultanı Alparslan'ın komutanlarından Gümüştekin, Ahmet Şah ve Afşin'in önderliğindeki Türkmenler Murad ve Dicle nehirleri havzasını takip ederek Ayıntab'ın kuzeybatısındaki Karadağ ve civarına akınlar yapmışlardır. Afşin komutasındaki Türkler, 1067 yılında Ayıntab ve Raban'ı almışlardır.(Ceyhan,1999). Kutalmışoğlu Süleyman Şah'ın 1084 yılında Antakya'yı aldığında, sulh yoluyla Türklerin eline geçen kaleler arasında Dülük ve Ayıntab'da vardır.(Sevim,1981) Daha sonra bölge sırasıyla Haçlılar, Suriye Selçukluları, Urfa Kontluğu ve tekrar Urfa Kontluğunun ellerine geçmiştir.(Demirkent,1974)

Anadolu Selçuklu Sultanları Ayıntab bölgesinde Haçlıların etkisini kırmak ve bölgeye hâkim olmak için mücadele etmişlerdir. Sultan Mesud ve oğlu Kılıçarslan 1149-1150 yıllarında Franklara karşı başarılı olup Ayıntab, Dülük ve Raban'ı Anadolu Selçuklu Devletinin hakimiyeti altına almışlardır.(Turan,1984).Sultan II.Kılıçarslan'ın ölümünden sonraki gelişmelerde Ayıntab bölgesinde kurulan Kilikya, Urfa, Maraş ve Antakya Hristiyan krallıkları ile mücadele etmek, Ayıntab ve çevresinde yerleşmiş olan Türkmenlere kalmıştır.(Sümer,1980)

İlhanlıların Güneydoğu Anadolu'ya öncü olarak gönderdiği Baycu Noyan 1258 yılında Suriye'ye yönelerek Elbistan ve çevresini ele geçirdi.1259 yılında İlhanlı hükümdarı Hülagu'nun ordusuyla Halep üzerine harekete geçmesiyle, sefer yolu üzerinde olan Harran ve Ruha kaleleri teslim olurken, direnen Suruç halkı Hülagu'nun askerlerinin kılıçlarının hedefi olmuşlardır. Hülagu'nun oğlu Yaşmut komutasındaki birlikler Halep ve Azez kalelerini ele geçirmişlerdir. Bu seferler sonucunda Ayıntab ve çevresi İlhanlıların hakimiyeti altına girmiş oldu. Memlukler 1260 yılında Moğolları Ayn Calut muharebesinde yenmiştir ve bölgenin yeni hakimi olmuştur.(Tekindağ,1971).

Ayıntab coğrafi konumu dolayısıyla kısa zaman aralıkları ile istilalara uğramıştır.1400 yılına gelindiğinde bu sefer kale surları önünde Timur Han kuvvetleriyle görüldüğünde şehrin ileri gelenleri kaleyi çoktan terk etmişlerdi. Timur, şehir halkının kendisine karşı koymasının öcünü kalenin düşmesinin ardından Ayıntab'ın hisar burçlarını yıktırarak almış, askerleri şehri adeta harabeye çevirdikten sonra ordusunun başında Suriye'ye yönelmiştir. Timur 1401 yılında Suriye'den geriye dönüş yolunda kendisine direnen Türkmenlere karşı başarı sağladıktan sonra Ayıntab'a tekrar girerek şehri ikinci defa harabeye çevirmiştir.(Yücel, 1989.).

15.yüzyılda Dulkadir-Memluk mücadelesinde Osmanlı Devlet Dulkadirlilerden yana tavır koyarak onları desteklemiştir. Dulkadirli Beyi Şehsuvar Bey 1468 yılında Memluk Sultanı'nın emirlerinden Emir Canbek'i Ayıntab yakınlarında mağlup edince Halep'e kadar olan bölge Dulkadirlilerin eline geçmiştir.Fakat bu durum uzun sürmemiştir.1472 yılında Memluk komutanlarından Emir Yaşbek, Şehsuvar Bey'i Ayıntab'da iki defa mağlup edince bölgenin yeni yöneticileri tekrar Memluklar olmuştur.(Küçükdağ, 1999.)

Yavuz Sultan Selim'in Safeviler üzerine seferde olduğu esnada Memluk sultanı Kansu Gavri'nin Şah İsmail'e yardım etmesi Sünni Memluk tebaasının tepkisini çekmiştir. Yavuz Sultan Selim bu durumdan yararlanıp Halep ile Şam tarafında ki Sünnileri Osmanlı Devleti tarafına davet etmiş ve olumlu cevap almıştır. Selim bölgeden istediği desteği alınca Memluk Devleti üzerine Sefere çıkmıştır.(Şehabeddin

Tekindağ, Memluk Sultanlığı Tarihine Toplu Bir Bakış, İstanbul 1971, s.34-35) Selim'in Ayıntab yakınlarına gelmesi üzerine Memluklerin Antep naibi olan Yunus Bey, Merzüban suyu kenarında ordugah kurmuş olan Osmanlı padişahının hizmetine girmiş ve onun ordusunada kılavuzluk etmiştir. Yavuz Sultan Selim 18 Ağustos 1516 tarihinde şehre gelerek üç gün şehirde kalmıştır. Böylece Ayıntab şehrinin Osmanlı Devleti hakimiyetindeki günleri başlamıştır. (İsmail Hakkı Danişmend, İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolijisi II, İstanbul 1971, s.27). Osmanlı ordusunun Memluklere karşı savaş planlarını yaptığı şehirden ayrılmasından üç gün sonra 24 Ağustos 1516 tarihinde Merc-i Dabık ve 23 Ocak 1517 tarihinde de Ridaniye savaşlarını kazanmasının ardından bölgede, Memluk hakimiyeti sona ermiş ve Ayıntab bir daha dış baskıya maruz kalmamak üzere Osmanlı Devleti'nin sınırları içerisine alınmıştır. (Tekindağ, 1971.)

Yavuz Sultan Selim'in 1516 yılında Mısır üzerine düzenlediği seferin ardından ele geçirilen topraklarda yeni idari düzenlemeler yapılmıştır. Bu düzenlemelerde Osmanlı Devleti ilk önce Halep Vilayeti (Baykara, 2000) teşekkül ettirmiş, ardından Hicaz ve Mısır'ın alınmasıyla da Arap Vilayeti (Barkan 1953) oluşturulmuştur. 16. yüzyılda Ayıntab livası üç nahiyeden oluşmaktadır. Bunlar Ayıntab, Telbeşar ve Nehrül-Cevaz nahiyeleridir. Ayıntab 75 köy ve 153 mezradan, Telbeşar nahiyesi 98 köy ve 90 mezradan ve Nehrül-Cevaz nahiyesi ise 20 köy ile 31 mezradan oluşmuştur. (İnalçık, 'Eyalet' D. i. A. XI)

Ayıntab Osmanlı idaresine girdikten sonra fiziki ve nüfus yönünden gelişmesini sürdürdü. 1536 yılında otuz üç, 1543'te yirmi dokuz, 1574'te ise otuz bir mahallesi vardı. Bu mahallelerin adlarından esas yerleşim yerleşmelerin kalenin hemen civarında olduğu anlaşılmaktadır. (TDV. İsl Ans. Cilt: 13, 468 s.)

Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra 17 Aralık 1918'de İngilizler şehre girdiler. Böylece şehir, Abbasiler döneminde Müslümanların idaresine geçmesinden sonra, arada kısa süreli kesintiler olmasına rağmen yaklaşık 1100 yıllık Müslüman ve Türk hakimiyetinden çıkmış oluyordu. Aynı dönemleri içine alan Osmanlı hakimiyeti de yaklaşık 400 yıl sonra son buluyordu. Hemen hemen bir yıl süren İngiliz işgalinin ardından İngilizler Fransızlar ile yaptıkları anlaşma gereği burayı onlara terk ettiler. (5 Kasım 1919)

Ayıntab bölgesi Türkleri güney ve doğudan gelen yabancı kültür ve saldırılara karşı başarı ile direnmiştir. Bu kültürlerin Anadolu'nun içlerine geçmesine müsaade etmemişlerdir. Ayıntab'a gelen Türkçeden başka dillerde konuşan topluluklar burada çok kısa sürede Türkleşmişlerdir. Ayıntab bölgesinde dışardan gelenlere karşı dilci ve özellikle sözlük çalışmaları yapan meşhur kişiler yetiştirmişlerdir. Ayıntab bölgesi Türkmenleri dokuz asır süresince Anadolu'nun güneydoğuda özellikle kültür bekçileri olmuştur. (Yetkin, 1968.)

Osmanlı Devleti'nin gerilemesinden yararlanarak, Osmanlı topraklarında siyasi etki alanı oluşturmak isteyen dış güçler devletin çeşitli bölgelerinde kültür ve eğitim kurumları merkezleri oluşturmuşlardır. Bu amaçla stratejik bölgeler belirlemişler ve bu bölgeleri birer eğitim merkezine dönüştürmeye başlamışlardır. Bu merkezler İstanbul, İzmir, Harput, Van, Beyrut, Antep ve Merzifon'dur. Bunların her biri bölgesel stratejik öneme sahiptir. Kentte 1818 yılından itibaren Amerikan, Fransız ve Ermeni okulları açılmıştır. Dört Amerikan, iki Fransız okulu yanında çok sayıda Ermeni okulları faaliyet göstermiştir. Antep halkı nüfus yoğunluğu açısından hayli düşük orana sahip Ermeni cemaati okullarına arsa ve nakdi yardımda bulunarak desteklemiş, Yahudi çocuklarının ise Türk okullarına devamına kolaylık sağlamıştır. Antep'te genel eğitim kurumlarının

açılması ve yaygınlaştırılmasının yanında, yaygın eğitime önem verilmiş, özellikle kadınların okur-yazar yapılması, yetiştirme yurtlarının kurulması, gençlere gece kurslarının açılması, ücretsiz anaokullarının kurulması, köylerin öğretmen gereksinimlerini karşılamak üzere hizmet içi kursların düzenlenmesi faaliyetleri bu konudaki çabaların bir sonucudur (Aytekin, 1999). 19.yüzyıl sonlarında Gaziantep'te 20'den fazla yabancı okul kurulmuştur. 1848'de Amerikalıların kurduğu hastane 1876'da tıp fakültesine dönüştürülmüştür. Osmanlı devletinde İstanbul'dan sonra tıp eğitimi veren ikinci kuruluştur. Amerikalıların kentte açtığı Merkez Türkiye Koleji, Robert Kolej ve Suriye Protestan Koleji'nden sonra imparatorlukta açılan 3. kolej durumundadır.(Kentbank 1999)

Antep sınır bölgesinden ticaret kentine dönüşüm sürecinden geçmiştir. Osmanlı döneminde bölgenin askeri bakımdan güvenli hale gelmesi ile ticaret yolları yeniden açılmış, yeni ticaret yolları devreye girmiş buna bağlı olarak nüfusun artması ile oluşan mal talebi üretimin sadece iç gereksinimleri karşılamaktan çıkarak dış ticarete yönelik hale gelmesini sağlamıştır. Böylece ticaret, kent için yaşamsal bir etkinlik niteliği kazanmış ve kentin işlevi "ticaret kenti" olarak değişmiştir. Kentin ticaret hayatına ilişkin en eski yazılı belge 14. yüzyıla aittir. Bu yüzyılda kentin mükemmel çarşılarına sahip, canlı ve işlek bir alışveriş merkezi olduğu belirtilmektedir. Buna bağlı olarak kentte büyük ticaret yapılarının sayıları artmıştır. Kentte ticaret yapılarına duyulan gereksinimin artmasında en büyük etken Antep'in 1869 yılına kadar Avrupa ülkeleri ile yapılan ticarete Anadolu'yu Basra körfezine bağlayan bölgenin transit merkezi olmasıdır. Bu dönem de kentte ticaretin uluslararası bir önem taşıdığı kente gelen Fransız tüccarların sorunlarını çözmek üzere Fransızların 1872 yılında Antep'te konsolosluk açmalarından anlaşılmaktadır. (Kentbank, 1999) 19. yüzyılın ikinci yarısında Antep kazasında üç ülkenin konsolosu görev yapmaktadır. Bu ülkeler Amerika, Fransa ve Yunanistan'dır. (Barlas, 1992)

Kurulduğu günden beri Gaziantep bölgenin dini, kültürel, sosyal ve ekonomik merkezi olmuştur. Bu durum Osmanlı Döneminde de sürmüştür. Antep'in Hıristiyanlığın ilk yayılma merkezlerinden biri olması, kültürel yapıyı olumlu yönde etkilemiştir. Antep halkının azınlıklara karşı gösterdiği anlayış ve hoşgörü, Türk ve azınlık kültürlerinin etkileşimine ve gelişimine neden olmuştur.

Tanzimat'ın ilanından sonra Amerika ve Batılı birçok ülkelerin azınlıklara yönelmeleri Antep'i ilgi odağı haline getirmiş ve bu durum bölgenin kültürel gelişimine katkı sağlamıştır.19. yüzyıldan itibaren Ortadoğu ülkelerinin jeopolitik önemi, bu ülkelerin Anadolu'ya açılan kapısı konumunda olan Antep'in sosyal ve ekonomik yapısını etkileyerek kültürel hayatına olumlu katkıda bulunmuştur. (Aytekin, 1999)

1880'lerde kentte 3.815 pamuklu tezgâhı, 70 boyahane, 11 adet sabunhane, 8 içki fabrikası ve 4.000 kadın işçi bulunuyordu. (GSO, 2006)

Gaziantep Cumhuriyet dönemi boyunca Anadolu'daki sanayileşmenin öncülerinden olmuş bir kenttir. Gaziantep'in sanayileşmesinde önemli bir etken coğrafi konumudur. Güneydoğu ve Doğu Anadolu'da stratejik bir pozisyona sahiptir. Kara ve demiryolu ile Güneydoğu ve Doğu Anadolu ile Suriye ve Irak'a bağlıdır. Bu konum Gaziantep'i geleneksel bir pazar merkezi yapmıştır. Osmanlı döneminde Güneydoğu ve Doğu Anadolu'nun ekonomik ilişkileri Lazkiye ve Halep kentleri çevresinde odaklaşmaktaydı. Birinci dünya savaşından sonra Halep'in Türkiye sınırları dışında kalması ile bölgede Halep'in yerine getirdiği işlevi görececek yeni bir ticaret ve sanayi merkezi oluşturma gereği ortaya çıkmıştır. Bölgede bu işlevi görebilecek ulaşım ve

üretim altyapısı açısından uygun olan Gaziantep bir ölçüde bu işlevleri üstlenmiştir. 1930'larda bir yandan Teşviki Sanayi Kanunu'nun sağladığı olanaklar 1929 gümrük tarifesi ile sağlanan korumacı önlemlerle önemli gelişmeler sağlamıştır. Teşviki Sanayi Kanunundan yararlanan işletmelerin işkollarına göre dağılımı şöyledir. 14 işyeri ile sabun sanayi, 8 işyeri ile un sanayi, 3 işyeri ile pamuklu ve ipekli dokuma sanayidir.

Özellikle 1956 yılında Birecik Köprüsü'nün açılması ile küçük imalat sanayinde önemli gelişme olmuştur. Bu dönemde karayolları ağının gelişmesi ve tarımın makineleşmesi sonucu bölgeye giren motorlu taşıt ve tarım araçlarının bakımı, onarımı ve bu araçlar için gereken yedek parçaların yapımı kent halkını bu alana yöneltmiştir. Bölge de motorlu araçların onarımında uzmanlaşan bir küçük sanayi merkezi haline gelmeye başlamıştır. Bir süre sonra sınır ötesinden Suriye, Lübnan'dan kente tamir bakım döşeme işleri için motorlu araçlar gelmeye başlamıştır. Bu üretim dalı küçük ölçekli işletmeler şeklinde küçük sanayi sitelerinde varlığını sürdürmektedir (Özsağır, 1999)

Gaziantep'te modern anlamda sanayileşme miladını, ilin 1968 yılında kalkınmada öncelikli iller kapsamına alınması ve 1970'de Küçük Sanayi Geliştirme Merkezi'nin (KÜSGEM) kurulması ile başlatmak mümkündür. Küçük Sanayi Geliştirme Merkezi'nin pilot proje olarak bu ilde kurulması tesadüf değildir. Birleşmiş Milletler uzmanları bu dönemde, kentte yaptıkları inceleme sonucunda büyük bir sanayi potansiyeli olduğunu belirlemişlerdir. Çünkü 1960 ve 1970'lerde Gaziantep'te sanayi üç koldan devam etmekteydi. Bir taraftan evlerde yapılan imalat diğer taraftan atölye ve imalathanelerde, öbür taraftan da fabrika çapında yapılan imalat. (Alkin ve Ark.2007)

Bu tarihlerde sanayinin hemen her dalında da fabrika tarzında üretim yapılmaktaydı. Gaziantep ilinin 1968 yılında kalkınmada öncelikli iller kapsamına alınması ve 1970'lerde Türkiye'nin ilk Organize Sanayi Bölgeleri'nden birinin bu ilde kurulması ile başlayan süreçte imalat sanayi sektörünün giderek gelişmesi sonucu, Gaziantep ekonomisi zamanla tarıma dayalı olmaktan çıkıp, sanayiye dayalı bir gelişme göstermiştir. (Alkin ve Ark. 2007)

Foto 1.4. Eski Gaziantep'ten nostaljik bir görünüm; arkada Antep kalesi.

3.4.2. İl Nüfusunun Gelişimi

Osmanlı Devleti lüzum gördükçe bütün vilayetlerde tahrir yapmıştır.16.yüzyılda Ayıntab'da da devlet yazım gerçekleştirmiştir.17.yüzyılda Ayıntab'ın nüfusunu ortaya koymak gereklidir.16.yüzyılda Ayıntab merkezinde 9300 ila 15.000 arası bir nüfus hesaplanmıştır.(Nejat Göğünç, XVI.Yüzyılda Güney-Doğu Anadolu'nun Ekonomik Durumu,(Kanuni Süleyman ve II.Selim Devirleri)'.
Şehrin toplam nüfusu 1536'da 1856 hane,439 bekar yaklaşık 9300-9350 kişi,1543'te 1969 hane,490 bekar 9900 kişi, 1574'te 2969 hane,466 becardan 15000 kişiden ibaretti. Antep'in nüfusu bu rakamlara göre giderek artış göstermiş, artış nispeti otuz yıllık bir dönemde % 50'yi bulmuştur. Bu artışta, nüfusun kendi bünyesi içindeki büyüme etkili olduğu gibi dışarıdan gelenlerinde rolü bulunduğu defterlerdeki kayıtlardan anlaşılmaktadır. Özellikle yöredeki aşiretler bu yerleşmede önemli bir yere sahip görünmektedir. Antep bu haliyle XVI. yüzyılda Halep şehrinde sonra bölgenin nüfus bakımından en kalabalık şehriydi. (TDV.İsl Ans.Cilt:13,468 s.)

XVI. yüzyılın ilk çeyreğine ait tahrirlerine göre Antep dört nahiyeden meydana geliyordu. Bunlar merkez nahiyede dışarda Telbaşır, Nahrülcevaz ve Derbsak (Gündüzlü) idi.1543'te Antep sancağının 36.000'i bulan toplam nüfusu 1574'te 45.000'i geçmiştir. Bu nüfusun % 67'si köylerde yaşıyordu.1574'te önceki tahrirlere göre şehir nüfusunda % 5,14 nispetinde artış olurken köy nüfusunda aynı oranda azalma meydana gelmiştir. Sancak bu idari durumunu XIX. yüzyıla kadar sürdürdü.1818'de kaza haline getirilip Halep'e bağlandı ve XIX. yüzyıl boyunca bir kaza olarak kaldı.(TDV.İsl Ans.Cilt:13,469 s.)

Evliya Çelebi'nin verdiği bilgilere göre XVII.yüzyılın ortalarında Antep'te otuz iki mahallede 8067 toprak ve kireç örtülü ev vardı. Bu rakama göre nüfusu yaklaşık 35.000-40.000 civarında olmalıdır. (TDV.İsl Ans.Cilt:13,468 s.)

1871'de Halep Vilayeti Salnamesi'ne göre Antep kazasında toplam 9742 hanede 47.599'u müslüman,9833'ü Hristiyan,544'ü Musevi olmak üzere 57.976 kişi yaşıyordu.1889'da bu nüfus 81.040,1889'da ise 85.053 olmuştur.1889'da bu nüfus 81.040,1899'da ise 85.053 olmuştur. (TDV.İsl Ans.Cilt:13,469 s.)

Cumhuriyet'in ilk yıllarında otuz dört mahalleden oluşan şehir, kale ve onun çevresindeki iskan alanlarından meydana geliyordu. Bu konut alanları, merkezi kale olan ve yarı çapı 500-600 metreyi geçmeyen bir alan içinde sınırlı kalmıştır. Nüfusu da henüz 40.000'e ulaşmamıştı.1927 sayımında Antep'in nüfusu 39.571 kişiden oluşmaktaydı. Şehrin bu dönemdeki ilk imar planını 1933-1935 yıllarında Hermann Jansen yapmıştır. (TDV.İsl Ans.Cilt:13,474 s.)

İlk şehir kuruluşunun kalenin bulunduğu tepede olduğuna yönelik bulgular elde edilmiştir. İlerleyen dönemlerde de kent kale dolaylarında gelişmiştir. Kent yakınında önemli yerleşmelerin bulunmadığı eski yapıtların, camilerin kent içerisindeki konumlanışından anlaşılmaktadır.

1935'e kadar kentin tarımsal topraklara ve yamaçlara doğru küçük sıçramalarıyla yeni mahalleler gelişmiş ve kent içerisinde boş alanlar dolmuştur. 1950'ye kadar nüfus hızla artmış ve kent güney yamaçlara ve Karşıyaka'ya yayılmıştır. (Bilgiç,2013)

1950 sonrasında köylerden gelen göçle kentin yeni iskâna açılan yerleri; küçük el sanatları faaliyet alanları ve çeşitli kuruluşların binaları ile dolmuştur. Bu tarihte öngörülen yapısal değişikliklerle, düşük gelirli güneydeki ve Karşıyaka'daki yamaçlara yerleşirken, yüksek gelirli batıdaki bahçeli ve apartman tipi konut alanlarında yerleşmişlerdir. (Bilgiç,2013)

Şekil:3.2.Eski Gaziantep Yerleşim Planı (Kılıç,2007)

3.4.2.1.1930-1950 dönemi

Yapılaşma yasakları Değirmişem, İncilipınar, Sarıgüllük gibi Alleben çevresindeki bağ bahçe nitelikli tarımsal alanların korunmasını sağlamıştır. İşçi konut alanı olarak öngörülen alanların denetimsizliği ise kontrolsüz yapılanmayı beraberinde getirmiştir. 1936-1945 yılları arasında Kent merkezinde yer alan; Gaziler, Karagöz, Suburcu, Hürriyet, Atatürk, İsmet İnönü ve İstasyon Caddelerinin genişletme uygulamaları kısmen gerçekleşmiştir.(Bilgiç,2013)

Vilayet, Merkez Bankası, Ziraat Bankası, Cumhuriyet Halk Fırkası binalarının yer aldığı Hürriyet Caddesi üzerinde Çukurbostan mevkii, kentin merkezi iş alanı olarak gelişmeye başlamıştır.(Bilgiç,2013)

1935 sayımında 50.965 olan şehir nüfusu 1945'te 62.873,1950'de de 71.887 olmuştur. (TDV. İsl Ans.Cilt:13,474 s.)

3.4.2.2.1950-1970 dönemi

1950'lerden sonra göç ile gelen düşük gelir grupları güneyde Düztepe, kuzeyde Karşıyaka yamaçlarına yerleşmiştir. Yüksek gelir grupları ise bahçeli veya apartman tipi konut alanlarına yerleşmiştir.(Bilgiç,2013)

1950'li yıllarda kent nüfusu 70 bin civarında iken,1960'ta 124.000'i bulmuş 1970'de ise nüfus 227.652 'ye ulaşmıştır. (TDV.İsl Ans.Cilt:13,474 s.)

Atatürk Caddesi devamında Ordu Caddesi açılmış ve böylece Kilis, Halep güzergahı bu aks üzerine kaymıştır. Atatürk Caddesi üzerinde Askerlik şubesi ve Garnizonun yer almasıyla güvenlik, prestij vb. nedenlerle üst gelir gurubu bu bölgeye (Kavaklık) yerleşmeye

başlamış, bu da kentin güney batı yönünde büyümesini sağlamıştır. Yine bu dönemde İnönü Caddesi açılmış, bu cadde üzerinde garajlar ve küçük sanatlar yer almıştır. Kent merkezinin güneye ve batıya doğru büyüdüğü kentteki merkez fonksiyonlarının mekânsal olarak ayrılmaya başladığı izlenmektedir.(Bilgiç,2013)

Gaziler Caddesi kesimi yenilenmeye başlarken eski kent kısmındaki yollar açılarak motorlu taşıt trafiğine uygun hale getirilmiştir. Önceki Alleben Deresi kuzeyindeki tarımsal alanların korunması da sağlanmıştır. İpek Yolu'nun E-90 karayolu olarak şimdiki Karşıyaka ve Gar binasının kuzeyinden bağlanması kent makro formunun şekillenmesinde etkili olmuştur. Şehirlerarası ulaşımı sağlayan ve kent merkezindeki ticaret alanlarından geçen bu yolun yer değiştirmesi, beraberindeki işlevlerin de kent dışına taşınmasına sebep olmuştur. Bu yolun açılmasıyla Karşıyaka, Yeşilova, Boyno mahallelerinde kontrolsüz büyüme gelişmiştir.(Bilgiç,2013)

Yeni karayolu yatırımı tarımsal niteliği olan Alleben kuzeyindeki, Değirmişem, İncilipınar ve Sarıgüllük mevkilerinin kentsel taleplerle baskı altına alınmasına yol açmış ancak tarımsal nitelik sürmüştür.(Bilgiç,2013)

İstasyon Caddesinin devamı Nizip Caddesi, Araban yolu ve İpek yolu üzerinde küçük sanayi iş yerleri yer almaya başlamıştır. Kavaklık, Bahçelievler ve Öğretmenevleri mahallelerinin yanında bu dönemde kentte 40'a yakın mahalle oluşmuştur. İmar planı dışındaki alanlarda, hazine arazilerinde ve hisseli tapulu alanlarda düşük nitelikli işyeri ve konut üretim süreçleri hız kazanmıştır.(Bilgiç,2013)

Şehrin 1960-1970 yılları arasında gelişmesi sonucunda, Cumhuriyet'in başında otuz dört olan mahalle sayısı 1968'de elli üçe yükselmiştir. Aynı yıl belediye sınırları içindeki alan 12.830 hektar, şehirde iskânın kapladığı alan ise 8000 hektardı. Tük'e göre Gaziantep

1966 yılında yapılan 806 ev ile ev yapımı bakımından Türkiye’de İstanbul’dan sonra ikinci sırada gelmektedir. (TDV.İsl Ans.Cilt:13,475 s.)

3.4.2.3.1970-1990 dönemi

Yeni gelişme alanlarının yaygınlaşması ve bu dönemde ağırlıklı olarak sanayinin yer seçimi yerleşme alanlarını şekillendirmiştir. İmalat sanayi önce kent merkezinin güney ve güneydoğusunda yer alırken, daha sonra merkezin doğusunda ve kuzeyinde gelişmiştir. Küçük Sanayi Sitesi ve Organize Sanayi Sitesinin temelleri atılmış, özellikle Küçük Sanayi Sitesi bu dönemde gelişme göstermiştir. Planlı olarak Küçük Sanayi Sitesi karşısında Gazikent toplu Konut alanı oluşturulmuştur. Kaçak yapılaşmanın doğuya kayması ile Çıksorut Mahallesi oluşmuştur.(Bilgiç,2013)

1975 yılında nüfus 300.882 iken,1980’de 374.290, 1985’te 478.635 olmuştur.1990 sayımında ise daha hızlı bir sıçrama yaparak 603.434’e ulaşmıştır. Nüfusun bu şekilde hızlı bir artış göstermesi gelişen sanayiye bağlı olarak oluşan göçten kaynaklanmaktadır. Gaziantep 20 Haziran 1987 tarihinde kabul edilen 3398 sayılı kanunla ‘büyük şehir’ statüsüne kavuşmuştur ve şehir içindeki Şehitkâmil ve Şahinbey belediyeleri kurulmuştur. Alleben deresi bu iki belediyeyi birbirinden ayırmaktadır. (TDV.İsl Ans.Cilt:13,475 s.)

İncilipınar, Değirmişem, Sarıgüllük üzerinde artan yapılaşma baskıları ile bu alanlar imar planı ile yapılaşmaya açılmıştır. Kentte yaşayan orta ve üst gelir grubunun yerleştiği bu yeni alanların bir kısmı zaman içinde yeni kent merkezinin geliştiği alan haline gelmiştir. Stadyum yanındaki Defterdarlık binasının yapımı ile başlayan yeni kent merkezi gelişimi; Valilik, Emniyet ve Belediye binalarının yapımı ile hız kazanmış ve bugün Muammer Aksoy, Gazi Muhtar Paşa, İstasyon ve Kültür Park arasında kalan alan kentin merkezi iş alanını oluşturmuştur.(Bilgiç,2013)

İnönü Caddesinin sebze halinden doğuya doğru olan kısmı açılmış, devamı olan ve o zaman için kent merkezini güneyden kuşatarak geçip tekrar İpek Yoluna bağlanan bir aksı oluşturan Tüfekçi Yusuf Caddesi ve Oğuzeli ve güney köylerinin bağlantı yolu olan Kenan Evren Caddeleri de bu dönemde kullanıma açılmıştır. Üst gelir grubu bu dönemde Kavaklık prestij bölgesini terk etmeye başlamış ve daha yüksek katlı, daha geniş dairelere yerleşmiştir. Fevzi Çakmak Bulvarı’nın genişletilmesi ve bu yol üzerinde SSK Bölge Hastanesinin yapımıyla, yeni yapılaşma alanları bu yol üzerinde yer almıştır. Hoşgör, Yukarıbayır, Düztepe, Göztepe, Kayaönü, Zeytinli, Yavuzlar, Üçoklar, Bozoklar ve Perilikaya mahalleleri yine bu dönemde gelişen düşük nitelikli konut alanlarıdır.(Bilgiç,2013)

3.4.2.4. 1990 sonrası dönem

Kentin hızlı gelişimi çevre yerleşimlerle ticaret, eğitim, sağlık amaçlı günlük ilişkilerin yoğunlaşmasına sebep olmuştur. Güney ve batıda Dumlupınar, Güzelvadi, Onur, Kahvelipınar, kuzeyde Mevlana, Sekiz Şubat, Yunus Emre, Zeytinli Mahalleleri oluşmuştur. Büyükşehir Belediyesi, Valilik, Emniyet Müdürlüğü, İl Özel İdare, Maliye gibi birimlerin yer aldığı idari merkez İncilipınar mahallesine kaymıştır.(Bilgiç,2013)

Gaziantep nüfus yoğunluğu bakımından Türkiye’de 4.sırada yer alırken yıllık nüfus artış hızı sıralamasında kendinden daha yoğun nüfusa sahip illerden daha önde olduğu görülmektedir. Bu kadar hızlı nüfus artışı şehrin bölgesel cazibe alanı haline geldiğinin bir

başka göstergesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca kısa zamanda gerçekleşen hızlı nüfus artışı konut ihtiyacını da artırmıştır ki kent güneye doğru yayılım göstererek modern yerleşim sahaları oluşmuştur.

Tablo:3.1.Gaziantep İl Nüfusunun Yıllara Göre Gelişimi(03.05.2014,www.tuik.gov.tr)

YIL	TOPLAM	DEĞİŞİM(%) *	SIR A **	ORAN(%) ***	KIR (TOPL)	KIR(%))	ŞEHİR(TOPL)	ŞEHİR(%))
1965	511026	-	19	1.63	266811	52	244.215	48
1970	606540	19	16	1.7	276.458	46	330.082	54
1975	715939	18	15	1.77	288.922	40	427.017	60
1980	808697	13	13	1.81	295.952	37	512.745	63
1985	966490	20	12	1.91	323.552	33	642.938	67
1990	1140594	18	10	2.02	319.467	28	821.127	72
2000	1285249	13	11	1.9	276.123	21	1.009.126	79
2007	1560023	21	9	2.21	217.505	14	1.342.518	86
2008	1612023	3	8	2.25	201.937	13	1.410.286	87
2009	1653670	3	8	2.28	199.573	12	1.454.097	88
2010	1700763	3	8	2.31	199.197	12	1.501.566	88
2011	1753596	3	8	2.35	197.447	11	1.556.149	89
2012	1799558	3	8	2.38	194.625	11	1.604.933	89
2013	1844438	2	8	2.41	0	0	1.844.438	100

*Önceki yıla göre meydana gelen artış ve azalışı ifade eder.

**İl nüfusunun Türkiye illeri arasındaki sıralamasıdır.

***İl nüfusunun Türkiye nüfusuna oranı.

Foto:1.5. Yeni Yerleşim Alanı Olan Karataş 2,Şehrin Güneyinde Yer Almaktadır.

Tablo 3.2. Gaziantep İlçeleri'nin Nüfusunun Gelişimi (20.05.2013, www.tuik.gov.tr)

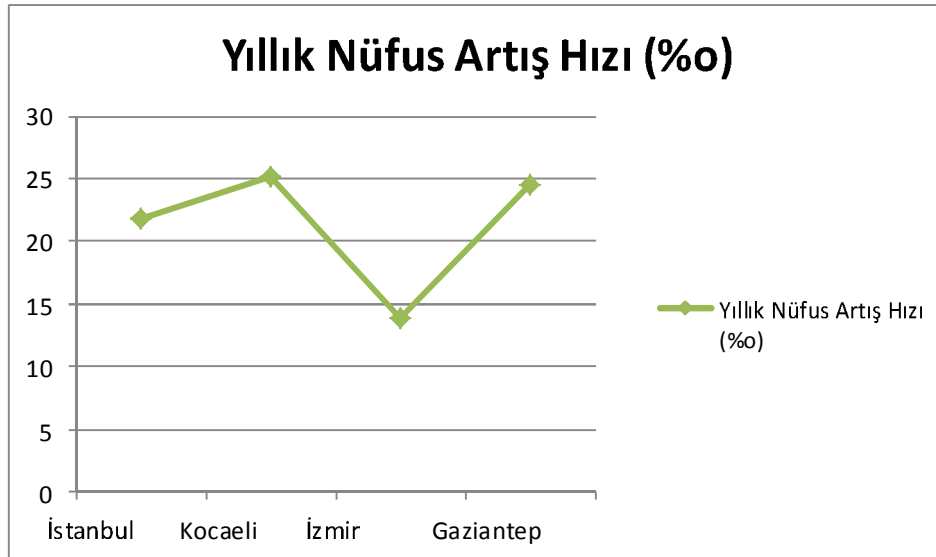
İLÇESİ		2010		2011		2012	
		Nüfus	%	Nüfus	%	Nüfus	%
ŞAHİNBEY	ŞEHİR	750562	98	756867	98	782899	98
	KÖY	13123	2	12628	2	12384	2
	TOPLAM	743685		769495		795293	
ŞEHİTKAMİL	ŞEHİR	593958	95	619485	94	638460	95
	KÖY	32955	5	33249	6	33699	5
	TOPLAM	626913		652734		672159	
OĞUZELİ	ŞEHİR	16534	57	16937	58	17014	59
	KÖY	12589	43	12209	42	11830	41
	TOPLAM	29123		29146		28844	
ARABAN	ŞEHİR	9863	31	9915	31	10063	31
	KÖY	22350	69	22221	69	22028	69
	TOPLAM	32213		32136		32091	
İSLAHİYE	ŞEHİR	30942	47	31468	47	32342	49
	KÖY	34589	53	34294	53	33851	51
	TOPLAM	65531		65762		66193	
KARKAMIŞ	ŞEHİR	2998	27	3045	28	3034	29
	KÖY	8099	73	7844	72	7553	71
	TOPLAM	11097		10889		10587	
NİZİP	ŞEHİR	96229	72	97956	73	100478	74
	KÖY	36864	28	34478	27	35331	26
	TOPLAM	133093		134434		135819	
NURDAĞI	ŞEHİR	16488	44	16452	43	16974	45
	KÖY	21142	56	21051	57	20435	55
	TOPLAM	37630		37503		135819	
YAVUZELİ	ŞEHİR	3992	19	4024	19	3686	17
	KÖY	17486	81	17443	81	17514	83
	TOPLAM	21478		21497		21200	
GENEL TOPLAM	ŞEHİR	1501566	88	1556149	88	1604933	89
	KÖY	199197	12	197447	12	194625	11
	TOPLAM	1700763		1753596		1799558	

Gaziantep gelişen imalat sanayisinin sağladığı istihdam nedeniyle hem kendi kırsalından hem de diğer illerden içgöçün yöneldiği bir il konumundadır.

2011 yılında il merkezini oluşturan Şahinbey, Şehitkâmil ve Oğuzeli ilçelerinin toplam nüfusu 1.389.289 iken 2012 de % 2,87 artarak 1.438.373 olmuştur. Merkez nüfus artış hızı 2,82'dir. 2010 ile 2012 yılı nüfusları karşılaştırıldığında tüm ilçelerin kırsal nüfusunda azalma yönünde küçük değişiklikler olurken buna mukabil ilçe merkezlerinde ve özellikle Gaziantep il merkezinde %4,26'lık bir artış görülmektedir. (20.05.2013, www.gaziantep.gov.tr.)

Tablo 3.3. Türkiye’de Nüfus Yoğ.Göre İlk 4 Kent ve Yıl. Nüf Artış Hızları (11.02.2013, www.tuik.gov.tr)

	Yıllık Nüfus Artış Hızı (‰)	Nüfus Yoğunluğu
İstanbul	21,8	2725
Kocaeli	25,1	464
İzmir	13,8	338
Gaziantep	24,6	270

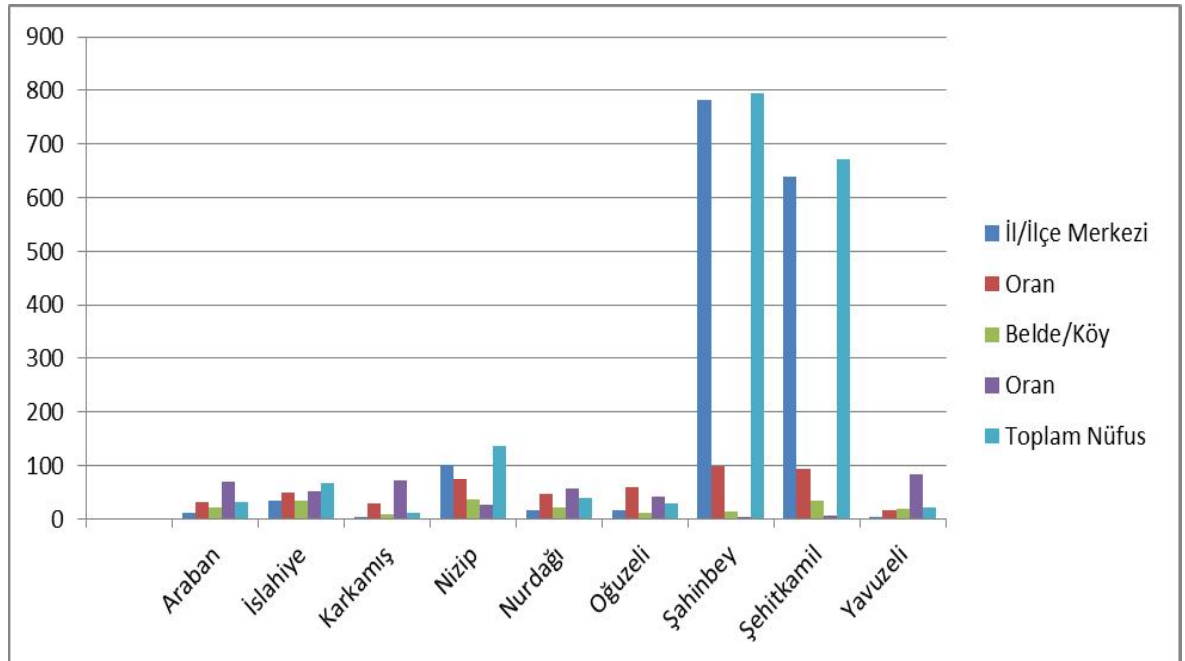
Şekil:3.2. Türkiye’de Nüfus Artış Hızına Göre İlk 4 Kent (11.02.2013, www.tuik.gov.tr)

Şekil:3.3. Türkiye’de Nüfus Yoğunluğuna Göre İlk 4 Kent (11.02.2013, www.tuik.gov.tr)

Tablo 3.4. Gaziantep 2011 Şehir ve Köy Nüfusu (20.05.2012,www.tüik.gov.tr.)

İlçelere Göre İl/İlçe Merkezi ve Belde/Köy Nüfusu-2012					
	İl/İlçe Merkezi	Oran	Belde/Köy	Oran	Toplam Nüfus
Araban	10.063	31	22.028	69	32.091
İslahiye	32.342	49	33.851	51	66.193
Karkamış	3.034	29	7.553	71	10.587
Nizip	100.488	74	35.331	26	135.819
Nurdağı	16.947	45	20.435	55	37.382
Oğuzeli	17.014	59	11.830	41	28.844
Şahinbey	782.899	98	12.384	2	795.283
Şehitkamil	638.460	95	33.699	5	672.159
Yavuzeli	3.686	17	17.514	83	21.200
Toplam	1.604.933	89	194.625	11	1.799.558

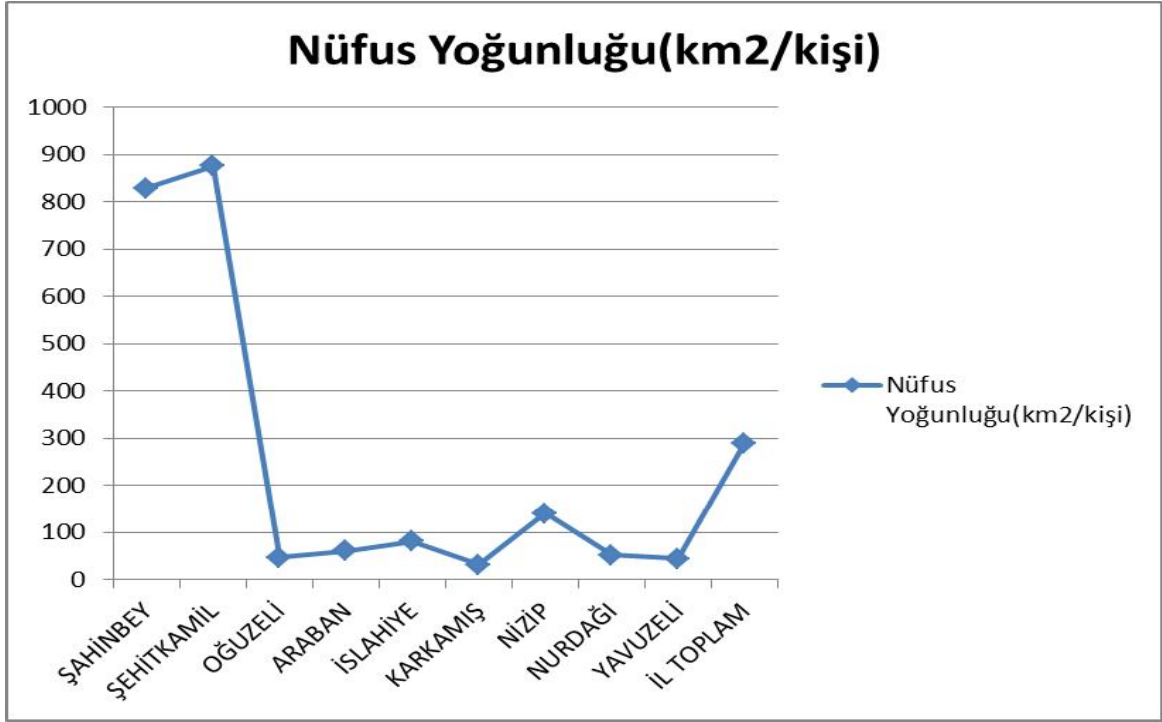
Şekil:3.4.Gaziantep İlçe,Belde ve Köy Nüfusu (2011) (20.05.2012,www.tüik.gov.tr.)

Tablo 3.5. 2012 Nüfus Yoğunluğu (20.05.2013,www.gaziantep.gov.tr.)

İLÇE ADI	Alan(km ²)	Gaziantep Yüzölçümüne Oranı (%)	Nüfus	Gaziantep Nüfusuna Oranı (%)	Nüfus Yoğunluğu (km ² /kişi)
ŞAHİNBEY	960	15,43	795.283	44,19	828,42
ŞEHİTKAMİL	768	12,34	672.159	37,35	875,21
OĞUZELİ	617	9,92	28.844	1,6	46,75
ARABAN	534	8,58	32.091	1,78	60,1
İSLAHİYE	821	13,2	66.193	3,68	80,62
KARKAMIŞ	341	5,48	10.587	0,59	31,05
NİZİP	972,5	15,63	135.819	7,55	139,66
NURDAĞI	725,5	11,66	37.382	2,08	51,53
YAVUZELİ	483	7,76	21.200	1,18	43,89
İL TOPLAM	6222	100	1799558	100	289,23
	ALAN (km²)	ÜLKE YÜZÖLÇÜMÜNE ORANI (%)	NÜFUS	ÜLKE NÜFUSUNA ORANI (%)	NÜFUS YOĞUNLUĞU (km²/kişi)
Gaziantep	6.222	0,8	1.799.558	2,37	289,23
TÜRKİYE	769.604		75.627.384		98,2

Tabloya göre Türkiye’de km² ye düşen insan sayısı 98,2 iken Gaziantep’te 289 kişidir ve ülke nüfusunun % 2,37’sine tekabül etmektedir. İlçeler içerisinde en fazla nüfusa sahip olan merkez Şahinbey ilçesi olup 795.283 kişi ile Gaziantep nüfusunun % 44’üne sahiptir. Şahinbey ilçesinde km²’ye düşen insan sayısı 828,42 kişidir. Şahinbey ilçesinin nüfusu Türkiye’deki 67 ilin nüfusundan daha fazladır. (12.12.2013,www.sahinbey-bel.gov.tr.)

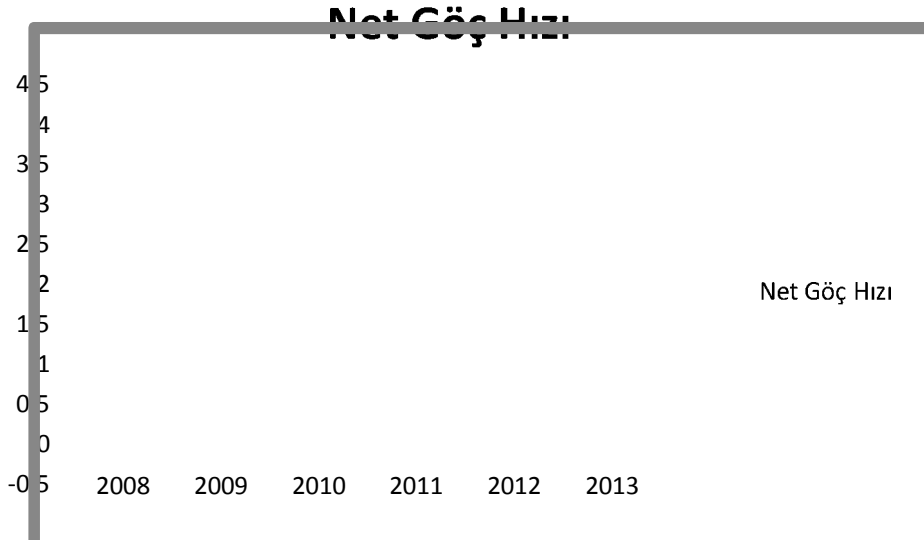
En az nüfusa sahip olan ilçe ise Suriye sınırında yer alan Karkamış ilçesi olup 10.578 kişi ile % 0,59’luk bir orana karşılık gelmektedir. Nizip ilçesi şehrin doğusundadır, Şanlıurfa-(Birecik)-Gaziantep arasında yer almaktadır ve 135.819 kişilik nüfus ve % 7,55 lik bir oran ile merkez ilçeler Şahinbey ve Şehitkâmil’den sonra gelmektedir. Nizip’te km ye 139,66 kişi düşmektedir. İslahiye ilçesi ilin batısına düşmektedir.66.193 kişi ile % 3,68 kişilik bir orana karşılık gelmekte olup 4. sırada yer almaktadır, km²’ye 80,62 kişi düşmektedir.

Şekil:3.5.Gaziantep ve İlçeleri Nüfus Yoğunluğu (2012) (20.05.2013,www.tüik.gov.tr.)

Tablo: 3.6. Gaziantep Net Göç Hızı (2008-2013) (11.02.2014 www.tüik.gov.tr)

Dönem	Toplam Nüfus	Aldığı Göç	Verdiği Göç	Net	Net Göç Hızı %
2007-2008	1,612,223	37.184	36.229	955	0,6
2008-2009	1,653,670	36.075	34.125	1.950	1,2
2009-2010	1,700,763	40.380	36.327	4.053	2,4
2010-2011	1,753,596	45.991	38.634	7.357	4,2
2011-2012	1,799,558	41.672	39.410	2.262	1,3
2012-2013	1,844,438	41.978	42.291	-313	-0,2

Şekil:3.6.Gaziantep Net Göç Hızı (2008 -2013) (11.02.2014 www.tuik.gov.tr)

Şekil:3.7.Gaziantep Net Göç Miktarı (11.02.2014 www.tuik.gov.tr)

Tablo:3.7. Ülkemizde En Fazla İl Nüfusuna Sahip İller (2014)
(11.02.2015 www.tüik.gov.tr)

1.	İstanbul	14 160 467	11.	Kocaeli	1 676 202
2.	Ankara	5 045 083	12.	Diyarbakır	1 607 437
3.	İzmir	4 061 074	13.	Hatay	1 503 066
4.	Bursa	2 740 970	14.	Manisa	1 359 463
5.	Adana	2 158 265	15.	Kayseri	1 295 355
6.	Antalya	2 149 260	16.	Samsun	1 261 810
7.	Konya	2 079 225	17.	Balıkesir	1 162 761
8.	Gaziantep	1 844 438	18.	Kastamonu	368 093
9.	Şanlıurfa	1 801 980	19.	Van	1 070 113
10.	Mersin	1 705 774	20.	Aydın	1 020 957

Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin ekonomik olarak en gelişmiş ili olan Gaziantep; sanayisi, ticareti ve iş sahalarının genişliği ile sürekli göç alan bir ildir. En fazla göçü kendi kırsalından almaktadır. Diğer illerden gelen insanların oranına baktığımızda ; % 11 ile Şanlıurfa,% 5 ile Kilis,% 4 ile Kahramanmaraş,% 3 ile Adıyaman % 1 ile Van, Siirt ve Hatay ve % 6 ile diğer iller sıralanmaktadır.

3.4.3. Sanayi

Günümüzde Gaziantep sanayinin durumu değerlendirilirken iki önemli etkiye mutlaka değinilmesi gerekir. Bunlardan ilki 2001 krizi olarak isimlendirilen, sadece Gaziantep kentinde değil tüm Türkiye'de hatta dünyada bile hissedilen ekonomik krizdir. Bu dönemde Türkiye'deki ekonomik gerilemeyle birlikte aynı süreç Gaziantep için de geçerli olmuştur. Gaziantep ekonomisi bu krizden çok fazla etkilenmiş ve önemli bir gerilemeye maruz kalmıştır. Belirtilmesi gereken bir diğer önemli nokta ise 2007 yılında Gaziantep kentinin Kalkınmada Öncelikli Yörelere (KÖY) kapsamında çıkarılmasıdır. Belki de ekonomik krizden çok daha fazla kent ekonomisini etkileyen bu uygulama hala kent üzerinde olumsuz etkiye sahiptir. KÖY kapsamında çıkarılan kentteki sermaye grupları teşvik alacakları komşu kentlere yönelmişlerdir. 2001 ekonomik krizinden çok daha fazla kent ekonomisini etkileyen bu uygulama yoksulluğu ve işsizliği daha da artırmış ve başta kente göç eden gruplar olmak üzere toplumun birçok kesiminin zor yaşam koşullarını daha da ağırlaştırmıştır. Fakat ABD'nin Irak'ı işgali ve sonrasında yaşanan ekonomik gelişme Türkiye kentlerinden belki de en fazla Gaziantep kentinin işine yaramıştır. 2007 yılı itibariyle Gaziantep'te yapılan ihracatın yaklaşık %28'i Irak'a yapılmıştır (GTO, 2007 Rakamlarla Gaziantep:34)

Kent ekonomisini canlandıran bu gelişme, yerel sermayeyi kentte tutmayı bir ölçüde başarmış ve teşvikin zararları bir bakıma onarılmıştır. Günümüzde Gaziantep'te sanayi iş kolunda istihdam edilenlerin oranı % 21'e ulaşmıştır ki bu oranla Türkiye'de dördüncü sırada yer almaktadır. Örneğin bu oran, İstanbul'da % 32, Bursa'da, % 28 ve Tekirdağ'da, % 26'dır. Gaziantep, sanayi yatırımlarının önemli bir kısmını bünyesinde topladığı için bölgede adeta çekim merkezi konumundadır. İmalat sanayi iş yeri sayısı, bölge toplamında 359 iken, Gaziantep'te 259'dur. 2000 yılında, imalat sanayi yıllık çalışanlar ortalama sayısı bölgede 31.576, Gaziantep'te 24.980'dir. 2007 yılı itibariyle Gaziantep'te sanayide istihdam edilenlerin oranı %28,1'e yükselmiştir. Gaziantep

toplam beş alanda sanayisini örgütlemiştir. Bunlar;

- Organize Sanayi Bölgeleri
- Gaziantep Serbest Bölgesi
- Küçük-Orta Ölçekli Sanayi Bölgeleri
- Örnek Sanayi Sitesi
- Küçük Sanayi Siteleri

Yukarıda sayılan bölge ve siteler kent sanayisinin tamamına yakınıni oluşturmaktadırlar.(Bilgiç,2013)

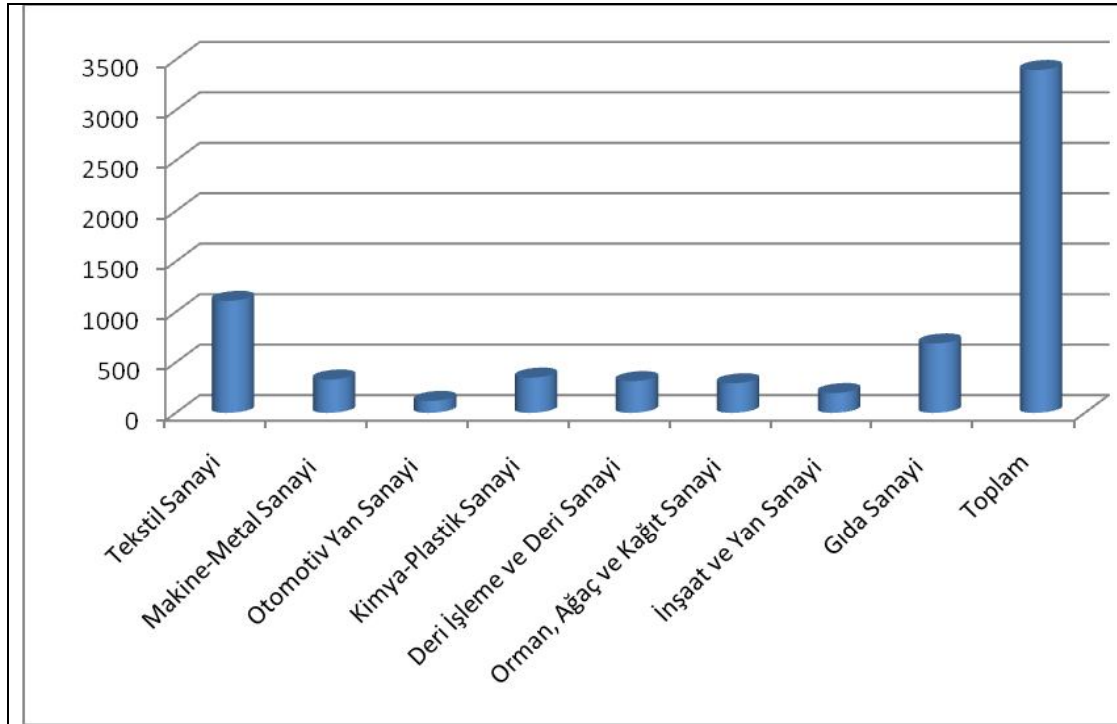
Foto:1.6. Gaziantep 3.Organize Sanayi Bölgesi'nden Genel Bir Görünüm
Kaynak: GTO,Rakamlarla Gaziantep 2011

Gaziantep kentinde toplam dört tane Organize Sanayi Bölgesi (OSB) bulunmaktadır. 2012 yılı itibariyle 5.Organize Sanayi Bölgesi için yer tahsisi de yapılmıştır. Kentin ağırlıklı sanayi bölgeleri olan OSB'ler kentin bir bakıma sanayisini temsil etmektedirler. Yine de Gaziantep sanayisindeki yeri hiç de az olmayan diğer sanayi bölgeleri ve siteleri de mevcuttur. Burada belirtilmesi gereken bir diğer nokta ise esnek üretim sonucunda, kayıt dışı çalışan iş yerleri ve işçilerdir. Her ne kadar kayıt dışı çalışan iş yerlerinin miktarı çok az olsa da kayıt-dışı istihdam edilen işgücünün sayısı azımsanmayacak düzeydedir. Kayıt dışı ile birlikte 100.000'e yakın işgücünün bu bölgede istihdam edildiği tahmin edilmektedir.(Bilgiç,2013)

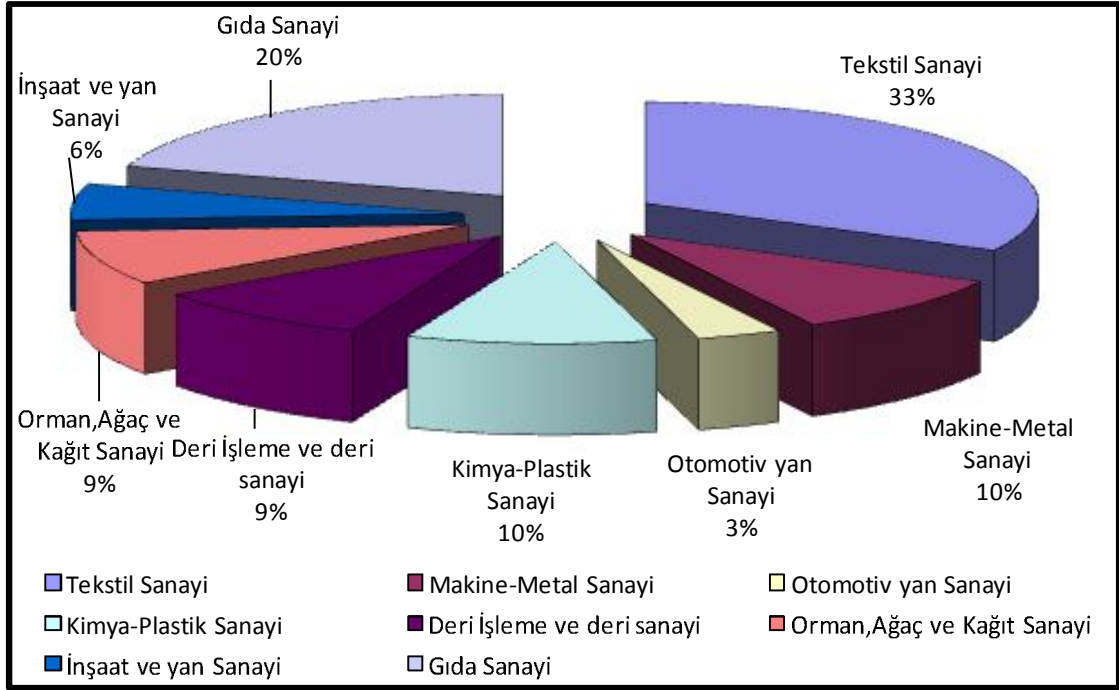
Tablo 4.1. Gaziantep’te Sektörlere Göre Firma Sayıları (2010)

SEKTÖR	FİRMA SAYISI
Tekstil Sanayi	1110
Makine-Metal Sanayi	330
Otomotiv Yan Sanayi	118
Kimya-Plastik Sanayi	349
Deri İşleme ve Deri Sanayi	314
Orman, Ağaç ve Kağıt Sanayi	293
İnşaat ve Yan Sanayi	196
Gıda Sanayi	688
Toplam	3398

Gaziantep Büyükşehir Belediyesi, Stratejik Plan 2010-2014:51

Şekil:4.1. Gaziantep’te Sektörlere Göre Firma Sayıları (2010)
(Gaziantep Büyükşehir Belediyesi, Stratejik Plan 2010-2014:51)

Şekil:4.2.Gaziantep sanayi sektörlerine göre firma dağılımları (Gaziantep Büyükşehir Belediyesi, Stratejik Plan 2010-2014.)

3.4.3.1. Gaziantep Serbest Bölgesi

Genel olarak serbest bölgeler; ülkede geçerli ticari, mali ve iktisadi alanlara ilişkin hukuki ve idari düzenlemelerin uygulanmadığı veya kısmen uygulandığı, sınai ve ticari faaliyetler için daha geniş teşviklerin tanındığı ve fiziki olarak ülkenin diğer kısımlarından ayrılan yerler olarak tanımlanabilir. 3218 sayılı Serbest Bölgeler Kanunu'nda serbest bölgelerin kurulması ve işletilmesindeki temel amaçlar; ihracata yönelik yatırım ve üretimi teşvik etmek, doğrudan yabancı yatırımları ve teknoloji girişini hızlandırmak, işletmeleri ihracata yönlendirmek ve uluslararası ticareti geliştirmek olarak sıralanmıştır. Türkiye'de halen 21 serbest bölge mevcuttur. İlk serbest bölgeler 1987'de kurulan Mersin ve Antalya serbest bölgeleridir.

Gaziantep Serbest Bölgesi, 1999 yılında, Başpınar 1.OSB yanında Gaziantep-Kahramanmaraş yolunda, yaklaşık 1 milyon 400 bin m² alan üzerinde kurulmuştur. Halen 36 ruhsatlı firma bünyesinde 174 kişiye istihdam sağlanmıştır. Gaziantep ekonomisinin önemli bölgelerinden birisi olması beklenen Serbest Bölge, Türkiye'deki diğer serbest bölgelerde olduğu gibi, kurulduğu yıldan günümüze ticaret hacmi bakımından istenen seviyeye gelmemiştir. 2011 yılı itibariyle elde edilen ticaret hacmi 2003 yılı rakamının dahi çok gerisinde kalmıştır.(Bilgiç,2012)

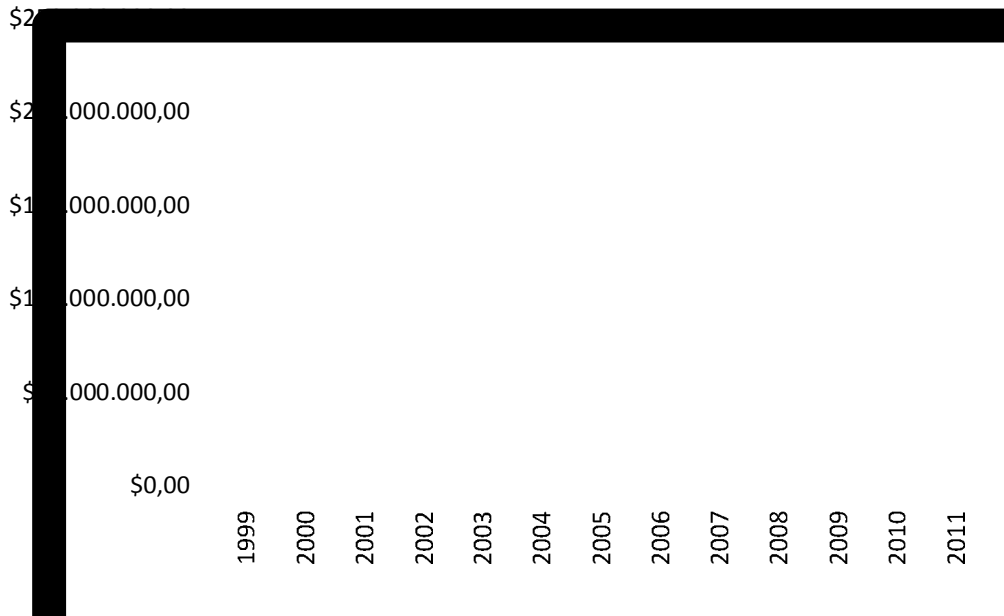
Türkiye'de bulunan serbest bölgelerde 642 yabancı yatırımcı faaliyet göstermektedir. Bu oranın genel toplam içinde ancak %17'ye karşılık geldiği göz önünde bulundurulursa, serbest bölgelerin mevcut potansiyelinin çok altında kaldığı görülebilir. Yani yabancı sermayeyi ülkeye çekme hususunda ciddi bir problemle karşı karşıya kalınmıştır. Bu sorunu en fazla yaşayan serbest bölgelerden birisi de Gaziantep

Serbest Bölgesi'dir. Türkiye genelinde yaşanan benzer sıkıntıdan ötürü, önümüzdeki yıllarda serbest bölge sayısını arttırmak yerine, mevcut serbest bölgelerin verimli ve etkin çalışabilmesi için gerekli düzenlemelerin yapılması daha uygun olacaktır.(Bilgiç,2012)

Tablo 4.2. Gaziantep Serbest Bölgesi ticaret hacmi ve artış oranı (1999-2011)

Yıl	Ticaret Hacmi(\$)	Ticaret Hacminin Artış Oranı (%)
1999	15.749.564	100
2000	35.671.398	126
2001	54.354.798	52
2002	109.627.235	102
2003	207.261.408	89
2004	156.898.450	-24
2005	132.431.759	-16
2006	93.909.907	-29
2007	72.785.643	-22
2008	143.306.438	97
2009	110.740.103	-23
2010	128.337.659	16
2011	112.052.922	-13

Kaynak: Gaziantep Ticaret Odası, Rakamlarla Gaziantep, 2012

Şekil:4.3.Gaziantep Serbest Bölgesi ticaret hacmi değişimi 1999-2011(GTO:2012)

Gaziantep Serbest Bölgesi 1999’da kurulduğu için ticaret hacmi oranını yıllara göre göstermek için 1999 yılı 100 olarak alınmıştır. 2001 yılından başlayarak yaşanan ekonomik krizin etkilerini yukarıdaki rakamlardan görebiliriz. 1999 yılı 100 olarak alındığında 2000 yılında % 126’lık bir artış gözlenmiş fakat 2001’de artış oranı azalarak % 52’ye gerilemiştir. Bu gerileme 2004 ve 2005’te eksi büyümeye kadar varmıştır. 2004 yılında bir önceki yıla göre -% 24 oranında bir gerileme yaşanırken, 2005 yılında bu oran -% 16’da kalmıştır. Ancak 2006 yılında iç siyasetteki çalkantıların ve geleceğe dönük endişelerin hakim olduğu piyasa koşullarında %-29 oranında hızlı gerileme sürmüştür. Bu gerilemelerin temel nedeni ise 2001 yılında sonra yaşanan ekonomik krizin yapısal olarak devam etmesidir. Uluslar arası rekabet koşullarının zorlaştığı, özellikle Çin gibi ülkelerin uluslar arası piyasalarda önemli bir aktör olarak yer alması da Türkiye ile birlikte kent ekonomisine de büyük kayıp verdirmiştir. Öte yandan ihracatta önemli bir husus olan Türk Lirası’nın başta ABD Doları olmak üzere yabancı para birimleri karşısındaki durumu da yıllar arasında yaşanan dalgalanmaların bir başka sebebidir. Her durumda 1999-2006 arası dönemde kent ekonomisi yaklaşık 6 kat büyümüştür. Ayrıca 2008 yılından itibaren 100 milyon doların üzerinde yakalanan istikrar, ülke ekonomisi ile Gaziantep ekonomisi arasındaki ilişki açısından da dikkat çekicidir. Her ne kadar Türkiye’deki diğer serbest bölgelerde rastlanan sıkıntılar Gaziantep Serbest Bölgesi’nde de yaşansa da bu alanı avantajlı kılan bir çok öğe mevcuttur. (Bilgiç, 2013)

Tablo: 4.3 Gaziantep 2010-2011 ihracatın değişimi ve dağılımı (%)

Ülke grubu	2010 (Bin\$)	2011 (Bin\$)	Değişim (%)	İhracattaki Payı (%)
Orta Doğu	1.789.125	2.554.372	43	52
Avrupa Birliği	769.106	968.236	26	19
Afrika	322.506	474.595	47	10
Kuzey ve Güney Amerika	191.415	243.214	27	5
Doğu Avrupa ve Rusya	188.246	241.922	28	5
Türkî Cumhuriyetler	174.039	205.460	18	4
Uzak Doğu ve Okyanusya	119.060	174.366	46	3,5
Serbest Bölgeler	22.388	44.231	98	1
Diğer Avrupa Ülkeleri	17.222	21.866	27	0,5
Bilinmeyen Ülkeler	522	703	35	0,01
Toplam	3.593.632	4.928.967	37	100

Kaynak: Gaziantep Ticaret Odası, Rakamlarla Gaziantep 2012

Tablo:4.4. Türkiye'deki En Büyük 1000 İhracatçı Firma Sayısının İllere Göre Dağılımı

İl	2008	2009	2010
İstanbul	503	492	483
İzmir	65	67	66
Bursa	55	52	55
Gaziantep	48	49	53
Ankara	48	52	47
Kocaeli	47	41	44
Denizli	28	22	27
Manisa	18	20	20
Hatay	16	23	19
Adana	15	15	17
Diğer	159	165	169

Kaynak: Gaziantep Ticaret Odası, Rakamlarla Gaziantep 2012

Türkiye'deki en büyük ihracat firmalarının sayısına göre Gaziantep 4.sırada yer almaktadır. 2008-2010 yılları arasında ihracat firmalarının sayısının artış hızı göz önüne alındığında Gaziantep önümüzdeki yıllarda Türkiye'de ilk 3 şehir arasına girme potansiyeline sahiptir.(Bilgiç,2013)

Tablo:4.5. Gaziantep'ten en çok ihracat yapılan ülkeler (2011)

	Ülke	İhracat (\$)
1	Irak	1.839.938.086
2	Suudi Arabistan	250.604.108
3	ABD	176.061.180
4	Almanya	174.892.762
5	İngiltere	137.716.336
6	İran	122.667.011
7	İtalya	115.861.771
8	Suriye	98.011.760
9	Rusya	90.345.105
10	Belçika	88.095.269
	İlk 10 toplam	3.094.193.388
	Genel Toplamdaki Payı(%)	63

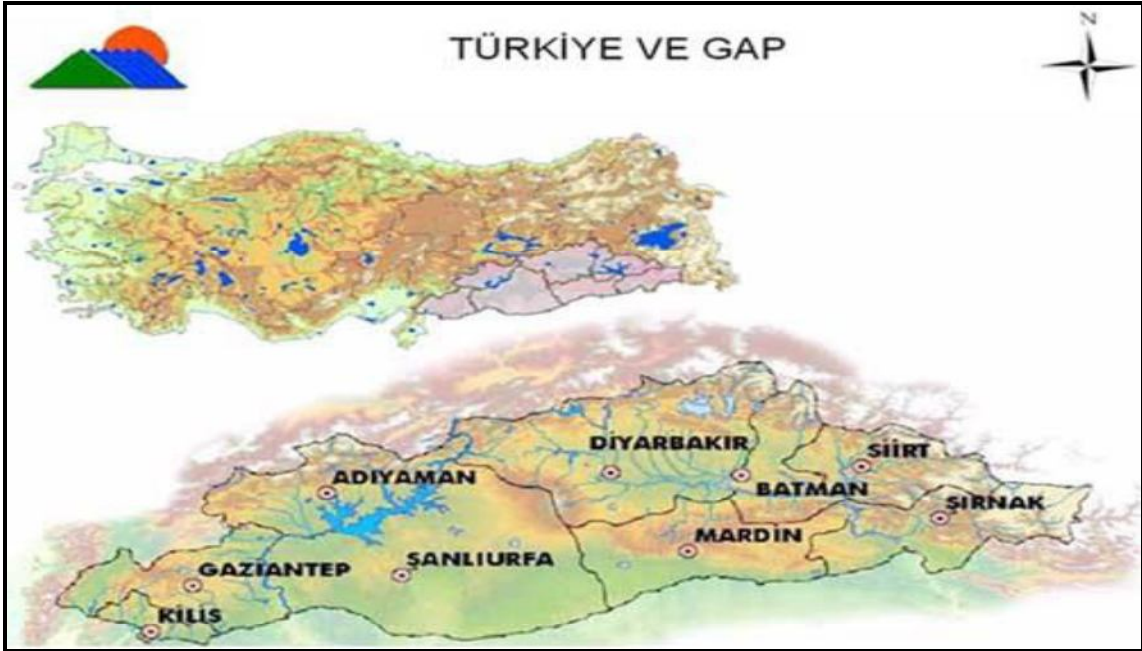
Kaynak: Gaziantep Ticaret Odası, Rakamlarla Gaziantep 2012

3.4.4.Gap ve Gaziantep

Gaziantep ekonomisinin bir sosyo-ekonomik kalkınma projesi olan GAP ile birlikte değerlendirilmesi zorunludur. Alan ve nüfusu ülkemizin %10'una karşılık gelen GAP bölgesinin GSMH içindeki payı sadece %4 civarındadır. İmalat sanayine bakıldığında durum daha kötüdür. GAP bölgesinin Türkiye imalat sanayi içindeki payı 11.298 işyeri ve 53.068 istihdam ile %5,7 ve %3,5'tir. Ancak bölge illerinden Gaziantep çıkarıldığında rakamlar 5251 işyeri ve 20980 istihdam ile toplamın sadece %2,7 ve

%1,4'ünü oluşturmaktadır. Katma değerde ise GAP bölgesi imalat sanayinin Gaziantep'le birlikte payı %1,6 Gaziantep çıkarıldığında ise %0,8'dir.(Bilgiç,2013)

Gaziantep, bölgenin en gelişmiş kenti olması sebebiyle çevresindeki tüm illeri etkisi altına almaktadır. Ekonomi, eğitim, sanayi, sağlık, ulaşım, tekstil ve daha sayılamayacak bir çok yönden dolayı istihdam açısından yöredeki en cazip il konumundadır. Gaziantep şehrinde kurulu sanayi tesisleri , yöre için büyük bir istihdam kaynağı olmaktadır. GAP gibi dünyanın sayılı projeleri arasında yer alan bir bölgede kurulmuş olan Gaziantep sanayi alanları, öncelikle yöre için, makro düzeyde de ülke ekonomisi için sağlayacağı katkı tartışılmaz. GAP, büyük ölçüde tamamlanmış ve bölgede küçümsenmeyecek derecede önemli bir ekonomik potansiyel yaratmıştır. Bu potansiyel ile birlikte yöre daha çok gelişecek ve Gaziantep sanayisine olan ilgi ve verilen önem de artacaktır.(Bilgiç,2013)

Şekil 7.1. Türkiye ve GAP (Başbakanlık GAP Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı:2010)

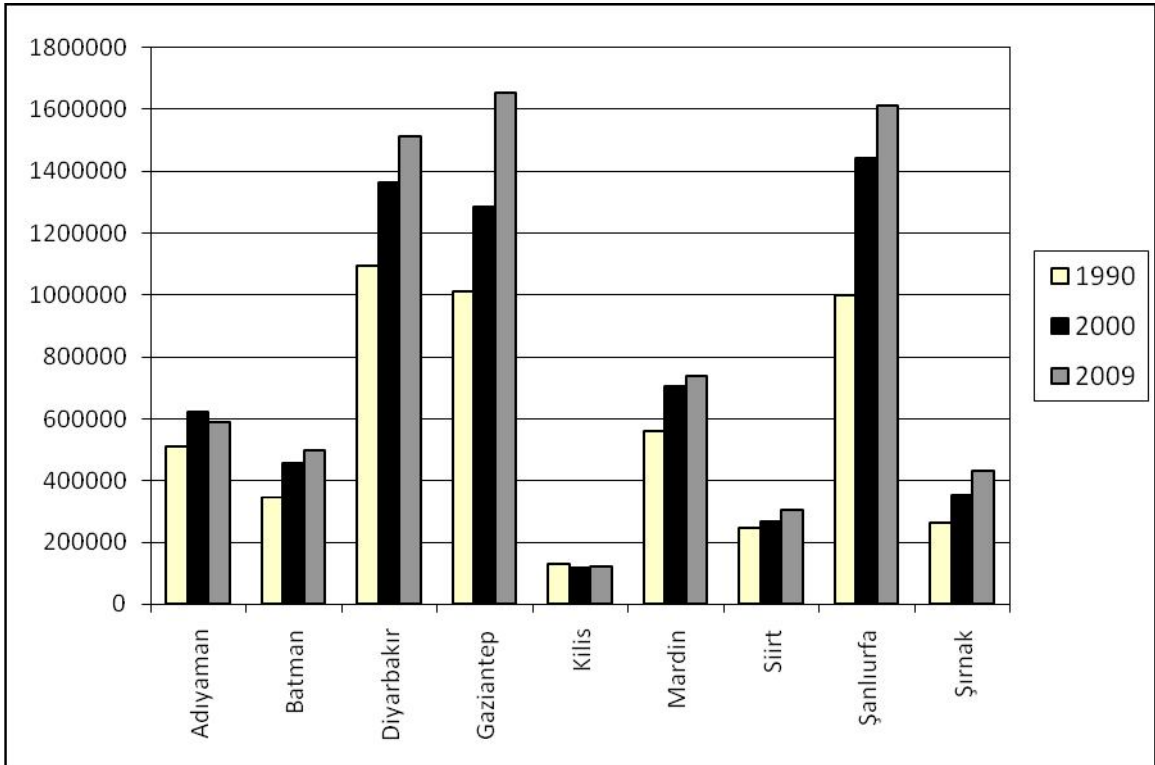
Gaziantep, Güneydoğu Anadolu Projesi bölgesinin batıya açılan yegane kapısı ve bir bakıma batıdan bölgeye giriş kapısı konumuna sahiptir. Bölge merkezi Şanlıurfa olduğu halde Gaziantep, ekonomik ve sosyal açıdan hem GAP bölgesi, hem de sınır ülkeler olan Irak ve Suriye açısından bir cazibe merkezi haline gelmiştir.(Bilgiç,2013)

Tablo:4.6. GAP Bölgesi Nüfusunun İllere Göre Dağılımı (1990,2000,2009)

İller	1990	2000	2009
Adıyaman	510.827	623.811	588.475
Batman	344.121	456.734	497.998
Diyarbakır	1.096.447	1.362.708	1.515.011
Gaziantep	1.010.396	1.285.249	1.653.670
Kilis	130.198	114.724	122.104
Mardin	558.275	705.098	737.852
Siirt	243.435	263.676	303.622
Şanlıurfa	1.001.455	1.443.422	1.613.737
Şırnak	262.006	353.197	430.424
GAP	5.157.160	6.608.619	7.462.893
TÜRKİYE	56.473.035	67.803.927	72.561.312
GAP/TÜRKİYE(%)	9,13	9,74	10,3

Kaynak: TÜİK, 2000 Genel Nüfus Sayımı, 31/12/2009 Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi(ADNKS) sonuçları

Tabloya göre,GAP Bölgesi nüfusunun illere göre dağılımı 1990, 2000 ve 2009 yılları arası süreçte gösterilmiştir. Buna göre 2000-2009 yılları arasında nüfusu oran ve miktar olarak en fazla artan il Gaziantep olmuştur (yaklaşık %25).

Şekil 7.3. GAP Bölgesi'nde İllere Göre Kentsel ve Kırsal Nüfus Dağılımı (TÜİK:2009)

4. ULAŞIM VE KONAKLAMA

4.1.Ulaşım

4.1.1.Karayolu

Gaziantep tarihi İpek Yolu üzerine yer alır. Geçmişten günümüze önemli ulaşım güzergâhları üzerinde bulunmanın avantajlarını kullanmıştır. Hali hazırda Niğde-Şanlıurfa, Antakya-Şanlıurfa ve Mersin-Şanlıurfa otobanı üzerinde merkezî bir konumdadır. 19. Yüzyılda Anadolu'yu Basra Körfezi ve Kızıldeniz'e bağlayan ticaret yollarının kavşak noktasında Antep'in olduğu görülmektedir. Baharat yolu olarak da bilinen bu güzergâhta deniz yoluyla gelen mallar Trablus, Halep ve Antakya üzerinden Antep'e gelmekte ve buradan Anadolu'ya dağılmaktaydı. Benzer güzergâh tersinden Anadolu'dan Kızıldeniz ve Basra Körfezi'ne doğru işliyordu. Ancak o dönemde Antep Halep'e bağlı bir yerleşme olarak Halep'in gölgesinde kalmıştı. Osmanlı Devleti'nin yıkılıp Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasıyla Halep Suriye'de kalınca Gaziantep kendi ayakları üzerinde durmak zorunda kalan bir şehir haline gelmiştir; ama Halep ve sınıra yakın Suriye şehirleriyle ticarî münasebet devam etmiştir.

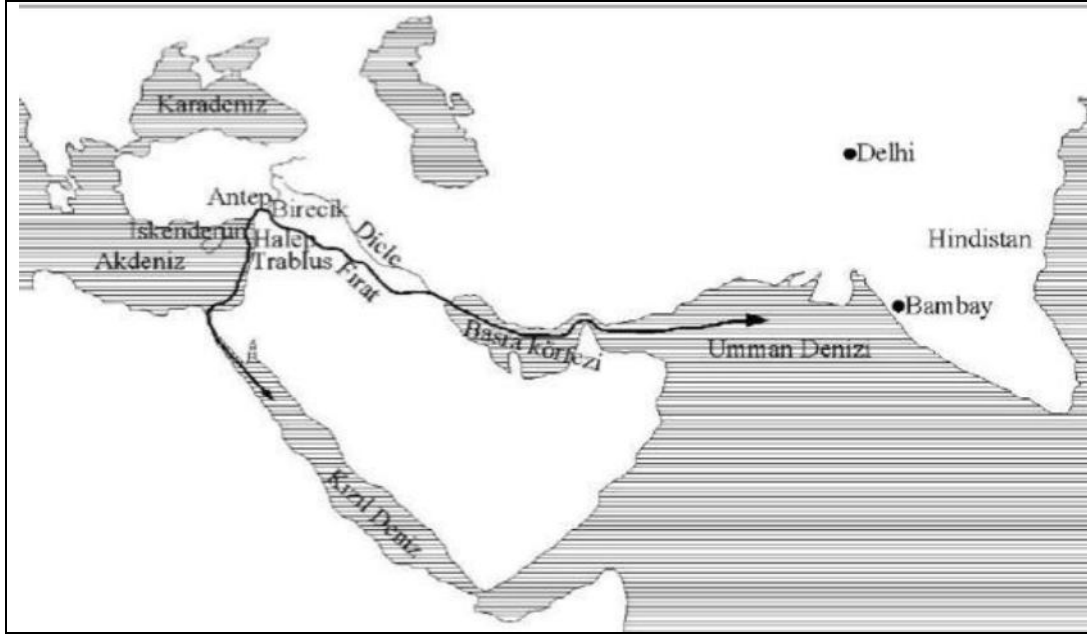
Cumhuriyet'in ilanından sonra Halep'le bağları zayıflayarak kendi ayakları üzerinde durmayı öğrenen şehrin önemi Hatay'ın anavatanına katıldığı 1939 yılından sonra artmıştır. Güneydoğu illerinin batıya ulaşımında bir uğrak noktası haline gelen Gaziantep coğrafi konumunun avantajlarını erken dönemden itibaren yaşamaya başlamış ve bölgesel ticaret merkezi haline gelmiştir. Halen Gaziantep-Osmaniye arasında hizmet veren otoban ve tüneller yokken Gaziantep'teki sınıî ve ticarî hayatın Şanlıurfa'nın gerisinde kaldığı görülür. Hatta bu ulaşım zorluğundan şu an Nurdağı adı verilen dağlara Gavur Dağı deniyordu.

Günümüze geldiğimizde gerek yük ve gerekse yolcu taşımacılığında Gaziantep bölgesinde dikkat çekici bir yoğunluk yaşamaktadır. Çevre ile olan ulaşımının yanında hızlı şehirleşme ile birlikte oluşan şehir içi trafik yoğunluğu da karayolu ve raylı sistem seçenekleriyle hafifletilmeye çalışılmaktadır.

Şehir içi ulaşımı ise hızlı şehirleşmenin getirdiği yetersizliklerle kaşı karşıyadır. Şehrin yayıldığı alanın çevresinden bir çevreyolu ve içinden de hafif raylı sistem şeklinde demiryolu ulaşım alternatifleri oluşturulmaktadır. Büyükşehir Belediyesi sınırlarında çok sayıda bulvar yolu mevcuttur. Hafif raylı sistem Karataş-Gar ve İbrahimli-Tugay-Gar arasında hizmet vermektedir. .

4.1.2. Demiryolu

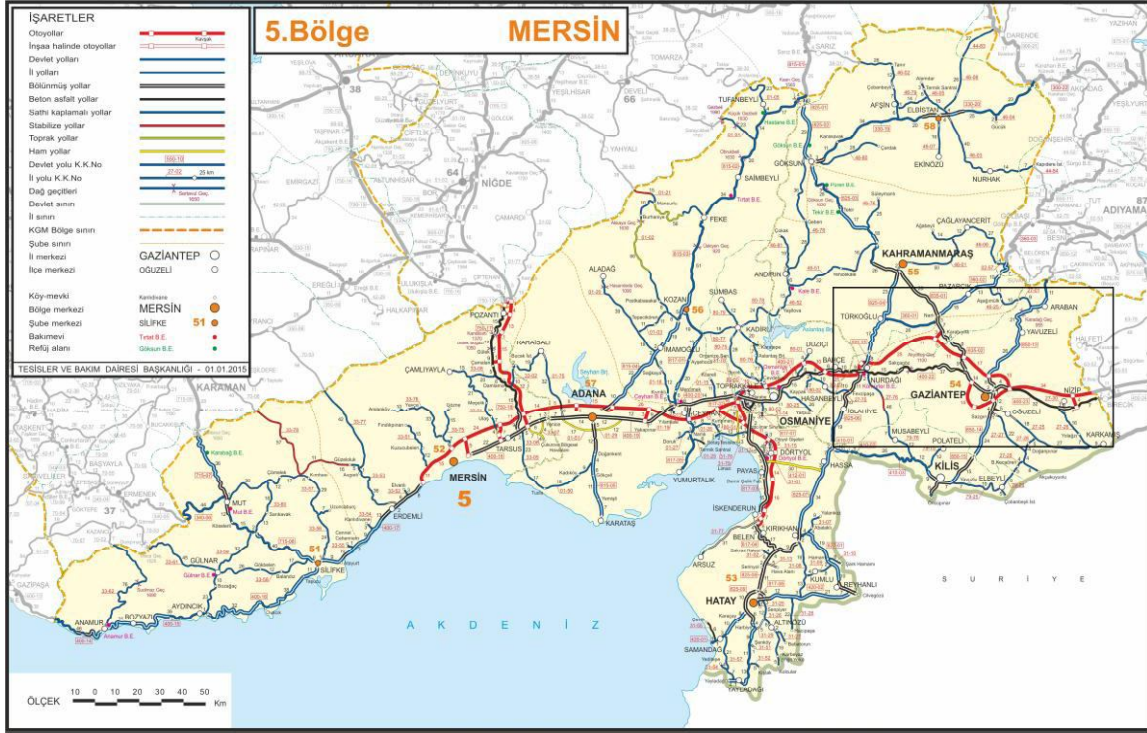
Gaziantep Demiryolu ağı, yurtiçi yanında yurtdışı bağlantılara da sahiptir. Irak ve Suriye ile bağlantısı olan demiryolu, ulaşım anlamında önemli olanaklar sağlamaktadır. Ayrıca merkez ve ilçeler yanında OSB-Başpınar'da bulunan istasyon, mal sevkiyatında önemli hizmet vermektedir. 2003 yılı itibariyle ildeki mevcut Demiryolu uzunluğu 286,57 km.'dir. İlin demiryolu ile bağlı olduğu merkezlerden bazılarının süre ve mesafe olarak uzaklıkları aşağıdaki tabloda verilmiştir. 2010 Yılı içerisinde Suriye-Halep ile de karşılıklı tren seferleri başlamıştır. Şu anda yapılmamaktadır.

Şekil:5.1.XIX. yüzyılda Anadolu'yu Basra Körfezi'ne ve Kızıldeniz'e bağlayan ticaret yolu (Ünal, 1998).

Şekil:5.2.Türkiye Karayolları Haritası(03.05.2015,www.kgm.gov.tr)

Şekil:5.3.Araştırma Sahası Ulaşım Haritası(www.kgm.gov.tr,10.05.2015)

Foto 2.1.Raylı Ulaşım Sistemi: Tramvay; Üniversite civarı

Tablo 4.1. Demiryolu Bağlantısı Olan Bazı Merkezler (Kaynak:Turizm İl Müd, 2012)

Gaziantep'le Arasındaki Mesafe	Km.	Saat
Adana	293	6.15
Ankara	968	18.5
İstanbul	1401	27.25
Suriye - Halep	307	7
Irak - Bağdat	1050	23

Gaziantep Garı Narlı Karkamış hat kesiminin 84+009 kilometresinde 1954 yılında demiryolu işletmeciliğine açılmıştır. Gar binasının inşası 1953 yılında başlamış 1959 yılında tamamlanmıştır.

1964 yılında Gaziantep Karkamış hattının demiryolu İşletmeciliğine açılmasıyla Narlı Karkamış hat kesiminin en önemli garı konumuna gelmiştir.

TCDD Gaziantep'te Hareket Bölge Amirliği, Gar Müdürlüğü, Depo Müdürlüğü, Ambar Müdürlüğü, Yol Atölye Müdürlüğü, Yol şube Şefliği ve Haberleşme Şefliği birimleriyle teşkilatlanmıştır. Gaziantep Garı tren trafiğinin sağlanması ve manevraların yapılması için toplam uzunluğu 3100 metre olan 6 esas 2 kör yol bulunmaktadır. Ayrıca yüklenme boşaltma işlemleri için toplam uzunluğu 960 metre olan 2 askeri rampa ve 475 metre uzunluğunda 1 ticari rampa mevcuttur.

Şekil:5.4.Türkiye Demiryolları Haritası (<https://www.google.com.tr/gaziantep+ulaşım>) (10.05.2015)

4.1.3.Havayolu

1976 yılında hizmete giren Gaziantep Havaalanı 1993 yılında uluslar arası ve yük taşımacılığına açılmıştır. Şehir merkezine 19.6 km. uzaklıktadır.

Havaalanında 1 kalkış pisti vardır ve 3 uçak kapasitelidir. Havaalanında ILS sistemi mevcuttur. Yeni terminal binasının hizmete girmiş yolcu ve sefer sayıları da artmıştır. Şehrin muhtelif noktalarından havaalanına uzaklıkları ve varış süreleri aşağıdaki tabloda verilmektedir.

Tablo 4.2.Muhtelif Noktaların Havaalanına Mesafeleri (Çevre Durum Raporu,2012)

	Km.	Dakika*
Şehir merkezine mesafesi	19	19
Organize Sanayi Bölgesine olan mesafesi	40	40
Küçük Sanayi Sitesine olan mesafesi	20	20
Serbest Bölgeye olan mesafesi	45	45

*Saatte 60 km olarak alınmıştır.

Foto: 2.2. Gaziantep Havaalanı

4.2. Konaklama

Tablo 5.1. Turizm İşletme Belgeli Konaklama Tesisleri

Sıra No	Otelin Adı	Yıldız	Sıra No	Otelin Adı	Yıldız
1	Tuğcan Oteli	5 Yıldızlı	17	Saygılı Princes Oteli	3 Yıldızlı
2	Grand Oteli	5 Yıldızlı	18	Pamuk City Oteli	3 Yıldızlı
3	Dedeman Oteli	5 Yıldızlı	19	Ender Safir Oteli	3 Yıldızlı
4	Ravanda Oteli	4 Yıldızlı	20	Kargül Oteli	2 Yıldızlı
5	Tilmen Oteli	4 Yıldızlı	21	Burak Oteli	2 Yıldızlı
6	Büyük Veliç Oteli	4 Yıldızlı	22	Gaziantep Anıt Oteli	2 Yıldızlı
7	Uğur Plaza Oteli	4 Yıldızlı	23	Veliç Oteli	2 Yıldızlı
8	Royal Oteli	4 Yıldızlı	24	Katan Oteli	2 Yıldızlı
9	Novotel	4 Yıldızlı	25	Uğurlu Oteli	2 Yıldızlı
10	İbis Oteli	3 Yıldızlı	26	Yunus Oteli	2 Yıldızlı
11	Met Gold Oteli	4 Yıldızlı	27	Belkıs Oteli	2 Yıldızlı
12	Gap Oteli	4 Yıldızlı	28	Söylemez Oteli	2 Yıldızlı
13	Yesemek Oteli	3 Yıldızlı	29	Güllüoğlu Oteli	2 Yıldızlı
14	Ayıntap Oteli	3 Yıldızlı	30	Gaziantep Büyük Oteli	2 Yıldızlı
15	Kaleli Oteli	3 Yıldızlı	31	Velic Village Kır Evleri	Çiftlik Evi- Köy Evi
16	Jaleriz Oteli	3 Yıldızlı	32	Eke Yatçılık Ve Turizm İşl.A.Ş.	Yat İşlemciliği

(Turizm İl Müdürlüğü,2012)

Tablo 5.2. Turizm İşletme Belgeli Oteller

Otel Sayısı	Oda Sayısı	Yatak Sayısı
37	2176	4367

Tablo 5.3. Turizm Yatırım Belgeli Oteller

Otel Sayısı	Oda Sayısı	Yatak Sayısı
17	1866	3770

Tablo 5.4. Turizm İşletme Belgeli Seyahat Acentaları

Acenta Sayısı	(A) Grubu Sayısı	(C) Grubu Sayısı
64	63	1

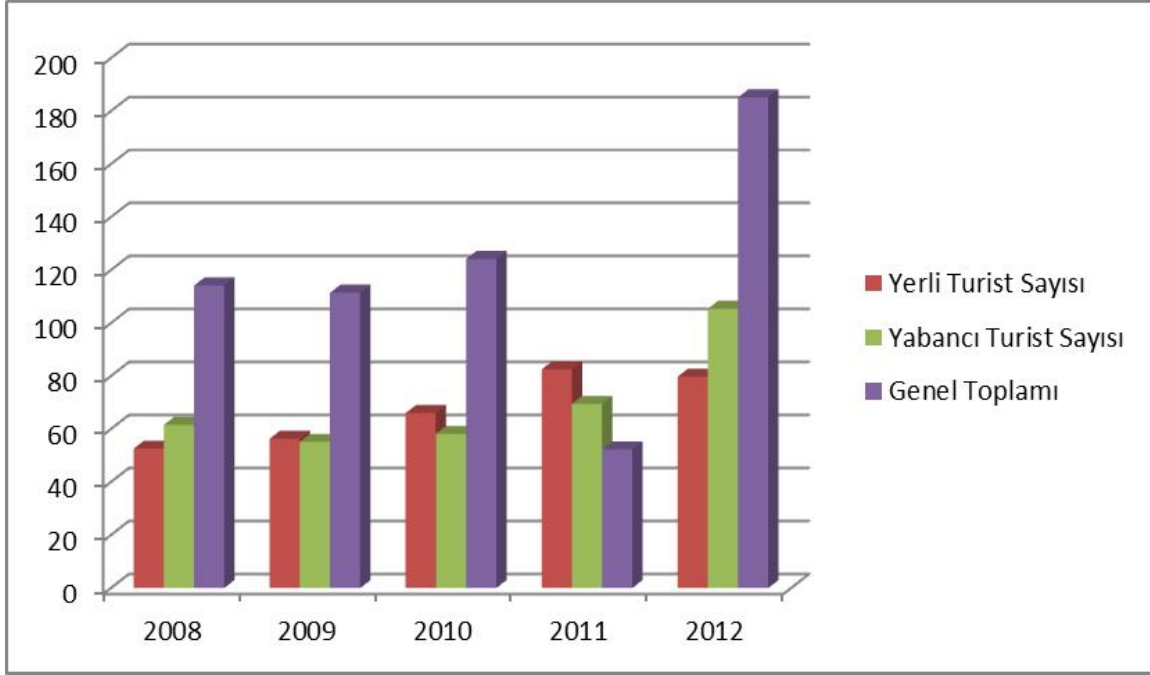
Tablo 5.5. Anket Kapsamına Alınan Tesislerdeki Konaklama İstatistiği (Turizm İl Müdürlüğü,2012)

Yıllar	Türk Toplamı	Yabancı Toplamı	Genel Toplamı
2008	32.850	1.965	34.824
2009	31.989	1.584	33.573
2010	27.413	2.480	29.985
2011	32.612	3.793	36.405
2012	26.771	2.485	29.256

Tablo 5.6. Sınır Kapılarından Kara, Hava ve Demiryolu İle Giriş Yapan Turist Sayısı

Yıllar	Yerli Turist Sayısı	Yabancı Turist Sayısı	Genel Toplamı
2008	52.577	61.573	114.150
2009	56.311	55.128	111.439
2010	66.012	58.143	124.155
2011	82.506	69.506	152.280
2012	79.781	105.397	185.178

(Turizm İl Müdürlüğü,2012)

Şekil:6.1 Sınır Kapılarından Kara, Hava ve Demiryolu İle Giriş Yapan Turist Sayısı (Turizm İl Müdürlüğü,2012)

5. ARAŞTIRMA SAHASINDA KAYNAKLARIN TURİZM AMAÇLI KULLANIMI

5.1.Rekreasyon Alanları

5.1.2.Kent İçi Parklar

Parklar, insanların dinlendiği, yürüyüş yaptığı, ailece gidilen ve aynı zamanda çeşitli etkinliklerin, festivallerin düzenlendiği şehrin dinlenme mekanlarıdır. Parklar, insanların şehirlerde nefes aldığı yerlerdir. Özellikle şehirleşmenin çok hızlı olduğu Gaziantep'te parkların önemi daha fazladır. Gaziantep'te parklar sadece dinlenme amaçlı kullanılmaz. İlkbahar-yaz dönemlerinde parklarda Kermesler düzenlenir ve bunlardan elde edilen gelirler hayır işlerinde kullanılır. Kermeslerde hayırseverler tarafından karşılanan yöresel Gaziantep yemekleri, kitaplar, giysiler vb. birçok eşya satılmaktadır.

Parklar da ayrıca insanlar piknik yapmakta, sıcak havalarda parklarda gölgelik alanlarda dinlenmektedir. Özellikle Gaziantep'te ikamet eden insanlar parkları azami derecede kullanmaktadırlar; çünkü şehir merkezindeki tek yeşil alanlar parklardır.

Gaziantep'te yer alan parklardan bazılarında ücretli girilen bölümler bulunmaktadır. Buralar da teleferik, masal parkı, harikalar diyarı gibi özellikle il içi ve il dışından gelen insanların ziyaret ettiği mekanlardır. Çevre illerden gelen insanlar kendi illerinde olmayan bu alanları ziyaret etmekte ve il turizmine katkı sağlamaktadırlar.

5.1.2.1.Şahinbey Parkı

Merkez Şahinbey İlçesi Karataş Mahallesinde yer almaktadır. İçerisinde teleferik, dağ kızıağı ve miniatürk yer almaktadır. Teleferik bölgenin ilk olma özelliğine sahiptir. Meraklıları tarafından çokça ziyaret edilmektedir. Dağ Kızıağı ise adrenalini tutkunları için uygun bir spordur. Park içerisinde yürüyüş yapma, spor yapma, dinlenme yerleri, lokanta, kafeterya mevcuttur. Özellikle yaz döneminde park içerisinde açık hava konserleri, ramazan ayında çeşitli aktiviteler yapılmaktadır. Şahinbey parkında her yıl uluslararası folklor festivali düzenlenmektedir. Ulusal sanatçılar konserler vermektedir. Her yıl düzenli olarak yapılan bu festival yoğun bir ilgi ile karşılanmaktadır.

Foto: 3.1. Şahinbey Parkından bir görünüm, arkada yeni yerleşim alanı Karataş 2.

5.1.2.2. 100.Yıl Parkı

100.yıl parkı 256.000 m² dir. Gaziantep'in en büyük parklarından biri olup, içerisinde çok yönlü sosyal etkinlik mevcuttur. Park içerisinde anfi tiyatro, Ulu Cami, Turizm Danışmanlık binası, paten alanı, kaykay alanı, çocuk oyun grupları, spor aletleri ve havuzlar bulunmaktadır. Bununla birlikte Demokrasi Meydanında Meydan Piknik Büfe, Ulu camii arkası Wabi Sabi Büfe ve Sanko park ta bu park içerisinde yer almaktadır.

Foto 3.2. 100.Yıl Parkından bir kesit

5.1.2.3.Masal parkı

Gaziantep Büyükşehir Belediyesi tarafından 100.yıl parkı içerisinde toplam 61 bin metrekare alan üzerinde kurulan Masal Park başta çocuklar olmak üzere tüm Gaziantep'ilerden büyük ilgi görmektedir.2008 yılında açılmıştır.

Masal Park'ın içinde 'Keloğlan', 'Nasrettin Hoca', 'Şirinler' ve Pamuk Prenses gibi masal ve çizgi film kahramanlarının heykelleri ve kabartmaları yer almaktadır.

Park içinde ayrıca çay bahçesi, güneş saati, dinlenme, yürüme alanları, kale, su kanalları ve çocuklar için okuma alanı bulunmaktadır.

Masal Parkı'nın içinde su gösterileri yapılan havuzlar ve parkın içine pek çok palmye ağacı bulunmaktadır. Bu kapsamda parka 21 adet çam, 43 adet yapraklı ağaç, 86 adet palmye, Gaziantep'teki fuar alanından sökülen 21 adet büyük sedir, 21 adet piramit mazi ile 1990 adet süs bitkisi ve 250 adet mevsimlik çiçek bulunmaktadır. (20.05.2013,www.parkantep.com.tr.

Foto 3.3. Masal Parkı;100.yıl parkı içerisinde yer almaktadır.

Foto 31.3. Masal Parkında Masalsı Bir Halk Kahramanı :Nasrettin Hoca

5.1.2.4.Harikalar Diyarı-Park Antep

100.yıl parkı içerisinde yer almaktadır. 2009 yılında açılmıştır. Recep Koç Parkı ve çevresinde bulunan 118 bin metrekare alanı kapsayan bir alanda kuruludur.İçerisinde harikalar diyarında yer almaktadır.

Harikalar diyarında;Dönenceli Ördek, Türkiye Temalı Araba Yarışı, Derviş Temalı Dönen Disk, Dönenceli Uçak, Sinbad Temalı Su Kızağı, Sihirli Fincanlar, Aile Treni, Rafting, Aile Tipi Atlama Kulesi, Uçan Ejderhalar, Korku Tüneli,At biniciliği,Gökdelen

olmak üzere 14 farklı oyun grubu bulunmaktadır.At biniciliği alanında binicilik kurslarında verilmektedir.Özellikle çocukların aileleriyle birlikte ziyaret ettiği mekanlardandır.Harikalar diyarını 2009-2014 yılları arasında bir milyon ikiyüz elli bin kişi ziyaret etmiştir.(www.büyükşehir-bld.gov)

Foto 3.5. Harikalar Diyarına üstten bakış,arkada yeni yerleşim alanı;İbrahimli Semt

5.1.2.5.Botanik Parkı (Botanik Bahçesi)

2009 yılında açılmıştır.17.000 m2 alan üzerine kurulmuştur.9 farklı bahçe 750 tür bitki ve 30.000 den fazla bitki ile bölgenin en büyük botanik bahçesidir.Su bitkileri bahçesinde nilüferler,Japon bahçesinde baharda Sakura kirazları,Osmanlı bahçesinde nisan ayında lale zamanıdır.Botanik bahçesinde 9 farklı bahçe yer almaktadır.Kaya bahçesi,Osmanlı bahçesi,Gül bahçesi,Japon bahçesi,Zer bahçesi,Kokulu ve renk bahçesi,Açık tohumlu bitkiler bahçesi,Tıbbi ve endemik bitkiler bahçesi,Su bitkileri bahçesi.

Botanik bahçesinde okul öncesi,ilk,orta ve lise öğrencilerine bitkileri tanımak amacı ile eğitimler verilmektedir.Ayrıca yetişkinler için her yıl nisan ayında bahçivanlık kursu düzenlenmektedir.

Foto 3.6. Botanik Bahçesi;100.yıl parkı içersindedir.

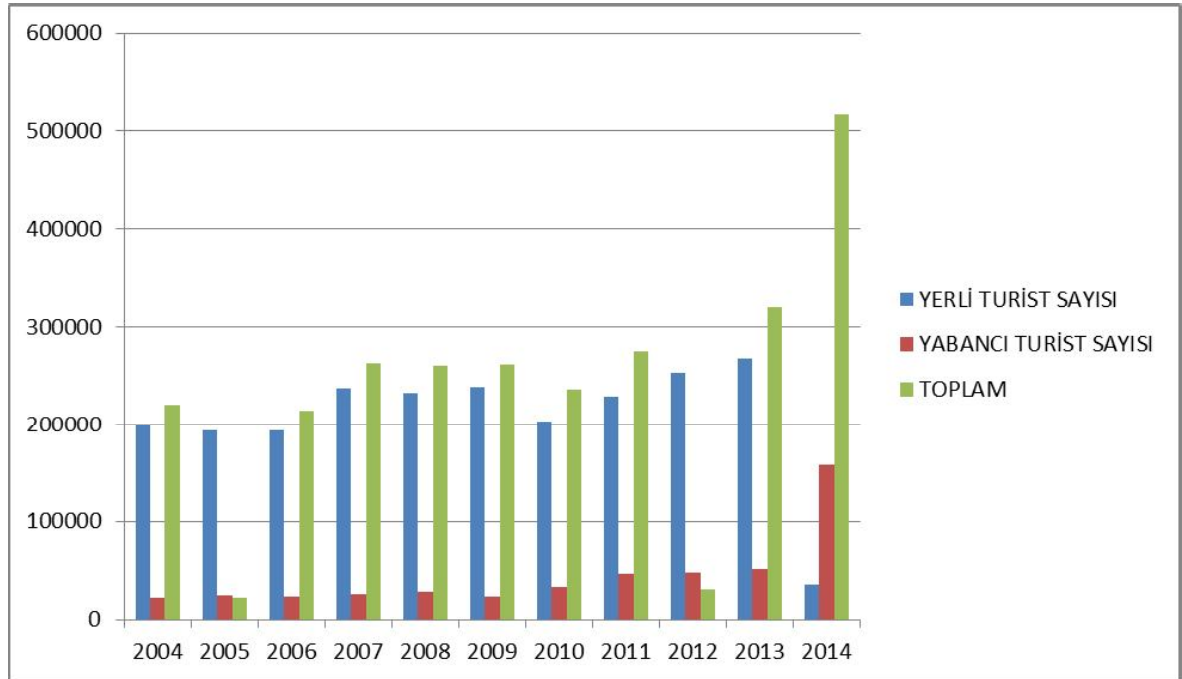

Foto 3.7. Botanik Bahçesi ve Ayyuş Hanım Konağı

6.ARAŞTIRMA SAHASINDA MEVCUT TURİZM TALEBİ

Tablo 5.7. Turizm İşletme Belgeli Tesislerde Konaklayan Turist Sayısı (2004-2014)
(Kaynak:İl Turizm Müdürlüğü,2015)

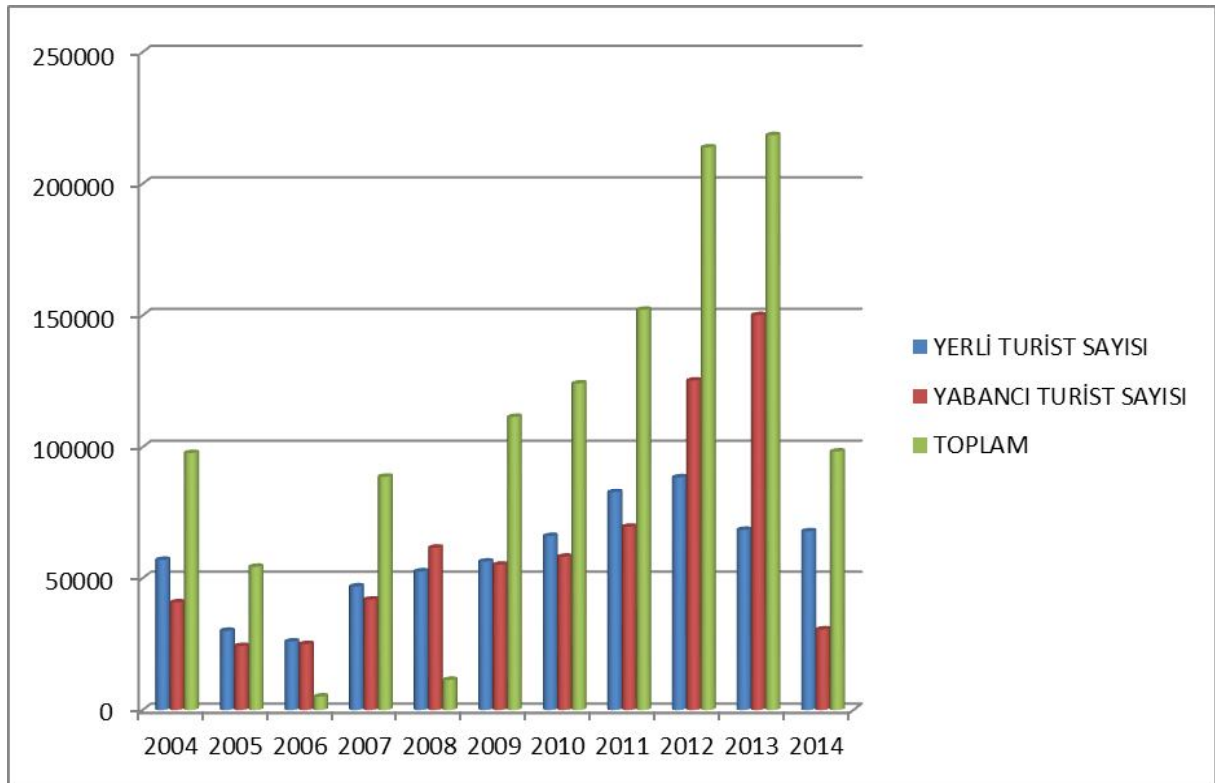
YILLAR	YERLİ TURİST SAYISI	YABANCI TURİST SAYISI	TOPLAM
2004	198.405	21.512	220.324
2005	192.911	24.419	217.33
2006	193.713	23.776	214.491
2007	236.609	25.817	262.426
2008	232.405	27.776	260.171
2009	238.896	23.213	262.109
2010	203.044	32.927	236.031
2011	228.203	47.103	275.306
2012	253.043	48.043	301.370
2013	267.985	51.896	319.881
2014	360.080	157.356	517.436

Tablo 5.8. Sınır Kapılarından Kara,Hava ve Demiryolu ile Giriş Yapan Turist Sayısı

Kaynak: İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü,2015

YILLAR	YERLİ TURİST SAYISI	YABANCI TURİST SAYISI	TOPLAM
2004	56.941	40.816	97.757
2005	30.015	24.289	54.304
2006	25.972	25.008	50.98
2007	46.856	41.883	88.739
2008	52.577	61.573	114.15
2009	56.311	55.128	111.439
2010	66.012	58.143	124.155
2011	82.625	69.506	152.131
2012	88.523	125.274	213.797
2013	68.322	150.102	218.424
2014	67.773	30.556	98.329

Tablo 5.9. Gaziantep'te Konaklayan Turistlerin Milliyetlerine Göre Dağılımı
(Kaynak: İl Kültür Turizm Müdürlüğü, 2012)

MİLLİYET	2009	2010	2011	MİLLİYET	2009	2010	2011
TÜRK	254011	223151	260815	JAPONYA	115	406	464
SURİYE	6005	7995	9051	AZERBAYCAN	519	113	443
IRAK	4011	8020	7836	İSVİÇRE	183	76	395
ALMANYA	2550	2544	4516	LİBYA	135	290	372
İRAN	1066	1429	2585	HOLLANDA	177	751	284
FRANSA	365	506	1574	POLONYA	100	73	254
ABD	895	988	830	ROMANYA	75	231	179
RUSYA	636	282	789	DANİMARKA	87	141	160
LÜBNAN	151	402	756	İSRAİL	518	257	149
S.ARABİSTAN	488	402	729	İNGİLTERE	518	336	134
ÜRDÜN	204	472	726	İSVEÇ	160	309	66
KANADA	232	334	708	KUVEYT	160	51	9
BULGARİSTAN	130	41	707	AVUSTURYA	612	384	480
BELÇİKA	212	250	695	YUNANİSTAN	190	121	543
İTALYA	396	1197	673	DİĞER	3677	7268	8228
İSPANYA	252	163	636				

2010 yılında Gaziantep ilindeki işletmelerde konaklayan yabancı turistlerin sayısının bir önceki yıla göre %44,37 oranında arttığı görülmektedir. 2011 yılının performansına bakılarak yapılan 12 aylık dönem projeksiyonu da 2011 yılında yabancı turist sayısının 2010 yılına göre %24,4 oranında artış gösterdiğine işaret etmektedir. Konaklama yapan yerli turist sayısında 2010 yılında bir düşüş gözlenmekle birlikte 2011 yılında gelen turist sayısının 2010 yılına göre artış kaydettiği görülmektedir. Dolayısı ile 2009 - 2011 döneminde Gaziantep iline gelen yerli ve yabancı turistlerin miktarlarında genel bir artış eğilimi olduğu açıkça görülmektedir.

Tablo'ya göre son üç yıllık turizm hareketliliğindeki değişimiyle öne çıkan ülkeler Fransa, Irak, İngiltere, İsrail, İtalya, Japonya, Kuveyt, Lübnan, Suriye ve Ürdün'dür. Son 3 yıllık dönemde İngiltere, İsrail ve Kuveyt menşeli turist sayısında önemli seviyelerde azalma kaydedilirken Fransa, Irak, İtalya, Japonya, Lübnan, Suriye ve Ürdün menşeli turist sayılarında çok ciddi seviyeli artışlar görülmektedir.

6.4. Tahmini Konaklama Talebi

İlde toplam geceleme içinde ağırlıklı olarak iç turizm yer almaktadır. Önemli bir ticaret ve sanayi kenti olan kentte ülke içinden ve civar illerden iş, alışveriş ve eğlenme amacı ile gelenler önemli bir kısmı oluşturmaktadır. Yabancı turistlerin geceleme süreleri

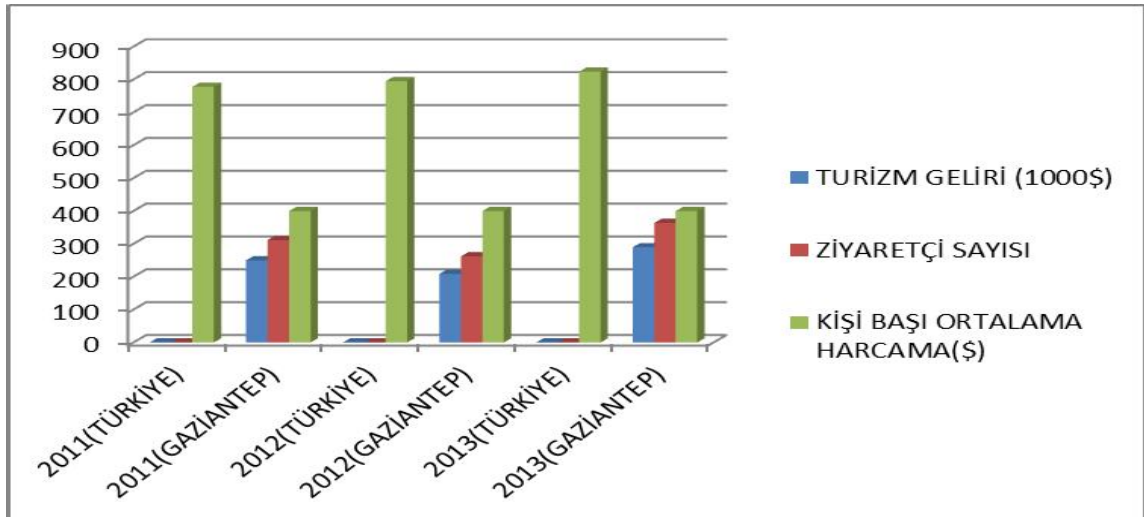
uzun süreli olmayıp 1-5 gün arasında değişmektedir. Ayrıca Gaziantep'te konaklama yapmayan turist sayısı da yüksek rakamlara ulaşmaktadır. Yerli turistlerin kalış süreleri daha uzun olup, bunların bir kısmı akrabalarının yanında uzun süreli olarak konaklama yapmaktadırlar. Gününbirlik olarak turlar düzenlemektedir.

İl Kültür Turizm verilerine göre Gaziantep'te 2013 yılında 363.853 kişi otellerde konaklama yapmıştır. En düşük konaklamanın yapıldığı ay ocak ayıdır. Ocak'ta 20.698 kişi konaklama yapmıştır. Otellerin yatak kapasitelerinin 17.000 civarı olduğu düşünülürse konaklama tesislerinin yetersiz olduğu açık olarak görülmektedir. Bu durum ileri dönemlerde daha fazla hissedilecektir, çünkü gelen turist sayısı yıllar itibari ile artmaktadır. Bu nedenle otel sayısının artırılması gerekmektedir.

Türkiye genelindeki konaklama süresine göre Gaziantep'te ki konaklama süresi daha kısadır. Türkiye'de ortalama olarak konaklama süresi on gün iken (Tablo:5) Gaziantep'te bu süre üç-beş gün arasında değişmektedir. Bu sürenin daha uzun olması ekonomik anlamda olumlu katkı yapacaktır.

Tablo 5.10. Türkiye'ye ve Gaziantep'e Gelen Turist Sayısı ve Turizm Gelirleri (TÜİK)

YIL	TURİZM GELİRİ (1000\$)	ZİYARETÇİ SAYISI	KİŞİ BAŞI ORTALAMA HARCAMA(\$)	ORTALAMA GECELEME SAYISI
2011(TÜRKİYE)	28 115 694	36 151 328	778	11,0
2011(GAZİANTEP)	250.000	311.700	400	3-5
2012(TÜRKİYE)	29 007 003	36 463 921	795	10,8
2012(GAZİANTEP)	209.000	262.086	400	3-5
2013(TÜRKİYE)	32 310 424	39 226 226	824	10,2
2013(GAZİANTEP)	290.000	363.853	400	3-5

Şekil:6.4. Türkiye'ye ve Gaziantep'e Gelen Turist Sayısı ve Turizm Gelirleri (TÜİK)

Tabloya göre 2011 yılında Gaziantep'e gelen turist sayısı 311.700 olup Türkiye'ye gelen turist sayısının 0,86 sına tekabül etmektedir. Turistlerin bıraktığı gelir ise Türkiye

turizm gelirinin % 0,88'ine karşılık gelmektedir.2012 de ise Gaziantep'e gelen turist sayısı sayısı Türkiye'ye gelen turist sayısının % 0,71'ine denk gelmektedir. Toplam bırakılan turizm geliri ise % 0,72 sine karşılık gelmektedir.2013'te ise Gaziantep'e gelen turist sayısı Türkiye'ye gelen turist sayısının % 0,92 sine karşılık gelmektedir.2013 yılındaki turizm geliri ise Türkiye Turizm gelirinin % 0,89'una karşılık gelmektedir.

Gaziantep turist sayısı bakımından Türkiye'de gerilerdedir. Bu durum Gaziantep'in turizm potansiyeline göre düşüktür. Orta vadede beşyüz bin uzun vadede ise bir milyon turist hedeflenmeli turizm geliri ise orta vadede beşyüz milyon dolar, uzun vadede ise bir milyar dolar hedeflenmelidir.

6.5.Gaziantep'in Türkiye Turizmindeki Yeri

TÜİK verilerine göre; Türkiye, 2002 yılında turist sayısı bakımından (15 420 519 kişi) dünyada 17.sırada yer alırken 2010 yılında (33 027 943) 7.sıraya;turizm geliri bakımından ise 2002 de dünyada 12.sırada iken 2010 yılında 9.sıraya yükselmiştir. Tanıtıma verilen önem ve ayrılan ciddi bütçeler ile son yıllarda Türkiye'nin ciddi bir yol katettiği görülmektedir.2002 yılında 12,5 milyar dolar civarında olan turizm geliri,2011 yılında 28 milyar dolara yükselmiştir.2012 yılında bu rakam 29 milyar dolara,2013 yılında ise 32 milyar dolara yükselmiştir.2013 yılında gelen turist sayısının 39 milyon 226 bin kişi olduğu düşünülürse kişi başı yapılan harcamaların düşük olduğu görülmektedir.Bu durum Türkiye'ye gelen turistlerin düşük gelir grubuna sahip olduğunu yada az tüketim yaptığını göstermektedir.

Gaziantep'te 2013 yılında 363.853 kişi otellerde konaklama yapmıştır. Bu miktar Türkiye'ye gelen turist sayısının % 0,92 sine tekabül etmektedir. Buda gelen turist sayısının yetersizliğini açıkça ortaya koymaktadır.Bu yüzdellik ile Gaziantep'e gelen turistlerin ile bıraktığı turizm geliri % 0,05 in (Tablo:5) altındadır. Buda ortalama olarak 2013 yılına göre 290 milyon dolar civarındadır.Bu rakam Gaziantep için yetersizdir.

Türkiye turizm gelirinin artırılması konusunda yapılan araştırmalar,sosyal ve ekonomik iyileştirmeleri hızlandırmanın bir yolunun kültürel turizmin geliştirilmesi olduğunu ortaya koymuştur.Turizm, kültürel varlıklardan katma değer oluşturan sürdürülebilirliğini sağlayan en önemli araçlardan biridir.

2011 yılında Türkiye 153 uluslararası fuara katılım sağlamış ve tanıtım gerçekleştirmiştir.2011 yılında 324 mavi bayraklı plajı ile ülkemiz dünya dördüncüsü olmuştur.

2011 yılında turist rehberi sayısı 13214 e yükselmiş;belgeli seyahat acentası sayısı ise 2002 de 4344 iken,2011 yılında 6366 ya yükselmiştir.

Gaziantep'i ziyaret eden turist sayısına bakıldığında,2010 yılında 221649 yerli,35407 yabancı turist olmak üzere toplam 257056;2011 yılında ise 260815 yerli,50896 yabancı turist olmak üzere 311711 kişi konaklama yapmıştır.(İl Kültür Turizm Müdürlüğü, 2012)

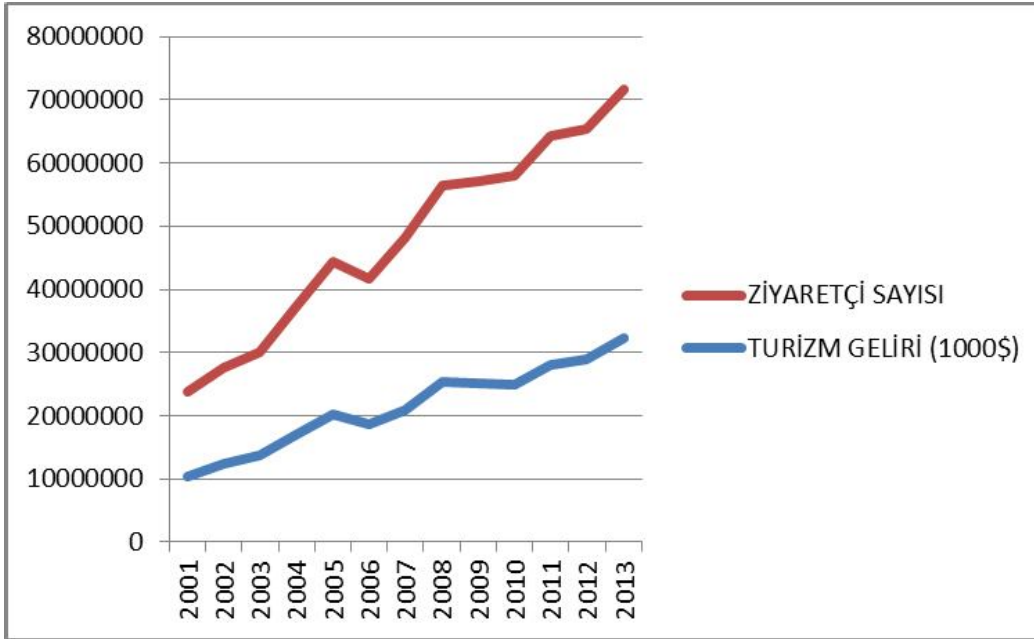
Konaklama tesislerinde kalan kişilerin dışında bölge dışında ikamet edip, akrabasının, arkadaşının yada akrabasının yanında kalan yerli turistler önemli bir sayıyı oluşturmaktadır. Bunlar diğer turistlerden gün başına çok daha az para harcasalar da,ortalama kalış sürelerinin uzun olması nedeniyle,bölge turizm gelirlerine ciddi katkı sağlamaktadır.Ayrıca Gaziantep'te konaklama yapmayan turist sayısında yüksek rakamlara ulaşmaktadır.Bunlar

ARAŞTIRMA SAHASINDA MEVCUT TURİZM TALEBİ Niyazi YERLEŞMİŞ

çevre illerden günübirlik olarak ziyarete gelen yerli turistlerdir. Turistlerin kalma sürelerini artırmak için konaklama ücretlerinde indirim yapılması yoluna gidilebilir.

Tablo 5.11. Türkiye’de 2001-2013 Arası Turizm Verileri (Kaynak:TÜİK)

YIL	YILLIK/ÇEYREK	TURİZM GELİRİ (1000\$)	ZİYARETÇİ SAYISI	KİŞİ BAŞI ORTALAMA HARCAMA(\$)	ORTALAMA GECELEME SAYISI
2001	Yıllık	10 450 728	13 450 127	777	-
2002	Yıllık	12 420 519	15 214 514	816	-
2003	Yıllık	13 854 868	16 302 053	850	11,1
2004	Yıllık	17 076 609	20 262 640	843	10,7
2005	Yıllık	20 322 111	24 124 501	842	10,4
2006	Yıllık	18 593 950	23 148 669	803	12,0
2007	Yıllık	20 942 501	27 214 988	770	11,3
2008	Yıllık	25 415 067	30 979 979	820	11,0
2009	Yıllık	25 064 481	32 006 149	783	11,2
2010	Yıllık	24 930 996	33 027 943	755	10,8
2011	Yıllık	28 115 694	36 151 328	778	11,0
2012	Yıllık-Annual	29 007 003	36 463 921	795	10,8
2013	Yıllık-Annual	32 310 424	39 226 226	824	10,2

Şekil:6.4 Türkiye’de 2001-2013 arası turizm verileri (Kaynak:TÜİK)

7.ARAŞTIRMA SAHASINDA TURİZMİN TEMEL UNSURLARI

7.1.Doğal Çekicilikler

7.1.1.Yaylalar

Gaziantep'te yayla turizmi çok fazla gelişmemiştir. Çok fazla yayla olmaması bunda başlıca etkindir. Var olan yaylalar ise yeteri kadar turizm amaçlı kullanılmamaktadır. İlde yayla turizminin yapılabileceği iki yayla bulunmaktadır:

7.1.1.1.Sof Yaylası

Güneydoğu Torosların uzantısı olan Sof dağlarının üzerinde bulunan Sof dağı Yaylası, Gaziantep'e 32 km. uzaklıktadır. Gaziantep şehir merkezine yakın olmasından dolayı hafta sonları yoğun ziyaretçi almaktadır. Yaylanın 3 km. öncesindeki Sof Alıcı Köyüne kadar yol asfalt olup köyden yaylaya kadar olan yol ise stabilize edilmiştir.

Sof Dağı Yaylası, Gaziantep platosunu yüksekten seyretmek, doğa ile baş başa kalmak, gürültüsüz, kuş sesleri ve su şırıltıları arasında doğa yürüyüşü, kamp ve piknik yapmak için ideal bir yerdir. Sof dağlarının en yüksek tepesi Kepekçi Tepesi'nde, oksijen miktarı son derece yüksek olup, havası çok temizdir ve insan sağlığı için faydalı ve ideal bir yerdir. Sof dağı Yaylası'nın batısında küçük bir kaynağı bulunan Sof dağı içmesi, hafta sonlarında yakın yerleşimlerden gelenlerce ziyaret edilmektedir. Kaynaktan çıkan şifalı suyun çok az olmasına rağmen yöre halkı tarafından birçok iç ve cilt hastalıklarına iyi geldiği söylenmektedir. (20.05.2014,www.gaziantepturizm.gov.tr)

Sof dağı yaylası yıllardan beri köylüler tarafından ve azda olsa yaz aylarında piknik yapmak için şehirden giden insanlarca kullanılmaktadır. Yaylada köylüler tarafından sulu tarım yapılmakta, sebze ve meyve yetiştirilmektedir. Yaz aylarında yaylayı ziyaret edenler, yoğurt, süt, yumurta gibi gıda maddeleri; domates, salatalık, fasulye gibi sebze ve çeşitli meyveleri yayladan temin edebilmektedirler. Yaylada alt yapı mevcut olmayıp, elektrik bulunmaktadır. Su, doğal pınarlardan veya Garaf adı verilen geniş su kuyularından su motoruyla çekilerek sağlanmaktadır. Suyu son derece yumuşak (kireçsiz) ve soğuktur. (20.05.2014,www.gaziantepturizm.gov.tr)

Alt yapı eksikliğinin giderilerek burada günü birlik kamp kurma imkânı geliştirilirse daha fazla ziyaret edileceği bir gerçektir. Gaziantep gibi sıcak bir iklime sahip bir ilde böyle yerlerin azami ölçüde değerlendirilmesi elzemdir.(20.05.2014,www.gaziantepturizm.gov.tr)

Foto 4.1. Sof yaylası, şehrin batısında yer alır ve Gaziantep'e 32 km. uzaklıktadır.

7.1.1.2.Hızır Yaylası

Özellikle her mevsim yeşillikler içinde bulunan Hızır Yaylası, İslahiye ilçesi Altınüzüm beldesinin 20 km. batısında Amanos Dağlarının tepesinde bulunmakta ve yeşilin her tonunun görülebileceği ve gökyüzünün mavisiyle kucaklaştığı bir yaylalar topluluğudur. Yayla deniz seviyesinden 1300-1500 m. yüksekliktedir.15.12.1994 tarih ve 94/6345 sayılı Bakanlar Kurulu kararıyla Turizm Merkezi ilan edilmiştir. Yaylada elektrik, telefon gibi altyapı hizmetleri bulunmamasına rağmen yolu asfalttır. Ulaşım İslahiye-Altınüzüm yolu ile olduğu gibi Osmaniye'den de stabilize bir yol ile sağlanmaktadır. (20.05.2014,www.gaziantepturizm.gov.tr)

Yaylada çok geniş bir tabana yayılan çam, sedir, köknar, çınar, kızılağaç, ardıç ve meyve ağaçları mevcuttur. Kaynak sularının ve kar sularının oluşturduğu dereler ve bu derelerin suladığı alanlarda yetişen sebze, meyve, tarla ve süs bitkileri vb. ürünler bol miktarda bulunmaktadır. (20.05.2014,www.gaziantepturizm.gov.tr)

Altyapı hizmetlerinin geliştirilmesi, günübirlik piknik imkânlarının geliştirilmesi açısından önemlidir. Ayrıca yaylada yaz dönemlerinde uzun süreli tatil amacıyla kalabilmek için gerekli olan yayla evleri veya pansiyon tarzında konaklama imkânları buradaki turizmi canlı tutacaktır. (20.05.2014,www.gaziantepturizm.gov.tr)

Foto 4.2. Hızır Yaylası, İslahiye ilçesi Altınüzüm beldesinin 20 km. batısındadır.

7.1.2.Doğal Hayatı Koruma Alanı ve Hayvanat Bahçesi

Burç ormanları içerisinde 150 bin m²'lik bir alan Doğal Hayatı Koruma ve Rekreasyon Alanı olarak tahsis edilmiş ve Gaziantep'te her zaman eksikliği hissedilen Doğal Hayatı Koruma alanı (Hayvanat Bahçesi) olarak Büyükşehir Belediyesi tarafından tanzim edilmiştir. Doğal Hayatı Koruma alanı (Hayvanat Bahçesi) çalışmalarına 1998 yılında başlanılmış olup, 2002 yılında tamamlanmıştır. Şu anda Ortadoğu'da birinci, Avrupa'da üçüncü, Dünyada ise dördüncü en geniş alana sahip hayvanat bahçesidir.39 personel çalışmaktadır.(20.05.2013,www.gaziantep -bld.gov.tr.)

Doğal Hayatı Koruma alanı (Hayvanat Bahçesi) içerisinde idari bina, kafeterya, maymun evi, dünyanın iki büyük akvaryumundan birisi olan 21 bölümlü akvaryum, develama evi, at evi (Hartinger ve Midilli atları), kanguru evi, deve kuşu evi, kanatlılar için büyük kuş kafesi, küçük kuş kafesi, tavuk-sülün-kum kekligi-kum tavuğu kafesi ve yırtıcı kuşlar için kafes (kartal-şahin-atmaca) alanları, inşa edilmiştir.(20.05.2013,www.gaziantep -bld.gov.tr.)

Ayrıca, aslan, kaplan vb. yırtıcı hayvanlar için büyük kafesler, yaban keçileri, yaban koyunları, geyikler, ceylanlar, Kamerun koyunları ve Mutlon koyunları için ayrı ayrı kışlık barınaklar yapılmıştır. İçinde yüzlerce kuş türünün bulunduğu kuş kafesi 400 m² alana sahip olup, 30 m. Yüksekliğinde hayvanların yaz ve kış içerisinde rahatlıkla uçabilecekleri şekilde dizayn edilmiştir. Tropik ortamda yaşayan kuşlar için kışın ısıtılan kapalı bölümler de mevcut olup, kuş kafesinde 90 cins ve 929 adet hayvan bulunmaktadır. Deniz ve tatlı su canlılarının bulunduğu akvaryum bölümü 1200 m² alana sahip olup, 450 ton su kapasitelidir. 3 adet deniz akvaryumu ve 18 adet tatlı su akvaryumu olmak üzere

toplam 21 adet akvaryum bulunmaktadır. Akvaryum bölümünde ise 74 tür ve 2700 adet balık bulunmaktadır. Çift tırnaklı her cins hayvanlar kendilerine ayrılan 20 – 25 - 30 dönümlük alanlar içinde etrafı şok telleri ile muhafaza edilmektedir. Maymun evi yazlık ve kışlık olmak üzere iki bölümden oluşmakta, toplamda 8 cins ve 30 adet maymun bulunmaktadır. Yırtıcı hayvanlar bölümünde ise yazlık ve kışlık bölümler bulunmakla beraber kışlık bölümler kaloriferle ısıtılmaktadır. Aslan, kaplan, leopar, jaguar, puma, ayı ve kurtlar bu bölümdedir. Zürafa, deve, zebra, kanguru, atlar, yak ve deve kuşları kışın kapalı alanda yazın ise doğal ortamına yakın yazlık alanda barınmaktadırlar. Sürüngen evinde bulunan yılanlar ve timsahlar ise kışın alttan ısıtılmalı bölümlerde muhafaza edilmektedir.(20.05.2013,www.gaziantep -bld.gov.tr.)

2009 yılında Çocuk hayvanat bahçesi açılmıştır. Çocuk hayvanat bahçesinde 10 farklı çocuk oyun grubu ile 12 park bulunmaktadır. Tavşan, güvercin, civciv, koyun, keçi gibi 20 farklı evcil türde 100 ün üzerinde hayvan vardır.2012 yılında ise Fok evi hizmete girmiş ve tur programlarına dahil edilmiştir. Fok evi yanında gösteri havuzu kurulmuştur. Fok evinde toplam beş fok bulunmaktadır. Uruguay'dan getirilen ve Meksikalı uzman bakıcıların denetiminde olan foklar; 1000 kişilik seyir platformuna sahip olan, bin tonluk büyük havuzda gösterilerini sunmaktadır.(20.05.2013,www.gaziantep -bld.gov.tr.)

Gaziantep Hayvanat Bahçesi içerisinde tren turları ve nostaljik fayton turları düzenlenmekte olup, ziyaretçiler bu turlarla hayvanat bahçesinin tamamını kolayca gezme fırsatı bulmaktadırlar. Gaziantep Büyükşehir Belediyesi Hayvanat Bahçesi toplamda 300 tür ve 7000 adet hayvanıyla sadece Gaziantep'e değil tüm bölgeye ve Türkiye'ye hizmet etmektedir.2004 yılında 288.000 kişi ziyaret etmiştir. Bu miktar 2012 yılında 2.650.000 kişiye ulaşmıştır.(20.05.2013,www.gaziantep -bld.gov.tr.)

Foto 4.3. Gaziantep Hayvanat Bahçesi,şehrin güneybatısında Burç ormanları içindedir.

Foto 4.4. Hayvanat Bahçesinde Bir Fok Gösterisi.

7.1.3.Mağaralar

7.1.3.1.Kaleoğlu Mağarası

Tarihi İpekyolu üzerinde Gaziantep'in en önemli kervansarayları arasındaki Yeni Hanın içerisinde bulunmaktadır. Yapım tarihi 1557 olup taş ocağı olarak açıldığı kaydedilmektedir. Şu anda kafe olarak kullanılmaktadır. Yazın kavurucu sıcaklığında bile adeta doğal klima özelliği göstermektedir. Ziyaretçilerin ilgi odağı haline gelmiştir. Kent turizmüne büyük katkı sağlamaktadır. İşgal sırasında da yiyecek ve cephanelerin depolandığı bir mekân olarak kullanılmıştır.(20.05.2014,www.gaziantepturizm.gov.tr)

Gaziantep Kalesi eteklerinde bulunan ve kentin işgali sırasında hububat ve cephanelik deposu olarak kullanılan tarihi mağara, içerisindeki 4 su kuyusu ile birçok kişinin barındığı bir mekân olmuştur.750 m² alana sahip mağara günümüzde cafe ve hediyelik eşya satan bir mekân olarak işletilmektedir.

Foto 5.1. Kaleoğlu mağarası, Yeni Han İçerisinde yer alan tarihi bir mekandır.

7.2.Tarihi Çekicilikler

7.2.1.Kültür yolu

Kültür yolu merkezde yer alan Gaziantep Kalesinin kuzeybatısından başlar ve Güneydoğuya doğru uzanarak Şehre küstü mahallesinde son bulur. Gaziantep Kalesi yapıldıktan sonra kale ve çevresi sürekli olarak, sosyal, kültür ve ticari hayatın merkezi olma özelliği ile şehrin gelişimini direkt olarak etkileyen ana arter olmuştur. Her dönem canlılığını koruyan bu merkez, zaman içerisinde gelişmiş ve kendisine bağladığı diğer küçük merkezlerle bir yol haline gelmiştir. Hanları, hamamları, camileri ile kültür yolu; Gaziantep'in unutulmaya yüz tutmuş, yöresel el sanatları, bakırcılık, sedef kakmacılığı, kutnuculuk, yemenicilik, gümüş işlemeciliği, kuyumculuk, kilimcilik, çömlekçilik, aba dokumacılığı, zurnacılık, semercilik, gibi birçok sanat ve zanaat eserleri ile tarihin ayak seslerinin duyulduğu bir merkezdir.

Kale ve çevresi, projenin odak noktasıdır. Kale çevresinden başlayan Kültür Yolu Projesi, Köprübaşı Sokak, Şirvani Cami Sokak, Pazar Sokak, Lala Paşa Caddesi, Keçe hane Caddesi, Uzun Çarşı, Hamdi Kutlar Caddesi (Boyacı Camiini de içine alarak), Gümrük Caddesi, Alaüddeve Sokak, Meyvacı Çarşısı'ndan Bakırcılar Çarşısı'na, Buğday Arasası'na, Tarihi Almacı Pazarı'na, Şire Han ve Yemiş Han'a kadar uzanmaktadır.(12.04.5013,www.gaziantep-bld.gov.tr.)

Bu aks üzerinde, 18 han, 10 cami, 4 hamam, Mevlevihane, tarihi Antep evleri ve daha birçok taşınmaz kültür varlığı ile birlikte toplam 41 eser bulunmakta olup birçok da tescilli sivil mimari örnekleri mevcuttur.(12.04.5013,www.gaziantep-bld.gov.tr.)

Foto:5.2. Kültür Yolu,Kalenin kuzeybatısından başlar,güneydoğuya şehreküstü mahallesine kadar uzanır

7.2.2.Hanlar

Hanlar, geçmişte yolcuların veya tüccarların konaklamasına yarayan, yatma ve yeme gibi ihtiyaçlarının karşılandığı günümüzün otellerinin gördüğü işlevi gören yapılardır.

Tarihi ipek yolunun Gaziantep'ten geçmesi Gaziantep kültürünün birçok kişi tarafından tanınmasını ve birçok yere aktarılmasını sağlamıştır. Gaziantep'teki hanlar genellikle tek katlıdır; ancak üç katlı olanları da vardır. Kent tarih boyunca ticaretin merkezi olmuştur. Tarihi İpek Yolu'nun buradan geçmesi ticari hayatı dinamik tutmuştur. Yolcuların barındığı bu mekânlar sayesinde kültür alışverişleri sağlanmıştır.

Kentteki hanların bir kısmı yıkılmış, bir kısmı restorasyonla birlikte kendine yaşam alanı bulmuştur. Bazı Hanlar aşağıda sıralanmıştır:

7.2.2.1.Kürkçü Hanı

Mevcut kitabesine göre 1308/1890 yılında inşa edilen hanın yaptıranı Krkyan Hanna'dır, yapan ustası ise bilinmemektedir. Vakfiyesi mevcut olmayan han tek avlulu ve iki katlı Osmanlı şehir içi hanları tipindedir. Hanın mekanları halihazırda işyeri ve depo olarak kullanılmaktadır. Siyah ve beyaz taşlardan oluşan giriş kapısı zamanın mimari özelliğini yansıtılmaktadır.(am,477-481.)

Han günümüzde depo olarak kullanılmaktadır ve fıstıki ve baharat satan dükkânı bulunmaktadır. Kürkçü hanı baharatla özdeşleşmiştir.

Foto 5.3. Kırkcü Hanı,Şahinbey ilçesi Boyacı mahallesinde yer almaktadır.

7.2.2.2.Tuz Hanı

Herhangi bir inşa kitabesi veya vakfiyesi mevcut olmayan tuz hanın, ne zaman yapıldığı kesin olarak bilinmemektedir. Fakat eserin adı, hicri 11. Yüzyıla ait Antep şer'i mahkeme sicilleri'nde ve Antep'e ilk kez 1648 yılında gelen evliya çelebi seyahatnamesi'nde geçmektedir. Bu nedenle, tuz hanının 16.yüzyılın sonlarında inşa edildiği düşünülmektedir. Yapı, Osmanlı han mimarisi içinde tek avlulu, iki katlı hanlar grubuna girmektedir. Hanın işlevine uygun olarak, zemin kattaki mekanlar depo, ahır ve dükkan olarak, üst katta yer alan odalar ise yolcuların konaklaması amacıyla yapılmıştır. Hanın caddeye bakan cephesinde, doğrudan caddeye açılan dükkanlar bulunmaktadır. Hanın ikinci katı, avluyu dört taraftan kuşatan revaklardan ve bunların arkasına yerleştirilen odalardan meydana gelmektedir. Hanın kuzeybatı köşesinde geniş bir alanı kaplayan ve yüksek kahve adıyla meşhur kahvehane bulunmaktadır. Han oldukça sade olup yalnızca kuzey cümle kapısı siyah-beyaz taşlardan oluşturulmuştur. (20.05.2014, www.gaziantepturizm.gov.tr)

Hana eskiden Halep'ten develerle tuz getirilip satıldığı için Tuz Hanı denilmiştir. Han günümüzde halı ve kumaş satanlar tarafından kullanılmaktadır. Tuz Han'ında 60 dükkân olup bunların yarısı alt katta diğer yarısı ise üst kattadır. Şu anda handa manifatura esnafı bulunmaktadır.

7.2.2.4. İnceoğlu (Budeyri) Han

Yapım tarihi kesin olarak bilinmeyen hanın, 1900'lü yılların başlarında yapıldığı düşünölmektedir. Osmanlı han mimari tipolojisi içinde iki katlı, tek avlulu hanlar grubuna girmektedir. Klasik Osmanlı hanlarından ayrılan bazı yönleri vardır ki; mekânlar avluyu dört taraftan kuşatmayıp, sadece güney ve kuzeyden çevrelemektedir. Güney tarafta yer alan mekânlar tek katlı, kuzey taraftakiler ise iki katlı olarak inşa edilmiştir. Aynı şekilde plan tipi de diğer hanlarda görölmemektedir. Kuzey kanadının alt katındaki mekânlar avlu ile irtibatlı bulunmayan ve caddeye açılan dükkânlardan ibarettir. Üst kat ise bir revakın arkasına yerleştirilen yolcu odaları şeklinde tanzim edilmiştir. Güney kanatta avluya açılan 15 mekân yer almaktadır. Hanın ahır kısmı her biri üç sıra halinde doğu batı istikametinde yedişer ayak üzerine oturtulan çapraz tonozlu otuz iki hacimden meydana gelmektedir. Yemiş (maarif) hanı, belediye hanının restorasyon programı dahilinde ele alınarak 2004 yılında restore edilmiştir.

Günümüzde hanın içinde veteriner hekimlerin ofisleri ve arı yetiştiren dernek bulunmaktadır. Han, kaleye çok yakındır, turistlerin yol istikametleri üzerindedir. (20.05.2014, www.gaziantep turizm.gov.tr)

Foto 5.4. İnceoğlu Han, kale yakınında yer almaktadır.

7.2.2.5. Buğday Hanı

Gaziantep'in buğday arsası semtinde bulunan hanın kesin yapılış tarihi bilinmemektedir. İlk olarak Mustafa Ağa tarafından 1640 yılında tekkeye gelir temin etmek amacıyla yaptırılmıştır. Ancak bu yapı yangınlarla tamamen yok olmuştur. Bugünkü yapının mimari üslubuna bakarak 19.yüzyılda yapıldığı tahmin edilmektedir. İki avlulu, iki

katlı bir handır. Osmanlı mimarisinin tipik örneklerindedir. Bir rivayete göre ise 1892 yılında Muhsin zade Hacı Mehmet Bey tarafından yaptırılmıştır. İlk yapıldığında tek katlı yapıldığı ve daha sonraları 2. Katın ilave edildiği zannedilmektedir. 1985 yılında onarılmış ve üst katı kısmen yeniden yapılmıştır. Sade bir yapıdır. Beyaz kesme taştan inşa edilmiştir. İlk yapılışında önden ve arkadan açık, kapısız olarak inşa edilmiştir. Kuzey cephesinde, sokağa bakan dükkânlar bulunur. Eser bugün yöresel gıda ürünlerinin satıldığı han olarak kullanılmaktadır. 2007 yılı çerisinde Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından restorasyonu yapılmıştır. 20.05.2014, www.gaziantepturizm.gov.tr)

Eskiden olduğu gibi yine hububat satılmaktadır.

Foto 5.5. Buğday Hanı, Kozluca mahallesinde yer almaktadır.

7.2.2.6. Tütün Han

Herhangi bir inşa veya onarım kitabesi mevcut olmayan tütün han'ına ait en eski bilgi, şer'î mahkeme sicillerinde geçmektedir. 1754 tarihli vesikada taşradan Antep'e gelen ve mukataası (götürü ve iş verme yetkisi) Hacı Mehmet'in uhdesinde bulunan tütünler eskiden beri tütün han'ında satılır, gümrüğü de burada alınır denilmektedir. Eskiden beri tütünlerin burada alınıp satılması, eserin 1754 yılından daha önceki bir tarihte yapıldığını ortaya koymaktadır. Osmanlı topraklarında tütünün, 17. Yüzyılda yaygınlık kazanmaya başladığı bilinmektedir. Ayrıca 1735 yılında Antep'te tütüncü esnafının bulunduğu bilinmesi bu hanın tarihinin 1754 yılından daha öncesine gittiğini kesin olarak göstermektedir. 19. Yüzyılda hanın bilinen ilk sahibi Nur Ali Ağa oğlu Hüseyin Ağa'dır. 2007 yılında vakıflar bölge müdürlüğü tarafından restore edilmiştir. (20.05.2014, www.gaziantepturizm.gov.tr)

Tütün Hanı bakırcılar çarşısında bulunmaktadır. Hanın içinde on beş oda vardır ve bu odalarda şark odası ve yöre kültürünü tanıttacak el sanatlarından ürünler teşhir

edilmektedir. Bu ürünlerin satışına da yer verilmiştir. Bakırcılar çarşısı kentin en tanınmış yerlerindedir, çarşıyı ziyaret eden insanların Tütün Hanına uğraması kaçınılmazdır. Han yerli ve yabancı turistlere hem alışveriş imkânı sağlamakta hem de yöre kültürünü tanıtmaktadır.

Han günümüzde kafeterya olarak kullanılmaktadır. İçerideki avlunun büyük kısmı şark köşesi olarak düzenlenmiş olup, gelenlerin dinlenebilecekleri güzel, sakin bir mekân olarak dikkati çekmektedir.

Foto 5.6. Tütün Hanı, Bakırcılar Çarşısı içerisinde yer almaktadır.

7.2.2.8.Millet Hanı

1285-1286/1868-1869 yılları arasında inşa edilen eserin yaptıranı Aşçıoğlu Kesbar Kevork'tur ve sanatkârı bilinmemektedir. Kitabesi ve bir adet vakfiyesi mevcuttur. Bir avlulu ve iki katlı hanlar gurubunda “şehir içi hanları” tipindedir(Çam, 493-497).

Hanın zemin ve üst katı el sanatları atölyeleri ve satış yerleri olarak kullanılmaktadır. Hanın dışında on yedi dükkân vardır, bu dükkânlarda gıda ürünleri ağırlıklı olmak üzere alüminyum bakır kap-kacaklar ve yöresel ürünler satılmaktadır.

7.2.2.9.Yeni Han

964/1557 yılından önce yapıldığı tahmin edilmektedir. Kitabesi mevcut değildir ve vakfiyesi bilinmemektedir. Tek avlulu ve iki katlı hanlar gurubuna giren eser halen halı, kilim ticareti, sedefçilik ve nargile gibi el sanatları üretimi alanlarında kullanılmaktadır. Yapımında siyah beyaz (kalker) taşlar kullanılmıştır. Mağaranın içinde iki tane tünel vardır, tüneller kaleye çıkmaktadır.(Çam,519-521.) Han iki katlıdır. Alt katta 20 üst katta ise 18 dükkân vardır. Halı ve kilim olmak üzere yemeni satan dükkânlar vardır. Handa yöreyi tanıttıcı bilgiler de verilmektedir.

Han içerisinde mozaikçi, hat sanatçısı, ressam, halıcı ve kafe dükkânları vardır. Aktif olarak kullanılmaktadır. İçerisinde yer alan Kaleoğlu Mağarası kafe olarak kullanılmaktadır. Mağara yazın bile serindir.

Foto 5.7.Yeni Han,Şekeroğlu mahallesi Uzun Çarşıda yer almaktadır.

7.2.2.10.Şire Hanı

Han, 1885/1886 yıllarında Halep valisi Cemil Bey'in emriyle kaymakam Rüstem bey ve belediye reisi Mustafa ağa tarafından belediyenin imkânları ile yaptırılmıştır. Hanın mimarı kir kor, nakkaşı ise Ali efendinin oğlu Abbas'tır. Yapı tek avlulu, iki katlı Osmanlı hanları grubuna girmektedir. Klasik Osmanlı han mimarisinin birçok özelliklerini üzerinde taşıyan eser, dikdörtgen planlıdır. Yapı, 'yolcu ve iş hanı' olarak inşa edilmiştir. Zemin kattaki mekanlar dükkan, depo ve ahır olarak, üst katta bulunan odalar ise yolcuların ikamet etmesi için yapılmıştır. Avlu, dört taraftan mekânlarla çevrelenmiş olup, güney kısımdaki hacimlerin arkasında doğu-batı yönünde iki sahnin halinde uzanan ahır bölümü yer almaktadır. Avlunun ortasında ilk yapıldığı dönemlerde hanın su ihtiyacını karşılamak amacıyla bir kuyu bulunmaktayken, daha sonra bu kuyu kapatılarak avlu zemininden iki basamak aşağıya inilerek ulaşılan şadırvan yapılmıştır. Hanın üst katı doğu, batı ve kuzey taraftan kuşatan revaklarla çevrelenmiştir. (20.05.2014,www.gaziantepturizm.gov.tr)

Eskiden Gaziantep'te yetişen üzümleri değerlendirmek amacıyla bastık, sucuk yapılır ve kışın tüketilirmiş. Handa bu ürünler satıldığı için Şire Han denilmiştir. Han restore edilmiştir. Sahan Restoran'a ait butik otel olarak hizmet vermektedir.

7.2.3.Hamamlar

Arapça ısınmak, sıcak olmak anlamındaki hamam kökünden türeyen hamam (hammam) kelimesinin sözlük anlamı ısıtan yer demek olup, yıkanma yeri manasında kullanılmaktadır.(20.05.2013,tr.wikipedia.org/wiki/hamam.) Gaziantep hamamlarının çoğu toprağa gömülü olarak yapılmıştır.

Gaziantep'te hamama gitmek gelenek haline gelmiştir. Bunun en önemli nedeni eski Antep evlerinde hamamın olmamasıdır. Mahallede özel hamam günleri olur ve genellikle toplu olarak gidilmiştir. Yörenin hamamları o kadar ünlüdür ki türkülere bile konu olmuştur.Günümüzde Gaziantep'in yerlileri tarafından hala gelin hamamı, bebek tuzlama geleneği devam etmektedir. Gaziantep'teki başlıca hamamlar şunlardır:

7.2.3.2.Naip Hamamı

Tekke, Türbe ve Mescidiyle birlikte bir külliye halinde inşa edilen yapı Ayıntab Vakıf Defterindeki kayıtlardan yola çıkarak 16.yüzyılın ilk çeyreklerinde yapıldığı sanılmaktadır. Naip Hamamı Gaziantep'in en eski yerleşim yerlerinden biri olan Tabakhane semtinde inşa edilmiş olup bölgedeki hamamlar içerisinde en az değişikliğe uğramış hamamlardandır. Gaziantep'teki birçok hamam gibi sokak seviyesinden aşağıda yapılmış böylece hamamın daha fazla ısınmasına olanak sağlanmıştır. Hamamların sokak seviyesinden aşağıda yapılmasının bir diğer nedeni ise; kubbelerin beden duvarlarına yoğun baskı uygulamamasıdır. (20.05.2014,www.gaziantepturizm.gov.tr)

Osmanlı mimarisinin izlerini taşımaktadır. Tabakhane semtinde olan hamam hala işlevini sürdürmektedir. Hamam yapıldığı tarihten bu yana çok fazla değişikliğe uğramamıştır. Gaziantep büyükşehir belediyesi tarafında restore edilmiştir. Yerli halkın sık gittiği hamamlardan biridir. Kaleye yakın olduğu için restore edilen hamam yerli ve yabancı turistler tarafından ziyaret edilmektedir. Hamamın içi beyaz mermerlerle döşenmiş ve insanların dinlenmesi amacıyla özel şark odaları yapılmıştır. (20.05.2014,www.gaziantepturizm.gov.tr)

Foto 6.1.Naib Hamamı, Antep Kalesinin Kuzeyinde Yer Alan İlk Hamamlardandır.

7.2.3.3.Şehitler Hamamı

Hamamın yapım tarihi kesin olarak bilinmemekle beraber 19 yüzyılda yapıldığı düşünülmektedir. Sadece erkekler için çalışan bölümü bulunmaktadır. Ana mekana eklerle genişletilmiş ve onarım geçirmiştir. Kare planlı olan soğukluk odası nişlerle genişletilmiş olup, ortasında sekizgen bir havuz yer almaktadır. Bu mekan ortasında aydınlık feneri bulunan kubbe ile örtülüdür. Hela soğukluk ile ılıkılık arasındaki koridorun bir ucundadır.

Üç bölümden oluşan ılıkılık ortasında kubbeli merkezi bir mekanla iki tarafında simetrik. Sıcaklık dört eyvan ve dört halvet hücreli haçvari planlı olup, orta sofa kubbe ile örtülüdür. Bütün bölümleri günümüze ulaşan hamam çalışır durumdadır. (20.05.2014, www.gaziantepturizm.gov.tr)

Adını Gaziantep savunmasında canını veren şehitlerden almıştır. Hamama bu ismin verilmesinin nedeni hamamın olduğu mekânda binlerce şehidin yattığına inanılmasıdır. Hamam Şehre küstü mahallesinde şehitler anıtının hemen yanındadır ve yüzyılı aşkın süreden beri kullanılmaktadır. Hamam önce küçüktür, sonra genişletilmiştir.

Foto 6.2. Şehitler Hamamı,Şehreküstü mahallesi Savaş Müzesi yanında yer almaktadır.

7.2.4.Roma Mezar Anıtları

Mezar anıtları ölü gömme geleneklerindedir. Gaziantep sınırları Araban İlçesindeki Elif, Hisar ve Hasanoğlu köylerinde üç adet anıt mezar yer almaktadır. Bu üç anıt askeri ve ticari anlamda Fırat'a paralel olarak kuzey-güney yönünde ve batıdan doğuya doğru gelen çok önemli iki yolun kavşağında yer almaktadır. Roma döneminde bölgedeki zengin, asil, üst düzey yönetici veya yüksek rütbeli asker kişiler için yapılmış olduğu düşünülmektedir. Her üç mezar anıtının da, birbirlerine oldukça yakın yerlerde yapılmış olmaları bu yol kavşağı ile bağlantılıdır. (Başgelen,1999)

7.2.4.1.Hasanoğlu Anıt Mezarı

Hasan oğlu köyündeki anıt mezar, diğerlerine göre en çok tahrip görmüş olanıdır. Kesme kalker taştan dikdörtgen biçimindeki mezar odasının üzerinde, belirli bir seviyeden sonra derin yivleri olan köşe payelerinin taşıdığı bir üst bölüm yer almaktadır. Kemerlerin üzerinde yer yer görülen görülen süslü arşitrav ve saçaklık parçalarının mimari anlamda çatıya geçişi sağladığı anlaşılmaktadır. Anıtın iki yan kenarı çatı örtüsü tamamen yok üst düzey yöneticileri arasında girilen göç, gösteriş, ihtişam, zenginlik ve üstünlük yarışı ile zaman zaman moda olan ve yine gösterişe yönelik akımlarında bu mezar anıtı yaptırma isteğindeki etkisi oldukça fazladır. Üzerinde herhangi bir kitabe olmadığından bu anıtın kime ait olduğu bilinmemekle birlikte bu mezar sahipleri için zengin, asil, üst düzey yönetici veya yüksek rütbeli asker sıfatlarından birini kullanmış olması mümkündür.(Gaziantep İlçeleri Taşınmaz Kültür Envanteri,2007)

7.2.4.2.Elif Anıt Mezarı

Gaziantep'in Araban ilçesi Elif beldesinde yer alır. M.S.2.-3.yüzyıla tarihlenen mezar yazısı, kesme taştan inşa edilmiş olup, kare bir podyum üstünde yükselen gövde ve gövde üzerini çapraz tonozlu bir çatı örtmektedir. Gövdesinin iki tarafı kemerlidir. Podyumla gövde arasını, klasik dönem mezarlarında karşılaşılan, baktığını taşa çeviren mitolojik yaratık Medusa'nın başları çevrelemektedir. (Başgelen,1999).

7.2.4.3.Hisar Anıt Mezarı

Gaziantep'in Araban ilçesinin Hisar köyünde yer almaktadır.10-11 yüksekliğindeki anıt mezar, yapım tekniği ve biçim olarak M.S.2.3.yüzyılları işaret etmektedir. Düzgün kesilmiş taş bloklardan inşa edilmiş mezar, mezar odası, sütunlu podyum ve çatı olmak üzere üç bölümden oluşmaktadır. (Başgelen,1999). Gaziantep çevresinde en sağlam olan mezar anıtıdır.(Gaziantep İlçeleri Taşınmaz Kültür Envanteri,2007)

Foto 7.1. Elif Anıt Mezarı,Araban ilçesi Elif beldesinde yer alır.

Foto 7.2. Hisar Anıt Mezarı,Araban ilçesi Hisar köyünde yer alır.

7.2.5.Şehit Anıtları

7.2.5.1.Şahinbey Anıtı

Şahinbey Antep'in Fransızlar tarafından işgaline karşı kahramanca savaşmış ve vatani uğrunda şehit düşmüştür. Asıl adı Mehmet Said'dir. Savaşta mermisi bitince Elmalı köprüsünün üstüne çıktı ve Allah'ım Antep'i kurtar, alçak düşman gel süngüle diye bağırdı ve 28 Mart 1920 de Fransızlar tarafından şehit edildi. Anıt Gaziantep-Kilis yolu üzerindedir. Kendi ismi ile anılan merkez ilçe Şahinbey'e ismini vermiştir.

Foto 7.3. Şahinbey Anıtı; Antep-Kilis yolu üzerinde üzerine yer almaktadır.

7.2.5.2.Şehit Kâmil Anıtı

Gaziantep'in ilk şehididir. Fransız askerlerinin annesinin peçesini açmaya çalışması ile Kamil annesini müdafaa etmeye çalışmış ve Fransızlar tarafından şehit edilmiştir. Bu olay Antep savunmasının başlamasında önemli bir yere sahiptir. Şehit Kamil anıtı ismini verdiği merkez ilçe Şehitkâmil sınırları içinde yer almaktadır.

7.2.5.3.14 Şehit Anıtı

14 şehit anıtı Gaziantep kalesinin kuzeybatısında yer almaktadır. Antep savunması sırasında Dokurcum Değirmeni'nde Fransızlar tarafından şehit edilen 14 gencin anısına yaptırılan bir anıttır. Bu anıt Fransızların zulmünü açıkça gözler önüne sermektedir. Antep savunmasının yeniden canlandığı bir mekân olarak ziyaret edilmektedir.

Foto 7.4.Şehit Kamil Anıtı, Gar civarında yer almaktadır.

Foto 7.5. 14 Şehit Anıtı, Antep kalesinin güneydoğusunda yer almaktadır.

7.2.6.Gaziantep Dolmenleri

Arkeolojik bulgular ilk insandan bu yana ölü gömme, mezar hazırlama kültürünün oluştuğunu göstermektedir. Aynı kültüre ait toplulukların mezarları açıldığı zaman benzer gömme şekillerine rastlanmaktadır. Ölüye duyulan saygı, ölü gömme, mezar hazırlama gibi etkinliklerin önem kazanmasına zemin hazırlamıştır. Ölüler için yapılan odalar, yaşama mekânlar, araç-gereçler hep ölüye verilen değere göre şekillenmiştir. Ölüye, tahrip edilmesi zor mezarlar yapılması düşüncesi, mimariye anıtsal bir yönde gitmeye zorlamıştır. Buna bağlı olarak; ilk insanlardan bu yana çeşitli yaşama mekanlarının hazırlanması değişik şekillerde de olsa öldükten sonra yaşayacağına dair inançlarının bulunduğu gösterir.(Gaziantep İlçeleri Kültür ve Tabiat Varlıkları Envanteri,2007:10)

Dolmenler, toprakta yan yana aralıklı olarak dizilmiş birkaç büyük yassı taşla bunların üstüne yatay olarak yerleştirilmiş büyük yassı taşlardan oluşan ve mezar olarak kullanılan yapılardır. (Gaziantep İlçeleri Kültür ve Tabiat Varlıkları Envanteri,2007:528)

Gaziantep'in Yavuzeli İlçesinde, Yavuzeli-Araban yolunun batısında, biri Ballık Köyde diğerleri ise Küçük Karakuyu Köyü sınırları içinde bulunmaktadır. Küçük Karakuyu halkı tarafından bu dolmenler gavrikul (delikli taş) olarak isimlendirilmektedir. (Gaziantep İlçeleri Kültür ve Tabiat Varlıkları Envanteri,2007:528)

Dolmenlerin yapıldığı bu coğrafik alan Karadağ'ın eteklerindeki kireçtaşı tepelikleridir. Yapılan çalışmalar sırasında toplam 26 adet dolmen tesbit edilmiştir. Gaziantep dolmenlerinde ayakta kalan parçalar daha çok yan yana konulan iki blok taş ve bunların üstündeki bir blok taş olmak üzere üç adet yassı bloktan ibarettir. Dolmenlerin içi taşlarla doludur. (Gaziantep İlçeleri Kültür ve Tabiat Varlıkları Envanteri,2007:528)

Gaziantep dolmen mezarlarının mimarisi, Adıyaman Kargalı dolmenleri gibi dörtgen podyum üzerinde, dolmen örtüsünün biçimi ve oda biçimi ile taşların kabalığı, boyutları açısından Levant bölgesinin Akdeniz özelliğini taşımakta, İsrail dolmenleri ile de benzerlikler göstermektedir. Bu eserlerin Levant dolmenleri gibi, Bronz Çağı toplumlarınca yapıldığı sanılmaktadır.(Gaziantep İlçeleri Kültür ve Tabiat Varlıkları Envanteri,2007:528)

Foto 8.1. Gaziantep dolmenleri,Adıyaman yolu üzeri,Yavuzeli-Araban arasındadır.

7.2.7.Kaleler

7.2.7.1.Gaziantep Kalesi

Gaziantep Kalesi, Türkiye’de ayakta kalabilen kalelerin en güzel örneklerinden birisi olup, gerek ihtişamı ve heybetiyle, gerekse bir sır gibi gizlediği tarihiyle şehir merkezinde hemen herkesin dikkatini çekmektedir.

Gaziantep kent merkezinde, etrafında eski kent dokusunun yoğunlaştığı bir alanda ve Alleben Deresi’nin güney kenarında yer alan Antep Kalesi, aslında höyük olan küçük bir tepeliğin üzerinde yer almaktadır. Eğimli bir taban üzerinde yükselen tepenin ortalama yüksekliği 25 m civarında olup, kuzey ve kısmen kuzeydoğusu doğal kayalıktır. Diğer bölümleri ise sıkıştırılmış toprak ve toprak üzerine taş kaplama özelliği göstermektedir. (Özpalabıyıklar,2007-41)

Gaziantep Kalesi’nin ne zaman ve kimler tarafından yapıldığı hususunda kesin bir bilgi bulunmamakla birlikte Kalenin, ilk olarak Roma döneminde bir gözetleme kulesi olarak yapıldığı ve zaman içerisinde genişletildiği anlaşılmıştır. Bugünkü biçimini ise Bizans İmparatoru Justinyanus döneminde M.S. VI. Yüzyılda almıştır. (Özpalabıyıklar,2007-41)

Kale daire planlı olup, çevre uzunluğu 1200 m dir. Büyük taşlardan örülmüş duvarlar 12 kule ve burçla desteklenmiştir. Kale çevresinde eni 30 m. derinliği 10 m. olan bir hendek bulunmaktaydı ve kaleye geçiş içe doğru açılan bir köprü ile sağlanmaktaydı. Kalenin kuzey burçlarından bir tanesinin Roma eseri olduğu söylenmektedir. Batıdaki burçların ise Memlûklü döneminde yapıldıkları kitabeden anlaşılmaktadır. Yine kitabelerden anlaşıldığına göre kale köprüsünün iki yanındaki iki kulede Kanuni Sultan Süleyman döneminde yaptırılmıştır.(Özpalabıyıklar,2007-42).

Kalenin üzerinde hamam kalıntıları, sarnıçlar, mescit ve çeşitli yapı kalıntıları bulunmaktadır. Kalenin alt bölümlerinde ise üst yapıya destek sağlamak üzere yapılmış büyük odalar, galeriler ve dehlizler, ana kütle altında ise bir su kaynağı bulunmaktadır. (Özpalabıyıklar,2007-42)

Gaziantep Kalesi içerisinde yer alan zindanların bulunduğu galeri Gaziantep Büyükşehir Belediyesi'nce restore edilerek Gaziantep Savunması ve Kahramanlık Panoraması Müzesine dönüştürülmüştür. Gaziantep turizmine kazandırılan kale çok ziyaret edilen yerlerdendir.

Foto 9.1. Gaziantep Kalesi; Kültür Yolu Üzerindeki Yaşayan Tarih.

7.2.7.2.Rumkale

Gaziantep'in kuzeydoğusunda yer alan Adıyaman yolu üzerinde bulunan ve Gaziantep'e yaklaşık 25 km ve yarım saat mesafede bulunan Yavuzeli ilçesi sınırları içerisinde, Yavuzeli ilçesine bağlı kasaba köyünde, Fırat Nehri ile Merziman Çayı'nın birleştiği, Fırat'ın batı sahilinde yüksek ve sarp kayalarla örtülü müstahkem bir tepe üzerindedir. Gaziantep ten yaklaşık bir saatlik bir mesafededir. Turlarla yada özel araçlarla ulaşım sağlanmaktadır. Yavuzeli'nden doğuya doğru yaklaşık yarım saat mesafededir. (Başgelen,1999-106)

Rumkale'nin tarihi hakkında kesin bilgiler bulunmamakla birlikte çok eski tarihlerden beri Fırat boyuna hâkim olmasıyla stratejik bir kale özelliğine sahiptir. İlk kez M.Ö. IX. yüzyılın ortalarında Asur, Med, Pers, Roma ve Arapların hâkimiyetinde kalmıştır. Antik dönemdeki adı Hromgla olan manastır görünümündeki bu yerde Hz. İsa'nın havarilerinden biri olan Johannes (Yohenna)'in Roma döneminde Rumkale'yi

merkez yaparak Hristiyanlığı Rumkale ve civarında yaymaya çalıştığı ve ayrıca Johannes İncili'nin Beyrut'a kaçırıldığı rivayet edilmektedir. Yohenna'nın mezarının da kalede olduğu ve bu nedenle de Hristiyanlarca kutsal sayıldığı bilinmektedir.20.05.2013,www.gaziantepkulturturizm.gov.tr)

Rumkale, Haçlı seferleri sırasında, Haçlılar'ın 1098 yılında kurmuş oldukları merkezi Şanlıurfa'da bulunan Urfa Haçlı Kontluğu'nun başlıca kalelerinden birisi olmuştur. Daha sonra Haçlılar'ın mağlup edilip bölgeden çıkarılmasıyla 1292 yılında kale ve çevresi Müslümanlar tarafından ele geçirilmiştir. Müslümanların eline geçen Rumkale'de ve bölgede Türk-İslam döneminde yapılan birçok eser bulunmaktadır. (Başgelen,1999:106)

Rumkale'nin toplam sekiz burcu mevcut olup, güneydeki kayalık uzantısı yarık şeklinde kesilmiş böylece kale girişi tek yöne aktarılmıştır. Giriş yolu üzerinde 30–50 m. aralıklarla kulelerle korunan bir geçit inşa edilmiştir. Kale iki sıra halinde olup, yarıya kadar toprağa gömülüdür.(Başgelen,1999:106)

Rumkale bölgedeki kalelerin en büyüklerinden birisi olup, görkemli yapısı, tabiat güzellikleri ve İnanç Turizmi kapsamındaki konumu ile görülmeye değer tarihi yerlerden birisidir.(Başgelen,1999:106)

Foto 9.2. Rumkale, Fırat Nehri ile Merziman Çayı'nın birleştiği yerde bulunmaktadır.

7.2.7.3.Araban Kalesi

İl merkezinin kuzeydoğusunda ve Adıyaman yolu üzerinde bulunan Araban ilçe merkezinde yer alan yüksekçe ve üzeri oldukça düz olan Prehistorik bir höyük üzerinde yer almaktadır. Bugün gözle görülebilen kalıntıların hemen hepside Ortaçağda yapılmış kale-şehirden kalanlardır.(www.gaziantepkulturturizm.gov.tr)

Araban, 11.-12.yüzyıllarda Urfa Haçlı Kontluğuna bağlı o dönemde önemli bir merkez konumundaydı. Günümüz Araban'ı ise eski önemini yitirmiş küçük bir kaza merkezi halindedir. (www.gaziantepkulturturizm.gov.tr)

Tepe üzerinde blok taşlarla inşa edilmiş cami olarak kullanılmış büyük bir yapı dikkati çekmektedir. Kale camii İslami Dönemlerde kullanılmıştır. Kale içindeki camii 17x12 m i ebadında 110x60x40 m ebadında düzgün kesilmiş kalker blok taşlardan yapılmıştır.(Gaziantep İlçeleri Kültür ve Tabiat Varlıkları Envanteri,2007:21)

Camiinin zemini toprak ve taş dolu olup, bakımsız haldedir. Duvarlarında çeşitli günümüz yazıları bulunmakla birlikte, kuzeybatı köşesinin tonozu ve duvarı kısmen camii içine düşerek yıkıntı halde durmaktadır. Bu yıkıntının onarıma dönüştürülmesi ve tarihi değerlerimizi gün yüzüne çıkarıp, günümüze ışık tutması için camiinin acilen restorasyonu gerekmektedir. (Gaziantep İlçeleri Kültür ve Tabiat Varlıkları Envanteri,2007:21)

İlçeye gidişler Çıksorut mahallesinde yer alan kırsal terminalden kalkan Araban ve Adıyaman'a giden dolmuşlar ile sağlanmaktadır. Yaklaşık olarak 70 km lik mesafe bir saat sürmektedir.

Foto 9.3. Araban Kalesi,Araban İlçesi Araban-Adıyaman çevre yolu üzerindedir.

7.2.8.Kiliseler

7.2.8.1.Kendirli Kilisesi

Kent merkezinde Atatürk Bulvarı üzerinde, Öğretmenevi bitişiğinde bulunmaktadır. Günümüzde Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi toplantı salonu ve Öğretmenevinin lokali olarak kullanılmaktadır. Kilisenin ilk yapımı 1860 yılıdır. Gaziantepli Katolik Ermenilerin kilisenin inşasında maddi yönden zorlandıklarından Fransa Kralı III. Napolyon'dan, Fransız misyonerlerinden ve Katolik camiasından maddi destek alınarak yapılmıştır. Daha sonra kullanılmaz hale gelen kilisenin yeniden yapılması için geniş kapsamlı yardım kampanyası düzenlenmiştir. Eski kilise yıkılarak yerine 1898 yılında şimdiki kilisenin inşasına başlanmış, yapımı iki yıl sürmüş ve 1900 yılında büyük bir törenle açılışı yapılmıştır. Kilisenin planı Roma'daki Saint Fransua Kilisesi'nden örnek alınmıştır.

Kilise geniş bir bahçe içerisinde siyah kesme taştan temel üzerine, beyaz kesme taştan yapılmıştır. Dikdörtgen planlı ve kırma çatılıdır. Üç basamakla giriş kapısına ulaşılmaktadır. Kilisenin tabanı kırmızı ve beyaz taşlarla satranç tahtası şeklinde döşenmiştir. İç kısmı dört ayak üzerine çapraz tonozludur. Günümüzde kilisenin ana mekanı betonarme duvarla ikiye bölünmüştür. Apsis kısmı tamirat görerek sahne şekline dönüştürülmüştür. Apsisin karşısındaki kapatılan ana giriş kapısının bulunduğu cepheye balkon eklenmiştir.(20.05.2014,www.gaziantepturizm.gov.tr)

Günümüzde kendirli kilisesinin bir bölümü rehberlik araştırma, diğer bölümü ise kültür merkezi olarak kullanılmaktadır.

Bu kilise inanç turizmi açısından ziyaret edilen yerler arasında değildir, çünkü günümüzde farklı işlevler amacı ile kullanılmaktadır. Ancak burasının ziyarete açılıp gelen turistlerin gezebileceği bir konuma getirilmesi durumunda turizm sektörü bundan olumlu etkilenecektir.

Foto 10.1. Kendirli Kilisesi,Atatürk caddesi Yeşilsu parkı yanında yer alır.

7.2.8.2. Aziz Bedros Kilisesi (Ömer Ersoy Kültür Merkezi)

Aziz Bedros Kilisesi, şehrin ortasında yer alan bir iplik fabrikası içerisinde uzun yıllar gizli kalmış ve bir depo olarak kullanılmıştır. Kilise, ortaya çıkarılmasının ardından hemen tescillenmiş ve kültürel amaçlı olarak restore edilmiştir. Ömer Ersoy Kültür Merkezi sanat ve kültür alanında sadece bölgenin değil, Türkiye ve dünyada ses getirecek güzellikte bir buluşma noktası olmaktadır. Burası kültür merkezi olarak hizmet vermekte olup ayin yapılmamaktadır. (20.05.2014, www.gaziantepturizm.gov.tr)

Foto 10.2. Ömer Ersoy Kültür Merkezi

7.2.9. Camiler

7.2.9.1. Şeyh Fethullah Camii Ve Külliyesi

Kepek mahallesinde bulunmaktadır 16. yüzyılın ortalarında yapılmıştır. Yaptıran Abdülatif oğlu Şeyh Fethullah'tır ve yapan ustası bilinmemektedir. 970/1563 tarihli bir vakfiyesi bulunmaktadır. Eserin tamir görüp görmediğine dair herhangi bir belge mevcut değildir. (Çam,122) 2008 yılında Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından restore edilmiştir.

Halk arasında bu camiye “Aşağı Şeyh Camii” de denilmektedir. Caminin banisi, keramet sahibi ve ermiş bir kişi olan Şeyh Fethullah; ilk Halife Hz. Ebubekir soyundan geldiği söylenmektedir. (Güzelbey, Gaziantep Camileri Tarihi:153).

Şeyh Fethullah Camii tonozla örtülü olmasına ve ortada ayağı ihtiva etmesine rağmen merkezi mekan bütünlüğünü muhafaza etmiştir. Caminin portal, mihrap, minber ve pencere sövelerinde renkli taş işçiliği bakımından Memlûklü sanatının etkileri görülmektedir. Tek şerefeli bodur minaresi vardır. Şeyh Fethullah camii; zaviyesi, kasteli, medresesi ve hamamıyla bir külliye olarak inşa edilmiştir. Antep Savunmasında şehit düşen Karayılan (Molla Mehmet)'ın mezarı cami bahçesindedir.

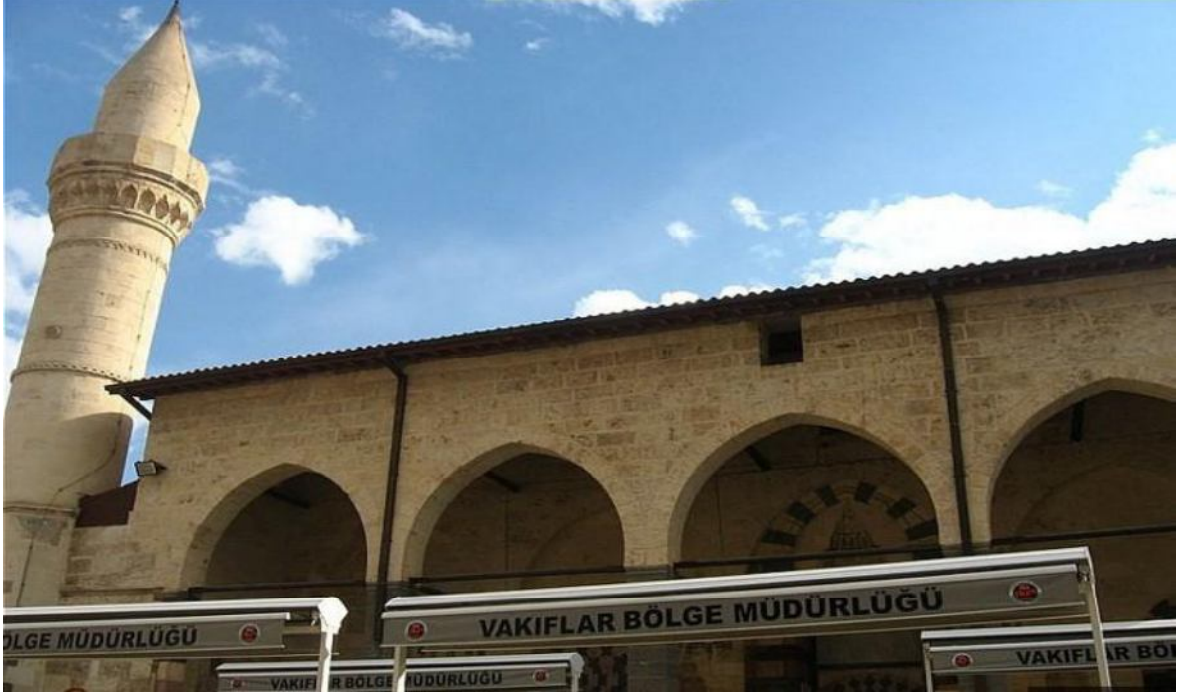

Foto 11.1. Şeyh Fethullah Camii,Kepek mahallesinde bulunmaktadır.

7.2.9.2.Ömeriye Camii

Gaziantep'in Düğmeci Mahallesi'nde bulunan bulunmaktadır. Yapılış tarihi 13. yüzyıl öncesine kadar gidiyorsa da bugünkü şeklini 1200-1267/1786 ve 1851 yıllarında almıştır.(Çam,341-348) Camide üç tane kitabe bulunmaktadır.(Güzelbey, 140-1411) Camiyi, 606/1210 yılında yenileyen kişi muhtemelen Selçuklu sultanı İzzeddin Mesud'dur. (Çam, 341-348.). Eserin orijinal vakfıyesi mevcut değildir (Çam,346.)

7.2.9.3.Boyacı Camii

Bu cami Hamdi Kutlar Caddesi üzerinde bulunmaktadır. Cami muhtemelen 13. yüzyıl başlarında yapılmış olup, son şeklini 980/1575 tarihinde almıştır. Önceki minberi 787/1358 tarihli dir. Mevcut minaresi 20. Yüzyıl başlarında yenilenmiştir. (Çam, Türk Kültür.229)

Eserin tarihi büyük ölçüde rivayetlere dayanmaktadır. Çam'a göre eserin, 13.yy.'ın başlarında Eyyubiler zamanında yapılmış olma ihtimali vardır. Avlunun batı kapısının yapım tarihi 1575'tir. Caminin minberi 1358 tarihinde yapılmıştır.(Çam, Türk Kültür.232)

7.2.9.4.Ahmet Çelebi Camii

Gaziantep'in Ulucanlar Mahallesinde bulunmaktadır.1083-1084/1672-1673 yılları arasında yapılmıştır. Ahmet Çelebi Camii'nin yapılış tarihine işaret eden iki kitabe bulunmaktadır. İnşaata yapan mimarı bilinmemektedir. Bânîsi, Şeyh Ramazan adlı bir

şahıdır. Vakfiyesi mevcut değildir, ancak sonraki devirlere ait birtakım vakıf kayıtları mevcuttur. (Çam,6-11)

7.2.9.5.Ali Nacar Camii

Tabakhane bölgesi Yaprak mahallesinde Alleben Deresi'nin akışına göre sol tarafında bulunmaktadır. Bazı kaynaklarda Ali Nacar külliyesine dâhil olan yapının tahminen, 751-802/1350-1400 yılları arasındaki bir tarihte yapıldığı görüşü yaygındır. Camiinin üzerinde bulunan kitabelerde, ilk defa ne zaman yapıldığıyla ilgili bilgi bulunmamaktadır. Camide ilk yapılış tarihini vermeyen yedi adet kitabe bulunmaktadır ve en eski olanı 1816 tarihini gösteren bir onarım kitabesidir. Camiyi yaptıran hakkında Ali yaptırdığı söylencesinden başka bilgi bulunmamaktadır. Esas vakfiyesi bilinmemektedir. Cami günümüze, 14.yüzyılda yapıldığı anlaşılan caminin mihrabı 1213/1798'de ve 1231-1235/1816-1820 yılları arasında iki kere tamir edilmiştir. Cami son olarak 1952 ve 1970 yıllarında tamir edilmiştir. Son tamirde caminin ve minaresinin çürüyen taşları değiştirilmiştir.(Çam,25-34)

Foto 11.2. Ali Nacar Camii, Tabakhane bölgesi Yaprak mahallesinde yer almaktadır.

7.2.9.6.İhsanbey (Esenbek) Camii

Şehitler caddesi üzerinde bulunmaktadır. Eserin yapılış tarihiyle ilgili kesin bir bilgi mevcut değildir, ancak 14.yüzyıllarda mescit olarak yapıldığı sanılmaktadır. 1099,1109 ve 1121/1688, 1698 ve 1709 tarihli Şer'i Mahkeme Sicillerine göre 17. Yüzyılın sonlarında camiye çevrildiği bildirilmektedir. Cami mevcut şeklini 1297/1880 yılına yakın bir zamanda almıştır. Kitabesi bulunmayan caminin asıl vakfiyesi de bilinmemektedir (Çam, 68-71).

7.2.9.7.Hacı Nasır Camii

İlk defa 977/1570'lerde mescit olarak yapıldığı, 1110/1689'da minber konularak camiye çevrildiği ve bugünkü şeklini 1227/1812 yılında aldığı bildirilmektedir. Eseri yapan usta bilinmemektedir. Yaptıran kişi, Hacı Nasır adında varlıklı bir şahıstır. Kapıları üzerindeki iki kitabeye göre caminin bugünkü şeklini almasında etkili olan şahıs Hacı Osman Ağa'dır. Sonraki yıllarda yapılan birçok vakıf kayıtları olmasına rağmen ilk vakfiyesi bilinmemektedir.(Çam,254-259)

7.2.9.8.Handaniye (Handan Bey) Camii

Karagöz mahallesindedir. Bu camiye Handan Bey Camii de denilmektedir.Kesin tarihi bilinmemekle beraber, Caminin 983-1004/1575-1596 tarihleri arasında inşa edildiği tahmin edilmektedir. Ancak yapı 1212/1797 yılında büyük çaplı bir onarım görmüştür. Giriş kapısı ve mihrabının yukarısında kitabeleri bulunmaktadır. Handan Ağa adlı bir şahıs tarafından yaptırılmıştır. Ustası bilinmemektedir. Esas vakfiyesi mevcut değildir. Birkaç kez onarım görmüştür.1920-21 yılları arasındaki Fransız işgalinde kible duvarını delerek içeride patlayan bir gülle ile cami bölümü harap olmuştur. Bu tahribattan sonraki onarımda planın aynen korunduğu idaresini üstlenmiş olan Vakıflar idaresince bildirilmektedir.(Çam,271-276)

Foto 11.3. Handan Bey Camii;Karagöz mahallesinde yer almaktadır.

7.2.9.9.Eyüpoğlu Camii

Kendi adıyla anılan Eyüpoğlu mahallesindedir. Kuruluş vakfiyesi mevcut olmayan eserin ilk yaptırıanlarının muhtemelen Eyyubiler olduğu bildirilmektedir. İlk olarak 14.yüzyılda yapılmasına rağmen bugünkü şeklini Osmanlılar döneminde almıştır. 1557 tarihli Ayıntap Vakıf Defteri'nde kaydı mevcuttur.(Çam,242-247)

7.2.9.10.Kılınçoğlu Camii

Kılınçoğlu mahallesinde bulunmaktadır. Eser önce mescit olarak 1147/1735 yılında Kılınçoğlu Hamza tarafından inşa ettirilmiş ve Osman Efendi tarafından 1152/1739 yılında minber konularak camiye çevrilmiştir. Caminin minaresi 18. Yüzyılın ortalarını işaret etmektedir. (Çam,306-309)

7.2.9.11.Alaybey (Gami Bey) Cami

Alaybey mahallesi Gaziler Caddesi üzerinde bulunmaktadır. 967-988/1560-1580 arasında ilk olarak yapılmış olduğu sanılan cami, bugünkü şeklini 1225/1810 yılında almıştır. Kapısının üzerinde bir yazıt bulunmaktadır. (Çam,197-198) Mimarı bilinmeyen eseri yaptırının “Gami” adında bir şahıs olduğu bilinmemektedir. Vakfiyesi bilinmemektedir. Kible yönüne paralel dikdörtgen plana sahip olan cami çapraz tonozlarla örtülüdür.(Gaziantep Türk İslam Dönemi Mimari Süslemeleri, Tuncer Doğan, Doktora Tezi VAN-2013)

7.2.9.12.Şirvani (Şirvani Mehmet Efendi) Camii

Gaziantep Kalesi'nin batısında Sefer paşa Mahallesinde bulunmaktadır.Yapım tarihi hakkında tam bir bilgi mevcut değildir. Kapı üstünde bulunan kitabe 1092/1681 yılında Seyyid Mehmet Şirvani tarafından onarıldığını göstermektedir.(Gaziantep Tarih'in Gölgesinde 41 Eser, Gaziantep, 2008, 27) İnşa kitabesi mevcut değildir. Eserin ilk bânisi bilinmemektedir.1092/1681 yılındaki tamir ve tadilatı yaptıran kişi ise Şirvani Mehmed Efendi ismindeki tasavvuf ehli bir şahıstır. Ustası ve esas vakfiyesi bilinmemektedir.Mevcut cami 1092/1681 tarihlidir. Caminin ve eski minarenin ilk yapılışı 14-15.yüzyıl olup Dulkadirli veya Memlûklü dönemine denk gelmektedir.(Çam,349-350.)

7.2.9.13.Tahtani (Tahtalı) Camii

Gaziantep Kalesi'nin yanında Şekeroğlu Mahallesi Uzun Çarşı caddesi üzerindedir. İlk olarak Evkaf Kayıtları ve Tahrir Defterlerine göre 964/1557'den önce yapılmıştır. Evliya Çelebi ise inşa tarihi olarak 986/1578'yi vermektedir. Eser1203/1789'de ve 1218/1804'de tamir edilmiştir. Mevcut minare 1218/1804 tarihlidir.Tahtani Camii'nde bir tanesi günümüze ulaşamayan altı kitabenin bulunduğu bilinmektedir. 964/1557'den önceki ilk inşaatı yaptıran kişi bilinmemektedir. Mevcut eserin bânisi ise Maraş Beylerbeyi Osman Paşa'dır. Eserin mimarı hakkında bilgi mevcut değildir. Eserin orijinal vakfiyesi bilinmemektedir. (Çam,358-362)

Foto 11.4. Şirvani Camii, Gaziantep Kalesinin batısında yer almaktadır.

Foto 11.5. Tahtani Camii, Gaziantep kalesinin güneydoğusunda yer alır.

7.2.9.14. Alaüddevle (Ali Dola) Camii

Uzun Çarısı'nın batısında Eski Saray Caddesi'ndedir. Halk arasında Ali Dola Camii de denilmektedir. Alaüddevle Maraş'ta hakimiyet sürdüren Dulkadiroğlu Beyliğinin son beyidir. Bugün yalnızca minaresi kalan eski cami, 885-921/1480-1515 yılları arasında hüküm süren Dulkadirli beyi Alaüddevle Bozkurt Bey tarafından muhtemelen 16.yüzyılın tam başlarında yapılmış, mevcut yeni cami ise 1321/1903 ile 1327/1909yılları arasında bitirilmiştir. Bugün bu camiden yalnızca doğudaki minare ayakta. Şerefenin üstünü örten madeni şemsiye 1990 yılındaki tamir sırasında kaldırılmıştır. Böylece minare en önemli özelliğini kaybetmiştir. (Çam,181)

Eski Alaüddevle Camii'ni Dulkadirli beyi Alaüddevle Bozkurt, mevcutyeniAlaüddevle Camii'ni ise halk yaptırmıştır. Eski Alaüddevle Camii'nin mimarbellideğildir. Yeni Alaüddevle Camii'nin mimarı Armenak, ustabaşısı ise Kırkor'dur. Caminin banisi tarafından düzenlenmiş bir vakfiyesi bilinmemekte ise de daha sonra yapılan vakıflarla ilgili birçok vakıf kaydı mevcuttur. Bunların en eskisi 18. Yüzyılın başlarına aittir. (Çam,181.)

7.2.9.15. Tekke (Mevlevihane) Camii

Kozluca Mahallesi Küçük Pazar sokağının güneyindedir. Resmi kayıtlarda adı Mevlevihane Camisi olarak geçer. Ancak halk tarafından Tekke Camii olarak bilinir. İlk yapılışı 1048/1638'dir. İki adet kitabesi bulunmaktadır. Eseri yapan mimar bilinmemektedir,yaptıran ise Antep sancak beyi Mustafa Ağa'dır. 1901, 1903, 1976ve 1993 yıllarında tamirler görmüştür. Antep Şer'i Mahkeme Sicili'nde vakfiyesinin kaydı mevcuttur.(Çam,153-158).

Foto 11.6 Tekke Camii;Boyacı mahallesi eski buğday arasası yakınında yer alır.

7.2.9.16. Nuri Mehmet Paşa Camii

Çukur Mahallesi Suburcu Caddesi üzerindedir. 1199/1786 yılından önceki bir tarihte Nuri Mehmet Paşa tarafından yaptırılmış olması gerektiği tahmin edilen caminin ustası bilinmemektedir. Camide beş adet kitabe bulunmaktadır. Orijinal vakfiyesi mevcuttur. Fransızlarla 1920 yılında yapılan savaştan sonra yenilenen minare ve avludaki eskisine benzer olarak yapılan şadırvan hariç, önemli derecede bir değişikliğe uğramadan günümüze ulaşmıştır.(Çam,324-331).

Gaziantep'in Diğer Camileri: Kozluca Camii, Hacı Veli Camii, Karagöz Camii, Kanalıcı Camii, Bekirbey Camii, Çınarlı Camii, Şahveli Camii, Ayşebacı Camii vb.

7.2.10.Türbeler

7.2.10.1.Ökkeşiye Hazretleri Türbesi

Gaziantep'in Sakçagözü beldesi yakınlarında bir tepe üzerinde yer almaktadır. Ökkeşiye Hazretleri sahabeden bir zat olup Gaziantep'in Müslümanlar tarafından fethinde şehit düşen beş kişiden birisidir. Türbenin bulunduğu yere Ökkeşiye denmektedir. Türbe tam dağın tepesinde bulunmakta ve türbenin alt tarafındaki kuyularda ise birkaç metre derinlikte bol su bulunmaktadır.

Rivayetlerde anlatılanlardan, İslam inancına göre Peygamber Efendimizin Peygamberlik mührünü gören cennetliktir. Peygamberimiz veda hutbesinden sonra herkesle helalleşirken Ökkeşiye Hazretleri “ Ya Resulullah Uhud Savaşı'nda bana kırbaçla vurmuştunuz. Hakkımı ancak kısasla ödeşirim”der. Peygamberimiz (S.A.V),elindeki kırbaç Ökkeşiye Hazretlerine'ne verir ve vurmasını söyler. Ökkeşiye Hz. ”Siz bana sırtım çıplak iken vurmuştunuz Ya Resulullah”der. Peygamber Efendimiz sırtını açar ve tam bu sırada Ökkeşiye Hz. Peygamber Efendimizin Peygamberlik mührünü görür ve öper. Daha sonra ise “Kısastaki gayem bu idi Ya Resulullah. Yoksa sizde bir hakkım varsa anam sütü gibi helal olsun”der.10.02.2014,www.gaziantepkulturturizm.gov.tr.)

Erkek çocuğu olmayanlar ve daha değişik maksatları olanlar Ökkeşiye Hazretlerinin türbesini ziyaret ederler ve isteklerinin kabul edilmesi ve arzularına kavuşmak ümidiyle burada Allah'a niyazda bulunurlar. Ayrıca Allah rızası için kurban keserler. Böylece ziyaretten sonra doğan erkek çocuğa genel olarak Ökkeş adını verirler.

Özellikle Nisan-Ekim ayları arasında hafta sonları yoğun bir ziyaret yapılmaktadır. Yolları asfalttır.Yerel kaynakların verdiği bilgilere göre yıllık 50.000 kişi ziyaret etmektedir. Türbeye gelenler genel olarak özel araçları ile gelmektedirler.

Foto 12.1. Ökkeşiye Hazretleri Türbesi; Sakçagözü beldesi yakınlarında yer alır.

7.2.10.2.Yuşa Peygamber Türbesi

Yuşa Peygamber (A.S.) İsrailoğullarından olup, Hz. Musa'nın yeğenidir. İsrailoğulları'nı göçebelikten kurtarır ve Arz-ı Kenan'a yerleştirir.Hz.Yuşa Peygamber türbesi iki ilde bulunmaktadır. Bunlardan biri İstanbulda Yuşa tepesinde (İstanbul Anadolu yakası Beykoz ilçesi),diğeri ise Gaziantep'te Boyacı Mahallesinde Boyacı Camiinden Kavaflar Çarşısı'na doğru uzanan sokakta yer alır.Bu binada iki oda içinde iki türbe bulunmaktadır. Bunlardan birisi rivayete göre Yuşa Peygamber'e ait olup, diğeri ise Pür Sefa Hazretlerine aittir. Yerel bilgilere göre yılda ortalama olarak bin kişi ziyaret etmektedir.(20.05.2013,www.gaziantepkulturturizm.gov.tr)

7.2.10.3.Pür Sefa Hazretleri Türbesi

Pür Sefa Hazretleri ile Yuşa Peygamber aynı yerde yatmaktadırlar. Pür Sefa hakkındaki rivayetlere göre Pür Sefa'nın Hz. Yuşa'nın türbedarı olduğu ve ölünce buraya gömüldüğü söylenmektedir. Bir başka rivayete göre ise Pür Sefa Medinelidir ve Ensar'dandır. Gaziantep'in Müslümanlar tarafından fethinde Hz. Ali kumandasında buraya gelmiş, Karaçomak'la yan yana savaşırken uğradığı zorlu bir kılıç darbesi ile gövdesi ikiye bölünmek suretiyle şehit olmuştur. Bunun üzerine Hz. Ömer, Yuşa'nın yanına defnederek "Kendini Peygamber-i Zısan'la Komşu ettim" demiştir. Yerel bilgilere göre yılda ortalama olarak bin kişi ziyaret etmektedir.(20.05.2013,www.gaziantepkulturturizm.gov.tr)

Foto 12.2. Hz. Yuşa ve Pür Sefa Hz. Türbesi;Bakırcılar çarşısı içerisinde yer almaktadır.

7.2.11.Höyükler

Arapların ‘tell’ ya da ‘tal’,Perslerin‘tepe’ diye adlandırdığı höyükler,eski yerleşmelerin yıkılması veya doğal tahribi sonrasında onların kalıntılarıyla oluşmuş doğal olmayan tepeciklerdir.(Gaziantep İlçeleri Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıkları Envanteri,2007:9)

İlkçağlarda insanlar, henüz yerleşik düzende yaşamadıklarından, çoğunlukla ağaç kovuklarında ve mağaralarda barındıklarından höyüklere rastlanmaz.Ancak neolitik çağdan itibaren kurulan toprağa bağımlı yerleşmeler sonucu oluşan tarım toplumları sosyal örüntülerini oluştururlarken yerleşik düzenin gereği barınaklar yapma ihtiyacı oluşmuş, buna paralel olarak da yörenin taşlarından yararlanarak evler inşa edilmişlerdir. Höyükler sürekli ama farklı dönemlerde iskan görmüş aynı alanda oluşan yapısal kültür katlarının kalıntılarının üst üste birikmesiyle oluşmuştur.Bir höyüğün sürekli olarak iskan görmesinin başlıca nedenleri arasında,yörenin coğrafi özellikleri,iklim şartları ve toprak verimliliği ile su durumu başta gelmektedir. (Gaziantep İlçeleri Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıkları Envanteri,2007:9)

Gaziantep ve çevresinde tespit edilmiş höyükler genel olarak 20-25 m yükseklikte olup,höyüklerin yayılım alanları çapı yaklaşık olarak 100-300m genişliğindedir.Höyükler,üzerinde yapılan araştırmalarda üstteki tabakada en geç yerleşim görmüş,höyüklerde yapılan kesit kazılarında ise en altta ki tabakada çoğu zaman en erken yapı kalıntıları izlerinde rastlanılmıştır.(Gaziantep İlçeleri Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıkları Envanteri,2007:9)

7.2.11.1.Tilmen Höyük

Tilmen Höyük'e İslahiye ilçesinin 10 km doğusunda, Yesemek'e Doğru giden yolun 10.km'sinden sola doğru yaklaşık 1 km'lik asfalt bir yol ile ulaşılmaktadır.Anadolu'nun Hattuşaş şehrinde sonra en ihtişamlı şehirlerinden biridir.(Gaziantep İlçeleri Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıkları Envanteri,2007:60)

Höyüğe ait buluntular eski Mezopotamya ve Suriye kültürleri ile eski Anadolu kültürleri arasındaki bağı ve karşılıklı ilişkiyi göstermektedir. Tarihinin M.Ö 4000 yılında başladığı ve M.Ö.III.bin yılın son döneminde büyük bir şehir olduğu anlaşılmıştır. Höyüğün kuzeydoğusunda 8 metre yüksekliğinde, 17 basamaklı ve rampayla çıkılan yuvarlak kuleler vardır. İnanılmaz büyüklükte ve tonlarca ağırlıktaki taşlarla yükselen surlar kentin görkemini gözler önüne sermektedir. Kentin asıl giriş kapısı doğudadır ve iki yanı kapı aslanlarıyla korunmuştur. Gaziantep İlçeleri Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıkları Envanteri,2007:60)

Şehir iç ve dış kaleden oluşmaktadır. Yani iki surla koruma altına alınmıştır. Kalenin surları büyük ve keskin taşlardan yapılmıştır. Yapılan kazılar sonucu höyükten pek çok araç-gereç, çanak çömlek, takılar, mühürler, ortastat, ziynet ve süs eşyaları çıkarılmıştır. Sit alanı yaklaşık 5 hektarlık bir alanı kapsamaktadır.(Gaziantep İlçeleri Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıkları Envanteri,2007:60)

Foto 13.1.Tilmen Höyük;İslahiye ilçesinin 10 km doğusunda yer almaktadır.

7.2.12.Antik Kentler

7.2.12.1.Dülük Antik Kenti

Dülük, günümüzde Gaziantep kent merkezinin 10 km. kuzeyinde yer alan bir köyün adıdır. Gaziantep-Adıyaman karayolunun 5.kilometresindeki Beylerbeyi köyünden sonra 5 km'lik asfalt bir yolla Dülük köyüne ulaşılır. Dülük Köyü,Sof Dağları'nın uzantısı olan Sam tepelerinin doğuya bakan yamaçları üzerine yerleşmiş en az 300 yıllık bir köydür.Antik Dolikhe kenti burada üç bölüm halinde yer almaktadır.Köyün yerleştiği yamaçlar antik kentin nekropol (mezarlık) alanıdır.Yamacın eteğindeki,demiryolunun geçtiği bir düzlükten sonra tekrar yükselmeye başlayan yayavan görünümlü Keber Tepesi ise üzerinde bir zamanlar Dolikhe antik kentinin bulunduğu eski yerleşim alanıdır.Köyün güneybatı kesiminde yaklaşık 3 km mesafedeki 1200 m rakımlı Dülük Baba tepesinde İüpiter Dolichenus tapınağı ve kutsal alanı ile kutsal nekropolü yer almaktadır.Ayrıca köy yerleşiminin güneyindeki kayalıkalan Roma,Bizans ve Osmanlı Dönemleri'nde kullanılmış olan taşocağıdır.Keber tepesinin batıya,yani köye bakan taraftaki büyük bir mağara yeri ise,tarihöncesi dönemlere ait olan Şarklı Mağaradır.(Özpalabıyıklar,2007:31)

Dülük mevki, tarihin en eski çağlarından beri kullanılan bir yol şebekesinin düğüm noktasında yer almaktadır. Bugünkü Adıyaman-Kahramanmaraş-Gaziantep illerini kapsayan MÖ.2 ve 1. Bin yıllarda Kummuh/Kutmukhi, Helenistik ve Roma Dönemleri'nde Kommagene adıyla anılan coğrafi bölge içinde yer almakta olup, bu bölgenin önemli şehirlerinden biridir.(Özpalabıyıklar,2007:31-32)

İpek Yolu'nun üzerinde bulunan antik kentte M.Ö. 600.000 yılında Şarklı Mağarada insanların yaşadığına dair bulgular elde edilmiştir. Bu mağaradaki taş aletlerden bölgenin silah endüstrisindeki durumu tespit edilmiştir. (Özpalabıyıklar,2007:32)

Dülük köyü içinde ve hemen yakın çevresinde çok sayıda kültür varlığı kalıntısı bulunmaktadır. Bunların incelenmesi sonucunda, tarihin çeşitli dönemlerinde zaman zaman önem kazanarak öne çıktığı, diğer zamanlarda kendi halinde bir yerleşim yeri olduğu anlaşılmaktadır. Buna paralel olarak Dülük Köyü ve civarındaki yerleşmeleri beş başlık altında toplamak mümkündür.

- 1.Tarihöncesi(Prehistorik) Çağlar'daki çakmaktaşı atölyesi ve mağara yerleşimi.
- 2.MÖ.2.-1.bin yıllardaki Hitit ve Geç Hitit Dönemi
- 3.Helenistik ve Roma Çağları.
- 4.Bizans ve Türk-İslam Dönemi
- 5-Osmanlı ve Türkiye Cumhuriyeti Dönemleri .(Özpalabıyıklar,2007:32)

Tarihte Doliche olarak bilinen kent Hitit'lerin baş tanrısı Teşup'un din merkezi olmuştur. Klasik dönemlerde de önemini koruyan Doliche ve baş tanrısı Teşup, Roma döneminde de önemini koruyarak Jupiter Dolichenus diye anılmaya başlanmıştır. Bu inanç Romalı askerler sayesinde Avrupa içlerine, İngiltere'ye ve Kuzey Afrika'ya kadar yayılmıştır. Daha sonraları Dülük, idari ve dini özelliklerini Belkis'a ve Ayıntap'a kaptırarak önemini yitirmiştir. Bugün köyün doğusunda kalan Keber Tepesinde kazı çalışmaları sürdürülmekte olup, her gün yeni bulgular ortaya çıkarılmaktadır. Mitras İnançının Mitras tapınağı da burada bulunmuş olup kazı çalışmaları devam etmektedir. Dülük köyünün içinde ve çevresinde bir çok kaya mezarları ve kaya kiliseleri de temizlenerek ziyarete açılmıştır.(Özpalabıyıklar,2007)

Foto 14.1. Dülük Antik Kentte Bir Mağara.(Dülük:Gaziantep kent merkezinin 10 km. kuzeyinde yer alan bir köyün adıdır.)

7.2.12.2.Belkıs/Zeugma Antik Kenti

Belkıs/Zeugma,Gaziantep'in Nizip ilçesinin 10 km. doğusunda, Fırat Nehri kenarında aynı adı taşıyan köyde yaklaşık 20 bin dönümlük bir arazi üzerinde kurulmuştur. M.Ö III. yüzyılda Büyük İskender'in Generallerinden Selevkos Nikator I. Belkıs/Zeugma'nın ilk yerleşimi olan Selevkeya upharates kentini kurar. Belkıs/Zeugma M.Ö. 64 yılında yılında Roma İmparatorluğunun topraklarına katılır, ismi ise geçit yeri ve köprü anlamına gelen Zeugma olarak değiştirilir. Belkıs/Zeugma Helenistik, Roma ve Bizans döneminde önemli bir lejyon kenti olmuştur. Aynı zamanda Kommagenelilerin de dört önemli kentinden birisidir. (www.gaziantepturizm.gov.tr)

Antik kentte, Fırat Nehrine bakan yamaçlarda zenginlere ait evler ve bu evlerin tabanında çok sayıda sanat değeri yüksek mozaikler bulunmaktadır. Nekropol'de bulunan çok sayıda kaya mezarlarında ise mezar stelleri, heykeller ve insan iskeletleri bulunmuştur. (www.gaziantepturizm.gov.tr)

Roma İmparatorluğu'nun doğusunda doğal bir sınır oluşturan Fırat Nehri kenarında yer alan Zeugma, kuzeyde Malatya daha sonra Samsat, doğuda Urfa, batıda Dülük'e kadar devam ederek doğu ve batıyı birbirine bağlayan bir diğer önemli ticaret yoluda Zeugma'dan geçer. Her iki önemli yolun kesişme noktasında yer alan Zeugma'dan geçen bir diğer önemli güzergah,kenti güneybatıda Amik ovası ve Antakya'ya bağlamaktaydı.(Özpalabıyıklar,2007:57)

Bir gümrük ve sınır kenti karakteri taşıyan kent, ticari, askeri ve stratejik açıdan Roma İmparatorluğu için büyük öneme sahipti. Roma'nın doğu sınırında, imparatorluğu tehdit eden Parthlar ile komşuydu. Garnizon olarak IV.Roma Lejyonu Skythika'nın buraya yerleştirilmesindeki nedenlerin başında kentin bu stratejik önemi gelmektedir. (Özpalabıyıklar,2007:57)

Kentin en görkemli yapısı büyük Belkıs Tepe üzerinde yer alan tapınak kompleksidir. Bugün sadece çörtlü sert bir ana kayanın tıraşlanması ile oluşturulmuş podium kısmının görüldüğü tapınağa ait alanda, yüzeyde bazı mimari bloklar ve kült heykeline ait üç parça bulunmuştur.(Özpalabıyıklar,2007:69)

Kentin su ihtiyacı farklı sistemler ile sağlanmaktaydı. Roma dönemi konut alanlarında yapılan kazılar konutların kendi su ihtiyaçlarını karşılayacak su toplama sistemlerine sahip olduğunu göstermiştir. Eğimli çatılarda biriken suları toplayarak evin günlük kullanıma yönelik su ihtiyacını karşılayacak olan sarnıçların dolmasını sağlayan, duvarların kenarından ve bazen içinden inen künk sistemleri yer alıyordu. Her evin iki veya üç sarnıcı vardı. Ancak çok kurak geçen zamanlarda kentin ana su rezervleri kullanılmış olmalıdır. Bu ana rezervlerin dört tanesi bugün Belkıs Tepe’de görülebilmektedir. (Özpalabıyıklar,2007:73-74))

Yerleşimin büyük bir bölümünü konut alanları oluşturmaktaydı. Zeugma’daki konutların büyük bir kısmının temelleri ana kayanın basamak şeklinde kesilmesi ile oluşturulmuş yataklar üzerine kurulmuştur. Zeugma’nın konutlarının yer aldığı Ayvaz Tepe ve Köşk Mevkii Tepesi yamaçlarının büyük bir kısmı kuzeye bakmaktadır. Bu konumlanarak daha serin olmasını sağlamaktaydı. (Özpalabıyıklar,2007:74))

Konutlar özel yaşantıların yoğunlaştığı, resmi, etnik, sosyal kimliklerin gizlenmediği mekanlardır ve bu nedenle bize bir kültürün kamu yapılarında gözlenemeyen özelliklerini yansıtır. Evlerdeki mekanların birçoğu Yunan mitolojisinden konuları işleyen zengin mozaikler ve freskler ile süslenmiştir.(Özpalabıyıklar,2007:75)

Zeugma’nın şehircilik açısından en önemli özelliği kentin Roma döneminde bir askeri karargah kenti karakterine sahip olmasıdır. (Özpalabıyıklar,2007:79)

Kente bağlanan antik yollar etrafında gelişmiş olan nekropoller (mezarlık) batıda Bahçedere mevkiinde, güneyde, güneydoğu ve doğuda yer almaktadır. Mezar yapıları genellikle doğal kayaya oyulmuştur. Zeugma’nın kozmopolit yapısı kendisini nekropollerinde gösterir. Farklı sosyal statüler, etnik ve resmi kimlikler, meslek gruplarının zenginliği Zeugma’daki mezar mimarisinde yansır. Çeşitli lonca, dernek meslek gruplarının bir süreklilik içinde gömüldüğü birçok gömünün, yapılabileceği şekilde tasarlanmış mezar odaları yanında, ileri gelen ailelere ait aile mezarlıklarının sayısı da oldukça fazladır.(Özpalabıyıklar,2007:81)

7.2.13.Arkeolojik Alanlar

7.2.13.1.Karkamış Harabeleri

Antik çağda doğunun önemli şehirlerinden biri olan Karkamış, Fırat nehrinin meydana getirdiği tarihi havza olan Mezopotamya havzasının Orta Mezopotamya bölümünde bulunmaktadır. Tarihi bakımdan hudut bölgesinde Hititlerden kalan ve M.Ö.2000 yıllarına ait Yunan ve Roma dönemlerinde “Europos” adıyla bilinen Karkamış eski kenti ve kalesi bulunmaktadır. Batıdaki iç kale ve yeni şehir Türkiye’de, dış kale ve dış şehir ise Suriye’de kalmaktadır. İlk kazı 1878-1881 yıllarında İngilizlerce yapılmış, daha sonra 1914 yılına kadar İngilizler tarafından yörede iki kazı daha yapılmıştır.(02.03.2015, www.karkamis.gov.tr.)

Karkamış, eski çağlarda çok önemli bir sanat ve kültür merkezi olmuştur. Burada yapılan bir çok araştırmanın sonuçları yayınlanmış ve Gılgamış Destanı, Genç Hitit döneminde, Karkamış şehrinin *ortostatlarında*¹ tasvir edilmiştir. Bu ortostatların bir kısmı yerinden sökülerek Anadolu Medeniyetleri Müzesine götürülmüş ve burada sergilenmektedir. Karkamış'ta bugün iç ve dış şehir surları, tapınak ve hilani tipi evlerin kalıntıları göze çarpmaktadır. Karkamış harabeleri halen Türkiye-Suriye hududunun sıfır noktasında ilçemiz hudutları içindedir. (02.03.2015, www.karkamis.gov.tr.)

Foto 14.2. Zeugma Antik Kenti; Nizip ilçesinin 10 km doğusunda Fırat kıyısında yer alır.

¹Ortostat: Özellikle Eski Mezopotamya, Asur ve Hitit mimarlıklarında görülen, alışılmışın üstünde boyutlarda, bezeli bina cephelerini süsleyen taşlara verilen isim. Yunanca "dik duran" anlamındadır. Ana kapıların iki yanında yer alan ve genellikle başı insan, vücudu kanatlı boğa şeklinde kabartmalarla bezeli, oldukça yüksek taş bloklara da bu isim verilir. Ortostatlar genellikle alt duvar sıralarını oluşturan taşlardır. Ramazan Elmas, Arkeoloji Sözlüğü v.1.0)

Foto 14.3. Karkamış Harabeleri; Suriye sınırındaki Karkamış ilçe sınırları içindedir.

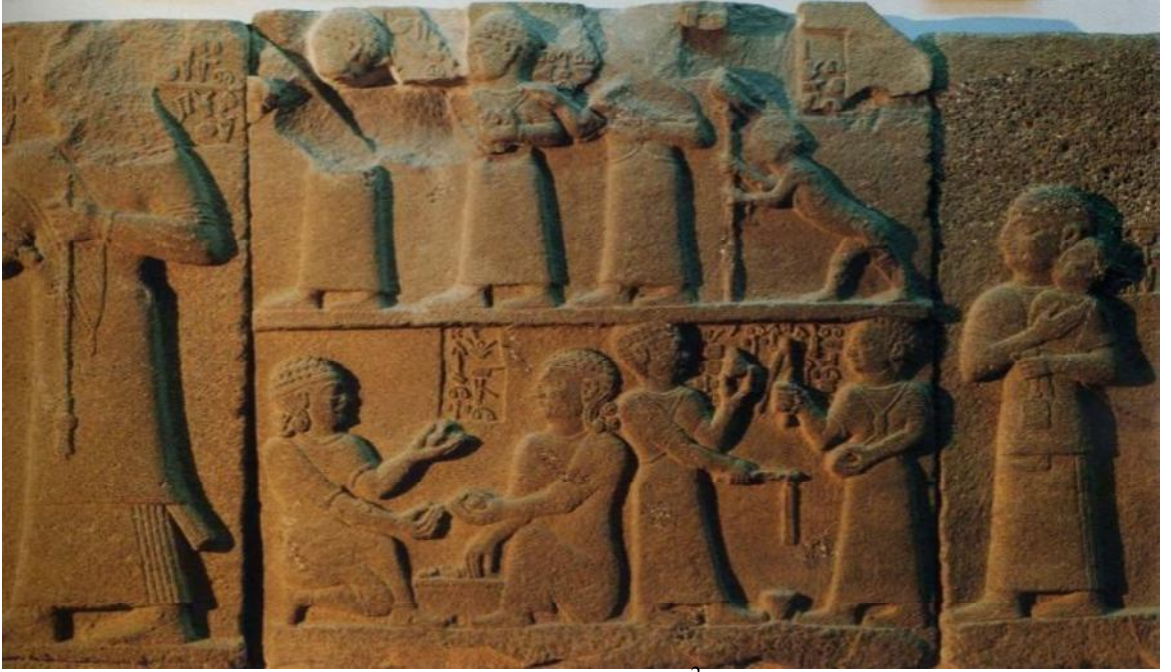

Foto 14.4. Kargamış-Cerablus Kral burcu ortostatları.²

² Yariris ve Kamanis Kargamış'ın son hükümdarları: tarvanis=yönetici
Tören alayının girişinde Oyun oynayan kralın çocukları
Alt panolarda, beştaş oynuyor ve topaç çeviriyorlar.
Kucağında çocuk taşıyan saray görevlisi
Asur ve Arami etkilerinin olduğu III. Dönem özellikleri
(Prof.Dr. Nevzat Çevik, ders notları .Akdeniz Üniv. Arkeoloji Böl)

7.2.13.2.Sakçagözü

Sakçagözü (Keferdiz) Bucağının 3 km kuzeyindedir. Tarih öncesinden Klasik Çağlara değin yoğun yerleşimlere sahne olmuştur. Yapılan kazılarda Höyükte M.Ö.1.Bin yılına tarihlenen bir Geç Hitit çağı krallık merkezi gün ışığına çıkarılmıştır. Kazılarda kenti çevreleyen surlar, büyük bir saray kompleksi ve yapıları süsleyen çok sayıda kabartmalı ortostat bulunmuştur. Bugün Berlin Das Vorderasiatische Museum, Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi ve İstanbul Eski Şark Eserleri müzesinde sergilenen Sakçagözü kabartmaları Arami sanatının en yetkin örnekleri arasında sayılmaktadır.Sakçagözü kabartmalarının önemli bir bölümü M.Ö.730-700 yıllarına tarihlenmektedir. (02.03.2013,www.gaziantepturizm.gov.tr.)

7.2.14.Mahalleler

7.2.14.1. Bey Mahallesi ve Tarihi Antep Evleri

Konutlar, inşa edildikleri dönemde halkın yaşam biçimi ve standartları, ekonomik durumu, aile ilişkileri, mekan kullanımları gibi günlük hayata ilişkin birçok konuda bilgi edinmemize yardımcı olan mimari eserlerdir.

Gaziantep şehri ev mimarisi bakımından diğer Osmanlı şehirleri ile benzerlik göstermektedir.18.yüzyılda,Gaziantep'te ev kelimesi yerine genellikle "menzil" kelimesi;evlerin odaları yerine de "beyt" kelimesi kullanılmıştır.Şehirdeki evlerin hemen hemen hepsinin bir cephesi,ya "tarik-i ammi" denilen umuma açık yol,ya da "tarik-i hass"denilen özel yol ile çevrilidir.(Çınar,2000)

Antep'te kurulan ilk mahallelerin kent içinde birbirlerinden uzak noktalarda yer almaları dikkat çekicidir. Kentte Cumhuriyet Dönemine kadar konut alanlarının sınırı fazla değişmemiş ve konutlar öncelikle mahalleler arasında yer alan boş alanlara inşa edilmişlerdir. Geleneksel Antep Evinin konumlanma ve tasarımında önemli belirleyicilerden biride bölge iklimidir. Antep kenti ve çevresinde iklimin sıcak ve kuru olması, yılın büyük bölümünün yağışsız geçmesi nedeniyle yapı dışında özel düzenlemelere gidilmesi gerekmiştir. Bunun için sokaklar dar tutularak, günün her saatinde sokağın iki yanında yer alan yapıların ve avlu duvarlarının sokağa gölge vermesi sağlanmıştır. Yer Yer sokakların üstünden geçen üstü kapalı geçitler olan **kabaltlar** ise hem gölge, hem de rüzgar koridoru oluşturarak sıcak yaz günlerinde serin mekanlar oluşturmaktadır. (20.05.2013,www.gaziantep-bel.gov.tr.)

Geleneksel Antep Evinde sokağındaki bağlantı, avlu duvarı üzerinde yer alan bir kapıdan gerçekleşir. Giriş kapısı doğrudan avluya açıldığı gibi, kabaltı adı verilen üstü kapalı bir geçite de açılır. Bölgede hayat olarak adlandırılan avlu,evin kadınının tüm günlük işlerini gördüğü servis mekanlarının biraraya toplandığı açık mekandır. Günün, dolayısıyla da hayatın büyük bölümü burada geçtiği için mekan hayat adını almıştır. (20.05.2013,www.gaziantep-bel.gov.tr.)

Genelde iki katlı olan yapılarda, ocaklık olarak adlandırılan mutfak ,mağara, ahır ve hela gibi mekanlar, yapının zemin katında yer alan ve avludan ulaşılan servis mekanlarıdır.

Mutfak, çoğunlukla yapının zemin katında yer almaktadır. Mutfakta yemek pişirmek amacıyla bacalı bir ocak dışında, pişmiş toprak yada demirden yapılmış bir mangal bulunur. Mutfağın bir köşesi çamaşır yıkamak üzere düzenlenmiştir. Bu iş için

ARAŞTIRMA SAHASINDA TURİZMİN TEMEL UNSURLARI Nivazi YERLESMİŞ

genellikle pencere önünde, yaklaşık yarım m³ kapasitesi olan taştan oyulmuş ve eskiden çamaşır yıkanırken kül kullanıldığı için bu adla anılan küllük yer alır.(20.05.2013,www.gaziantep-bel.gov.tr.)

Foto 15.1. Bey Mahallesi, Gaziantep'in eski yaşam alanlarındandır.

Foto 15.2. Tarihi Antep evi iç görünüş (mankenlerle canlandırma)

7.2.14.2.Şehreküstü Konakları

Evler ve konaklar, 1900'lü yılların kent mimarisinin önemli özelliklerini içinde barındırmaktadır. Hem yaşam alanı hem de ailenin ekonomik faaliyetine uygun biçimde tasarlanan evlerde genellikle zemin katta ocaklık (mutfak) ve depo, üst katlarda ise diğer yaşam mekanları yer almaktadır. Şehreküstü Konakları 4 tescilli yapıdan oluşmaktadır. Temmuz 2012 yılında Şahinbey Belediyesi tarafından kamulaştırma çalışmaları tamamlanarak restorasyon uygulama projeleri Mayıs 2013 yılında tamamlanmıştır. Yapıların restorasyon süreci ve yeni fonksiyonları şu şekildedir:

- 1.Ev 438 Envanter nolu tescilli taşınmaz yapıya Kütüphane işlevi verilmiştir.
- 2.Ev 292 nolu tescilli taşınmaz yapıya Kültür Evi işlevi verilmiştir.
- 3.Ev 437 Envanter nolu tescilli taşınmaz yapıya Bayan Okuma Salonu işlevi verilmiştir.
- 4.Ev 291 Envanter nolu tescilli taşınmaz yapıya El Sanatları Merkezi işlevi verilmiştir.

Şehreküstü Konakları sadece kültürel mirası korumak ve yarınlara taşımakla kalmayıp,bölge insanı için ciddi bir ekonomik gelişmeye de kapı açmaktadır. Yenilenen evler ve başta Şahinbey Belediyesi olmak üzere ilgililerin yürüttüğü tanıtım faaliyetleri sonucunda her geçen gün daha fazla turist bölgeye çekmektedir.

(02.09.2014,www.sahinbey.bel.tr)

Foto:15.3.Şehreküstü konakları Suyabatmaz mahallesi Şih Hamam sokakta yer almaktadır.

7.2.15.Kahvehaneler

7.2.15.1.Tahmis Kahvesi

Gaziantep'te kahvehane kültürü, özellikle Cumhuriyet'in ilk yıllarında şehrin sosyo-kültürel yaşamında önemli yer tutar. Günümüzde bu tür mekanlar işsizlerin ve emeklilerin uğrak yeri olarak görülse de, eski kahvehaneler vakit öldürülen değil, karşılıklı fikir alışverişinin yapıldığı, okuma kültürünün ağırlıkta olduğu, toplumun ileri gelenlerinin beyin fırtınası yaptığı yerlerdi. (Özpalabıyıklar,2007:214)

'Tahmis' kelimesinin kökeni Arapça'dır. Kelime anlamı, 'kavrulmuş ve öğütülmüş kahve satan yer' demektir. (Özpalabıyıklar,2007:215)

Tahmis Kahvesi, Türkmen Ağası ve Sancak Beyi Mustafa Ağa Bin Yusuf Tarafından Tekkeye gelir getirmesi amacıyla 1635-1638 yılında yaptırılmıştır.1901-1903 tarihlerinde iki büyük yangın geçirmiştir.

Mevlevihane'de postnişlik yapan Feyzullahoğlu Şeyh Münip Efendi Tahmis kahvesi ve 33 dükkanı yeniden yaptırmıştır.(20.05.2013,www.gaziantepkulturturizm.gov.tr)

Tahmis Kahvesi uzun yıllar Löküslü Kahve ve Tömbekici Kahvesi olarak anılmıştır. Tahmis kahvenin dövüldüğü yer anlamına gelir. Eskiden kahve cevizden oyma dibeklerde dövülürdü. Bir rivayete göre 4.Murat Bağdat seferi sırasında burada dinlenmiş ve dibek kahvesi içmiştir. .(20.05.2013,www.gaziantepkulturturizm.gov.tr)

Kahvehane kuruluşundan bugüne dek çok değişik insan topluluklarına ev sahipliği yapmış, dönemin siyasi, ekonomik eleştirel sohbetleri burada yapılmış, şairler tarafından tahmisler yazılır, yaşanmış halk hikâyelerinin en güzel hikâyelerinin en güzel örnekleri yine burada dinleyicileriyle buluşmuş. Belki de burayı diğerlerine göre ayrıcalıklı tutan en büyük özelliği; fiziksel dokusundan çok, tarihe yaptığı tanıklığı, edebiyatın, musikinin, karagöz gösteri sanatının en güzel örneklerinin sunulduğu mekân olmasıdır.

7.2.15.2.Kır Kahvesi

Kumandan kahvesi olarakta bilinen yapı adını 1917 yılında inşa edilen Kumandan Çeşmesinden alır. Restorasyon ile dinlenme noktası olarak hizmet vermektedir. Kapalı alanda 34 kişi, açık alanda 136 kişi olmak üzere toplam 170 kişilik kapasitesi ile yerli ve yabancı turistlerin dinlenebilecekleri, tarihin mistik gölgesinde sohbet edebilecekleri aynı zamanda yerel kahve kültürünü, yerel içecek tatma imkânı bulabilecekleri bir mekân haline gelmiştir.(02.03.2013,www.gaziantepkulturturizm.gov.tr.)

Foto 16.1. Tarihi Tahmis Kahvesi;Boyacı Mahallesi arasa meydanında yer almaktadır.

Foto 16.2. Tarihi Kır Kahvesi;Gaziantep Kalesinin kuzeybatısında yer almaktadır.

7.2.16.Bedestenler

Osmanlı döneminde değerli malların alım-satımının yapıldığı yapılar olan bedestenler, eskiden alışveriş hayatının nabzının attığı, ince uzun, üstü kapalı çarşılardır. Gaziantep'te ticari fonksiyonunu sürdürerek ayakta kalan 2 bedesten bulunmaktadır. Bunlar; Kemikli Bedesten ve Zincirli Bedestendir.

7.2.16.1.Kemikli Bedesten

Kemikli Bedestenin yapımına 1860 yılında başlanmış yapımının 1862 yılında bitirilmiş olduğu düşünülmektedir. Osman Ağa adında biri tarafından işyeri amaçlı yaptırıldığı söylenmektedir. Bedesten 'in yapıldığı yer eskiden mezarlık olduğu ve yapımı sırasında kemik bulunduğu için Kemikli Bedesten ismi verilmiştir. Bedestenin içinde yetmiş dükkân bulunmaktadır. Bedesten açıldığı günden beri aynı amaçla kullanılmaktadır. İçinde kına, kına gecelerinde giyilen yöresel kıyafetler, çeyiz eşyaları, kuyumcu dükkânlarında yöreye ait özel takılar satılmaktadır. Yöreye gelen yerli ve yabancı turistler sadece tarihi mekânlarını gezmemekte aynı zamanda yörenin kültürünü de öğrenmek istemektedir. İnsanlar alışveriş yapmasa bile merak için bu tarihi mekânı gezmektedirler.(02.03.2013,www.gaziantepkulturturizm.gov.tr.)

7.2.16.2.Zincirli Bedesten

Yapının tavanı birbirine geçme zincir şeklinde olduğu için bu isim verilmiştir. Bedesten pamukçular çarşısı ve adliye binası olarak kullanılmıştır. Bedestende altmış yedi içerde, beş dışarda olmak üzere toplam yetmiş iki dükkân vardır. Uzun yıllar et ve sebze hali olarak kullanıldıktan sonra Gaziantep'in kültürünü yansıtabilecek şekilde restore edilmiştir. Zincirli bedestende Gaziantep'e özgü el sanatları olan bakırcılık, sedef kakmacılığı, kutnu gibi el sanatlarına ait ürünler satılmaktadır. Bedesten Gaziantep'in kültür turizminin yabancılara tanıtıldığı ve geleneğin yerli halk tarafından unutturulmadığı bir yer olması bakımından önemlidir.(02.03.2013,www.gaziantepkulturturizm.gov.tr.)

Foto 17.1. Kemikli Bedesten;Şehirler Caddesi kunduracılar çarşısında yer almaktadır.

Foto 17.2. Zincirli Bedesten;Şehitler caddesi kunduracılar çarşısında yer almaktadır.

7.2.17.Kasteller

Gaziantep'te yer alan sosyal amaçlı su yapılarından birisi olan Kasteller, Antep mimarisinin önemli simgelerinden birisi olarak kabul edilmektedir. Dilimize Arapça'dan geçtiği tahmin edilen "Kastel", suyun yer altında bölümlere ayrıldığı yer anlamına gelmektedir. Gaziantep, şehir merkezinden geçen Alleben deresi gibi bir su kaynağına sahip olmasına rağmen, geçmişten günümüze yeraltı su kaynakları bakımından fakir bir şehirdir. Su kaynaklarının yetersizliği ve zaman zaman bölgede hüküm süren kuraklıklar kente, muhtelif yerlerde bulunan suların getirilmesini zorunlu kılmıştır. İnsanlar buldukları suyun buharlaşma veya başka bir yolla kaybolmasını önlemek için yerin altından açtıkları Livas denilen kanallarla suları belli bir merkeze (Suburcu) toplamışlar ve bu merkezden de şehre dağıtmışlardır. Livasları belli bir teraziyle Mihçı denilen ustalar içinde rahatça yürüyebilecekleri genişlik ve yükseklikte yaparlardı. Livaslar genel olarak şehrin önemli arterlerinden ve cami altlarından geçirilirdi. Evler su ihtiyacını karşılayabilmek için livaslar üzerine yapılır ve bu evlerden Livaslara kuyular açılırdı. Bu kuyular hem su ihtiyacını karşılamak hem de yazın sıcağın bozulacak erzakların kuyulara sarkıtılarak bozulmaması için kullanılırdı. Yani buzdolabı, derin dondurucu ve benzeri ev aletlerinin olmadığı dönemlerde buzdolabı vazifesi görürlerdi.

Ayrıca genel olarak cami altlarından geçen su kanallarının belli bir noktaya yüzeyden 30-40 merdivenle inilen ve adına Kastel denilen; içinde tuvaleti, yıkanma yeri (Çimeceklik), dinlenme ve abdest alma yerleri, hanımların çamaşır ve yün yıkama mekanları ve bazılarında da namaz kılma alanlarının da (mescit) bulunduğu genişçe mağaramsı boşluklar oluşturulmuştur. Bu saydığımız fonksiyonel özellikleri bulunan mekanlar Gaziantep Kastellerinin ortak özellikleridir. Yaz aylarında oldukça serin olan kastellerin en çok rağbet gördüğü zaman şüphesiz Ramazan ayının yaz mevsimine geldiği dönemlerdir. Dünyada eşi ve benzeri bulunmayan ve su mimarisinin eşsiz örneklerinden olan Gaziantep kastelleri bir çok fonksiyonları bulunan yapılar olarak inşa edilmiştir. Kısmen veya tamamen yer altında buldukları için pek dikkati çekmemişlerdir. Bu nedenle sanat tarihi terminolojisinde yer almamışlardır.(Çam,1984:5)

Kasteller sade ve gösterişsiz yapılarına rağmen yapılmaya başlandıkları ilk günden, evlerin modern manada şehir içme suyuna kavuştuğu ve çeşmelerin yapıldığı tarihe kadar önemini korumuştur. Ata yadigarı ve su mimarisinin eşsiz örneklerinden olan bu kastellerden 5-6 tanesi çeşitli sebeplerle yok olmuş, günümüze kadar gelenler ise;

- 1-Pişirici kasteli ve mescidi
- 2-Şeyh Fethullah Kasteli
- 3-İhsan Bey Kasteli'dir. (02.03.2013,www.gaziantepkulturturizm.gov.tr)

7.2.17.1. Pişirici Kasteli ve Mescidi

Pişirici Kastel'i ve Mescidi, Gaziantep'teki tarihi yapılar içinde, günümüze ulaşan en eski kastellerindendir. Kastel'in 1283 yılında yapıldığı tahmin edilmektedir. Kastel'in üst örtüsü yol seviyesinde olup, biri kuzeyden, diğeri doğudan olmak üzere, iki merdivenle inilmektedir.Kelime olarak suyun taksim edildiği yer anlamına gelmektedir. Pişirici Mescidi ve Kasteli, Suyabatmaz mahallesinde,Ağa Camisinin kapısının karşısında bulunan

Müftüoğlu Sokağı'nın hemen başlangıcında yer almaktadır. Selçuklu mimarisinin özelliklerini taşımaktadır.(02.03.2013,www.gaziantepkulturturizm.gov.tr)

Kastel geçmişte bir ara kafe olarak kullanılmış daha sonra vazgeçilmiş ve restore edilerek ziyarete açılmıştır.Kastelin duvarlarına yöreyi tanıtabilecek nakışlar asılmış ve mescit bölümüne ahşap masa ve sandalyeler konulmuş insanların dinlenmesi sağlanmıştır. Gaziantep'te yer alan sosyal amaçlı su yapılarından birisi olan kasteller, Antep mimarisinin önemli simgelerinden biri olarak kabul edilmektedir.

Foto 17.3. Pişirici Kastel'i; Suyabatmaz mahallesinde yer almaktadır.

7.2.17.2.Şeyh Fethullah Kasteli

Şhreküstü mahallesinin Suya batmaz mahallesinde kendi adı ile anılan caminin yanında yer almaktadır.Kastel 16. Yüzyılın ortasında Abdüllatif oğlu Şeyh Fethullah tarafından yaptırılmıştır. Yaparı bilinmeyen kastel L planı göstermektedir ve tonozlarla örtülüdür. Halen halkın kullanımına açıktır.(Çam,132.)

Kastel'e merdivenlerle inilmektedir ve Şeyh Fethullah Camisinin içindedir. Kastelin yapılış amacı diğer kastellerde olduğu gibi insanların temizlik ihtiyaçlarını karşılamaktır.

7.2.17.3.İhsan Bey Kasteli

İhsan Bey'in kim olduğu hakkında çok fazla bilgi yoktur; ancak Osmanlı döneminde yaşamış önemli bir paşa olduğu söylenmektedir. Kastel'in ve caminin içinde bulunan tünellerden savunma sırasında askerlere silah ve yemek taşındığı söylenmektedir. Kastel günümüzde kafe olarak kullanılmaktadır, caminin içinde olduğu için canlı müziğe izin

verilmemektedir. Tarihi yerde dinlenmek hem insanlara çekici gelmekte hem de tarihi mekanın işlev kazanması unutulmaması sağlanmaktadır.

Foto 17.4. Şeyh Fethullah Kasteli; Suyabatmaz mahallesinde yer almaktadır.

7.2.18.Müzeler ve Ören Yerleri

Gaziantep özellikle son yıllarda yapılan müzelerle bir müzeler kenti haline getirilmiştir. Türkiye’de ilk dört, çerisinde yer almaktadır. Nerde tarihi bir bina, ev, eşya vb. varsa hemen hepsi müze haline getirilmiştir. Öyle ki sadece devlet kurumları değil özel sektör bile müze yapımına dâhil olmuştur. Medusa cam eserle müzesi ile saklı konak bakır eserler müzesi özel sektöre aittir. Bu müzelerden başlıcaları şunlardır:

7.2.18.1.Zeugma Mozaik Müzesi

Zeugma Mozaik Müzesi Şehitkâmil İlçesi Mithat paşa Mahallesi Hacı Sani Konukoğlu Bulvarı (tarihi İpek Yolu) üzerindedir.

Zeugma antik kentinde 2000 yılında ortaya çıkarılan eserlerden dolayı dünyanın ilgi odağı haline gelmiştir. Belkıs/Zeugma antik kentinin en önemli özelliklerinden birisi, kentte bulunan mimari elemanlar, mozaikler ve kullanım eşyalarının tamamına yakın bölümünün lokal kültürün ürünü olmasıdır. Diğer antik kentlerde sıklıkla rastlanan en bariz özellik mimari elemanlar, sütunlar veya çeşmelerde kullanılan taşların farklı bölgelerden getirilen malzemeler ile yapılmasıdır. Zeugma’da çıkarılan eserlerde genellikle kente çok yakın olan ocaklardan çıkarılan kireç taşı sıklıkla kullanılırken, elde edilen mimari elemanların da o bölgede yapılmış olması dikkat çekmektedir.

Zeugma, özellikle Roma döneminde, sanat alanında çok ilerlemiş, zengin villaları süsleyen mozaik döşemeler dünya örnekleri ile yarışır hale gelmiştir. Bölgenin sadece bir

bölümünde gerçekleştirilen kazılarda gün ışığına çıkarılan mozaikler Zeugma'nın tam anlamıyla bir mozaik kenti olduğunu ortaya çıkarmaktadır. Zeugma kazıları sırasında ulaşılan ve bu alanda dünya rekorunu Gaziantep'e ve Türkiye'ye kazandıran **Bullalarda**³ Belkıs/Zeugma'yı eşsiz kılan özellikler arasındadır. Çingene kızının edalı bakışları ile yeniden hayat bulan kentin koruyucu tanrısı Mars sağ elinde tuttuğu mızrak sol elindeki kandelabrum ile savaş ve bereketi simgelemektedir.(Başgelen,1999:87)

Zeugma Mozaik müzesi, Gaziantep büyükşehir belediyesince 2008 yılında inşasına başlanmış ve 2010 yılında tamamlanması sonucunda çok daha büyük bir sergileme salonu elde edilmiştir. Binanın resmi açılışı 9 Eylül 2011 tarihinde yapılmıştır.

Foto 18.1. Zeugma Mozaik Müzesi,Karşıyaka mahallesi İpek Yolu üzerinde yer alır.

³**Bulla:** Etrüsklerde(Etrüskler: İtalya'ya kesin olmamakla birlikte M.Ö. 10. ve 8. yy'larda dalgalar halinde gelen kavimlerdendir.) boyna asılan, daire biçiminde madenden yapılmış bir tür tılsım.) (Ramazan Elmas Arkeoloji Sözlüğü v.1.0)

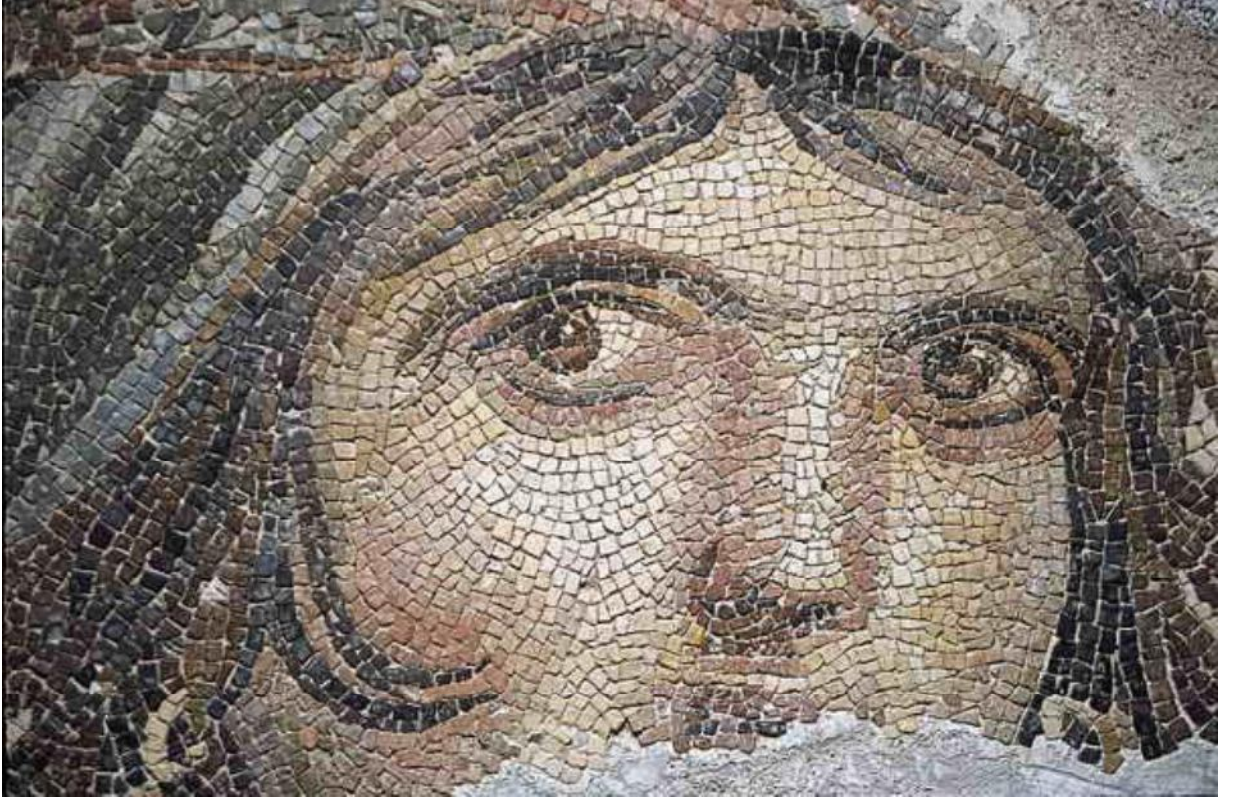

Foto 18.2. Çingene kızı mozaïği.

Foto 18.3. Zeugma Mozaik Müzesi içerden bir görünüm, üstten bakış.

7.2.18.2.Gaziantep Arkeoloji Müzesi

Gaziantep'te ilk müze 1944 yılında hizmete girmiştir. Daha sonra Nuri Mehmet Paşa Camiine ve 1969 yılında ise bugünkü arkeoloji müzesine taşınmıştır.2005 yılında Zeugma'da bulunan mozaik ve freskleri teşhir etmek amacıyla hemen bitişiğinde yeni bir bina daha hizmete girdi. Bir galeri ile geçilen eski binada ise tarih öncesi çağlarında başlayıp islam dönemine kadar ki döneme ait eserler sergilenmektedir. Müze 3500 metrekare teşhir alanına sahiptir. Müzede tabiat tarihi vitrini, deniz canlılarının fosilleri, mamut iskeleti ve insanoğlunun ilk izlerini yansıtan 600000 yıl öncesine ait, özellikle Dülük ve Fırat boylarından toplanan paleolitik taş aletlerin sergilendiği vitrinler yer almaktadır. Tunç çağı salonunda, tunçtan yapılmış kargı, mızrak, kılıç, balta, heykel, çömlek ve takıların yanı sıra bir tunç çağı mezarı, içinin tüm buluntuları ile orijinal olarak yeniden kurulmuştur. Hitit ve asur taş eserlerinin bulunduğu salondan küçük buluntular odasına geçilmektedir.(20.05.2013,www.gaziantepkulturturizm.gov.tr.)

7.2.18.3.Hasan Süzer Etnoğrafya Müzesi

Gaziantep Bey Mahallesi Hanif oğlu Sokak'ta yer alan bina, içinde bulunduğumuz asrın başlarında inşa edilmiştir. Geleneksel Gaziantep ev tipini yansıtan eser; 1324/1906 inşa edilmiştir, ancak yaptıran şahıslar veya şahıs bilinmediği gibi yapan ustası da bilinmemektedir. Evin ilk sahiplerinin Ermeniler olduğu onlardan Ali Api adlı bir şahsın; ondan sonra 1985 yılında da Hasan Süzer'in satın alarak "Hasan Süzer Etnoğrafya Müzesi" olarak Kültür ve Turizm Bakanlığına bağışladığı bildirilmektedir. Yapı, bodrumu, zemin katı ile üstteki iki kattan oluşmaktadır. Plan tipi olarak birinci kattaki sofanın yerini karşılayan avluya bakan küçük eyvanıyla eyvanlı tiptedir. Bölgenin sıcak ikliminden dolayı yaz aylarını serin bir yerde geçirme ihtiyacı eyvanlı planı gerekli kılmıştır.(Osmanlı Dönemi Gaziantep Mahalleleri ve Bey Mahallesi, KUDEB (Gaziantep Büyükşehir Belediyesi), Ekim 2011, 81,99)

Bina ana kaya içine oyulmuş mahzen üzerine üç kattan oluşmaktadır. İki ana yola, diğeri ara sokağa açılan üç giriş kapısı bulunmaktadır. Ön cephedeki işlemeli büyük kapıdan "Hayat" adı verilen avluya, küçük kapıdan ise selamlık denilen bölüme geçilmektedir.

Hayatın güneybatı köşesinde; üst kısmında oturma odası, alt katında ocaklık ve tuvaletin yer aldığı iki katlı müstakil bir bina daha yer almaktadır. Bu bölüm evin hizmetkârı tarafından kullanılmıştır.

Bodrum katları; birbiri içine geçme iki ayrı mekândan ibaret olup, ikisi arasında 2 metre kot farkı mevcuttur. Tamamen yerli kayaya oyulmuş mağara görünümündeki bodrum katta, pekmez ve zeytinyağı depolamaya yarayan küpler, erzak depolamaya yarayan bölümler yer almaktadır.

Zemin katta, iki oda, 'ocaklık' adı verilen mutfak, evin hamamı ile bu mekânın ısınmasını sağlayan ocaklar ve iki farklı taraftan birinci kata çıkan merdivenler yer almaktadır. Hamam Türk hamamı özelliklerini taşımaktadır

Birinci katta sofada, taş işçiliği ve boyalı tezyinatı ile dikkati çeken çeşme ve hayata akan üç ayrı oda yer almaktadır. Odalardan birisi gelin görme odası, diğeri günlük yaşamın sürdürüldüğü iş odası, üçüncü oda ise erkek misafirlerin ağırlandığı selamlık bölümü olarak tanzim edilmiştir.

İkinci katta yer alan odalardan ikisi ev sahibine ait harem bölümü olarak düzenlenmiştir. Üçüncü katta terasa geçişi sağlayan camekânlı bir oda ve ‘güvercinlik’ bulunmaktadır. Bu bölüm günün yorgunluğunun giderildiği sakin bir köşe olarak tanzim edilmiştir.

Foto:18.4.Hasan Süzer Etnoğrafya Müzesi;Bey Mahallesinde yer almaktadır.

7.2.18.4.Yesemek Açık Hava Müzesi

Yesemek Açık Hava Müzesi, İslahiye ilçesinin 23 km. güneydoğusunda bulunan Yesemek Köyü'nün güneydoğusundaki Karatepe sırtlarında yer alır. Arazi gri renkte ‘dolarit’ diye de adlandırılan bazalt taşlardan oluşmaktadır. Yayınlarla “Yesemek Taş Ocağı ve Heykel Atölyesi” olarak geçen müze, ilk defa 1890 yılında keşfedilmiştir. Daha sonra kazılar yapılmış ve 300 civarında heykel ve yontu taslağı tespit edilmiştir. Atölye Geç Hititler döneminde Sam'al(Zincirli) Krallığı tarafından M.Ö. 1375-1335 tarihleri arasında işletilmiş ve burada yerli halk Hur'lar çalıştırılmıştır. Sam'al (Zincirli) Krallığının M.Ö. VIII yüzyılın sonunda Asurlar tarafından yıkılmasıyla birlikte Taş Ocağı ve Heykel Atölyesi kapanmış, çalışan halkta bölgeyi terk etmiştir.(Başgelen,1999:164)

Yaklaşık 100 dönümlük alan üzerinde kurulu bulunan heykel atölyesinde heykellerin nasıl yapıldığını günümüzde bile yerinde izlemek mümkündür. Okul niteliğindeki bu yerde yapılacak heykelin önce taşları bazalt bloklardan ayrılması için bazaltta oyuklar açılmakta, bu oyukların içerisinde kuru ağaçlar yerleştirilmekte ve kuru ağaçlara su dökülmekteydi. İslatılan ağaçlar şişmekte ve oluşan basınçla da bazalt bloktan taşlar ayrılmaktaydı. Ayrılan bu taşların yüzeyleri düzeltilmekte ve düzeltilen bu kayalar atölyeye getirilip yapılmak istenen şekiller şablonlar yardımıyla çizilmekteydi. İlk önce bu şeklin konturları, daha sonra da bazı detayları çekiç ve kalemlerle yapılmaktaydı. Üçüncü

aşamada detaylar daha özenle işlenmekteydi. Eserin son rötuşları ise parçaların kullanılacağı mimari eserin bulunduğu yerde yapılmaktaydı. Bugün yaklaşık 300'ün üzerindeki yontu taslağının toprak altından çıkarılıp belli bir düzende sergilendiği Açık Hava Müzesi'nde sfenksler, aslanlar, dağ tanrıları, ayı adam ve çeşitli mimari parçalar bulunmaktadır.(Başgelen,1999:164)

Foto 18.5.Yesemek Açık Hava Müzesi;İslahiye ilçesinin 23 km güneydoğusunda yer alır.

7.2.18.5.Gaziantep Savaş Müzesi

Şahinbey İlçesi sınırları içinde Şehre küstü mahallesinde tarihi bir Antep Evi'nde hayat bulan Gaziantep Savaş Müzesi, Antep destanının bilinmeyen yönlerini farklı sergileme teknikleri ile çarpıcı biçimde gözler önüne sermektedir. Antep savunmasında canını feda eden Şahin Bey ve birçok şehidin ilk defnedildiği mekândır. Müze savunmadan kalan aile yadigarı eserlerin yöre halkı tarafından bağışlanmasıyla oluşturulmuştur.2011 yılı içerisinde 205.406 kişi ile en fazla ziyaretçinin gezdiği müzedir. Panolar, savaş aletleri sergisi ve etnoğrafik eserlerin yanı sıra İmalat-ı Harbiye, boş kovan toplayan kahraman çocuklar, Çello'nun Eminesi'nin Savaşa Daveti gibi mizansenlerin heykeller ile canlandırıldığı Gaziantep Savaş Müzesi o dönemlerdeki milli duyguları bir kez daha yaşatmaktadır. Müzede savunmada kadın, erkek, çocuk tümüyle Antep halkının verdiği kahramanca mücadele etkili bir şekilde anlatılmaktadır.(22.05.2013.www.sahinbey.gov.tr.)

Foto 18.6. Gaziantep Savaş Müzesi Şehreküstü Mahallesinde Tarihi Bir Antep Evinde Yer Almaktadır.

Foto:18.7. Gaziantep savaş müzesinde mankenlerle canlandırma: Bir Şehidin Defnedilmesi.

7.2.18.6.Gaziantep Savunması ve Kahramanlık Panoraması Müzesi

Gaziantep Kalesi içerisinde yer alan zindanların bulunduğu galeri Gaziantep Büyükşehir Belediyesi'nce restore edilerek Gaziantep Savunması ve Kahramanlık Panoraması Müzesine dönüştürülmüştür.

Kale girişinden başlayıp galeri kısmına doğru devam eden müzede, Antep halkının düşman işgaline karşı direniş öyküsü; panolar, kahramanlara ait heykeller, rölyefler eşliğinde anlatılmaktadır.

Müze; İngiliz ve Fransızlar'ın işgaline uğrayan Antep halkının göstermiş olduğu direniş, açılan cepheleri, bu cephelerde savunma yapan kahramanları, taarruzları, harekâtları ve halkın yaşadığı zorlukları 2 bine yakın figür ile gözler önüne sermektedir.

Gaziantep'in kahramanlık destanını gelecek nesillere anlatmak ve o dönemde yaşanan acı ve sıkıntıları her zaman hissettirmek, unutturmamak için meydana getirilen bu müzenin tarihi bir mekânda bulunması müzeyi diğer mekânlardan farklı kılmaktadır.

Müzede, tabaklar, taslar, tepsilere, satıllar, sürahiler, kantarlar, radyolar, Osmanlı dönemine ait silah ve süngü, kamalar ve kılıçlar gibi birçok etnoğrafik eser yer almaktadır. (20.05.2012, www.gaziantepkulturturizm.gov.tr.)

Foto: 18.8. Gaziantep Kahramanlık panoraması müzesi, kale içerisinde yer almaktadır.

7.2.18.7.Bayazhan Kent Müzesi

Bir tütün tüccarı olan Bayaz Efendi tarafından 1909 yılında yaptırılan Bayaz Han; Büyükşehir Belediyesi'nin girişimleriyle Gaziantep'e kazandırılmıştır.20 Haziran 2009 tarihinde açılmıştır. Gaziantep'in tarihi, turistik yerleri, doğal güzellikleri, ekonomisi, el sanatları ve mutfak kültürü gibi kültürel zenginliklerinin vurgulandığı Bayazhan Kent Müzesi, Gaziantep Kültürünü ziyaretçilerine yaşayarak, hissederek tanıma imkanı sunmaktadır. 2011 yılı içerisinde 26178 kişi müzeyi ziyaret etmiştir.(İl Turizm müd,2012)

Kültür merkezi olarak restore edilen han da; kardeş şehirler teşhir salonu, sergi mekânları, yöresel yemeklerin sunulduğu restoran, cafe ve yerel el sanatlarından örneklerin sergilendiği mağazalar bulunmaktadır. Ayrıca kent vaziyet maketi, anıtsal yapılar maketi ve sivil mimari maketleriyle Gaziantep'in önemli yerleri kent müzesinde teşhir edilmektedir. (20.05.2012, www.gaziantepkulturturizm.gov.tr.)

Foto :18.9. Bayazhan Kent Müzesi; Atatürk Bulvarı Kırkayak Parkı karşısındadır.

7.2.18.8.Emine Göğüş Mutfak Müzesi

Emine Göğüş Mutfak Müzesi Türkiye'nin ilk ve tek mutfak müzesidir.25 Aralık 2008 tarihinde açılmıştır. Gaziantep Mutfak Kültürünü tanıtmayı amaçlayan Emine Göğüş Mutfak Müzesi'nde, özel vitrinlerde sergilenen çeşitli mutfak eşyaları geçmiş dönemlerdeki mutfak kültürü hakkında bilgiler vermektedir. Dar sokakları ile ünlü Gaziantep Kalesi eteklerinde, tarihi Göğüş Konağında hayat bulan ülkemizin ilk mutfak müzesinde; bayram yemeği yuvalamanın yapılması, soğuk kış gecelerinde tandır başında verilen bastık, sucuk, ceviz, kahve-mırra pişirilmesi vb. yöresel detaylar, Antep yöresine özgü kıyafetler eşliğinde mankenlerle canlandırılmaktadır. 2011 yılı içinde müzeyi 82942 kişi ziyaret etmiştir.(20.05.2012, www.gaziantepkulturturizm.gov.tr.)

Foto 18.10. Emine Gögüő Mutfak Müzesi (1);Gaziantep Kalesinin güneyindedir.

Foto 18.11.Emine Gögüő Mutfak Müzesi 2 (Mankenlerle canlandırma)

7.2.18.9.Gaziantep Mevlevihane'si Vakıf Müzesi

Hz. Mevlana'nın koşulsuz hoşgörüsüyle oluşan, Mevlevi kültürünü koruyan ve yaşatan yapılardır Mevlevihaneler.

Evliya Çelebi,"...amma hepsinden iyisi ve süslüsü imaretinde nimeti çok, güzel yapılı Mevlevihane Tekkesi'dir."diyerek tasvir etmiştir, Gaziantep Mevlevihane'sini.

Mevlevihane olarak inşa edilen, son yüzyılda ilkokul, depo, müftülük ve cami lojmanı olarak vücut bulan 4 asırlık tarihi bina, çok sayıda vakıf eserinin sergilendiği Gaziantep Mevlevihane'si Vakıf Müzesi olarak 2007 yılında tanzim edilmiştir.

Tekke Camii külliyesinde yer alan, kesme taştan inşa edilen yapı iki bölümden oluşmaktadır. Cami avlusundan girildiğinde solda yer alan 3 katlı binada Mevlevilik Kültürü ile Vakıf Kültür varlıklarından seçilen Maden eserleri, El Yazması Kuran-ı Kerimler, Türk Hat Sanatından örnekler, Osmanlı döneminden günümüze ulaşan tespah, tarihi eserler ve kandiller; avlunun sağında yer alan 2 katlı mekânda ise Konya, Kırşehir, Uşak, Muğla ve Gaziantep'in yanı sıra Anadolu'nun farklı yörelerine özgü motiflerin yer aldığı kilim ve halılar teşhir edilmektedir.

Foto: 18.12. Mevlevihane Vakıf Müzesi,Boyacı mahallesi arasa meydanı yakınındadır.

Foto: 18.13. Gaziantep Mevlevihanesinde Mankenlerle Canlandırma

7.2.18.10.Gaziantep Kültür Tarihi Müzesi

Gaziantep Üniversitesi Kütüphane ve Dökümantasyon Daire Başkanlığı zemin katında yer alan Gaziantep Kültür Tarihi Müzesi üniversite öğrencilerine, öğrenim gördükleri kentin kültürünü tanıtmak, öğretmek ve benimsetmek amacıyla oluşturulmuştur.

Gaziantep Kültürü Müzesi müze kavramının içerdiği yaşam boyu eğitici hedefini dikkate alarak Gaziantep halkının ve yabancılarında ziyaret edebileceği, mizansenler ve dökümantasyon arşivleriyle, düzenli, kapsamlı ve eğitici şekilde tanzim edilerek meraklıların ve araştırmacıların başvurduğu bir bilim kurumudur.

Tanzim çalışmaları devam eden müzede Gaziantep Arkeolojisi, orijinal kültür varlıkları veya belgelerle örnekler sunularak kronolojik anlatımla tanıtılacak, kentin kültür hayatı bölümler halinde ele alınacaktır. Bu kapsamda; “Yetiştirdiği Şahsiyetler”, “Antep Ağzı ve Dil Özellikleri”, “Şehrin Hayatında Önemli Olaylar”, “Aile Hayatı, Günlük Hayat, Özel Günler”, “Çocuk Oyunları ve Oyuncakları”, “Eğlence Hayatı”, “Fotoğrafçılık” ve “Karagöz Oyunculuğu” gibi son 150-200 yılın yaşantısından çeşitli kesitler yer almaktadır. (20.02.2014.,www.gaziantep-bld.gov.tr.)

7.2.18.11.Özel Medusa Cam Eserleri Müzesi

Medusa Cam Eserleri Müzesi Ülkemizin ilk özel Cam eserleri müzesidir. Gaziantep Kalesi civarında eski bir Antep evinde hizmete açılan müzede Roma ve İslami döneme ait cam eserlerin yanı sıra, eski tunç çağına ait bronz ve pişmiş toprak eserler sergilenmektedir.

Gaziantep eski mimari dokusunun içinde yer alan müze geniş bir kompleks halinde düzenlenmiş olup, içerisinde müze binası, antika satış odası gümüş telkârî odası ,mozaik yapım odası ve cam boncuk yapım odası bulunmaktadır.(20.02.2014.,www.gaziantep-bld.gov.tr.)

Foto:18.14.Özel Medusa Cam Eserler Müzesi

7.2.18.12.Özel Saklı Konak Bakır Eserler Müzesi

Türkiye'nin özel koleksiyondan oluşan ilk ve tek bakır müzesi olan Saklı Konak Bakır eserleri müzesinde, Osmanlı dönemine ait yaklaşık 1060 parça eser sergilenmektedir. Müzede farklı dönemlere ait eserler bulunmaktadır. Müzede, tabaklar, ibrikler, kazanlar, taslar tepsiler, satıllar, Osmanlı dönemine ait silah ve süngü, kamalar ve kılıçlar gibi birçok etnoğrafik eser yer almaktadır. Saklı Konak Bakır Eserleri Müzesi, Gaziantep'in Kale altı semtinde 12 odalı Osmanlı dönemine ait bir Antep Ev'inde bulunmaktadır.(20.05.2013.www.gaziantepturizm.gov).

7.2.18.13.Yaşayan Müze Tarihi Gümrük Hanı

Gaziantep Kale çevresinde yer alan han Osmanlı han mimarisi içinde tek avlulu, iki katlı hanlar grubuna girer. Han'ın Miladi 1873-1878 (Hicri 1290-1295) yılları arasında, Hacı Ömer Efendi tarafından yaptırıldığı, bu yüzden tarihte Hacı Ömer Hanı olarak da adlandırıldığı bilinmektedir. Yamuk dikdörtgen planlıdır. Kesme taştan yapılmıştır. Han geçmişte yolcu hanı olarak kullanılmıştır. Yöre insanının tarihsel süreçte uğraşı olan gümüşçülük, bakır işlemeciliği, kilimcilik, Osmanlı dibek kahvesi, yemeni yapımı, sedefkarlık,aba dokumacılığı, kutnu ve alaca dokumacılığı, ahşap oyma ve ağaç işleri, mozaik yapımı, tesbih yapımı, üfleme cam, takunyacı, örgü ve tığ işi, ebru sanatı, geleneksel gelinlikler ve Gaziantep'li hanımlar tarafından yapılan Antep İşi El İşleme

ürünleri üretilip satışı yapılmaktadır. Handa bir adette sergi salonu mevcuttur. Han 2012 yılında hizmete girmiştir.

3225 m² alana sahip olan Gümrük Hanı'nda 28 adet el sanatları üretim ve satış merkezi mevcuttur.

Şahinbey Belediyesi kaybolmaya yüz tutmuş bu el sanatlarını gelecek nesillere aktarmak ve bu el sanatları ile uğraşanlara satış merkezi olacak şekilde restore ettirmiş ve gelecek nesillere aktarmak amacı ile Yaşayan Müze Tarihi Gümrük Hanı olarak Uzun Çarşıdaki asırlık binayı hizmete açmıştır. (22.05.2013,www.sahinbey.gov.tr.)

Foto 18.15. Yaşayan Müze Tarihi Gümrük Hanı; Karagöz Mah. Eski Gümrük Caddesi üzerinde yer almaktadır.

7.2.18.14.Oyun ve Oyuncak Müzesi

Oyun ve Oyuncak Müzesi'nde 1700-1970 tarihleri arasında yapılmış el yapımı 591 oyuncak yer almaktadır. Bebek Evleri, Çizgi Film Kahramanları ve daha birçok oyuncak bünyesinde bulunduran müze, tarihi Bey Mahallesi'nde 3 katlı bir binada yer almaktadır. Müze Türkiye'deki dördüncü oyuncak müzesi olma özelliğini taşımaktadır. Müze hem eskiden çocukların oynadıkları oyunları, hem de oynadıkları oyuncakları sergilemesi ile eskiden bu oyunları oynayan günümüzün büyüklerine de eski günlerin tekrar hafızalarda canlanmasına yardımcı olmaktadır. Ayrıca günümüzdeki çocuklara geçmişte oynanan oyunlar hakkında görsel bir şölen sunmaktadır. Yani müze hem büyüklerle hemde küçüklere hitap etmesi açısından önemlidir.(20.02.2014.,www.gaziantep-bld.gov.tr.)

Foto 18.16. Oyun ve Oyuncak Müzesi;Bey Mahallesinde yer almaktadır.

7.2.18.15.İslam Bilim Tarihi Müzesi

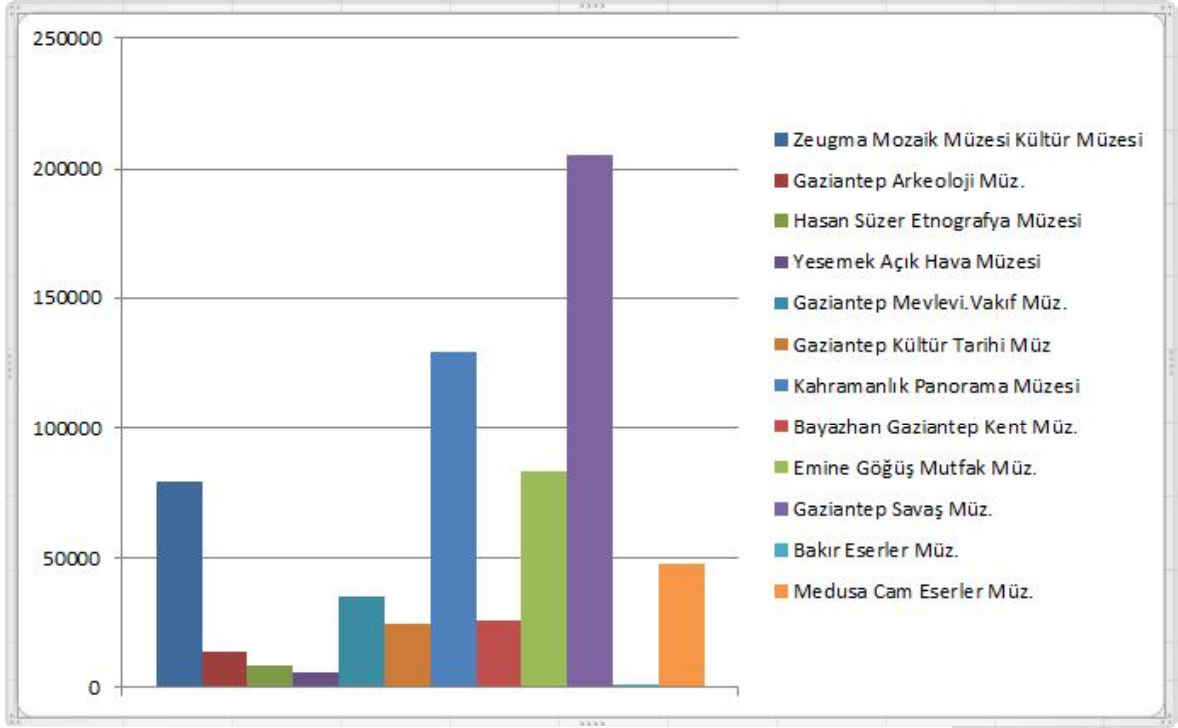
Şahinbey Belediyesi hizmet binası yanında yer alan ve daha önceleri tıp fakültesi hastanesi olarak kullanılan bina Şahinbey Belediyesi tarafından müze haline getirilmiştir Müze iki katlı olup 1.Katta; Tıp, Kimya, Fizik , 2.Katta ise; Astronomi, Harita, Denizcilik Bölümleri olmak üzere toplamda 103 eser bulunmaktadır. Güneş Saati, Karanlık Oda, Halkalı Küre, Koku Ünitesi, Yıldızların Mesafesinin Hesaplanması, Eski Haritalarla Günümüz Haritalarını Oluşturulan Elektronik İnteraktif Uygulamalar Yer Almaktadır.Bu bölümlerde eserler,interaktif uygulamalar ve öğretici kısa filmler birlikte sunulmaktadır.(02.03.2015,www.sahinbey.bel.tr.)

Foto:18.17.İslam Bilim Tarihi Müzesi Kolejtepe Mahallesi Şahinbey Belediyesi yanında yer almaktadır.

Tablo 7.1.2011 Yılı Müze Ziyaretçi Sayıları (İl Kültür Turizm Müd,2012)

MÜZE ADI	ZİYARETÇİ SAYISI
Zeugma Mozaik Müzesi Kültür Müzesi	79311
Gaziantep Arkeoloji Müz.	13803
Hasan Süzer Etnografya Müzesi	8609
Yesemek Açık Hava Müzesi	5644
Gaziantep Mevlevi Vakıf Müz.	35103
Gaziantep Kültür Tarihi Müz	25000
Kahramanlık Panorama Müzesi	129130
Bayazhan Gaziantep Kent Müz.	26178
Emine Göğüş Mutfak Müz.	82942
Gaziantep Savaş Müz.	205406
Bakır Eserler Müz.	1000
Medusa Cam Eserler Müz.	48000

Şekil:6.1. 2011 Yılı Müze Ziyaretçi Sayıları (İl Kültür Turizm Müd,2012)

7.3.Turistik Çekicilikler

7.3.1.Gaziantep Büyükşehir Belediyesi Türkcell Gezegen Evi ve Bilim Merkezi

Gaziantep Gezegen evi ve Bilim merkezi 25 Aralık 2010 tarihinde açılmıştır. Gezegen evi ve Bilim Merkezi, şehrin en büyük parkı olan 100. yıl parkında, toplam 5000 m²'ye yerleşmiştir. Gezegen evi ya da Planetaryum bir kürenin üst yarım küresini yani kubbesini sahne ya da ekran olarak kullanan özel bir sinema salonudur.(23.01.2014,www.gaziantep-bld.gov.tr)

Bu salonun yansıma aracı-projeksiyon, klasik bir sinema makinesinden çok daha karmaşıktır. Optomekanik bir cihaz, salonun tam ortasına konuşlandırılmıştır. İzleyiciler kubbe ekranı, özel koltuklarda, yarı-yatar pozisyonda izlerler. Gezegen evinin kubbe çapı 10.6 metre olup, koltuk sayısı 77'dir. Gezegen evinde planetaryum projeksiyon sisteminin öncüsü Carl Zeiss firmasının ZKP4 Opto-mekanik ve Spacegate Quinto 5 dijital projeksiyon sistemleri kullanılmaktadır. Gezegen evi projeksiyon sistemi, sınırları zorlayan çoklu ortam (multimedya) yeteneklerine ve yüksek hesap gücüne sahip bilgisayarlarla kontrol edilmektedir. Seyircilere, seçilmiş bir tarih ve gözlem yeri için, gökyüzünün gerçek zamanlı görüntüsü sunulmaktadır. İlaveten, zamanda uzak geçmişe veya uzak geleceğe istenen hızda ve doğrultuda sanal uzay yolculuğuna da çıkarabilmektedir. Gezegen evi her yaş grubundan öğrencilerin eğitim-öğretim programında yer alan konularla örtüşen çoklu senaryolara sahiptir. Bu özellikleri sayesinde görsellik kazandırılmış eğitim, öğretimin ayrılmaz bir parçasıdır. Bu bağlamda izleyici kitlesinin büyük bir kısmı doğal olarak öğrencilerdir. Ayrıca yaygın halk eğitiminde de etkin rol oynamaktadır. Her kesimden insanların yeni bilgiye mutlaka ilgisi bulunmaktadır. Bu anlamda gösteriler, Gezegen Evi'ni ziyaret eden, belki de Astronomi ile hiç ilgisi olmayan kişilerin bile yaşadığımız evren konusunda ufuklarının açılmasına yardımcı olmaktadır. (23.01.2014,www.gaziantep-bld.gov.tr)

Sonuç olarak Gezegen evi, yaşadığımız dünyanın ve onun evrendeki yerinin anlaşılmasına katkıda bulunan, hoşça vakit geçirirken bilgilendiren, bilim, kültür ve sanat deneyimlerimize önemli katkılarda bulunan bir merkezdir. Gezegen Evi'ni 2.5 yılda 354.360 kişi ziyaret etmiştir.(23.01.2014,www.gaziantep-bld.gov.tr)

Foto 19.1. Türkcell Gezegen Evi ve Bilim Merkezi;100.yıl parkı içerisinde yer almaktadır.

7.3.2. Çarşılar

Çarşılar, insanların ihtiyaçlarını karşıladıkları mekânlardır. Çarşıları gezerek o bölgenin tarihi kimliği, mimarisi ve geleneği hakkında bilgi edinilebilir. Gaziantep stratejik konumundan dolayı ticaretin merkezi olmuştur. Osmanlı döneminde yapılan ve günümüze kadar gelen birçok bedesten bunu göstermektedir. Zamanla birlikte çarşılar da değişikliğe uğramıştır; ancak bu çarşılarda Gaziantep'e özgü el sanatları hala sergilenmektedir. Ziyaretçiler el sanatlarının yapımını ustalardan görebilir ve ucuz fiyata satın alabilir. Gaziantep çarşıları şunlardır:

7.3.2.1. Bakırcılar Çarşısı

Gaziantep Osmanlı döneminde ticaretin merkezi olmuştur. Bu durumun nedeni Gaziantep'in bulunduğu coğrafi konumdur. Doğudan gelip batıya giden yol kavşağı üzerinde olması ve güneyde başkent Şam yol güzergahı üzerinde olması önemini artırmıştır. 19. yüzyılın ikinci yarısında Gaziantep'e özgü bakır süslemelerinin yanı sıra yeni özgün şekiller ortaya çıkmıştır. Bu dönemde Gaziantep'ten Malatya'ya, Urfa'ya, Adana'ya, Halep'e, Antakya'ya ve Şam'a bakır eşyalar satılmıştır. Bu eşyaları satmak için de Bakırcılar Çarşısı yapılmıştır. Bu el sanatı günümüzde hala devam etmektedir. Gaziantep'teki bakır kapları diğer yöredeki bakır kaplardan ayıran en önemli özellik tek parçadan oluşması ve tamamen el emeğine dayanmasıdır. Yurt içi ve yurt dışında satılan bakır eşyaların çoğu Gaziantep'ten gitmektedir. Bakırcılar çarşısı yan yana küçük dükkânlardan oluşmaktadır. Yörede eskiden bakır kap-kacaklar kullanılırdı, bakırcılar

çarşısı insanların en çok uğradıkları mekânlardan biriydi. Alüminyum un çıkması ve bakırcılar çarşısına gereken bakımın yapılmamasından dolayı sektörde zayıflama olmuş çarşıda bulunan dükkânların %50'si kapanmıştır. Bunun bir nedeni de çarşının yanında bulunan Et Halin'deki yetmiş iki dükkândan dolayıydı. Haldeki dükkânlar hem görüntü kirliliğine neden olmakta hem de koku ve sinekten dolayı bakırcılar çarşısını olumsuz etkilemekteydi. (www. gaziantepturizm. gov).

Çarşı restore edilerek turistik bir gezi alanı olmuştur. Geleneksel sanat ve meslek dallarının icra edildiği çarşı eko-müze niteliğindedir. Çarşayı gezerken el sanatları ürünlerinin yapım aşamaları görülmektedir bu da ziyaretçilerin dikkatini çekmektedir. Çarşının yanındaki et hali ise restore edilerek Zincirli Bedesten olmuş ve bedestende yöre kültürünü tanıtacak eserlerin satımına yer verilmiştir. Bakırcılık sektörü bu projeye yeniden canlılık kazanmıştır ve yerli ve yabancı turistlere hizmet verecek duruma gelmiştir. GAP turlarıyla çarşı en başta ziyaret edilen yerlerden biri olmuştur, gelen ziyaretçiler genellikle kültür amaçlı gelmektedir. Yerli ve yabancı turistler tarafından ziyaretlerini ölümsüzleştirmek ve bir anı olarak kalması için süs eşyaları satılarak Gaziantep kültürünün tanıtılması sağlanmaktadır. Turistik mekânda günlük kullanılacak bakır kap-kacakların yanı sıra süs eşyaları, yemeniler, sedef kakma eşyalar satılmaktadır. Yerli ve yabancı turistler tarafından en çok ziyaret edilen yerlerden biridir. Alışveriş yaparken bakır işlemlerin yapım aşamaları da görülebilir.

Bakırcılığın unutulmaması ve yaşatılması için Gaziantep Büyükşehir Belediyesi ve Çekül Vakfı "Bakırcılar Çarşısı Sokak Sağlıklaştırma Projesi" hazırlamıştır. Çarşıda 7 sokak ve 250 dükkân restore edilmiştir. Tarihi Kentler Birliği'nin Türkiye genelinde belediyeler arasında yaptığı "Tarihi ve Kültürel Mirası Koruma Projeleri ve Uygulamalarını Özendirme Yarışması"nın sonucunda, Gaziantep Büyükşehir Belediyesi "Bakırcılar Çarşısı Sokak Sağlıklaştırma Projesi ve Uygulaması" ile başarı Ödülü almıştır. Çarşı restore edildikten sonra turist sayısında artış olmuştur. Yurt içi ve yurt dışına ihraç edilen bakır kaplar şehir ekonomisine olduğu kadar ülke ekonomisine de büyük katkı sağlamaktadır. Bakır İşlemciliği ve Sedef Kakmacılığı Mesleğinin Tanıtılması ve Geliştirilmesi Projesi ile sınır komşumuz Suriye ile iki ülke arasındaki ortak değerlerimizin unutulmaması amaçlanmaktadır. Bu projede Halep'te bakırcılık ve sedefçilik mesleğinin tanıtılması ve oradaki benzer meslek dallarıyla işbirliği kurmak istenmektedir. Gaziantep'ten giden bakır ustaları Halep'e giderek kendi yaptıkları ürünleri sergilemiştir. (www. gaziantepturizm. gov).

7.3.2.2. Turistik Çarşı

Çarşı, şehir merkezindedir ve çevresinde bulunan tarihi mekânlarla dikkat çekmektedir. Gezilecek yerlerin güzergâhı üzerinde olduğu için yerli ve yabancı turistlerin en çok alışveriş yaptıkları yerlerden biridir. Çarşı 2002 yılında yaptırılmıştır. Çarşı kapalı bir mekândır içindeki klimalar sayesinde yazın serin kışın da sıcaktır, insanlara alışveriş kolaylığı sağlamaktadır. Çarşı, üç katlıdır, binanın dışında Zeugma antik kent kazılarında çıkarılan Çingene Kızı'nın resmi vardır. Bu resim buraya gelenlere Zeugma Mozaik Müzesi'ni hatırlatmakta ve gezilecek yerler konusunda fikir vermektedir. Çarşı ilk olarak Gaziantep'te çekilen "Yabancı Damat" dizisinde dikkat çekmiştir. Çarşıda baklavacı dükkânı olmamasına rağmen filmin başrolündeki kızın babası Gaziantep Turistik Çarşısı'nda baklavacılık yapmaktadır. Dizide çarşının dışı kullanılmıştır; ancak bunu

bilmeyen turistler dizinin çekildiği yeri ziyaret etmek istemişlerdir. Bu da çarşıdaki satışları etkilemiştir. Çarşıda bulunan kuyumcu ve çeyizci dükkânlarında yöresel takılar ve nakışlar satılmaktadır. Kumaş satan dükkânlarda ise Gaziantep'e özgü kumaş olan kutnu ve yöresel kıyafetlerin satışına geniş yer verilmiştir. Yöre coğrafi konumu itibari ile Suriye'ye yakındır ve çarşıda buradan gelen hediyelik eşyaların satılması bu iki ülke arasındaki kültürel etkileşimi göstermektedir. Ancak son dönemlerde Suriye de yaşanan iç savaş Suriye-Türkiye ilişkilerini bitirmiştir. Gaziantep'in diğer el sanatlarından ürünlerin satımına da yer verilmesi yöre kültürünün daha iyi tanıtılmasını sağlayacaktır.

Foto:20.1.Bakırcılar Çarşısı,Şekeroğlu Mahallesi Eski Saray Caddesi üzerindedir.

7.3.2.3.Sanko Park

Sanko Holding tarafından yaptırılan Sanko Park, Doğu ve Güneydoğu Anadolu'nun en büyük alışveriş merkezidir. 182 alışveriş merkezinin yanı sıra buz pisti ve sineması da vardır. Mekân kapalı olduğu için insanları yaz mevsiminin sıcağından ve kış mevsiminin soğuşundan korumaktadır. İçinde bulunan çeşitli etkinliklerle insanlara farklı seçenekler sunmaktadır. Bu nedenle en çok ziyaret edilen yerlerden biridir. Birçok ünlü mağazalar yan yanadır ve insanlara alışveriş kolaylığı sağlamaktadır.

Sankopark yerli ve yabancı turistler tarafından en çok ziyaret edilen yerlerden biridir. Özellikle sınır komşumuz Suriye ve Irak'tan turist gelmektedir. Mağazalarda indirim fırsatlarında Arapça'ya da ayrı bir yer verilmiştir. Turistlerin anlayacağı şekilde onların dilinde açıklamaları görmek olasıdır. Bu iki ülke insanları arasında etkileşim olması kaçınılmazdır. Buraya gelen turistler kente özgü yöresel yemekleri tatmalarının yanı sıra yöre insanının sosyal kimliği hakkında da bilgi sahibi olabilir. Mekânda özel

günlerde bazı etkinlikler olmaktadır. Ramazan ayında geleneksel Türk gölge oyunlarından olan Karagöz ile Hacivat ve Semazen gösterileri buraya gelen yabancılara kültürümüzü yakından tanıma fırsatı vermektedir. (www.sankopark.com.)

7.3.2.4. Almacı Pazarı

Almacı pazarı, bakırcılar çarşısının güneyinde karagöz caddesinde yer almaktadır. Burada her çeşit baharat, kurutulmuş dolmalık, salça, acı biber, pekmez, vb. birçok gıda ürünü satılmaktadır. Uğrak bir mekândır. İnsanlar buradaki ürünlerden diğer şehirlere hatta yurt dışına göndermektedirler. Turistlerin ziyaret ettiği yerler arasında yer almaktadır.

Foto 20.2. Almacı Pazarı;Şekeroğlu Mahallesi Eski Saray Caddesi üzerindedir.

7.4. Kültürel Çekicilikler

7.4.1.Folklor

7.4.1.1.Halk Oyunları

Gaziantep'te Halk Oyunları folklorun en zengin dallarından birisidir. Gaziantep'li halkın binlerce yıllık yaşayışıyla biçimlenen, mutluluğu ve kederiyle ortak bir potada eriyen, kuşaktan kuşağa miras kalan, bir insanın doğumundan ölümüne kadar hayatının her bölümünü toplumun gelenek ve göreneklerine uygun olarak törenle ve oyunla ifade etmişlerdir. Gaziantep, Halk Oyunları yönünden çok zengin olup, bu oyunlar kendi aralarında üç bölüme ayrılırlar;

- a) Ağır Halaylar
- b) Oynak Halaylar ve Leylimler
- c) Mizansenli Oyunlar

Gaziantep Şahinbey Parkında her yıl düzenlenen uluslararası folklor gösterisi artık klasik hale gelmiştir. Bu folklor gösterisine ulusal sanatçılar ın iştiraki sağlanmaktadır. Çeşitli ülkelerin folklor ekibi bu festivale katılmakta ve kendi kültürlerine ait olan halk oyunlarını sergilemektedirler. Bu durum Gaziantep'in tanıtımına katkı yaparken aynı zamanda ülke tanıtımına da katkı yapmaktadır. Dereceye girenlere ödül verilmektedir.

Foto 21.1. Halk oyunları ekibi ve geleneksel giysileri

7.4.1.2.Geleneksel Giysiler

Günümüzde yalnızca özel günlerde giyilen geleneksel kıyafetler, kültürel yaşayışa renk katan, zengin bir desen veren öğeler olarak geçmişten bugüne miras olarak kalmıştır. Yöremizde geçmişte erkeklerin giydiği kıyafetlerin bazıları şunlardır; fes, külah, terlik, puşu, aba, yelek, maşlah, zıbın, şalvar, tuman, şal, cepken, kuşak, işlemeli yün çoraplar ve ayağa giyilen yemeni. Kadınların giydiği kıyafetlerin bazıları ise; fes, yanaklık, salmalı gömlek, üç etek, kız şalvarı, ahmediye, kefiye, yemeni, habbap, içlik, vb

7.4.2.Geleneksel Gaziantep El Sanatları

El Sanatları insanoğlu var olduğundan beri tabiat şartlarına bağlı olarak ortaya çıkmış olup, insanların ihtiyaçlarını karşılamak, örtünmek ve korunmak amacı ile ilk örneklerini vermiştir. Daha sonra gelişerek çevre şartlarına göre değişimler gösteren el sanatları, ortaya çıktığı toplumun duygularını, sanatsal beğenilerini ve kültürel özelliklerini yansıtır hale gelerek "geleneksel" vasfı kazanmıştır. El sanatları, hemen hemen her insanda az yada çok var olan, kendi kültüründen aldığı yaşam tarzını, ecdadının deneyimlerini ve birikimlerini bir potada eritip günümüzde insanlara bir mesaj verme becerisidir. Geleneksel el sanatlarımız geçmişi günümüze taşıma ve günümüzde yaşatma sanatıdır.

El sanatları, üretildikleri çağa tanıklık eden belgeler olarak geleceğimize ışık tutan ve geçmişimizle bağlantı kurmamızı sağlayan değerler olmaları bakımından önemlidir. Toplumların varlıklarını sürdürebilmeleri, kimliklerine sahip çıkmalarına ve muhafaza etmelerine bağlıdır. Geleceğimizi hatırlayıp varlığımızı sürdürmemizi sağlayan el sanatları ürünlerini üreten sanatkârlar geçmişten günümüze Gaziantep'in il, ilçe ve köylerinde hep olmuş ve olmaya da devam edecektir. Geleneksel Gaziantep El Sanatları, Anadolu'nun binlerce yıllık tarihinden gelen çeşitli uygarlıkların kültür mirasıyla, kendi öz değerlerini birleştirerek zengin bir mozaik oluşturmuştur. Geleneksel Gaziantep El Sanatları; Sedefçilik, Bakırcılık, Kutnuculuk, Aba Dokumacılığı, Yemenicilik, Antep İşi El İşlemeciliği, Gümüş İşlemeciliği, Antep kilim ve halı dokumacılığı, Küpçülük, Kuyumculuk, vb. olarak sıralanabilir.

7.4.2.1.Sedef Kakma İşlemeciliği

Bazı deniz hayvanlarının kabuğunda bulunan ve sedefçilikte kullanılan sert, beyaz ve gökkuşağı pırıltılı, fosforik özelliği olan maddeye sedef, bu maddeyi işleyen kişiye de sedefkar denilir. Asırlardan beri bilinen sedef, zamanının tekniği ve milletlerin sanat anlayışına göre şekil almıştır. XV.yy'dan sonra Osmanlılar döneminde Türk-İslam sanatının tamamen emrine giren sedef, geometrik desenlerin bitmek tükenmek bilmeyen dizilişleri ile gelişimini sürdürmüştür. Daha sonraları kıvrılma, dallanma, ana veya yardımcı bağlarla bağlanma, birbirini kesme ve düğümlenme gibi yollarla, çeşitli kompozisyon imkânı veren Rumiler, geometrik desenlerle birlikte kullanılmaya başlanmış ve doğadan stilize edilerek alınan çiçek motifleri de kullanılmaya başlanmıştır.

Hammaddesi, midye kabuğu, çeşitli teller ve ceviz ağacı olan Sedef ve Sedef kârlık sanatı asırlarca değişik motif ve desenlerle zenginleştirilerek mimari yapılarda (mescit, saray) süsleme olarak, kullanım eşyalarında (koltuk takım, ayna, resim çerçevesi,

sehpa,yazı masası, rahle, kavukluk veya çıralık, sandalye, mücevher sandığı, baston, etajer, kül tablaları) ve silah kabza süslemelerinde kullanılmıştır. Türkiye’de sadece ilimizde yaygın bir şekilde sedef işlemeciliği yapılmakta ve üretilen sedef işlemler Turistik bölgelere ve yurtdışına ihraç edilmektedir. (20.05.2013,www.gaziantepkulturturizm.gov.tr)

Foto: 22.1. Sedef kakma işleme örnekleri

7.4.2.2. Bakırcılık

Anadolu’da en çok kullanılan maden bakırdır. Gaziantep’te bakır işleme el sanatının hangi tarihten beri devam edip geldiği ise bilinmemekle birlikte bakır ve bakır işlemeciliğinin tarihi insanlık tarihi kadar eskiye dayanmaktadır. Ancak bu sanatla uğraşan büyüklerden ve bu işle iştigal edip bugün hayatta olmayan ustalardan edinilen bilgilere göre, bakır işlemeciliği tarihinin, insanlık tarihi kadar eski olduğudur. Bakır eşya, bakırdan ve pirinç diye tabir edilen bakır ve çinkonun karışımından elde edilen maddeden işlenerek yapılır. Antep bakır işleminin özelliği, yekpare olarak imal edilmesi, yani lehim ya da benzeri bir yolla birleştirme yapılmamasıdır. Günümüzde en çok kullanılan maden işleme olan bakır kalaylanarak Ev, mutfak ve süs eşyası olarak ilimizde yaygın bir şekilde sürdürülmektedir. Bakır mamullerinin işlenmesinde çakma ve çizme diye bilinen basit işleme yönteminin dışında, sadece ilimizde yapılan bir çekiç ve bir çelik kalemle yapılan işlemdir. Bu işleme yönteminde bir tek parçanın işlenmesi bazen haftalarca hatta aylarca sürmektedir. İlimizde üretilen bakır mamulleri yurt içinde ve yurt dışında oldukça beğenilmekte ve talep edilmektedir. Gaziantep’te üretilen bakır işlemler mutfak eşyaları ve turistik süs eşyaları olarak iki grupta toplanır. (20.05.2013,www.gaziantepkulturturizm.gov.tr)

Foto 22.2. İşlenmiş Bakır Eşyalar.

7.4.2.3.Kutnuculuk

Geçmişte çok eskilere dayanan kutnuculuk; dünyada basma sanatı yok iken, ipeğin çeşitli boyalara defalarca batırılarak, kendisine has renk ve motifler verilerek yapılan bir dokumadır. Daha çok el tezgâhlarında, kimi yerlerde ise motorlu atölyelerde dokunan kutnu kumaşı 'kutnu ve alaca' olmak üzere ikiye ayrılır. 'Mecidiye, hindiye, zencirli, kemha, darcı, sedefli, mekkavi, kürdiye, cütari, rehvacıoğlu, kırkalem, sultan, Osmaniye, mehtap mercan, sedyeli, çiçekli olmak üzere 60'tan fazla çeşidi olan kutnunun hakim rengi sarıdır. Kırmızı, mor, yeşil, bordo, pembe, mavi ve siyah renklerin de tercih edildiği kumaş, eskisi kadar olmasa da kimi yörelerde halen giysi olarak kullanılmaktadır.

Kutnu kumaşı imalatı önceleri Halep, Hama ve Humus'ta üretilip Anadolu pazarına sunulurdu. Daha sonraları bu ipekli dokumalar Gaziantep merkezinde, ilçelerinde ve köylerinde de üretilmeye başlandı. Şimdilerde kutnu kumaşı, yöresel bir kıyafet olarak kullanıldığı gibi, dekoratif amaçlı, çeşitli aksesuar, turistik giysi, çanta, terlik, perdeler kumaş ve folklor kıyafeti olarak ta kullanılmaktadır. İçinde sentetik hiçbir madde bulunmadığından sıhhi bir kumaş türüdür. (20.05.2013, www.gaziantepkulturturizm.gov.tr)

7.4.2.4.Aba Dokumacılığı

Aba, geçmişte deve, öküz ve at tüyünden, keçi kılından ve koyun yününden dokunan özel bir kumaştan yapılan bir erkek giysisidir. Günümüzde ise maliyetin düşürülmesi amacıyla polyesterden özel bir metotla dokunan, üzerinde çeşitli motiflerin bulunduğu, eskiden fakir kimselerin günümüzde ise halkoyunları ekiplerinde erkeklerin üstlerine giydikleri bir giysidir. Eskiden aba dokumasında kullanılan ipin en büyük özelliği doğal

renkli oluşuydu. Renkli dokunmak istenen abanın ipleri istenen renkte kök boyayla renklendirilirdi. Günümüzde daha çok bordo renkli polyester ve değişik renklerde simli ipler kullanılmaktadır. Aba dokuyan ustalar daha çok kilimci ustalarından olduğundan abalarda da kilim desenleri kullanılmıştır. Bugün bu ustalardan sadece bir iki usta günümüze kalmış olup, son yıllarda bu el sanatının unutulmaması için Gaziantep Üniversitesi tarafından yeni yetişen gençlere bu sanatı öğretmek için kurslar düzenlenmektedir. (20.05.2013,www.gaziantepkulturturizm.gov.tr)

Abalar dokunduğu ipin ve kumaşın rengine, boyuna ve giyildiği yörenin ismine göre isimlendirilir. Bu isimlerden bazıları Kurbağalı Aba(Folklor giysilerinde kullanılır), Sandıklı, Zincirli, Homs Abası, Maraş Abası vb.

Foto 22.3. Kutnu kumaşı, el dokuması bir kumaştır.

7.4.2.5.Yemenicilik

Yemeni; üstü kırmızı yada siyah deriden, tabanı köseleden dikilen topuksuz ve çok sıhhatli olan ayakkabıdır. Yemeni yurdumuzun diğer yörelerinde yazmaya verilen ad olmasına karşılık yöremizde ayağa giyilen bir çeşit ayakkabıya verilen addır. Gaziantep'te yemeniciliğe "köşgercilik" yemeni dikenlere "Köşger" yemeni ustalarına da "Köşger ustası" denilmektedir. Köşger kelimesi Farsça "keşger kelimesinden gelmiş olup, ayakkabı yapan anlamına gelmektedir. Yemeni ilk defa Yemen'de Yemen-i Ekber isminde bir kimse tarafından icat edilmiş ve kendi ismini vermiştir. Yemeni esas olarak gön ve yüz olmak üzere iki kısımdan oluşmaktadır. Çok sıhhatli bir ayakkabıdır, ayak kokusu yapmaz, teri dışarıya verir, insan vücudundaki elektriği toprağa verir ve vücudu rahatlatır. Antep işi, beyaz kumaş üzerine iplik sayılarak ve çekilerek yapılır. Çekilmiş ipliklerin beyaz, sarı,

krem rengi ipliklerle sarılması ve örülmesi ile ajurlar tamamlanır. (20.05.2013, www.gaziantepkulturturizm.gov.tr)

Foto: 22.4. Gaziantep Yemenileri.

7.4.2.6. Antep İşi El İşlemesi

Antep işi el işlemesinin hangi yıllarda başladığı kesin olarak bilinmemekle birlikte 1850'lerde ilk olarak Gaziantep' in köylerinde erkeklerin başlarına giydikleri terliklerin motiflerinin, şehirde daha ince kumaşlara işlendiği bilinmektedir. Antep yöresinde ev hanımları tarafından yapıldığı için bu adla adlandırılmıştır. Bazı kaynaklara göre de Gaziantep'te yaşayan azınlıklar tarafından yapılmış ve Avrupa piyasalarına sürülmüştür. Bu gün Gaziantep halkı tarafından yaygın olarak yapılan işlemlerin eski Türk işlemleri karakterini taşıması, bu işlemin Antep' in yerli halkı tarafından yapıldığını göstermektedir. Günümüzde işleme tekniği bozulmadan sim, renkli iplikler ve yardımcı nakış iğneleri kullanılarak çok güzel işlemler yapılmaktadır. (20.05.2013, www.gaziantepkulturturizm.gov.tr)

7.4.2.7. Gümüş İşlemeciliği

Gaziantep tarihi İpek yolunun üzerinde olması nedeniyle bir çok ticaret yollarının Gaziantep'te yumaklaşması, ilin ekonomisini o günlerde olduğu gibi, günümüzde de canlı tutmaktadır. Bu canlılıkta gümüşün önemli bir yeri vardır. Çünkü gümüş insanların takı (süs eşyası) olarak eskiden beri kullandığı kıymetli bir madendir. Yöremizde antik şehir özelliği taşıyan Karkamış, Dülük, Belkis antik kentleri ve höyüklerden çıkartılan gümüşler, gümüş işçiliğinin ve kullanımının ilimizde ve yöremizde eskiden beri çok yaygın olduğunu göstermektedir.

Gümüş işlemeciliği ve kullanımı İslamiyet'in Anadolu'ya yayılması ile yayılması ile daha da gelişmiş ve çeşitlilik göstermiştir. Bu döneme kadar takı, para ve tasarruf aracı olarak kullanılan gümüş, Osmanlılar döneminde işlemeciliğin zirvesine ulaşmıştır. Yüzük, küpe, kolye, kemer, hamaylı, Kuran-ı Kerim Kabı, takunya işlemleri, tespih püskülü, tabanca kabzası işlemesi, kılıç ve kama sapı işlemeciliği hep Osmanlı döneminde yapılmıştır. Gaziantep'te gümüş işçiliği son yıllarda Türkiye'nin dışa açılması, turizm hareketlerinin artması ve teknolojinin de yardımıyla hızlı bir gelişme göstermiştir. Türk turizmindeki yerini almakta gecikmemiş olan Gaziantep Gümüş işçiliği, günümüzde hızla çoğalan ve 50'nin üzerindeki gümüş işleme atölyeleri bu sanatın Gaziantep'te çok hızlı geliştiğini ve önemli döviz girdisi sağladığını göstermektedir. (20.05.2013, www.gaziantepkulturturizm.gov.tr)

7.4.2.8. Antep Kilimciliği

Antep kilimlerinin hammaddesi öküz, deve ve at tüyü, koyun yünü ve keçi kıllarıdır. Siyah, felhani, mavi, yeşil boya, cehre sarısı, ceviz kabuğu, ceviz boz, soğan kabuğu, sumak yaprağı Antep kilimlerinde kullanılan ilkel boyalardan birkaçıdır. Günümüzde akrilik iplikten yapılan kilimlerde bulunmaktadır. Genelde 69 cm. eninde 260 cm. boyunda dokunan Antep kilimlerinde kullanılan motifleri şöyle sıralayabiliriz.

- 1- Çizgi, nokta ve daireden ibaret olan motifler.
- 2- Sembolik Motifler
- 3- İdoğrafik bir manası olan motifler.(dağ, ev, taht, asa gibi.)
- 4- Hayvan Motifleri
- 5- Geometrik Motifler.
- 6- Bitki Motifleri (Çiçek, yaprak gibi.)

Yörede yapılan araştırmalar neticesinde, Kilim'in yalnız el tezgâhlarında imal edildiği ve bu iş kolunun çok canlı olduğu devirlerde Gaziantep'te 7000 civarında el tezgâhının faaliyette olduğu, 1960'larda bu sayının 100-150'ye düştüğü saptanmıştır. Motorlu dokuma tezgâhlarının yaşamımıza girmesiyle, talep daralması problemine bir çözüm gibi görülen kalitenin düşürülmesi, Antep kilimlerine olan talebi daha da azaltmış ve tezgâhlar yavaş yavaş ortadan kalkmaya başlamıştır. Antep kilimleri günümüzde, genel olarak köylerde kendi ihtiyaçlarını gidermek maksadıyla kadınlarca dokunmaktadır. Ayrıca Halk Eğitim Merkezleri tarafından çeşitli kurslar açılarak kilimciliğin yaygınlaştırılması çalışmaları yapılmaktadır. Antep Kilimlerinin bilinen çeşitleri şunlardır; Baklava Dilimi, Habbap (Nalın) Ayağı, Kuş Kanadı, Zincir Göbek, Dirsek Göbek, Pençe Göbek, Çarkı Felek, Parmak Göbek, Atom Göbek. (20.05.2013, www.gaziantepkulturturizm.gov.tr)

Gaziantep'te küpçülüğün başlangıç tarihi kesin olarak bilinmemektedir. Ancak çevrede bulunan çeşitli ören yerlerinde yapılan arkeolojik kazılardan, M.Ö. 6000-7000 yıllarında (Neolitik dönem) yörede seramikçiliğin olduğu anlaşılmaktadır. Gene yörede yapılan kazılarda M.Ö. 3000-1100 yıllarında (Tunç Çağı) topraktan yapılan kaplara bol miktarda rastlanmaktadır. Daha sonraki dönemlerde de bu tür malzemelerin yapıldığını gösterir parçalara rastlanmıştır. Kısacası insanların yöremizde yaygın olarak yaşamaya başladığı günlerden itibaren ilimiz ve çevresinde topraktan çeşitli eşyaların yapıp kullanıldığı anlaşılmaktadır.

7.4.2.9.Küpçülük

Günümüzden 50-100 yıl kadar önce şehir çevresinde bulunan mağaralarda küp yapılan bir çok atölyenin ve atölyelerde çalışan ustaların ve işçilerin olduğu bilinmektedir.

Eski dönemlerde toprak eşyalar; Kap, kazan, tencere, kupa, küp ve benzeri saklama, pişirme ve servis kapları, diğer kullanımlar için çiçek saksısı, boru, tuğla, çatı örtüleri ve bunlara benzeyen malzemeler olarak üretilmiştir. Bakır, çinko, gümüş gibi madenlerin bulunması, kap ve kacak yapımında yeni malzeme ve tekniklerin keşfi, camın mutfak eşyası yapımında yaygın olarak kullanılmaya başlanmasıyla topraktan yapma mutfak eşyaların kullanımı yavaş yavaş ortadan kalkmış ve bu nedenle küp ve toprak mutfak malzemesi üreten atölyeler birer birer kapanarak günümüzde bir kaç yaşlı ustanın mecburen yürütmeye çalıştığı bir meslek haline gelmiştir. Buna nazaran turizmin gelişmesi, el işçiliğinin az da olsa aranır hale gelmeye başlamasıyla Türkiye genelinde olduğu gibi bu işi yapan ustalar teknolojilerini de geliştirerek turistik hatıra eşyası ve şehirlerde park ve bahçelerde kullanılan saksı üretimini yapar hale gelmişlerdir. (20.05.2013, www.gaziantepkulturturizm.gov.tr)

Küp toprağı iki üç çeşit killi toprak ve silisin karışımından oluşur. Bu karışımın çok iyi yoğrularak çamur haline getirilmesi ve uzun bir süre dinlendirilerek mayalanması gerekir. Mayalı bu çamur çark denilen ayakla veya motorla çevrilen makinalarda istenildiği gibi şekillendirilir. Yapılacak malzemenin büyüklüğüne göre bir, iki veya üç parçadan yapılarak birleştirilip tek parçalı hale getirilir. Biraz kurumması için güneşsiz ve rüzgarsız yerde bekletilir. Az kuruyan parçaların üzerinde traşlama ve temizlenmesi yapıldıktan sonra çizgileri çekilir. Desenler çizilecek ve başka şekiller verilecekse bu işlemlerde yapılarak yeniden kurumaya bırakılır. Kurutma işlemi güneşli ve rüzgarlı bir alanda yapılırsa yapılan işlerin renklerinde ve formlarında bozukluklar ve çatlamlar olur. Toprak eşyaların kurumması havanın sıcaklığı ve malzemenin büyüklüğüne göre iki ile on beş gün arasında değişir. (20.05.2013, www.gaziantepkulturturizm.gov.tr)

Kurutulan parçalar; pişirme fırınlarına, aralarından havanın sirkülasyonunu engellemeyecek şekilde yerleştirilir ve ısı yavaş yavaş artırılarak 900 ile 1000 derece arasında 9-10 saat pişirilir. Bu sürenin sonunda fırın söndürülür ve soğuması için beklenilir 20.05.2013, www.gaziantepkulturturizm.gov.tr)

Soğuyan fırından çıkarılan parçalar su kabı, çiçek saksısı ve benzeri amaçlar için kullanılacaksa kullanıma hazır hale gelmiş demektir. Şayet sırlı küp yapılacak ise fırınlanıp soğutulmuş parçalar kurşun esaslı sülyen sırla kaplanır ve yeniden fırınlanarak soğuması beklenir. Bu şekilde yapılan küpler günümüzde daha ziyade turistik bölgelere, ilimizde turistik eşya satan dükkanlara ve saksı olarak imal edilenler de çiçekçilere satılır.

7.4.2.10.Kuyumculuk

Altın kolay işlenen, yüksek değerli, paslanmaz metalik bir elementtir. Bilinen yazılı kayıtlara göre M.Ö. 3200 yıllarında Mısır darphanelerinde para olarak basılmıştır. Anadolu'da ve Gaziantep yöresinde M.Ö. III. yüzyılda Romalılar döneminde altına rastlanmaktadır. Daha önceleri Orta Asya'da yaşayan İskit Türkleri'nin de (M.Ö.1000'li yıllarda) altıncılıkla uğraştıkları bilinmektedir. Türklerin Müslümanlığı kabul etmeleriyle altın eşya yapımı azalmıştır.

Gaziantep Cumhuriyet'ten önce il olmadığı için il merkezi olan Halep'ten getirilen altınlar burada satılırdı. (20.05.2013,www.gaziantepkulturturizm.gov.tr)

Gaziantep'li kuyumcular; halka, renkli taşlı, yakut, zümrüt, firuze ve benzeri renkli taşlı yüzük, çöp, telkari, yılanlı, burmalı, çakma ve benzeri bilezik, kemer ve daha birçok çeşit altın takı imalatı yapmışlar ve talebe uygun olarak da yapmaya devam etmektedirler.

Kuyumculuğun merkezi sayılan İstanbul ve diğer büyük illerde altından üretilen süs ve takılar, 18 ve daha düşük ayarlı altından, (yeşil altın) takılar üretilip satılırken, Gaziantep'te kuyumcuların ürettiği takılar 22 ayar denen ve 916 milyem olan altından imal edilmektedir. Özellikle son yıllarda Gaziantep'li imalatçılar ürettikleri mamullerine TSE belgeli olduğunu gösteren kendi damgalarını vurmaktadır. Bu işlem hem esnaf, hem de tüketici tarafından güven içerisinde Gaziantep altının, alınıp satılmasını sağlamıştır. Türklerin Müslümanlığı kabul etmeleriyle altın eşya yapımı azaldı. Gaziantep Cumhuriyet'ten önce il olmadığı için il merkezi olan Halep'ten getirilen altınlar burada satılırdı. Bu işi de Antep'te yaşayan Ermeniler yapardı. Gaziantep'li kuyumcular; halka, renkli taşlı, yakut, zümrüt, firuze ve benzeri renkli taşlı yüzük, çöp, telkari, yılanlı, burmalı, çakma ve benzeri bilezik, kemer ve daha birçok çeşit altın takı imalatı yapmışlar ve talebe uygun olarak da yapmaya devam etmektedirler. (20.05.2013,www.gaziantepkulturturizm.gov.tr)

Bugün Gaziantep'te 400 civarında vitrin kuyumcusu 60 civarında imalatçısı ile odaya kayıtlı 568 kuyumcu, 500 civarında işyeri ve bu işyerlerinde çalışan 2000 civarındaki insanıyla Gaziantep ekonomisindeki yerini almıştır. Yapılmakta olan çalışmalarla Türkiye'deki yerini daha ileri noktalara getireceği görülmektedir.(20.05.2013,www.gaziantepkulturturizm.gov.tr)

7.4.3. Gastronomi

Dünyada şehir adı ile anılan mutfağa sahip tek kent Gaziantep'tir. Gaziantep mutfağında çeşitli kültürlerin buluşması nedeniyle oluşan yaklaşık 350 çeşit yemek türü yer almaktadır. Gaziantep denince ilk akla gelen zengin mutfağıdır. Gaziantep yemekleri, Türk ve dünya mutfakları arasında ayrıcalıklı bir yere sahiptir. Yemeklerin yapımında ve kullanılan malzemelerin seçimindeki titizlik, hazırlama ve pişirmede gösterilen beceri, yemeklerin yapımında kullanılan ve yemeklere değişik tat ve lezzet veren baharatlar, salçalar ve malzemeler Gaziantep yemekleri ve tatlılarının şöhrete kavuşmasına aranılan damak tadı olmasına neden olmuştur. Bu yemeklerden bazılarını şöyle sıralayabiliriz:

Köfteler: İçli köfte, çiğ köfte, ekşili ufak köfte, malhıtalı (mercimekli) köfte, yoğurtlu ufak köfte, yağlı köfte, iç katması (kısır).

Kebaplar: Kuşbaşı kebabı, kıyma kebabı, patlıcan kebabı, soğan kebabı, simit kebabı, ali nazik(yoğurtlu) kebabı, sebzeli kebab, yenidünya kebabı, keme kebabı.

Çorbalar: Tarhana çorbası, yoğurtlu alaca çorbası, dövmeli alaca çorbası, beyran çorbası, ezo gelin çorbası.

Et Yemekleri: Yuvarlama, yoğurtlu soğan yahnisi, patlıcan musakka, pırpirim aş, börk aş, mıcırık aş, doğrama, kabaklama, borani ve sarımsaklı bakla.

Tavalar – Kavurmalar –Kızartmalar: saçma tavası, sarımsak tavası, domates tavası, bakla ve fasulye tavaları, et kavurması(topaç), ciğer kavurması, et kızartması.

Dolmalar-Sarmalar: Karışık dolma, patlıcan dolması, biber dolması, kabak dolması, firikli acur dolması, zeytinyağlı patlıcan ve biber dolması, mumbar dolması, bulgurlu yaprak sarması, pirinçli ve zeytinyağlı yaprak sarması, lahana sarması ve pancar sarması.

Pilavlar: Firik pilavı, iç pilavı, etli dövme pilavı, özbek pilavı, havuç aşısı, mercimekli pilav, çağla aşısı, kömeç(buğulama)aşısı.

Hamur İşleri: Lahmacun (Gaziantep usulü), peynirli pide, pişi böreği, yeşil zeytin böreği, peynir-çökelek ve lor semseği.

Piyazlar-Salatalar-Cacıklar: Maş piyazı, fasulye piyazı, loğlas piyazı, patates piyazı, yeşil zeytin piyazı, çoban salatası, domates salatası, koruk salatası ve salatalık cacığı.

Tatlılar ve Pastalar: Baklava, şöbiyet, bülbülyuvası, dolama, kurabiye, kırma kadayıf, fıstıklı kadayıf, aşure, zerde, sütlaç, bastık, nişe helvası, irmik helvası, kuymak, kaygana, şıllık(akıtma), kere biç, maya nalı kahke, hedik.

Bazı Özel Kahvaltılıklar: Katmer, kaymak, Muhammara, Yeşil Zeytin Ekşileme, Tarhana Eritme Gaziantep yemeklerinin en güzel şekilde yapıldığı yerler içinde önde gelenlerden İmam Çağdaş Kebap ve Baklava salonudur.(20.05.2013,www.gaziantepkulturturizm.gov.tr)

İmam Çağdaş: Kale civarında yer almaktadır. Gelen turistlerin özellikle yemek ve Antep baklavası için uğrak yerlerindedir. Gaziantep’de çok sayıda lokanta vardır;ancak İmam Çağdaş bu konuda tanınmış önemli bir yere sahiptir. Çok sayıda yerli ve yabancı turist tarafından ilgi görmektedir.

Foto: 25.1. İmam Çağdaş ; Eski Hal Civarı,Uzun Çarşıda yer almaktadır.

7.5.Spor Etkinlikleri

7.5.1.Su sporları

Su sporu son dönemlerde gelişmeye başlamış önemli bir etkinliktir. 2010 ve 2012 yıllarında Rumkale’de ve Zeugma Antik Kenti’nde yapılan offshore yarışları ulusal olarak yayınlanmış ve milyonlarca kişi izlemiştir.(20.07.2012.,www.gaziantep-bld.gov.tr.).)Bu durum ilin tanıtımı için önemlidir. Bu yarışmaların her yıl düzenli olarak yapılması turizmin gelişmesine katkıda bulunacak ve ayrıca alternatif turizmin gelişmesine katkıda bulunacaktır.

7.5.1.1.Alleben Göleti Su Sporları Festivali

Alleben Gölet’inde 2011 yılında Mayıs ve Haziran aylarında 9 kez Dragon Kano yarışları düzenlenmiştir. Bu yarışmalarda farklı illerden gelen 2597 sporcu katılmıştır. (20.06.2011.,www.gaziantep-bld.gov.tr.).Doğal gölü olmayan Gaziantep’te oluşturulan bu yapay gölde yapılan yarışlar değişik aktiviteler bakımından önemlidir. Bu durum hem sosyal aktivite hem de turizm faaliyeti olarak önemlidir. Ve ayrıca gençlerin su sporlarına olan ilgisinin artmasına, belki de ileride başarılı su sporcularının çıkmasına zemin hazırlayacaktır.

Bu yarışlar sayesinde çevre illerden gelen sporcular hem yarışmakta, hem de Gaziantep’i tanıma fırsatı bulmaktadırlar. İl’e gelen sporcular ve beraberindekilerin konaklama, şehirde yapılan gezi turu ve yapılan alışverişler il ekonomisine olumlu katkı yapmaktadır. Ayrıca bu faaliyet Gaziantep’in tanıtımına katkıda sağlamaktadır.

Foto: 26.1. Rumkale Su Sporları Yarışlarından Bir Kare (20.07.2012.)

Foto: 26.2. Alleben G6leti Dragon Kano Yarışları.(20.06.2011)

8.ARAŞTIRMA SAHASINDA GELİŞMESİ BEKLENEN TURİZM ALTERNATİFLERİ

8.1.Organize Turlar

Bu yörede bulunan tarihi, kültürel ve doğal değerleri görmek amacıyla yerli ve yabancı turistlerin katıldığı organize turlar düzenlenmektedir. Gaziantep'in tarihi ipek yolunun üzerinde bulunması, Akdeniz-Güneydoğu Anadolu geçiş noktasında olması buraya yapılan ziyaretleri artırmaktadır. Gaziantep'e gelen turistler daha çok tarihi ve kültürel mekânları gezmek, kültürünü tanımak ayrıca dünyaca ünlü mutfak menüsünü tatmak amacı taşımaktadırlar. Özellikle son yıllarda restore edilen tarihi mekânlar turistlerin ilgisini çekmektedir. En fazla ziyaret edilen yerler Zeugma Mozaik Müzesi Savaş Müzesi, Kahramanlık Panorama Müzesi, Emine Göğüş Mutfak Müzesi, Medusa Cam Eserler Müzesi, Gaziantep Mevlevihanesi Vakıf Müzesi.

8.2.İş Turizmi

Gaziantep, sanayi ve ticaret yapısı ile Türkiye ekonomisinde önemli bir yere sahiptir. Coğrafi konumu itibarıyla Gaziantep ili Türkiye batısında ki sanayi şehirleri ile güneyin irtibatını sağlayan ve Güneydoğu Anadolu ile Doğu ve Güney Anadolu bölgelerinin her türlü ihtiyaçlarını karşılayan bir üretim ve ticaret merkezidir. İl önemli karayollarının kavşağında bulunduğundan, Arap ve Doğu Bloğu ülkeleriyle karşılıklı ihracat ve ithalat yapılmakta ve geniş bir pazara hitap etmektedir.

Gaziantep'lilerin girişimci ruhu, azmi ve çalışkanlığı ilin ekonomik kalkınmasında en temel unsurdur. Bu günkü ulaşılmış olduğu sanayi, ticaret ve ihracat potansiyeli ile il, bölgede, ülkede ve uluslararası alanda hak ettiği yeri alma başarısını göstermektedir. Cumhuriyet'in ilk yıllarından itibaren halkının çalışkanlığı ve kişisel niteliklerinden kaynaklanan üreticilik ve kişisel girişimcilik özellikleri dolayısıyla Türkiye'nin ekonomisi ve sanayisinde özel bir yere ulaşılmış ve birçok konuda üstünlüğünü ispat etmiştir.

Gaziantep'teki büyük sanayi işyerleri sayısı, Türkiye toplamının %4 'ünü, küçük sanayi işyerleri sayısının %6'sını oluşturmaktadır. Bu yapı ile sağladığı geniş istihdam olanaklarıyla ildeki faal nüfusun % 28'72'sinin imalat sanayi kollarında çalıştığı görülmekte ve bu oran her geçen yıl artmaktadır.

Son 10-15 yıla kadar her biri küçük küçük atölyelerde dağınık, gelişen teknolojiden habersiz bir üretim yapısı sergileyen şehirdeki küçük sanayi birimleri bugün üretimlerini pamuk ipliği, akrilik iplik, halı, un, irmik, makarna, gıda maddeleri, bitkisel yağ, plastik, deterjan, kimyevi maddelere, metal eşya, makine imalatı, orman ürünleri, inşaat yan malzeme üretimi, deri ve deri eşya üretimi yönünde yoğunlaştırmıştır. İl merkezinde çok değişik konularda toptan ve perakende ticaret yapan 25 binin üzerinde işyeri vardır. Buralarda iş yapan 45 bin dolayında da vergi mükellefi bulunmaktadır. Toptan ticaret kesimi içerisinde mensucat ve giyim eşyası ile toptan gıda ticareti yapan firmalar çoğunluğu oluşturmaktadır. Ayrıca çeşitli konularda 1000'in üzerindeki esnaf hizmet sektöründe faaliyet göstermektedir.

Gaziantep'te daha önce dağınık bir şekilde bulunan işyerleri, bugün belli bölgelerde toplanmıştır. Bunlar Organize Sanayi Bölgeleri (I,II,III,IV), küçük ve Orta

Ölçekli Sanayi Bölgeleri, Örnek Sanayi Sitesi ve Küçük Sanayi Siteleri bölgeleridir. Ayrıca büyük ticari kuruluşlar için GATEM, küçük ve orta ölçekli tesisler için KOSGEB ile şehrin kuzey batısında hızla yeni iş hanları, idari binalar ve büyük işyerleri modern şehircilik anlayışıyla yapılmaktadır.

Gaziantep, bölgesinde bulunan illeri; ekonomik, ticari ve sosyal yönden önemli ölçüde etkileyen gelişmişliğin yanı sıra, GAP'ın tam olarak devreye girmesiyle birlikte bölgede meydana gelebilecek ürün artışını gerek iç piyasada gerekse dış ülkelerde değerlendirebilme kabiliyetine sahip ticari ve endüstriyel imkânları ile ticari hacmi bir kat daha artacaktır.(15.04.2013,www.gso.tr.)

Tablo 6.1 Gaziantep Organize Sanayi Bölgesi İstihdam Durumu

	I.Bölge	II.Bölge	III.Bölge	IV.Bölge	Toplam
Yıl	2010-2011	2010-2011	2010-2011	2010-2011	2010-2011
Çalışan Sayısı	15000-15000	24000-25000	21000-24000	13000-16000	73000-74000

(Gaziantep Ticaret Odası Rakamlarla Gaziantep 2012:28).

8.3.Karavan Turizmi

İl merkezine 4 km. uzaklıkta bulunan Dülükbaba Ormanları Karaçam ve Sedir ağaçları ile kaplı olup, İlin kuzey ve kuzeybatısını çevreleyen 40 km²'lik alanı ile ülkemizin elle dikilmiş en büyük koru ormanlarından bir tanesidir. Dülükbaba ormanları içerisinde günde 5000 kişinin yararlanabileceği kamp kurma ve karavanlarla konaklama imkânları mevcuttur. Ayrıca orman içerisinde yemek masaları, büfe, fırın, market, restoran vb. tesisler bulunmaktadır.

8.4.Sosyal Turizm (Gençlik Turizmi)

Gaziantep'te Gençlik Turizmi için büyük bir potansiyel mevcut olup, gençlerin oldukça yüksek olan turizm istemini karşılamak amacıyla çeşitli olanaklar geliştirilmiştir. İlde Turizm İşletme Belgeli Tesisler gençlere % 10 indirim uygulamaktadır. Gençler, okulların yarı yıl ve yaz tatiline girdiği dönemlerde Kredi ve Yurtlar Kurumu'nun yurtlarından düşük bir ücretle yararlanma imkânına sahiptirler. İl Turizm Müdürlüğü tarafından her yıl 15-22 Nisan tarihlerinde Turizm Haftası Kutlamaları çerçevesinde gençlere ücretsiz çevre gezileri düzenlenmektedir. Gaziantep şehir merkezinde bulunan 100. Yıl Atatürk Kültür Parkı içinde gençler için, bisiklet oyun sahaları, yürüyüş parkurları ve eğlence merkezleri bulunmaktadır. Ayrıca gençlerin doğayla baş başa yürüyüş yapabilecekleri Dülükbaba Ormanları bulunmaktadır. Yine ilde gençler için Internet kafeler, cep sinemaları ve bowling merkezleri bulunmaktadır.

8.5.Yayla Turizmi

Gaziantep'te çok fazla yayla yoktur. Bu nedenle yaylacılık fazla gelişmemiştir. Mevcut yaylalardan Hızır ve Sof yaylaları yaz döneminde kullanılır, ancak bu kullanım

bireysel veya dar aile çerçevesinde olmakta geniş kitlelerin yaptığı yayla faaliyetine dönüşmemektedir. Durumu iyi olan insanlar bağ evleri satın almakta ve yaz döneminde buraları bireysel olarak kullanmaktadırlar. Sof dağı etekleri bu anlamda en çok tercih edilen yerlerdendir. Sof yaylasının altyapı eksikliklerinin giderilmesi buraya olan günü birlik ziyaretçilerin sayısını artıracaktır.

8.6. Av Turizmi

Gaziantep, av turizmi potansiyeli açısından zengin bir ildir. Fırat Nehri civarında keklik, turaç, yaban ördeği ve yaban kazı avı yapılmaktadır. Gaziantep'in İslahiye ilçesinde bulunan Tahta Köprü Baraj Gölü civarında kınalı keklik, turaç, yaban ördeği, yaban kazı, baykuş, güvercin, serçe, arıkuşu, yaban domuzu gibi av hayvanları bulunmaktadır. İl içerisindeki ormanlarda bulunan av hayvanlarından bazıları ise şunlardır; Keklik, turaç, tilki, baykuş, tavşan, yaban ördeği, yaban kazı, su kuşları, çil, kirpi, yaban domuzu ve bildircindir.

Gaziantep Yaban Hayatı Koruma Avcılık ve Balıkçılık Spor Kulübü 2013 verilerine göre Gaziantep'te 668 pasif 369 aktif olmak üzere toplam 1037 kişinin avcılık kaydı vardır. Bunların devlete bıraktığı gelir ise yıllık olarak 225.000 tl civarındadır.

Gaziantep'te yaban hayatı koruma ve desteklemek amacı ile Gaziantep-K.Maraş yolu üzerinde Erikçe Yaban Hayvanı Üretim İstasyonu kurulmuştur. Burada üretilen Keklik, Geyik ve Ceylanlar doğaya bırakılmaktadır. Yıllık olarak yaklaşık 15.000 keklik,150 adet Geyik-Ceylan üretimi sağlanmış ve doğaya bırakılmıştır. (Gaziantep Yab. Hay. Kor. Avc. ve Balıkç. Spor Kulübü,2013)

Tarımda kullanılan suni gübre doğaya bırakılan keklikler için öldürücü olabilmektedir. Bunun önlenmesi, tarımda doğal gübrenin yaygınlaştırılması gerekmektedir. Ayrıca doğaya bırakılan keklikler diğer yaban hayvanları tarafından kolaylıkla avlanabilmektedirler ki, bu durum kekliklerin evcil yaşamdan doğaya bırakılmalarından kaynaklanmaktadır. Bu durum içinde gerekli tedbirlerin alınması gerekmektedir. İslahiye ve çevre dağlara bırakılan geyik ve ceylanların ileriki dönemlerde av için açılması, sürdürülebilir av turizmi için önemlidir.

Kaçak avlananların ciddi anlamda takibi yapılmalı, caydırıcı cezalar verilmelidir. Böylece erken dönemde hayvanların avlanmasının önüne geçilmiş olacaktır.

8.7. Atlı Doğa Yürüyüşü

Fırat Nehri kıyısında bulunan Rum kale civarında, Fırat Nehri ve Merziman Çayı kıyısında, Sof dağı ve Hızır Yaylalarında atlı doğa yürüyüşü yapılabilir. Ayrıca rekreasyon projesi yapılan Burç Ormanlarında atlı spor faaliyetlerinin yapılacağı parkurlar bulunmaktadır.

8.8. Akarsu Turizmi

Gaziantep'te rafting yapılabilecek akarsu bulunmamaktadır. Ancak, Gaski Tesisleri yakınında bulunan Alleben Gölet'inde Su Sporları Şenlikleri ve Kano Yarışları yapılmaktadır. Fırat Nehri üzerinde Grand Prix Off Shore Boat Yarışları, Fırat Nehri

üzerinde bulunan Birecik Baraj gölünde Su altı dalışları, su kayağı, ve yatçılık yapılabilmektedir.

8.9.Bisiklet

Burç Ormanları, Dülükbaba Ormanları ve İl merkezindeki 100. Yıl Atatürk Kültür Parkı içerisinde bisiklet turları yapma imkânı bulunmaktadır.

8.10.Treakking

Hızır Yaylası (Amanos Dağları), Sof Dağı Yaylası (Sof Dağları), Rumkale civarı, Fırat Nehri kıyısı, Dülük Ormanları, Burç Ormanları ve Erikçe Ormanları içinde dağ ve doğa yürüyüşü yapılabilir.

8.11.Olta Balıkçılığı

Gaziantep'te bulunan Şahinbey Burç Göleti, Tahtaköprü Baraj gölü, Hancağız Baraj gölü, Alleben Göleti ve Fırat Nehri kıyısında sportif amaçlı olta balıkçılığı yapılabilir.

Tablo:7.1.Önemli Gün ve Festivaller (12.04.2013,www.gaziantepturizm.tr.)

Adı	Yapıldığı Yer	Kutlama Günü	Süresi
Atatürk'ün Gaziantep'e gelişi	Gaziantep	26 Ocak	1 gün
Antep'e Gazilik Unvanının Verilişi	Gaziantep	8 Şubat	1 gün
Gaziantep'in Düşman İşgalinden Kurtuluşu	Gaziantep	25 Aralık	1 gün
Turizm Haftası Kutlamaları ve Turizm Fuarı	Gaziantep	15-22 Nisan	1 Hafta
Uluslararası Altın Fıstık Festivali	Gaziantep	Eylül Ayı İçi	4 gün.
Cumhuriyet Kupası Aba Güreşleri	Gaziantep	29 Ekim	1 gün
Esnaf Sahrası	Gaziantep	Ağustos ayı içi	1 gün
Hıdrellez Şenlikleri	Gaziantep	6 Mayıs	1 gün
İslahiye Üzüm, Biber ve Kültür Festivali	İslahiye	23-24 Ağustos	2 gün
Oğuzeli Nar ve Kültür Festivali	Oğuzeli	28 Eylül	1 gün

9. GAZİANTEP’TE TURİZMİN ETKİLERİ

9.1.Ekonomik Etkiler

Gaziantep, sanayi ve ticaret yapısı ile Türkiye ekonomisinde önemli bir yere sahiptir. Coğrafi konumu itibariyle Gaziantep ili Türkiye batısında ki sanayi şehirleri ile güneyin irtibatını sağlayan ve Güneydoğu Anadolu ile Doğu ve Güney Anadolu bölgelerinin her türlü ihtiyaçlarını karşılayan bir üretim ve ticaret merkezidir.

İl önemli karayollarının kavşağında bulunduğundan, Arap ve Doğu Bloğu ülkeleriyle karşılıklı ihracat ve ithalat yapılmakta ve geniş bir pazara hitap etmektedir.

Gaziantep’lilerin girişimci ruhu, azmi ve çalışkanlığı ilin ekonomik kalkınmasında en temel unsurdur. Bu günkü ulaşmış olduğu sanayi, ticaret ve ihracat potansiyeli ile il,bölgede, ülkede ve uluslararası alanda hak ettiği yeri alma başarısını göstermektedir. Cumhuriyet’in ilk yıllarından itibaren halkının çalışkanlığı ve kişisel niteliklerinden kaynaklanan üreticilik ve kişisel girişimcilik özellikleri dolayısıyla Türkiye’nin ekonomisi ve sanayisinde özel bir yere ulaşmış ve birçok konuda üstünlüğünü ispat etmiştir.

Gaziantep’teki büyük sanayi işyerleri sayısı, Türkiye toplamının %4 ’ünü, küçük sanayi işyerleri sayısının %6’sını oluşturmaktadır. Bu yapı ile sağladığı geniş istihdam olanaklarıyla ildeki faal nüfusun % 28’72’sinin imalat sanayi kollarında çalıştığı görülmekte ve bu oran her geçen yıl artmaktadır.

Son 10-15 yıla kadar her biri küçük küçük atölyelerde dağınık, gelişen teknoloji den habersiz bir üretim yapısı sergileyen şehirdeki küçük sanayi birimleri bugün üretimlerini pamuk ipliği, akrilik iplik, halı, un, irmik, makarna, gıda maddeleri, bitkisel yağ, plastik, deterjan, kimyevi maddelere, metal eşya, makine imalatı, orman ürünleri, inşaat yan malzeme üretimi, deri ve deri eşya üretimi yönünde yoğunlaştırmıştır. İl merkezinde çok değişik konularda toptan ve perakende ticaret yapan 25 binin üzerinde işyeri vardır. Buralarda iş yapan 45 bin dolayında da vergi mükellefi bulunmaktadır. Toptan ticaret kesimi içerisinde mensucat ve giyim eşyası ile toptan gıda ticareti yapan firmalar çoğunluğu oluşturmaktadır. Ayrıca çeşitli konularda 1000’in üzerindeki esnaf hizmet sektöründe faaliyet göstermektedir.

Gaziantep’te daha önce dağınık bir şekilde bulunan işyerleri, bugün belli bölgelerde toplanmıştır. Bunlar Organize Sanayi Bölgeleri (I,II,III,IV), küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Bölgeleri, Örnek Sanayi Sitesi ve Küçük Sanayi Siteleri bölgeleridir. Ayrıca büyük ticari kuruluşlar için Gatem, küçük ve orta ölçekli tesisler için Kosgeb ile şehrin kuzey batısında hızla yeni iş hanları, idari binalar ve büyük işyerleri modern şehircilik anlayışıyla yapılmaktadır.

Gaziantep, bölgesinde bulunan illeri; ekonomik, ticari ve sosyal yönden önemli ölçüde etkileyen gelişmişliğin yanı sıra, GAP’ın tam olarak devreye girmesiyle birlikte bölgede meydana gelebilecek ürün artışını gerek iç piyasada gerekse dış ülkelerde değerlendirebilme kabiliyetine sahip ticari ve endüstriyel imkânları ile ticari hacmi bir kat daha artacaktır.

Turizm, Gaziantep’te bir sektör olarak ağırlığını son dönemlerde daha fazla göstermeye başlamıştır. Gaziantep’e yapılan yatırımlar, oteller pansiyonlar vb. konaklama tesislerinin sayısının artması bu durumun açık bir göstergesidir. Çünkü talep durumuna göre arz gerçekleşmektedir.

Turizm İl Müdürlüğü verilerine göre, 2008 yılında 95.000,2009'da 295.600,2010'da 260.000,2011'de 311.700 kişi,2012'de 262.086,2013 yılında ise 363.853 kişi otellerde konaklama yapmıştır. Bu miktarın çoğunluğunu yerli turistler oluşturmaktadır.

Daha fazla turistin Gaziantep'e gelmesi için, tanıtım faaliyetlerine ağırlık verilmeli ve mevcut otel kapasitesinin artırılması, iyileştirilmesi ve Gaziantep'e tur sayısının artırılması, şehir içi ulaşımın daha da iyileştirilmesi turist sayısı artırmada önemlidir.

10. SONUÇ VE ÖNERİLER

Gaziantep şehir merkezi, tarihi ve turistik mekânlarla doludur. Gaziantep'e yurt içi ve dışından gelen turistler, GAP ve benzeri turlar kapsamında Gaziantep'e uğramakta ve kısa zamanda çok yeri ziyaret etmeye çalışmaktadır. Özellikle kale civarı ile bakırcılar çarşısı ile elmacı pazarı civarında toplanan tarihi ve turistik mekânlara gelen turistleri taşıyan araçlar, yolların dar ve uygunsuz olması sebebiyle oldukça uzak yerlerde park etmekte ve genelde belli bir yaşın ve ekonomik durumun üzerinde olan yerli ve yabancı turistler uzun mesafeleri yürümek zorunda kalmaktadırlar. Bu sebeple tur acenteleri Gaziantep şehir merkezi turlarını bir yemek ile yemek yenilen yerlerin civarında kısa turlarla kısıtlı tutmaktadır. Bu yüzden Gaziantep'te geçirilen süreler kısaltılmakta ve Gaziantep şehir ekonomisi bu durumdan olumsuz etkilenmektedir.

- 1.- Gaziantep şehir merkezine tur otobüsleri girememekte ve girenlerin de hareketleri kısıtlanmaktadır.
- 2.- Şehir merkezindeki butik oteller, lokantalar ve geleneksel alış veriş merkezleri tur otobüsleri için adeta ulaşılamazdır.
- 3.- Şehrimizdeki turistik ve tarihi yerleri planlı olarak gezmeye yönelik çalışmaların yetersizliği ve tur operatörlerinin bundan habersizliği sebebiyle pek çok mekân gezilememektedir.
- 4.- Şehir merkezindeki tarihi ve turistik mekânlar araçların girişine çoğu zaman uygun değildir.

Bütün bu durumun ışığında sadece şehir merkezindeki park yeri probleminin kente ekonomik olarak kaybı yıllık tahmini birkaç milyon doların üzerindedir. Zira kent merkezine girişin kısıtlı olması ve şehir turlarının kısalığı ve yüklü olması, turistlerin belli birkaç yer dışında alışveriş yapmasını engellemekte ve ciddi ekonomik kayıplara yol açmaktadır. Aynı zamanda tur araçlarına yönelik kamu görevlilerinin ilgisizliği ve olumsuz tavrı, trafik polislerince sık sık kesilen cezalar ve yolcu indirme ve bindirme konusundaki anlayışsızlık gibi sebeplerle tur acenteleri, şehirdeki belli mekânlara hiç uğramamaktadır.

Çözüm Önerileri:

- 1.- Park yeri problemi ile ekonomik kayıp arasındaki doğru orantının kentin yöneticileri, ticaret erbabı, esnafı ve halkı tarafından anlaşılmasına yönelik çalışmalar yapılmalıdır.
- 2.- Şehir merkezinde tarihi ve turistik yerler ile alışveriş yapılacak yerlere yürünülebilir uzaklıklarda tur otobüslerinin park etmesine uygun alanlar belli bir ücret karşılığı tahsis edilmelidir.
- 3.- Şehirdeki ve şehre tur düzenleyen acenteler ile yapılacak görüşmelerle şehirdeki turların süresi uzatılmalı ve kapsamı genişletilmelidir.
- 4.- Şehirdeki yön ve yer gösteren levhalar güncellenmeli ve turizme uygun hale getirilmelidir.
- 5.- Arap ve İranlı turistlerin de şehri gezmelerine yönelik çalışmalar yapılmalı, İranlı hacılar ile Suriye yoluyla gelen Araplara yönelik park yerleri yapılmalıdır.
- 6.- Park yerlerini tanıtıcı çalışmalar yapılmalı, park yerlerinde kafeterya ve tuvalet gibi sosyal tesisler ile küçük alış veriş merkezleri kurulmalıdır. Park yerine gelen turistlere kenti tanıtıcı broşürler yanında neyi nereden alacağına yönelik broşürler de ücretsiz dağıtılmalıdır. Park yerlerine yakın konaklama imkânı da sağlanmalıdır. (Y.Doç.Dr. Yunus Emre TANSÜ GAÜN Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Başkan Yardımcısı)
(Gaziantep Kent Konseyi Kültür Sanat ve Turizm Çalışma Grubu Başkanı)

İldeki somut ve somut olmayan kültürel mirasın karşı karşıya olduğu en büyük sorun, kültürel değerlerin korunmasına ve geliştirilmesine yönelik koruma bilinci eksikliğidir. İlk ve ortaöğretim okullarında bölgenin ve İlin coğrafyası, tarihi, somut ve somut olmayan kültür mirası ile turizmin önemi hususlarında öğrencilere verilen bilgiler yetersizdir. Bu eksikliğin giderilmesi için okullar ve turizm müdürlüğü ve ilgili kuruluşlar işbirliği içinde hareket etmeli, gerek okullarda gereksede yapılacak gezilerle küçük yaştan itibaren bu bilinç aşılmalıdır.

Gaziantep'te özellikle tarihi kalıntıların varlığı, başta Zeugma Mozaikleri olmak üzere burada yaşamış olan medeniyetlerden kalan tarihi eserler Gaziantep turizmi için büyük bir öneme sahiptir. Bu müzenin tanıtımının daha fazla yapılması ve yurtdışından müzeye yapılan ziyaretlerin artmasını sağlamak açısından çok daha yararlı olacaktır.

Gaziantep son dönemlerde kurulan müzeler, restore edilen tarihi mekanlar ve hala devam eden geleneksel sanatlarla bambaşka bir güzelliğe sahiptir. İl'de bulunan tarihi mekânlardan bazıları farklı amaçlarla da olsa hala işlevini sürdürmektedir. Eskiden konaklama yeri olarak kullanılan Hanlar bugün bazılarının içerisinde çeşitli el sanatları, kütüphane, hediyelik eşyaların satıldığı mekanlar olarak kullanılmaktadır. Tarihi bakırcılar çarşısı bugünde aynı işlevini devam ettirmektedir. Buralara daha fazla turist çekmek için de yine tanıtım, reklam ve turlarla gelen turistlerin ziyaret edeceği mekanlar arasına mutlaka buralarında alınması ziyaretçi sayısının artmasına neden olacaktır.

Mutfağı ile ünlü Gaziantep'e Emine Göğüş Mutfak müzesi adı ile bir müzenin kazandırılması önemlidir. Gaziantep yemekleri dünya çapında ün yapmış ve burada kullanan bir şehir konumundadır. Ancak yine bu durumdan bilgisi olmayan insanlara tanıtım yaparak daha fazla kişiye ulaşmak İl'e yapılan ziyaretlerin artmasında katkısı olacağı şüphesizdir. Marka şehir olmak her yönü ile yapılması gereken bir işlevselliktir. Ve bunun birçok ayağı vardır. Gastronomi bunlardan sadece biridir.

Sanko Park, Prime Mall ve Forum Gaziantep gibi büyük alışveriş merkezlerinin varlığı il içinde olduğu gibi yakın illerden de alışveriş için insanları buraya çekmektedir.

Gaziantep'in zengin kültürel mirasının geliştirilmesi ve uluslararası boyutta tanıtımı için kapsamlı bir plan yapılmalıdır. İlin kültürel mirasının, turizm sektörü paralelinde sosyal ve ekonomik kalkınmasına katkı sağlayabilmesinin en önemli göstergesi bir plan ve eylem programı hazırlamak ve uygulamaktır. Planlamanın temelini, ekonomik gelişimi destekleyen; fiziksel düzeyde uygulanabilir; toplum yönelimli ve sürdürülebilirlik ilkesi oluşturmaktır.

Planlamada; ayrıntılı mevcut durum analizi, hedeflerin belirlenmesi, eylem alanlarının tespit edilmesi, kamu-özel sektör iş bölümü ve finansmanlar yer almalıdır.

Kültürel mirasın önemine, ölçeğine ve çeşitliliğine paralel olarak kültürel mirasın korunmasına, sergilenmesine ve geliştirilmesine yönelik olarak müzeler, kültür, danışma merkezleri altyapı ve destekleyici hizmetler olduğundan; kültürel mirasın önceliklerine göre restore edilmesi, bu varlıklara asıllarına uygun işlevler kazandırılması, ören yeri düzenlenmesi, arkeolojik kazı çalışmalarının devamı ve bunların ziyaretinin mümkün olacak şekilde gerek ulaşım gereksede diğer altyapının tamamlanması önemlidir.

Ayrıca ilçelerin nâzım plânları hazırlanırken turistik yapı ve sahaların olumsuz şekilde etkilenmemeleri sağlanmalıdır. Hatta bu alanların korunaklı hâle gelmesi için belediyelerin ve yetkili kurumların ortak hareket etmeleri gerekmektedir. Turistik

mekânların çevresinde veya bünyesinde inşa edilecek yapıların, o alana uygunluk arz etmesi sağlanmalıdır.

Turizm sektöründeki gelişme; yol, su, elektrik, arıtma ve eğitim, haberleşme gibi altyapı hizmetlerine yatırım yapılmasını gerekli kılmaktadır.

Kültürel varlıklar önceliklerine göre restore edilmeli, uygun işlevler kazandırılmalı, ören yerleri düzenlenmeli ve arkeolojik kazı çalışmaları devam etmelidir.

Kültürel miras değerlerinin bazıları, yolların bakımsızlığı ve yönlendirme levhalarının eksikliği nedeniyle ulaşılabilirliğini kaybetmiştir. Şehir merkezine uzak olan ören yerleri ve arkeolojik kazı alanlarına turistlerin kolayca ulaşımının sağlanması için alternatif düzenli ulaşım araçlarının sunulması gerekmektedir.

Otel, restoran ve kafelerin öncelikli olarak turizme adapte edilmesi ve yerli, yabancı turistlere talep edilen hizmetleri dünya standartlarında ve yöresel unsurlarla sunabilmesi gerekmektedir.

Kongre-fuar ve gastronomi turizmi gibi Gaziantep'i tarih ve kültür turizmi dışında farklı turizm alanlarına taşıyacak altyapı ve yatırım çalışmalarına önem verilmesi gerekmektedir.

Reklam ve tanıtım herhangi bir turistik sahanın gelişmesinde ne denli önem taşıdığı düşünüldüğünde; yetkili kişi ve kurumların bu bağlamda gerek yurt çapında gerekse yurtdışında üzerlerine düşen görev ve sorumlulukları layıkıyla yerine getirmeleri gerekir. broşürler, tanıtım filmleri, kataloglar hazırlanmalı ve gerekli turizm birimlerine (müdürlük ve danışmalar gibi) ulaştırılmalıdır.

Turizm işletmelerin hijyenik koşulları sağlamanın öneminin yanı sıra çevre dostu yatırımlar ile eko turizm gibi yeni gelişen tercihler de göz önüne alınmalıdır. Nitekim eko turizm dünya genelinde, "yeryüzünün doğal kaynaklarının sürdürülebilirliğini güvence altına alan, bunun yanı sıra yerel halkın ekonomik kalkınmasına destek olurken, sosyal ve kültürel bütünlüklerini koruyup gözetilen bir yaklaşım ya da tavır" olarak benimsenmiştir.

Özellikle turizm endüstrisinin yeni gelişmeye başlamış olması, ayrılan kaynağın yetersizliği ve etkin kullanılmasında yaşanan sıkıntılar, işbirliği ve koordinasyonun sağlanamaması gibi etkenlerle, tanıtım faaliyetleri, kalite ve sayı açısından yetersiz kalmaktadır. Tarih, dinlerin doğuşu ve yayılması ve medeniyetlerin gelişimi gibi konulara ilgi duyan insanlar, Mezopotamya'yı bilmektedir; âmâ bu bölgede turizme yönelik yapılan çalışmalardan yeterince haberdar olamamaktadır. Bu nedenle güçlü bir tanıtım planlaması yapılarak bu tarihi mekanların ve çıkartılan eserlerin çok daha geniş kitlelerce bilinmesinin sağlanması öncelikli hedefler arasında yer almalıdır. Bunun için etkin tanıtım araçları kullanılmalı, basın-yayın, internet, sosyal paylaşım siteleri gibi daha fazla insana ulaşmayı sağlayacak bütün tanıtım yolları devreye sokulmalı ve bu durum sürekli olarak planlı bir şekilde organize olarak devam ettirilmelidir. Ayrıca gerek il içi, gerekse ülke içi hatta yurt dışında düzenlenen kongre ve fuarlarda tanıtım faaliyetlerinin etkin olarak kullanılması gereklidir.

Geleneksel el sanatlarının yaşatılması ve yeni kuşaklar aktarılması için çalışma yapılmalıdır. Bunun için el sanatları ekonomiye kazandırılmalıdır. Kolay taşınabilir, iyi tasarlanmış, kaliteli, bölgeye özgün, profesyonel bir anlayışla şehrin marka imajıda göz önüne alınarak yapılan ürünler ile turistlere hitap edilmelidir.

Gaziantep mutfağının ulusal ve uluslararası platformlarda düzenli tanıtımını yapılması büyük önem taşımaktadır.

Kalifiye ara ve kalifiye elemanlarının talep edilenin çok altında olması nedeni ile bu konuda ciddi bir çalışma gerekmektedir.

Turizm işletmelerinin hijyen koşullarını sağlaması önemlidir. Çevre dostu yatırımlar ile gelişen eko turizm gibi yeni tercihlerde göz önüne alınmalıdır.

Sof Yaylası ve Hızır yaylasındaki altyapı eksikliği giderilerek buraların günübirlik değilde uzun süre kalma imkanlarının olduğu yaylalar haline getirilmesi Gaziantep'te turizm faaliyetlerinin çeşitlenmesini sağlayacaktır. Yaz döneminde hava sıcaklığı yüksek olan bir kent olan Gaziantep'te insanlar serin yerlere gitmek amacı ile çevre illerdeki serin yüksek yerlere çıkmakta ve buralarda yazın sıcağından kısa süreli olsa kurtulmaya çalışmaktadırlar. Sof ve Hızır yaylasının yeteri kadar değerlendirilememesi bu durumun nedenidir. Bu yaylalarda çeşitli aktivitelerin yapılması, altyapı eksiklerinin tamamlanması, ulaşım sorununun çözülmesi buralara olan talebi artıracaktır.

Sürdürülebilir doğa turizmi, kırsal ekonominin çeşitlendirilmesi, kırsal nüfus için yeni bir bakış açısı meydana getirilmesi, yoksulluğun ve kırsal göçün azaltılmasında önemli seçeneklerden biri olarak görülmektedir. Ancak, turizmin yalnızca yerel ekonomi ile doğru şekilde bütünleştirildiği takdirde beklentileri karşılayabileceği ve yöre halkı ile diğer ilgi gruplarına fayda sağlayacağı unutulmamalıdır. Bir doğal alan ve korunan alanın içinde yer aldığı bölgenin sürdürülebilir kullanımı, turizm, ekolojik tarım, hayvancılık, yeni bölgesel ürünler, sürdürülebilir ormancılık, hatta enerji üretimindeki yatırımlarla birlikte düşünüldüğünde daha başarılı olacağı açıktır.

Kırsal alanlar turizm ve boş zamanların değerlendirilmesinde önemli bir yer tutmaktadır. Kırsal alan, turistlere sakin ve huzurlu bir seçenek sunmaktadır. 2005 yılında yapılan bir araştırmada; Fransız vatandaşları tatillerinin, %52'sini ya bir ailenin yanında ya da bir arkadaşının evinde, %26'sı evlerinde geçirdiklerini ve %9'luk bir kısmı ise kırsal alanda ikinci bir eve sahip olduklarını ifade etmişlerdir.

Sürdürülebilir turizmin gelişimi de sürdürülebilir kalkınma ile bağlantılı bir yaklaşımdır. Sürdürülebilir turizmin gelişiminde turistlerin ve ziyaret edilen yerlerin bugünkü ihtiyaçlarının, gelecekteki fırsatları koruyup geliştirerek ve genişleterek karşılanması amaçlanmaktadır. Bu yaklaşım, ekonomik, sosyal ve estetik ihtiyaçların, kültürel bütünlüğün, gerekli ekolojik süreçlerin, biyolojik çeşitliliğin ve kırsal hayatı destekleyen süreçlerin devamını içermektedir. Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü'nün tanımına göre sürdürülebilir bir turizm gelişimi; Çevresel kaynakların en iyi şekilde kullanılmasını sağlamalı, ziyaret edilen toplulukların sosyo-kültürel yapısına, gelenekselliğine saygı göstermeli, bütün ilgi gruplarına adil bir şekilde dağıtılan sosyo-ekonomik faydalar ile tutarlı ve uzun vadeli ekonomik faaliyetler ortaya koymalıdır.

Buna göre sürdürülebilir kırsal/doğa turizminin gelişme ölçütleri;

Biyolojik çeşitliliğin korunması, ekonomik tutarlılık, kültürel zenginlik, yöre halkının refahı, İstihdam kalitesi, sosyal eşitlik, ziyaretçi memnuniyeti, yetkinin yerele doğru dağıtılması, toplumun genelinin refah ve mutluluğu, fiziki bütünlük, kaynakların etkin kullanımı, çevre temizliğidir.

Korunan alanlar açısından; tabiatın seçkin parçaları olan korunan alanlar ile turizm arasındaki bağ, korunan alanların tarihçesi kadar eskidir. Korunan alanlar turizme, turizm de korunan alanlara ihtiyaç duymaktadır. Turizm korunan alanların kurulması ve yönetiminde göz önüne alınması gereken önemli bileşendir.

Turizm; aynı şekilde koruma altında olmayan flora ve faunanın tutunduğu tabiat alanlarına ve insanın yaşadığı sahalardaki yöresel kültüre de bağımlıdır. Bu bağımlılık doğa ve kültürün bozulmaması için tedbirleri gerektirir. Bu tedbirlerin neler olacağına “sürdürülebilir kırsal kalkınma” ilkeleri çerçevesinde tespiti de zorunludur.

Turizmin önemli bir ekonomik faaliyet olması ve tüm göstergelerin bu faaliyetin büyüme eğiliminde olacağı yönünde olması önemli bir husustur.

Turizmdeki büyümeyle beraber sürdürülebilir turizm, eko turizm gibi doğayla ilgili turizme olan talep artmış ve turizm ürünleri ile destinasyonlar çeşitlenmiştir. Turistlerin talepleri de değişmiş ve çeşitlenmiştir. Turistlerin talepleri konaklamada konforun sağlanması yanında, yöreye özgü kültürel değerler hakkında bilgi edinme, yöre halkıyla iletişim, bölgenin flora ve faunası, özel ekosistemler, doğal hayat ve bunların korunması da dahil olmak üzere daha sorumlu bir seyahat deneyimi kazanmak da söz konusudur. Maalesef yukarıda sıralanan hususların tamamen yerine getirilmediği bir gerçek olarak karşımızda dururken Gaziantep’te turizmin istenilen seviyede olmaması da gayet normal bir durumdur.

Yöreye turist çekimini sağlayacak bir etken olarak da sportif faaliyetler düzenlenmelidir. Alleben Gölet’inde yapılan Dragon Kano yarışları sürekli hale getirilmelidir. Bu yarışma iller arası, hatta ülkeler arasında yapılan bir yarışmaya da dönüştürülebilir.

Av turizmi ve yaban hayatı gözlemleri için rekreatif sahaların teşkil edilmesi yöre turizmine alternatif imkanlar sunacaktır.

Kültürel ve folklorik birçok özelliğin turizm ve görsel yayınlar sebebiyle yozlaşma tehlikesiyle karşı karşıya olduğu açık bir şekilde hissedilmektedir. Bu olayın önüne geçebilmek için özellikle yerel yönetime büyük görevler düşmektedir. Şiveden tutun da giyim-kusama kadar, yemek kültüründen davranışlara kadar tüm yöresel özelliklerin korunması, yörenin geleceği için vazgeçilmez bir şart olmalıdır. Bu konuda programlar yapmak ve kurslar düzenlemek suretiyle halk bilinçlendirilmelidir.

Unutulmamalıdır ki, bir milleti millet yapan özelliklerin en önemlisi kendi kültürel hayatıdır.

Ülkemizin barındırdığı doğal ve beşerî turistik zenginliklerinin iyi saklanıp değerlendirilmesi paralelinde, Gaziantep İlinde de aynı aşamalar göz önünde tutularak ilin gelecek için turizm raporu hazırlanmalıdır. Alınacak kararların yakın takipçisi olunmalı ve istisnaî olsa bile alınan kararlardan taviz verilmemelidir.

Tüm bu kaleme alınan düşüncelerin gerçekleştirilmesi ümidiyle sevgi ve saygılarımı sunarım...

KAYNAKÇA

- AHMET, Ö.Ebu Ubeyde bin Cerrah.(D.İ.A.X,s.250.)
- AKAT, Ö., 2000.Turizm İşletmeciliği, Ekin Kitabevi, Bursa,s. 2.
- ALKİN, E., Dündar, D., Alpay, Y., Ezgin G., 2007. Dünden Bugüne
- ALTINÖZ,İ.,1999.Dulkadir Eyaletinin Kuruluşunda Antep Şehri 16. Yüzyıl.(Y.Küçükdağ Editör).
- ATALAY İ.1997.Türkiye Coğrafyası.5.Baskı.İzmir:Ege Üniversitesi Basımevi.
- ATALAY,İ.1994.Türkiye Vejetasyon Coğrafyası.1.Baskı. İzmir:Ege Üniversitesi Basımevi.
- ARAS,N.2008.Gaziantep Deyince.Metro Kültür Yay-3.Basım:Graphis Matbaa.
- AYTEKİN,H.,1999. Antep'te Eğitim Kurumları.
- BARKAN,Ö.L.1953.'Tarihi Demografi Araştırmaları ve Osmanlı Tarihi',Türkiyat Mecmuası X,İstanbul,s.11)
- BARLAS,U., 1992. Osmanlı Döneminde Gaziantep'te Kurulan İlk Tıp Fakültesi. Yöre Dergisi, Gaziantep,s.2(6).
- BARUTÇUGİL, İ. S.1989.Turizm İşletmeciliği, 3.Baskı, Beta Basım Yayım ve Dağıtım A.Ş., İstanbul,s.16.
- BAŞGELEN,N.1999.Dünya Kültür Mirasında Gaziantep.Ofset Basımevi.
- BAYER, M., Z., 1992. Turizme Giriş, İ.Ü.İletme İktisadi Enstitüsü, İstanbul.
- BAYKARA, Tuncer.2000.Anadolu'nun Tarihi Coğrafyasına Giriş:Anadolu'nun İdari Taksimatı,Ankara,s.88)
- BONIFACE,B.G.,-COOPER,C.,1994.The Geography of Travel and Tourism.Butterworth-Heinemann Ltd.Linarce House,Jordan Hill,Oxford.
- BOZGEYİK,Burhan.2004.Gaziantep'in Unutulmaz Sımaları.Şeh.Bel. Kültür. Yay.No:11:İstanbul.
- CEYHAN, Erdal.,1999.Gaziantep Tarihi (Gaziantep'in Siyasi ,Toplumsal,Eğitim Tarihi,Gaziantep ,s.54)
- ÇAM, Nusret.,2006.Türk Kültür Varlıkları Envanteri 27., Gaziantep.,Ankara.
- ÇAM,Nusret.,1984.'Gaziantep'te Kestel Adı Verilen Su Tesisleri",Vakıflar Dergisi.
- ÇINAR,H.2000.18.Yüzyılın İlk Yarısında Antep Şehrinin Sosyal ve Ekonomik durumu,İstanbul.
- DEMİRKENT,İşin.,1974. Urfa Haçlı Kontluğu.,İstanbul,s.77.
- DİNÇER, F. İ.,1993. "Turizm ve Turist Tanımlarındaki Gelişmeler.", Turizm Yıllığı, Türkiye Kalkınma Bankası Yayını, Ankara.
- DOĞAN,Tuncer.2013. Gaziantep Türk İsam Dönemi Mimari Süslemeleri.,Doktora Tezi.,Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sanat Tarihi Anabilim D.Van.
- DOĞAN,Mehmet.**Gaziantep El ve Ev Sanatları**.Form Matbaacılık.
- DOĞANAY,Hayati.,1995.**Türkiye Turizm Coğrafyası**. 2.Baskı.İstanbul:Öz Eğitim Yayınları.
- DOĞANAY,H.2001.Türkiye Turizm Coğrafyası.,Çizgi Kitabevi. 3.Baskı,Konya.s.10.
- DOĞANAY,H.,2003.Türkiye Turizm Coğrafyası.,Çizgi Kitabevi, 3.Baskı,Konya.
- DOĞANER,Suna.**Türkiye Turizm Coğrafyası.2001.**,1.Baskı.İstanbul:Çantay Kitabevi Yayınları.
- D.İ.E, **Türkiye İstatistik Yılı**ğı.2004., Ankara.
- ELMAS,Ramazan. Arkeoloji Sözlüğü v.1.0 Copyright © 2010
- EVLİYA OĞLU, S.,1989. Genel Turizm Bilgileri.,s.47
- G.A.Ü.V., Cumhuriyetin 75. Yılına Armağan Gaziantep. Yayın No:6, Gaziantep.

GAZİANTEP BELEDİYESİ YAYINLARI., 1960. **Gaziantep İl Yıllığı** .
GAZİANTEP BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE BAŞKANLIĞI YAYINLARI **Gaziantep İl Yıllığı**., 2000.,Gaziantep.
Gaziantep İl Turizm Envanteri. 1990.,1.Basım.
Gaziantep Büyükşehir Belediyesi Stratejik Plan 2007-2011
Gaziantep Büyükşehir Belediyesi Stratejik Plan 2010-2014
Gaziantep İl Yıllığı, 2002.,Başbakanlık Basımevi.Ankara.
Gaziantep Tarihine Gözde 41 Eser, 2008.,Gaziantep, s.27
GENİŞ, Ş., ADAŞ, E.B., 2011, **Gaziantep Kent Nüfusunun Demografik ve Sosyo-Ekonomik Yapısı**, Gaziantep Üni. Sosyal Bilimler Dergisi 10(1).101-102.
GÖĞÜNÇ,Nejat XVI.Yüzyılda Güney-Doğu Anadolu'nun Ekonomik Durumu,(Kanuni Süleyman ve II.Selim Devirleri)'.
GSO, 2006. Gaziantep'te İmalat Sanayinin Tarihsel Gelişimi.
GTO.,Gaziantep Turizm Raporu., 2012.
GTO., Güneydoğu Anadolu Rehberi Uygarlığın Öyküsü.,2012.
GÜZELBEY,Cemil Cahit.Gaziantep Camileri Tarihi 1984 Türk-İslam Eğitim,Kültür ve Yardımlaşma Vakfı Yayın No:1 Abdullah Edip Cad.No.6/3
HALL,C.M.,-PAGE,S.J.,1999.The Geography of Tourism and Recreation.Routledge,London and New York
HONİGMAN E., 'Yermük', İslam Ansiklopedisi xııı,s.400
İL KÜLTÜR VE TURİZM MÜDÜRLÜĞÜ., 2012.,Gaziantep ve Turizm.
İL KÜLTÜR VE TURİZM MÜDÜRLÜĞÜ.,2012.,Gaziantep Zeugma Mozaik Müzesi.
İNALCIK,Halil'Eyalet'D.i.A.XI,s.549.
İZBIRAK,Reşat.,1992.Coğrafya Terimler Sözlüğü.,2.Baskı,İstanbul:MEB Basımevi,
KOZAK,Nazmi.,2012.ANADOLU ÜNİVERSİTESİ Webofset,ESKİŞEHİR.
KALELİOĞLU, Dr. Ejder,1971.Gaziantep Yöresinin Fiziki Coğrafyası
KENTBANK, 1999. Dünya Kültür Mirasında Gaziantep.
KOZAK, N., KOZAK M. A. ve KOZAK M., 2001.Genel Turizm, İlkeler-Kavramlar, Turhan Kitabevi, Ankara, s. 1 ve 5
KÖYLÜOĞLU,Akten. Kadim Şehir Gaziantep.Basım. İzmir:Neşe Ofset
KANALICI,S.1961.'Boyacı Camii''.Gaziantep Kültür Dergisi.
KEPENEK, Y., Yentürk N., 2005, Türkiye Ekonomisi, Remzi Kitabevi, İstanbul
KÖKSAL,Aydoğan.,1994.Türkiye Turizm Coğrafyası.Ankara-Gazi Büro Kitabevi.
KILIÇ,E.N.,2007.Geleneksel Gaziantep Evlerinin İç Mekan Süslemelerinin Araştırılması,Ankara.
KÜÇÜKDAĞ,Yusuf.Ed.1999.Cumhuriyetin 75.Yılına Armağan Gaziantep s.110.
NADİ ÜNLER,Alı.1969.**Türkün Kurtuluş Savaşında Gaziantep Savunması**. 1.Baskı.Kardeşler Matbaacılık,İstanbul.
OLALI,H.1991.Turizm, Türk Hava Kurumu Basımevi İşletmeciliği,Ankara.
ÖZGÜÇ,N. 1984.**Turizm Coğrafyası**. İstanbul Üniversitesi Yayın nu.3267. İstanbul.
ÖZGÜR, E.M., 2010.Yerleşme Coğrafyasına Giriş, Ankara Üni. Coğrafya Bölümü, GMC Yayınları Lmt. Şti., Ankara
ÖZPALABIYIKLAR,S.2007.**Gaziantep "Dört Yanı Dağlar Bağlar."** 1.Baskı,:Yapı Kredi Yay nu 2594. İstanbul.
ÖZDEMİR,S.**Gaziantep'teki Osmanlı Camileri**.Bitirme Çalışması.100.Yıl Üniv.Fen-Edeb.Fak.Ark.ve Sanat Tarihi Böl.
ÖNAL, M.2007.Belkıs Zeugma ve Mozaikler.Basım:Promat Basım Yayın.

- ÖZGÜÇ, N. 2003. Turizm Coğrafyası: Özellikler-Bölgeler., genişletilmiş 4. Baskı, Çantay Kitabevi, İstanbul.
- ÖZSAĞIR, A., 1999. Cumhuriyet'in 75. yılında Gaziantep Sanayi.
- PEKDOĞAN, C., 1999, Gaziantep Ticaret Odası'nın 100 Yılı, Gaziantep Ticaret Odası yay.
- SEVİM, Ali., 1981. Suriye Selçukluları I, Ankara ,s.80-84)
- SÜMER, F., 1980. Oğuzlar (Türkmenler), İstanbul, s.133
- TALINLI, İ. 1996, **Turizm**, Fil Yayınları, İstanbul.
- TEKİNDAĞ, Ş., 1971. 'Memluk Sultanlığı Tarihine Toplu Bir Bakış', İstanbul. s.9-11).
- TERLEMEZ, H.Ç.I., ŞENTÜRK, K., ATEŞ, Ş., SÜMENGİN, M. ve ORAL, A., 1992. Gaziantep Dolayının ve Pazarcık-Sakçagöz-Kilis-Elbeyli-Oğuzeli Arasının Jeolojisi: MTA Rap. no. 9526, Ankara (yayınlanmamış)
- T.İ.M Gaziantep Raporu. Türkiye İhracatçılar Meclisi, İstanbul.
- TEKİNDAĞ, Ş. 1971. Memluk Sultanlığı Tarihine Toplu Bir Bakış, İstanbul. s.35-36)
- T.C.KALKINMA BAKANLIĞI GÜNEYDOĞU ANAD. PROJ.BÖL.KAL.İDA.BAŞK., **Gap Gezi Rehberi-1.**
- T.C.ÇEVRE BAKANLIĞI, 1996. Türkiye Çevre Atlası, Ankara.
- USTA, Ö., 2001. Genel Turizm, Anadolu Matbaacılık, İzmir., s. 10.
- UYAN, B., 2009. Bölgesel Gelişme Dinamikleri: Gaziantep İlinde Yerel Ekonomik Gelişmeyi Etkileyen Faktörler, Çukurova Üni., Fen Bilimleri Ens., Tarım Ekonomisi ABD., Basılmamış Doktora Tezi, Adana.
- TOSKAY, Tunca., 2006. "1993 Uluslararası Kongre Turizmi ve Türkiye Raporu", Turizm Olayına Genel Yaklaşım, Der Yayınları, İstanbul, 2006.
- TOSKAY, Tunca., 1989. Turizm Olayına Genel Yaklaşım. 1. Baskı, Der Yayınları, İstanbul.
- TURAN, O., 1984. Selçuklular Zamanında Türkiye Tarihi, İstanbul., s.170.
- TÜRK DİL KURUMU YAYINEVİ, 1993. Türkçe Sözlük. Ankara.
- TÜMERTEKİN, E. ve ÖZGÜÇ, N., 1997, **Ekonomik Coğrafya Küreselleşme ve Kalkınma**, Çantay Kitabevi, İstanbul.
- T.O.B.B., 2011. **Ekonomik Rapor.**
- T.C. BAŞBAKANLIK DEVLET PLANLAMA TEŞKİLATI, **Dokuzuncu Kalkınma Planı (2007-2013)**, Resmi Gazete, Sayı: 26215
- TATLIGİL, F., 2005. **Gaziantep Kentinin Geleneksel Konut Dokusunun ve Sosyo-Kültürel Yapısındaki Değişimin İncelenmesi**, Yıldız Teknik Üni., Fen Bil. Ens., Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- T.C. BASBAKANLIK, DİE., 2004. **Türkiye İstatistik Yıllığı.** Ankara.,
- TÜMERTEKİN, E., Özgün, N. 2007. **Ekonomik Coğrafya-Küreselleşme ve Kalkınma**, Çantay Kitabevi, İstanbul.
- USTA, Ö., 2001. **Genel Turizm, Anadolu Matbaacılık, İzmir.**
- ULU, Ü., GENÇ, Ş., GİRAY, S., METİN, Y., ÇÖREKÇİOĞLU, E., ÖRÇEN, S., ERCA N, T, YAŞAR, T ve KARABIYIKOĞLU, M. 1991, **Belveren-Araban-Yavuzeli-Nizip-Birecik dolayının jeolojisi, Senozoyik yaşlı ve volkanik kayaların petrolojisi ve bölgesel yayılımı: MTA Rap.no.9226**, Ankara (yayınlanmamış).
- ÜNAL, G., (2007). **Gaziantep'te Anıtsal Yapılar Geleneksel Dokunun Hafızası**, İstanbul.
- ÜNAL, Z.G., 1998. **Bilgisayar Destekli Tarihi Çevre Koruma Bilgi Sistemi Oluşturulması ve Gaziantep Kentsel Sit Alanında Örneklenmesi**, Doktora Tezi, YTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul
- YETKİN, Hulusi., 1968. **Gaziantep Tarihi ve Davaları**, Gaziantep., s.3.

YÜCEL, Y., 1989. Timur'un Ortadoğu-Anadolu Seferleri ve Sonuçları (1393-1402), Ankara, s 94.

YOLDEMİR, O., 1987, Suvarlı-Haydarlı-Narlı Gaziantep arasında kalan alanın jeolojisi, yapısal durumu ve petrol olanakları: TPAO Rap. no. 2257, 60 s. Ankara (yayınlanmamış).

ZAVAR, A., 1970. Gaziantep'te Türk Dini Mimarisi. İstanbul: İst. Üniv. Ed. Fak. Sanat Tarihi Böl. Lis. Tezi..

İnternet Kaynakları

<http://www.gap.gov.tr> (12.05.2013)

http://www.gto.org.tr/rakamlarla_gaziantep.php (25.05.2013)

<http://www.gaziantepililerderneği.org> (20.05.2013)

<http://www.gaziantepkulturturizm.gov.tr> (20.04.2013)

<http://www.kalkinma.com.tr> (15.12.2013)

<http://www.mgm.gov.tr/tahmin/il-ve-ilceler.aspx?m=GAZIANTEP#sfB>(15.08.2013)

<http://www.dpt.gov.tr> (12.05.2013)

<http://www.tuik.gov.tr> (07.05.2013)

[http://tr.wikipedia.org/wiki/Gaziantep_\(il\)](http://tr.wikipedia.org/wiki/Gaziantep_(il)) (25.04.2013)

<http://www.gaziantep-bld.gov.tr>(10.04.2013)

<http://www.sahinbeybel.tr>.(20.05.2013)

<http://www.wowturkey.com.tr>.(21.05.2013)

<http://www.sehitkamil.bel.tr>.(15.05.201)

<http://www.gaziantep.gov.tr>(15.05.2013.)

<http://www.tursab.com.tr>.(10.04.2013)

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı, soyadı : Niyazi YERLEŞMİŞ
Uyruğu : T.C.
Doğum tarihi ve yeri :01.02.1970 – Araban/Gaziantep
Medeni hali : Evli

Eğitim

Derece	Eğitim Birimi	Mezuniyet tarihi
Yüksek lisans	KSÜ/Coğrafya	2015
Lisans	YYÜ/Coğrafya	2000
Lise	Araban Lisesi	1990

İş Deneyimi

Yıl	Yer	Görev
2014-2015	Gaziantep	Kurbanbaba Gençlik M.Ö
2013-2014	Gaziantep	Kurbanbaba Gnç.Mer./Öğrt.
2011-2013	Gaziantep	Yaşar Torun Gnç. Mer./Öğrt
2008-2011	Gaziantep	Hakan Özcan Gnç.Mer./Öğrt.
2004-2008	Gaziantep	Zirve Dersanesi/Öğretmen
2002-2004	Gümüşhane	Güven Dersanesi/Öğretmen

Yabancı Dil

İngilizce

Hobiler

Kitap Okuma, Yürüyüş yapma.

EK 2: Turizm Organizasyonu ve Acentalar

Turizm İşletme Belgeli Turizm ve Seyahat Acentaları

Sıra N0	Adı	Grubu	Telefon ve Faks Numaraları
1.	Arsan Turizm Ve Seyahat Acentası (Merkez)	(A)	Tel: 220 64 64
2.	İkbal Yeşil Kubbe Turizm Ve Seyahat Acentası	(A)	Tel: 218 05 38
3.	Ayıntap Turizm Ve Seyahat Acentası	(A)	Tel: 230 05 62-68
4.	Buhara Turizm Ve Seyahat Acentası	(A)	Tel: 323 70 75
5.	Kantara Turizm Ve Seyahat Acentası	(A)	Tel: 220 63 00-01
6.	Altınoluk Turizm Ve Seyahat Acentası	(A)	Tel: 231 48 70
7.	Altınoluk Turizm Ve Seyahat Acentası (Şube)	(A)	Tel: 231 23 35
8.	Seç Turizm Ve Seyahat Acentası	(A)	Tel: 215 33 33
9.	Seç Turizm Ve Seyahat Acentası (Şube)	(A)	Tel: 371 45 45
10.	Şehitkamil Turizm Ve Seyahat Acentası	(A)	Tel: 230 66 48
11.	Zeugma Turizm Ve Seyahat Acentası	(A)	Tel: 322 93 06
12.	Ersun Turizm Ve Seyahat Acentası	(A)	Tel: 336 77 18
13.	Zöhre Turizm Ve Seyahat Acentası	(A)	Tel: 220 58 57
14.	Şölen Turizm Ve Seyahat Acentası	(A)	Tel: 220 05 72
15.	Follow Me Turizm Ve Seyahat Acentası	(A)	Tel: 336 25 77
16.	Akort Turizm Ve Seyahat Acentası	(A)	Tel: 232 99 32
17.	Kaçul Turizm Ve Seyahat Acentası (Şube)	(A)	Tel: 336 53 53
18.	Vipol Turizm Ve Seyahat Acentası	(A)	Tel: 221 02 91
19.	Vipol Turizm Ve Seyahat Acentası (Şube)	(A)	Tel: 336 12 22
20.	Bistur Turizm Ve Seyahat Acentası	(A)	Tel: 339 97 20
21.	Turhande Turizm Ve Seyahat Acentası	(A)	Tel: 220 88 61

22.	Medine Turizm Ve Seyahat Acentası	(A)	Tel: 220 80 94
23.	Arota Turizm Ve Seyahat Acentası	(A)	Tel: 338 93 07
24.	Albayram Turizm Ve Seyahat Acentası	(A)	Tel: 582 11 41
25.	Subartu Turizm Ve Seyahat Acentası	(A)	Tel: 322 23 66
26.	Subartu Turizm Ve Seyahat Acentası (Şube)	(A)	Tel: 339 00 02
27.	Beyazyol Turizm Ve Seyahat Acentası	(A)	Tel: 23172 15
28.	Puan Tur Turizm Ve Seyahat Acentası	(A)	Tel: 517 19 78
29.	Puan Tur Turizm Ve Seyahat Acentası (Şube)	(A)	Tel: 512 11 94
30.	Tural Turizm Ve Seyahat Acentası	(A)	Tel: 221 03 04
31.	Tural Turizm Ve Seyahat Acentası	(A)	Tel: 220 40 23
32.	Taybe Turizm Ve Seyahat Acentası	(A)	Tel: 230 01 46
33.	Geylani Turizm Ve Seyahat Acentası	(C)	Tel: 220 52 06
34.	Güncel Turizm Ve Sey.Acentası	(A)	Tel: 231 38 70
35.	Gülgez Turizm Ve Seyahat Acentası	(A)	Tel: 322 07 86
36.	Faris Turizm Ve Seyaht Acentası	(A)	Tel: 335 75 25
37.	Grand Berdem Turizm Ve Seyahat Acentası	(A)	Tel: 230 14 51
38.	Yeni Kuşak Turizm Ve Sey. Acentası	(A)	Tel: 323 10 63
39.	Zadoras Turizm Ve Sey. Acentası	(A)	Tel: 385 21 81
40.	Asrın Turizm Ve Sey. Acentası	(A)	Tel: 215 04 22
41.	Abs Turizm Ve Sey. Acentası	(A)	Tel: 322 30 02
42.	Lütuf Turizm Ve Sey. Acentası	(A)	Tel: 230 11 30
43.	Yesemek Turizm Ve Sey. Acentası	(A)	Tel: 232 00 32
44.	Şimal Turizm Ve Sey. Acentası	(A)	Tel: 215 04 74

45.	Antep Park Turizm Ve Sey. Acentası	(A)	Tel: 220 19 00
46.	CML Turizm Ve Seyahat Acentası	(A)	Tel: 215 30 70
47.	Özalkış Turizm Ve Seyahat Acentası	(A)	Tel: 230 20 20
48.	Mukab Turizm Ve Seyahat Acentası	(A)	Tel: 360 41 42
49.	Aslanhan Turizm Ve Seyahat Acentası	(A)	Tel: 215 04 10-
50.	Sümbül Turizm Ve Seyahat Acentası	(A)	Tel: 324 66 66
51.	Goodjob Turizm Ve Seyahat Acentası	(A)	Tel: 215 20 55
52.	Özakal Turizm Ve Seyahat Acentası	(A)	Tel: 215 10 65
53.	Pelerin Turizm Ve Seyahat Acentası	(A)	Tel : 215 14 40
54.	Mavi Limon Turizm Ve Seyahat Acentası	(A)	Tel : 371 17 16
55.	Ekrem Turizm Ve Seyahat Acentası	(A)	Tel : 230 03 83
56.	Zümra Turizm Ve Seyahat Acentası	(A)	Tel : 341 90 05
57.	Efsus Özden Turizm Ve Seyahat Acentası	(A)	Tel : 215 30 43
58.	Rodos Turizm Ve Seyahat Acentası	(A)	Tel : 324 24 31
59.	Göçmen Turizm Ve Seyahat Acentası	(A)	Tel : 371 11 99
60.	Pashaman Turizm Ve Seyahat Acentası	(A)	
61.	Serkan Volkan Turizm Ve Sey. Acentası	(A)	Tel : 339 27 29
62.	Cevelan Turizm Ve Seyahat Acentası	(A)	
63.	Filmeryum Turizm Ve Seyahat Acentası	(A)	
64.	Zanet Turizm Ve Seyahat Acentası	(A)	

Turizm İşletme Belgeli C Grubu Acenya Sayısı : 1 Adet

Turizm İşletme Belgeli A Grubu Acenta Sayısı : 63 Adet

Turizm İşletme Belgeli Toplam Seyahat Acentası Sayısı : 64 Adet

(10.04.2013,İl Turizm Müdürlüğü)